

ankara

HBV

AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ DERGİSİ (AKAF)

Cilt 3 / Sayı 2 / 2021 KIŞ

• Doç. Dr. Özlem ÖZDEMİR & Erol Başaran BURAL

*Bir Terör Eylemi Yöntemi Olarak Adam Kaçırma: Boko Haram ve
Chibok Kızları Örneği*

• Prof. Dr. Nazan Yalçın ERİK

*Yeni Ortadoğu Mu? Sahra Altı Afrika'nın Petrol Ve Gaz Potansiyeli,
Küresel Enerji Sektöründeki Önemi*

• Doç. Dr. Mohamed OSMAN GUUDLE

*Postcolonialism in International Relations Theory: Ethics, Knowledge
and Orientalism*

• Doç. Dr. Nurhayati Ali ASSEGAF

Migration and Economic Development in Turkey

• Doktora: Jocelvie Blanciane ECKOUBOU-PIE

*Facteurs Cles Sur Le Choix Du Tissu "Pagne" Par Les Femmes
Africaines*

• Doktora: Hamidou IBRAHİMOU

*Insécurité territoriale et situation alimentaire à l'Extrême-Nord-
Cameroun: crise et alternative*

• Dr. Ajibola OLADEJO & Lukman Adewale QUADRI

*The Zeitgeist of Terrorism, Banditry and Secessionism: A threat to the
existence of the contemporary multinational Nigeria*

• Oumar YAHYA GOUDJA

Afrika'nın Değişen Jeopolitiğinde Türkiye'nin Rolü

• Sahibi
Owner

AHBV Üniversitesi adına / In the name of AHBV University
Prof. Dr. Yusuf TEKİN

• Kurucu Editör
Founding Editor

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE

• Yazı İşleri Müdürü
Directorate of Editorial Affairs

Dr. Öğr. Üyesi Murat DELİBAŞ

• Editör Yardımcıları
Editorial Assistants

Doç. Dr. Murat DEMİR
Doç. Dr. Murat ÖZCAN
Dr. Öğr. Üyesi Esra ULUŞAHİN

• İngilizce Editörleri
English Manuscripts Editor

Dr. Öğr. Üyesi Aydan IRGATOĞLU

• Düzenleme
Technical Editors

Arş. Gör. Arife ERAY
Arş. Gör. Çile Maden
Arş. Gör. Dilara EMİROĞLU
Arş. Gör. Mehmet KÖLE

• Haberleşme
Communication

akdenizafrika@hbv.edu.tr

Yayın Kurulu Üyeleri
Editorial Board

Prof. Dr. Ayşe Fatma EROL
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Evren Göçer
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA
ERCALISUN
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Kemal ŞAMLIOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Fatih KIRIŞÇIOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Muammer SARIKAYA
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin TEKİN
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan KURTOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Ömer Faruk YELKENCİ
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Rabia SARIKAYA
(Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Semih AKTEKİN
(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

İNDEKSLERİMİZ

AHBV Üniversitesi, Emniyet Mah. Abant 1. Cad. Toki
Blokları No: 10/2E 10. Kat Yenimahalle/ANKARA

0312 546 06 00/01

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri
Dergisi uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Yılda iki sayı (Haziran /
Aralık) yayımlanır.

Yayın Tarihi 30 Haziran 2021

• **Danışma Kurulu Üyeleri**
Advisory Board

Prof. Dr. Ahmed SKOUNTI
(Institut National des Sciences de l'Archéologie et
du Patrimoine, Maroc)

Prof. Dr. Ahmet Nedim SERİNSU
(Ankara Üniversitesi)

Büyükelçi Ahmet Rıza DEMİRER
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Dr. Ali BOUJIDDI
(Gabès Üniversitesi, Tunus)

Doç. Dr. Atakan AKÇAY
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Bülent İŞLER
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Demet ÖRNEK
(AHBV Üniversitesi)

Büyükelçi Deniz ÇAKAR
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Prof. Dr. Enver ARPA
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdal AKSOY
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Erkan KARAGÖZ
(Cezayir II Üniversitesi, Cezayir)

Prof. Dr. Esmâ REYHAN
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatma Ahsen TURAN
(AHBV Üniversitesi)

Doç.Dr. Frédéric HITZEL
(EHESS Üniversitesi, Fransa)

Prof. Dr. Foued LAROUSSI
(Rouen Üniversitesi, Fransa)

Prof. Dr. Gül TUNCER
(AHBV Üniversitesi)

Büyükelçi Doç Dr. İrfan NEZİROĞLU
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Prof.Dr. M. Öcal OĞUZ
(AHBV Üniversitesi)

Prof.Dr. Mehmet Ali AKINCI
(Rouen Üniversitesi, Fransa)

Doç. Dr. Merih EREK
(AHBV Üniversitesi)

Prof.Dr. Muhammet HEKİMOĞLU
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Prof. Dr. Musa YILDIZ
(Gazi Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mürsel BAYRAM
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Naciye YILDIZ
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Nahide BOZKURT
(Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN
(Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Süleyman Yücel ŞENYURT
(AHBV Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

	Sayfa
Prof. Dr. Suna Timur AĞILDERE	7
TAKDİM	8
EDITORIAL	
Doç. Dr. Özlem ÖZDEMİR & Erol Başaran BURAL	
<i>Bir Terör Eylemi Yöntemi Olarak Adam Kaçırma: Boko Haram ve Chibok Kızları Örneği</i>	9-24
Prof. Dr. Nazan Yalçın ERİK.	
<i>Yeni Ortadoğu Mu? Sahra Altı Afrika'nın Petrol Ve Gaz Potansiyeli, Küresel Enerji Sektöründeki Önemi</i>	25-47
Doç. Dr. Mohamed OSMAN GUUDLE	
<i>Postcolonialism in International Relations Theory: Ethics, Knowledge and Orientalism</i>	48-53
Doç. Dr. Nurhayati Ali ASSEGAF.	
<i>Migration and Economic Development in Turkey</i>	54-64
Jocelvie B. ECKOUBOU-PİE	
Prof. Dr.Nurettin PARILTI	
Prof. Dr. Alptekin SÖKMEN	
Prof. Dr. Aykut Göksel	65-77
Doktora: Hamidou IBRAHİMOU	
<i>Insécurité territoriale et situation alimentaire à l'Extrême-Nord-Cameroun: crise et alternative</i>	78-90
Dr. Ajibola OLADEJO & Lukman Adewale QUADRI	
<i>The Zeitgeist of Terrorism, Banditry and Secessionism: A threat to the existence of the contemporary multinational Nigeria</i>	91-112
Oumar YAHYA GOUDJA	
<i>Afrika'nın Değişen Jeopolitiğinde Tükiye'nin Rolü</i>	113-121

TAKDİM / EDİTÖRDEN

Değerli okurlarımız,

16-18 Aralık'ta İstanbul'da gerçekleşen III. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nin siyasi ve ticari olduğu kadar eğitim ve kültürel diplomasi alanlarında da verimli sonuçlarının gözlemlendiği günlerin ardından, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi'nin (AKAF) 2021 yılının son sayısı ile sizlerle yeniden buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Bu sayımızda Sahra Altı Afrika'nın petrol ve gaz potansiyelinin küresel enerji sektöründeki önemi, Sahra Altı Afrika 'da bir terör eylemi olarak adam kaçırma ve Chibok Kızları örneği, Türkiye 'de göç ve ekonomik kalkınma ilişkisi, uluslararası ilişkiler kuramları bağlamında Postkolonyalizm, Kamerun'un kuzeyinde bölgesel güvensizlik ile gıdaya erişim, Afrikalı kadınların " pagne" giysisi kumaş seçimlerindeki temel faktörler, Afrika'nın değişen jeopolitiğinde Türkiye'nin rolünün yanı sıra terör ve ayrılıkçılığın Nijerya 'nın çok uluslu yapısına ilişkin oluşturduğu tehditleri konu alan Türkçe, İngilizce ve Fransızca sekiz araştırma makalesi yer almaktadır.

Dergimizin bu sayısına katkı veren değerli yazarlarımıza, kıymetli yayın ve danışma kurulu üyelerimize canı gönülden teşekkür ederim. Dergimizin gün geçtikçe artan sayıda takip eden çok kıymetli okurlarına 2022 yılında sağlık, esenlik ve başarılar dilerim. Haziran ayında buluşmak ümidiyle...

Editör

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE

Ankara - 31 Aralık 2021

EDITORIAL

Dear Readers,

Following the Turkey-Africa Partnership Summit held in Istanbul between December 16-18, that resulted in positive outcomes in politics and commerce as well as education and cultural diplomacy, we are happy to reconvene with you with the last issue of Ankara Hacı Bayram Veli University African Civilizations Application and Research Journal for 2021.

In this issue, we present you with 8 research articles penned in Turkish, English, and French, covering a host of issues such as *Kidnapping as a Method of Terrorism: The Case of Boko Haram and the Chibok Girls*, *Is The New Middle East? Oil And Gas Potential Of Sub-Safrica*, *Importance In The Global Energy Industry*, *Postcolonialism in International Relations Theory: Ethics, Knowledge and Orientalism*, *Migration and Economic Development In Turkey*, *The Zeitgeist of Terrorism, Banditry and Secessionism: A threat to the existence of the contemporary multinational Nigeria*, *Turkey's Role in the Changing Geopolitics of Africa*, *Territorial Insecurity and Food Situation in The Far North Cameroon: Crisis and Alternative*.

I remain grateful to our distinguished contributors for this issue as well as the members of our editorial and advisory boards. I wish a healthy and successful new year to our flourishing number of readers. I am hoping to meet you again in our June issue.

Founding Editor

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE

Ankara - December, 30, 2021

TERÖR EYLEMİ YÖNTEMİ OLARAK ADAM KAÇIRMA: BOKO HARAM VE CHIBOK KIZLARI ÖRNEĞİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Doç. Dr. Özlem ÖZDEMİR

Fenerbahçe Üniversitesi

İletişim Fakültesi

ozbah2002@gmail.com

ORCID: 0000-0001-2345-6789

Yüksek Lisans: Erol Başaran BURAL

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

erolbural@teram.org

ORCID: 0000-0002-3355-2018

Gönderim Tarihi: 29.07. 2021 Kabul Tarihi: 13.10. 2021

Alıntı: ÖZDEMİR, Ö. & BURAL, E. B. (2021). Bir Terör Eylemi Yöntemi Olarak Adam Kaçırma: Boko Haram ve Chibok Kızları Örneği. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2),9-24.

ÖZ: Güvenlik ve barışın korunmasının önündeki en büyük engellerden birisini teşkil eden terörizm, siyasal davranışları şiddet kullanarak etkilemeyi amaçlamaktadır. Bu amacı sürdüren terör örgütleri; silahlı saldırı, bombalı eylem, suikast ve adam kaçırma gibi çok sayıda ve farklı terör eylemi yöntemiyle siyasi erkler üzerinde baskı oluşturmaya, amaç ve taleplerini kamuoyuna duyurmaya çalışmaktadırlar. Rehin almak amacıyla adam kaçırma yöntemini kullanan terör örgütleri sadece taleplerini kamuoyuna duyurmak değil aynı zamanda devletlerden bir takım tavizler koparmak amacını da gütmektedirler. Günümüzde adam kaçırma türü terör yöntemini en sık kullanan örgütlerden birisi de Boko Haram terör örgütüdür. Nijerya ve komşu ülkelerinde faaliyet gösteren din motifli terör örgütü Boko Haram düzenlediği bu eylemler neticesinde bugüne kadar 40.000'e yakın insanı öldürmüş, milyonlarca insanı yerlerinden etmiştir. Bu çalışmada amaç; sıklıkla kullanılan adam kaçırma terör eylemi yöntemini, Boko Haram terör örgütü çerçevesinde incelemektir. Bu kapsamda çalışmada, öncelikle Boko Haram terör örgütünün etkin olduğu coğrafyada yarattığı terör tehdidi, terör eylemi yöntemleri ve bir yöntem olarak adam kaçırma eylemleri araştırılmıştır. Bu bağlamda, özellikle öğrencileri hedef alarak düzenlediği adam kaçırma eylemleri "Chibok Kızları" örnek olayı özelinde araştırılmıştır. Betimsel araştırma yönteminin izlendiği çalışmada, ikincil ve açık kaynaklardan toplanan veriler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Terörizm, Boko Haram, Adam Kaçırma, Chibok Kızları.

Kidnapping as a Method of Terrorism: The Case of Boko Haram and the Chibok Girls

ABSTRACT: Terrorism, which constitutes one of the biggest obstacles to the preservation of security and peace, aims to influence political behavior by using violence. Terrorist organizations are trying to put pressure on political powers and announce their aims and demands to the public through many and different methods of terrorist acts such as armed attacks, bombings, assassinations and kidnappings. Terrorist organizations that use the kidnapping method to take hostages not only aim to announce their demands to the public, but also to gain some concessions. Boko Haram terrorist organization is one of the organizations that use kidnapping method most frequently. The religiously motivated terrorist organization Boko Haram, operating in Nigeria and its neighboring countries, has killed nearly 40,000 people and displaced millions of people as a result of these terrorist actions. The aim of this study is to analyze the terrorist method of kidnapping, within the framework of the terrorist organization Boko Haram. In this context, first of all, the terrorist threat created by the Boko Haram terrorist organization in the region where it is active, the methods of its terrorist acts and kidnapping as a method were investigated. The "Chibok Girls" case study was specifically investigated. In the study, which followed descriptive research method, data collected from secondary and open sources were analyzed.

Keywords: Security, Terrorism, Boko Haram, Kidnapping, Chibok Girls.

Giriş

Antik çağlardan bugüne kadar süregelen terörizm olgusu, 21. yüzyılın en ciddi tehditlerinden birisi haline gelmiştir. Yüzyıllardır varlığını devam ettiren bu tehdidin hem amaçları hem de yöntemleri zaman içerisinde değişime uğramıştır. Günümüzde terör eylemlerinin; bir siyasi mücadele yöntemi olarak şiddeti yüceltmek, genele yayılmış güçlü bir korku duygusu yaratmak, medyada görünür hale gelmek ve siyasi değişime zorlamak hedeflerine sahip olduğu görülmektedir (Bak, 2017: 25).

Terörizm, şiddet yoluyla korku uyandırarak, karar vericilerin politikalarını ve toplumun davranışlarını değiştirmeyi amaçlayan bir yöntemdir. Teröristlerin kullandığı en yaygın şiddet eylemleri; bombalı eylem,

suikast, adam kaçırma¹, banka soygunu ve silahlı saldırılardır. Terör örgütleri; hedefin yıpratılması, sindirilmesi ve tahrik edilmesi gibi amaçlarla bu eylemlerin birisini veya kombinasyonunu kullanabilmektedirler (Kydd ve Walter, 2006: 49-56).

Terör eylemleri, kullanılan araç, gereç ve yöntemlere göre de çeşitli kategorilere ayrılabilir. Bu kapsamda terör eylemleri; ateşli silah kullanılarak düzenlenen saldırılar, patlayıcı ile düzenlenen eylemler, en yeni biçimiyle görüldüğü üzere çeşitli kara araçlarının kalabalıkların üzerine sürülmesi ve adam kaçırma eylemleri gibi farklı şekillerde tasnif edilebilmektedir (Bak, 2017: 26-27).

Mevcut istatistiklere göre bombalı saldırılar, terör eylemlerinin en yaygın kullanılan biçimlerinden birisidir. İstatistikler, ateşli silahların kullanıldığı saldırıları ikinci sırada göstermektedir. Rehin alma maksadıyla adam kaçırma eylemleri ise üçüncü sırada yer almaktadır. Rehin alma eylemleri ile terör örgütleri sadece kendi davalarını duyurmak değil, aynı zamanda yetkililerden doğrudan tavizler elde etmek amacını da taşımaktadırlar (Bak, 2017: 27).

2014 yılında Nijerya'da terör eylemlerinden kaynaklanan ölümlerin %80'inden sorumlu olan ve aynı yıl dünya genelinde en ölümcül terör örgütü unvanını kazanan Boko Haram ise terör eylemi yöntemi olarak, silahlı saldırı; bombalı eylem; intihar saldırısı; adam kaçırma, kasaba ve köy baskını yöntemlerini kullanmaktadır (Pricopi, 2016: 40-45). Nijerya başta olmak üzere Nijer, Çad ve Kamerun'a da yayılan Boko Haram terör eylemleri, sonucunda; 2,5 milyon insan yerinden edilmiş, 37,500'den fazla insanı öldürülmüş, 244,000 Nijeryalı mülteci olarak başka ülkelere göç etmiş, 2,295 öğretmen hayatını kaybetmiş, 1,400 okul yakılmıştır (The Global Centre for the Responsibility to Protect, 2021). 2009 yılından itibaren bölgeye büyük zararlar veren terör örgütünün dünya çapında adını duyurması, 2014 yılında 276 kız çocuğunu Chibok bölgesinde bulunan yurttan kaçırmaya olayının sosyal medya akitivizmi sayesinde dünya gündeminde yer almasından kaynaklanmaktadır. Özellikle Michelle Obama'nın sosyal medya üzerinden "#BringBackOurGirls" kampanyası başlatması dikkatlerin Boko Haram terör örgütü üzerine çekilmesini sağlamıştır. Çiğ gibi büyüyen kampanyaya dünyaca ünlü sanatçılar, aktivistler ve siyasetçiler de destek vermiştir.

Bu çalışmada amaç; bir terör eylemi yöntemi olarak adam kaçırma yöntemini, Boko Haram terör örgütü çerçevesinde ele alarak incelemektir. Bu kapsamda çalışmada, öncelikle Boko Haram terör örgütü ve etkin olduğu coğrafyada yarattığı terör tehdidi araştırılmış, terör eylemi yöntemleri ve bir yöntem olarak adam kaçırma eylemleri ele alınmış, Boko Haram'ın terör eylemi yöntemleri incelenmiş, bu yöntemler içerisinde Boko Haram'ın özellikle öğrencileri hedef alarak düzenlediği adam kaçırma eylemleri "Chibok Kızları" örnek olayı özelinde araştırılmıştır. Dolayısıyla, betimsel bir araştırmanın izlendiği çalışmada, ikincil ve açık kaynaklardan toplanan veriler analiz edilmiştir.

Afrika'da Bir Terör Örgütü: Boko Haram

Nijerya, toplumsal çatışmalar, ayaklanmalar ve etnik-dini şiddet olayları ile dolu bir tarihe sahiptir. Dışarıdan bakıldığında, çatışmaların daha çok Müslüman ve Hristiyanlar arasında yaşanan gerilimlerden kaynaklandığı varsayılmaktadır. Ancak, olaylara daha derinlemesine bakıldığında, hükümetin kontrol ettiği bölgelerde yaşanan çatışmaların çoğunun birincil nedeninin siyasi gelişmeler olduğu görülmektedir. Özellikle de seçim sonuçları Müslüman ve Hristiyan halk arasında gerilimlerin artmasının sebepleri arasında gösterilmektedir. Böylesi bir durumda yaşanan şiddetin kaynağı genellikle hükümetin etnik kökeni farklı bir grup veya gruplar üzerinde kontrolünü savunan, etnik kökeni farklı başka bir gruptan kaynaklandığı görülmektedir. Hükümetin şiddetin yoğun olarak yaşandığı yerlerde güvenlik önlemlerini almada yetersiz kalması ve güvenlik kurumlarının zayıflığı farklı gruplar arasında

¹ Bu çalışmanın başlığında da belirtilen, terör eylemi yöntemlerinden adam kaçırma eylemi, İngilizce literatürde "kidnapping" şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Yun, M. (2007). Hostage taking and kidnapping in terrorism: Predicting the fate of a hostage. *Professional issues in criminal justice*, 2(1), ss. 23-40.; Jenkins, B.M. (1974). *Terrorism and kidnapping*. RAND Paper Series.; Adusei, L.A. (2015) *Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector*, *African Security Review*, 24:3, ss.332-359, doi:10.1080/10246029.2015.1072967.

Türkçe literatürde bu kavram "adam kaçırma" biçiminde kavramsallaştırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Şimşek, M. (2016). *Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma*. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (54), ss.319-335; Şahin, R. (2017). Yazılı basında terör kurbanı çocuklar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (9), ss.57-64.; Cantekin, A. (2011). Terör olaylarının özelliklerinin haber medyasında haber yapılaşma etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 21(1), ss.83-101.; Tanrıverdi, G. (2017). Barış sürecinde bozguncular sorunu: Abu Seyyaf örneği. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), ss.74-93.; Turan, D. ve Murat, U. (2017). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı ve kara para aklama üzerindeki rolü. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19 (3), ss.27-43.

şiddet olaylarının artmasına neden olmaktadır (Walker, 2012: 2). Etnik ve dini farklılıkların istismar edilmesi, siyasal çekişmelerin bu farklılıklar arasındaki gerilimi daha da artırması, üstüne üstlük Nijerya devletinin güvenliği sağlamak üzere yeterli önlemleri alamamasının, bu ülkede mevcut terör örgütlerinin iştahını kabartmaktadır. Devlet ne kadar güçsüz ise, ülke içindeki örgütler de bir o kadar güçlü olacaktır. Nijerya'da da devletin güçsüz olduğu çok az dönem olmuştur (Bauer, 2018: 43). Nijerya bir taraftan etnik çatışmalar ile uğraşırken diğer taraftan da yoksulluk ile mücadele etmektedir. Boko Haram'ın "doğum yeri" olan ülkenin kuzeydoğu bölgelerinde Nijerya Devleti'ne yönelik bir hayli olumsuz algı mevcuttur. Bu bölgede yaşayanların yüzde yetmişini okuma yazma bilmemektedir. Dünya genelinde okula gitmeyen çocuk sayısının en yüksek olduğu ülke olan Nijerya'da; ülke içindeki en yüksek oran yine kuzeydoğu bölgesinde görülmektedir. 2010 yılı verilerine göre nüfusun %61'i yani 115 milyon insan yoksulluk içinde yaşamaktadır. Güneybatıda nüfusun %56'sı yoksulluk ile mücadele ederken, kuzey bölgesinde bu oran %76'dır (Bauer, 2018: 42). Bu kapsamda; Nijerya ülkesinin içerisinde bulunduğu şartlar, ülkede süregelen ekonomik yetersizlikler, bölgeler arasında görülen ekonomik farklılıklar, eğitim şartlarının yetersizliği gibi hususlar Boko Haram'ın ortaya çıkmasında en büyük etkenler olarak görülebilmektedir.

Bu şartlar içerisinde kendisine bir yaşam alanı bulan Boko Haram terör örgütü, Nijerya'nın kuzeydoğusunda bulunan Borno eyaleti başta olmak üzere Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun ülkelerinin sınırının birleştiği bölgede ortaya çıkmıştır. Bu bölge aynı zamanda Fulani aşırılıkçıları, Hausa ve Kanuri lehçelerinin konuşulduğu ve Müslümanların çoğunlukta olduğu bir bölgedir. Kamuoyunda "Boko Haram" olarak bilinen terör örgütünün ismi esasen "Selef Yöntemi Üzerine Ehl-i Sünnet Davet ve Cihat Cemaati'dir (Cemaatu Ehlü's-Sünne Li'd-Dava ve'l-Cihad ala-Menheci's-Selef)" (Kekilli vd., 2017: 9).

Boko Haram'ın kökeni, Nijerya'nın kuzeydoğusunda yer alan Maiduguri şehrindeki Alhaji Muhammadu Ndimi Camii'nde ibadet eden bir grup radikal gence dayanmaktadır. 2002 yılında, söz konusu gençlik örgütünün bir kolu (o dönemde henüz Boko Haram olarak bilinmemektedir), kurumların yozlaşmış olduğunu ilan ederek Maiduguri'den, Nijer sınırına yakın bir mevkide bulunan Yobe eyaletinin Kanama köyüne taşınarak, "hicret" başlattığını açıklamıştır. Burada Muhammed Ali isimli bir şahsın önderliğinde, katı şeriat ilkelerine dayalı ayrılıkçı bir örgüt kurarak halka kendilerine katılmaları için çağrıda bulunulmuştur. Aralık 2003'te, örgütün polis ile yaşadığı çatışma neticesinde grup lideri Muhammed Ali de dahil olmak üzere örgütün yetmişten fazla mensubu öldürülmüştür (Walker, 2012: 3).

Örgüte verilen Boko Haram ismi, Hausa lehçesinden gelmektedir. Bu lehçede Boko Haram "Batılı eğitim haram" yani "batı kökenli eğitim yasak" anlamına gelmektedir. "Boko" kelime olarak "Batılı" anlamına gelirken, "Haram" Batılı eğitimin yasaklanmasını ifade etmektedir. Batılı eğitim yasak ifadesi aynı zamanda terör örgütünün ideolojisinin ve felsefesinin temelini oluşturmaktadır. Boko Haram terör örgütüne göre, Batılı değerler İslam dininin değerleriyle bağdaşmamaktadır. Boko Haram sadece Batılı tarz eğitime değil aynı zamanda Batının kültürüne, demokrasiye, laikliğe de karşı çıkmaktadır (Sıradağ, 2015: 9-11). Boko Haram tarih sahnesinde yerini aldığı kısa süre içinde birçok kez değişime uğramıştır. İlk başlangıçta örgüt, Muhammed Yusuf isimli şahıs etrafında toplanmış katı inançları olan ve "Yusufçuklar" şeklinde adlandırılan bir gruptan oluşmaktaydı. Muhammed Yusuf eğitilmiş bir imam değil halkın içinden gelen bir hatip idi (Bauer, 2018: 45). Yusuf etrafına giderek daha çok mürit toplamaktaydı. Örgütün müritlerinin çoğu altı yaşında çocuklardan oluşmaktaydı. Bu çocuklar, onları besleyecek maddi olanaklara sahip olmayan anne babaları tarafından bir imamın himayesine verilen medrese öğrencisi yani "Almajiri" olarak Maiduguri'ye gelen çocuklardı. Yusuf'un kendisinin de "Almajiri" olduğu iddia edilmektedir (Bauer, 2018: 47).

Hausa dilinde "Almajiri", Arapça "el- Muhâcir" kelimesinden türetilmiştir. Kuzey Nijerya'da maddi durumu iyi olmayan aileler genellikle çocuklarını dini eğitim almaları için resmi olmayan okullara göndermektedirler. Burada eğitim gören "Almajiri" çocuklar sokaklarda dilenerek geçinmektedirler. Nijerya'da okula gitmeyen yaklaşık 13,2 milyon çocuk bulunmaktadır. Nijerya'da okula gitmeyen çocukların % 69'u Kuzey Nijerya bölgesinde bulunmaktadır. Bu duruma katkıda bulunan en önemli faktör Kuzeydoğu Nijerya'daki uzun süreli şiddetli çatışmalar olduğu ifade edilmektedir. Okulların Boko Haram tarafından tahrip edilmesi, bölge halkının zorla yerinden edilmesi ilköğretime erişimi büyük ölçüde etkilemiştir. "Almajiri" sistemi Nijerya'da büyük tartışmalara neden olmaktadır. Sistem, gençleri eğitimsiz bıraktığı, meslek edinmelerine engel olduğu, suç işlemeye teşvik ettiği ve savunmasız bir kitle yarattığı için eleştirilerin hedefine oturmaktadır. Eğitimsiz, işsiz ve savunmasız gençlerin büyük çoğunluğunun Boko Haram'a katılması tartışmaların alevini arttıran diğer bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır

(ReliefWeb, 2020). Eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar, eğitimsiz gençlerin yarattığı işsizlik, Boko Haram'ın bu bölgede güçlü ve etkin olmasını sağlayan temel etkenler olarak gözükmemektedir.

Boko Haram terör örgütünün temelleri, 1995'li yıllarda "Sahabe" örgütlenmesiyle Ebubekir Lavan tarafından atılmıştır. Lavan, Suudi Arabistan'a eğitim için giderken örgütün liderliğini Muhammed Yusuf'a bırakmıştır. Muhammed Yusuf ise Sahabe yapılanmasını düzenleyerek yeni bir yapı kurmuştur. Yusuf, 2002 yılında Borno eyaletindeki Maiduguri kentinde, dini bir okul ve ibadethanelerin bulunduğu bir yerleşim kurmuştur. Bu yapının oluşumu Boko Haram'ın çekirdeği olarak kabul edildiğinden, örgütün kuruluş yılı 2002 olarak kabul edilmektedir. Yusuf bölgedeki propaganda faaliyetleri neticesinde; çoğunluğunu maddi durumu düşük olan ve göçmen gençlerin çoğunlukta olduğu büyük bir genç kitleyi kendisine bağlamayı başarmıştır. 2009 yılında Yusuf'un ölümüne kadar geçen sürede örgütün hedefi Nijerya'nın Borno Eyaletinde bir İslam devleti kurmak iken, bu tarihten sonra hedef Nijerya'nın tamamında bir İslam devleti kurma şekline dönüşmüştür. Yine 2009 yılından itibaren Boko Haram'ın küçük çaplı eylemlerinden bombalı eylemlere yönelen bir geçiş yaşanmıştır (Falode, 2016: 43-44).

Temmuz 2009'da, Nijerya silahlı kuvvetleri "Temizlik Operasyonu" adı verilen bir harekâtle Muhammed Yusuf'u ele geçirmiştir. Temizlik Operasyonunun ardından Yusuf, gözaltında iken ölü olarak bulunmuştur. Yusuf'un öldürülmesi Boko Haram'ın yok olmasına değil aksine daha da güçlenmesine neden olmuştur. Yusuf'un öldürülmesinden sonra Boko Haram'ın ayaklanma benzeri toplumsal nitelikli eylemleri ağırlık kazanmıştır. Boko Haram'a yönelik operasyonlardan sonra terör örgütü mensupları, örgütü yeniden yapılandırmak ve eleman temin etmek amacıyla Çad ve Nijer'e geçmişlerdir (Maiangwa ve Uzodike, 2012: 2-5).

2010 yılının Eylül ayında Boko Haram tarafından düzenlenen hapisane saldırısında yedi yüz mahkûm serbest bırakılmıştır. Aynı aylarda örgüt lideri Ebubekir Şekau'nun² liderliğinde ülke genelinde terör eylemleri başladı. Borno'da yaşayan yerel halk tarafından örgüte "Boko Haram" isminin verilmesi de aynı döneme rastlamaktadır. Oldukça kanlı terör eylemlerine başlayan Boko Haram; bu dönemde asker ve polise ait binaları, okulları ve üniversiteleri, bankaları, Hristiyanları ve kendisine karşı olan Müslüman halkı hedef almıştır. 2014 yılından itibaren taktik değiştiren Boko Haram, ülkenin kuzeydoğusunda alan hâkimiyeti kurmaya başlamıştır. Boko Haram, 2014 yılı temmuz ayında Borno eyaletine bağlı Damboa'nın kontrolünü ele geçirdiğini ilan etmiştir. Aynı yılın Ağustos ayında Boko Haram lideri Şekau, örgütün kontrol ettiği alanlarda İslam Devleti kurduğunu ilan etmiştir. Mart 2015'de ise Boko Haram, DEAŞ terör örgütüne biat ettiğini açıklamıştır (Ray, 2016: 5-7).

Boko Haram, DEAŞ'a biat etmesinin ardından kendisini DEAŞ-Batı Afrika (ISIS-West Africa) olarak adlandırmaya başlamıştır. Ağustos 2016'da DEAŞ, Ebu Musab el- Bernâvî'nin grubun yeni lideri olarak Şekau'nun yerini alacağını duyurmuştur. Bu durum üzerine iki grup arasında yaşanan çatışma Boko Haram'ın bölünmesine neden olmuştur. Sambisa Ormanında konuşlanan bir grup örgüt üyesi Şekau liderliğinde kendisini Boko Haram olarak isimlendirirken; el- Bernâvî'nin liderliğini kabul edenler kendilerini DEAŞ-Batı Afrika olarak adlandırmıştır (U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism, 2020).

Boko Haram'ın finans kaynakları tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte Borno Eyaletindeki bazı dini örgütlenmeler Muhammed Yusuf'un örgütün kuruluş döneminde Suudi Arabistan'a yaptığı iki hac ziyaretinin ardından Suudi Arabistan'daki Selefi bağlantılarından maddi destek aldığını iddia etmektedirler. Örgütün finansman kaynağına ilişkin bir başka olasılığın ise örgütün kuruluş döneminde zengin Kuzey Nijeryalılardan gelen bağışlar olduğu iddia edilmektedir. Nitekim 2006 yılında tutuklanan Kuzey Nijeryalı bir iş adamı, örgüte yaptığı bağışların, zekât niteliğinde masum bir bağış olduğunu iddia etmiştir (Walker, 2012: 3-4). Diğer bir iddia ise Nijerya milletvekillerinden birisinin oğlu olan Ali Modu Şerif'in, 2003 yılı mayıs ayında seçimleri kazanmak için örgüt lideri Muhammed Yusuf'a maddi destek verdiğidir (Bauer, 2018: 48). Boko Haram terör örgütünün finansmanının, bağış, zekât adı altında topladığı paralarla sağlandığı görülmektedir. Boko Haram terör örgütünün 2014 ve 2015 yıllarında yıllık ortalama on milyon ABD Doları gelir ettiğine (Markovic, 2021: 171) ilişkin çalışmalar mevcuttur.

² Boko Haram terör örgütü lideri Ebubekir Şekau'nun rakip örgütlerle çatışma sırasında üzerindeki bombayı patlatarak öldüğü iddia edilmekle birlikte terör örgütü tarafından bu iddiaya ilişkin yapılan bir açıklama henüz mevcut değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz: BBC. (2021, 07 Haziran). Abubakar Shekau: Nigeria's Boko Haram leader is dead, say rival militants. <https://www.bbc.com/news/world-africa-57378493>. (E.T. 07.06.2021).

Bu çalışmanın konusunu da teşkil eden adam kaçırma eylemleri ve bu yolla finans teminine ilişkin çarpıcı bir örneğin 2013 yılında yaşandığı ifade edilmektedir. Buna göre Nisan 2013'te örgüt tarafından kaçırılan Fransız bir ailenin 3 milyon dolar karşılığında serbest bırakıldığı belirtilmektedir (Sıradağ, 2015: 15).

Boko Haram'ın ilk kez uluslararası manşetlere taşınması 26 Ağustos 2011'de Muhammet Abdul Barra'nın patlayıcı yüklü bir kamyonla Birleşmiş Milletler binasına saldırması sonucu olmuştur. Saldırıda 25 Birleşmiş Milletler çalışanı hayatını kaybetmiş ve yüzü aşkın insan yaralanmıştır (Bauer, 2018: 76). Bu tarihten itibaren eleman sayısı giderek artmaya başlayan Boko Haram polis noktalarına, sivilere, kiliselere ve okullara saldırılar düzenlemeye başlamıştır. Küçük bir grup olarak bir araya gelen örgüt zamanla uluslararası terör listesindeki yerini almıştır. 2020 yılı Küresel Terör Endeksine göre Boko Haram 2019 yılında toplam 348 saldırı gerçekleştirmiş, saldırılar sonucu 1.954 kişi hayatını kaybetmiştir. Örgütün saldırıları 2019 yılında bir önceki yıla göre %43 artmıştır. Taliban, Boko Haram, DEAŞ ve El-Şebab gibi uluslararası terör örgütlerinin 2019 yılında gerçekleştirdiği saldırılar sonucu ölenleri sayısı Tablo 1.'de gösterilmektedir.

Tablo 1.

100'den Fazla Terörist Saldırlardan Sorumlu Terör Örgütleri Listesi

Örgüt	Eylem Miktarı	2018 Yılına Göre Değişim (%)	Toplam Ölen Miktarı	2018 Yılına Göre Değişim (%)
Taliban	1375	9	7531	-11
Husiler	579	55	983	11
DEAŞ	461	-37	1252	-44
Boko Haram	348	43	1954	47
El Sebab	330	-33	864	-25
Hindistan Komünist Partisi	238	-11	146	-23
Yeni Halk Ordusu (Filipinler)	192	-32	155	-18
Nepal Komünist Partisi (CPN)	134	148	7	---
Fulanı Asırıkcıları	118	-61	426	-64

Kaynak: Global Terrorism Database, (9 Haziran 2020).

Muhammed Yusuf'un ardından 2009 yılında örgütün liderliğini Ebubekir Şekau'nun üstlenmesiyle, Boko Haram'ın eylem alanları genişlemiştir. Örgüt Nijerya dışında, Çad Gölü bölgesi, Kamerun, Nijer ve Mali'ye kadar yayılmıştır. Örgütün birincil hedefleri, güvenlik güçleri, devlet daireleri, okullar, medya merkezleri, kiliseler, yabancı uyruklular ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Özellikle okullara yaptığı saldırılar sonucu yüzlerce insanın ölmesi sonucu Borno ve Yobe bölgelerinde birçok okul kapanmıştır (Oyewole, 2015: 430). Boko Haram'ın dikkat çekici terör eylemi türlerinden birisi de adam kaçırma eylemleridir.

Bir Terör Eylemi Yöntemi Olarak Adam Kaçırma

Terörizm; siyasal hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılan şiddet ve/veya söz konusu şiddeti kullanma tehdidi şeklinde de tanımlanmaktadır (Hoffman, 2006: 2-3). Öte yandan terörizm, insanların teröristlerin gücünü ve davalarının önemini gözlerinde büyütmelerine neden olmak üzere korku yaratmak ve dikkat çekmek için şiddet veya şiddet tehdidinin kullanılması olarak da tanımlanabilir. Terör taktikler kullanan gruplar genellikle küçük ve zayıf olduklarından, uyguladıkları şiddet kasıtlı olarak şok edici olmalıdır (Jenkins, 1977: 1). Bu ifadeler kapsamında Boko Haram eylemlerinin tam da bu çerçevede hayat bulduğu görülmektedir. Örneğin toplu olarak yüzlerce çocuğun kaçırılması türünde eylemler hem

toplumda korku ortamı yaratmakta, hem tüm dünya kamuoyunun dikkatlerini üzerine çekmekte hem de çok edici etkiler üretmektedir.

Siyasal şiddet kullanma ya da şiddet tehdidini içinde barındıran terörizm; normal olmayan yöntemlerle siyasal davranışları etkilemek için tasarlanan sembolik eylemler şeklinde tanımlanmaktadır (Thornton, 1964: 73). Diğer bir bakış açısıyla terörizm; siyasal istekleri kabul ettirmek üzere, kişileri, grupları, toplumu ve hükümeti yıldırım için sistematik olarak öldürme, tahrip etme ya da bu eylemleri düzenleme tehdidini kullanma şeklinde ifade edilmektedir (Wilkinson, 1979: 49).

Terör eylemlerindeki semboliklik özelliği, eylemlerden fiziksel olarak etkilenen kişilerden öte eylemin esasen daha geniş kitleleri etkilemek üzere düzenlendiğini vurgulamaktadır. Terör eylemlerinin sembolikliği açısından Boko Haram terör örgütü eylemleri de zihinlerde yer eden, düzenlenen küçük bir eylem sonucunda büyük etkiler üreten özellikler taşımaktadır. Örnek olarak çalışmanın konusu olan Chibok kızlarının kaçırılması ele alınacak olursa, 278 kız öğrenciyi kaçıran Boko Haram'ın milyonlarca insanda korku ve dehşet duyguları ürettiğini söyleyebilmek mümkündür.

Belirli bir hedefe ulaşmak için şiddet kullanımı anlamına gelen terörizm, terör eylemlerinin değişimi açısından süreklilik göstermesinin yanı sıra farklı yöntemlerle de karşımıza çıkarmaktadır. Bir terör hareketinin şiddet içeren taktikleri arasında; silah ve mali kaynak elde etmek için silahlı soygun yapmak; silahlı faaliyetler, suikast eylemleri, mayın/patlayıcı döşeme gibi eylemler, adam kaçırma ve halka açık yerlerde ayırım gözetmeyen silahlı saldırılar sayılabilmektedir (Price, 1977: 56).

Bir başka tasnife göre ise terör eylemi yöntemlerini; bombalı eylemler, silahlı saldırı, suikast, rehine alma ve kitle imha silahlarının kullanımı şeklinde sıralamak mümkündür. Bu eylem yöntemlerinden bombalı eylemlerin günümüzde daha çok insana zarar vermek üzere daha büyük miktarlarda patlayıcılar ile düzenlenir hale geldiği de görülmektedir (Howcroft, 2016: 40). Örneğin 20 Mart 2015 tarihinde DEAŞ terör örgütü tarafından Yemen'in başkenti Sana'da camiye düzenlenen bombalı saldırıda 137 kişi ölmüş, 357 kişi ise yaralanmıştır (Ghobari, ve Mukhashaf, M, 2015). Büyük çaplı bombalı terör eylemlerine verilebilecek bir diğer örnek ise 17 Temmuz 2015'te Irak'ın Han Beni Saad şehrinde bir pazar yerinde, yine DEAŞ terör örgütü tarafından düzenlenen bombalı saldırıdır. Bu saldırı sonucunda en az 130 kişi hayatını kaybetmiştir (Salim ve Loveday, 2015). Son olarak bombalı terör eylemlerinin en yıkıcı olanlarından birisi olarak tarihe geçen Mogadişu – Somali eylemini örnek olarak hatırlatmak gerekmektedir. El Şebab terör örgütü tarafından 14 Ekim 2017'de gerçekleştirilen bu bombalı saldırıda 587 kişi ölmüş, 316 kişi ise yaralanmıştır (Hiiraan Online, 2018).

Yine patlayıcı ile düzenlenen intihar saldırılarını da bombalı eylem yöntemleri içerisinde tasnif etmek mümkündür. Silahlı saldırı yöntemi de özellikle sivil halkın bulunduğu kalabalık alanlarda düzenlendiği takdirde medya araçlarının yanı sıra yoğun ilgi gören eylem türlerinden birisidir. Eylem türlerinden bir diğeri olan suikast eylemlerine Sicarilerin Yahudileri öldürmeye başlamasından Arşidük Ferdinand'ın Sırp kökenli bir terörist tarafından öldürülmesine; PIRA'nın Lord Mountbatten'i öldürülmesinden Hindistan Başbakanı İndra Gandhi'nin katledilmesine kadar çok kez şahit olunmuştur. Kitle imha silahlarının kullanımı yöntemi ise eylemin ölümcül etkisi düşük olsa dahi psikolojik etkisinin yüksek olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Adam kaçırma, rehine alma eylem yöntemi de medyanın doğrudan dikkatini çeken bir başka eylem türü olarak görülmektedir (Howcroft, 2016: 40-45).

Adam kaçırma eylemlerinin en yaygın nedenleri fideye; devletin elindeki bir teröristin serbest bırakılması veya terör örgütünün bir talebini kamuoyuna duyurma arzusudur. Terör örgütleri, özellikle şahısların kaçırılmasına ilişkin ayrıntılı planlamalar yapmaktadırlar. Adam kaçırma eylemlerinde terör örgütleri genellikle kaçırdıkları kişileri örgüt tarafından kontrol edilen bir yere taşımaktadır. Örgüt kaçırdığı kişileri elde bulundurarak, yetkililerden bazı taleplerde bulunmaktadır. Adam kaçırma eylemlerinin bir kısmında kaçırılan kişilerin öldürülmesi amaçlandığından, bu kaçırma eylemleri aslında bir nevi suikast eylemleridir. Bu durumda teröristler için amaç, basit bir suikasttan elde edemeyecekleri bir takım tavizleri, adam kaçırma eylemiyle başladıkları müzakere süreciyle elde etmektir (U.S. Army Training and Doctrine Command, 2003: C-3,4).

Terör örgütlerince düzenlenen adam kaçırma eylemleri, terör örgütlerinin finansmanı için de kullanılabilir. Terör örgütleri tarafından kaçırılan şahıslar veya gruplar için istenilen fideye, dünyanın çeşitli bölgelerindeki örgütler için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Örneğin Kolombiya'daki

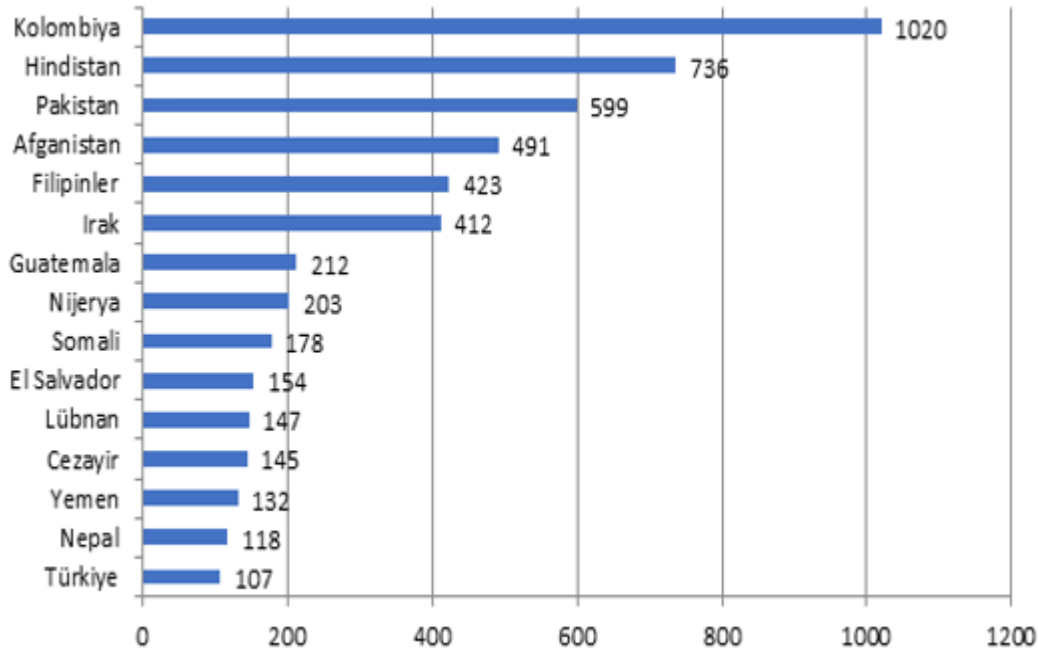
FARC ve ELN terör örgütleri ile Filipinler'deki Ebu Seyyaf terör örgütü eylemlerini finanse etmek için bu yöntemi kullanmışlardır (U.S. Army Training and Doctrine Command, 2003: C-4).

Terör örgütlerinin adam kaçırma eylemleri tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde; her bir kaçırılma olayının kendine özgü özellikleri olduğu görülmektedir. Bazı olaylarda, teröristler rehineleri derhal öldürürken, bazı eylemlerde ise rehineler müzakerelerden sonra serbest bırakılmıştır. ABD Kara Harp Okulu Terörizmle Mücadele Merkezinin (US The Combating Terrorism Center at West Point) Küresel Terörizm Veritabanını (Global Terrorism Database) esas alarak 1970-2013 yılları arasındaki adam kaçırma eylemleri üzerine yaptığı araştırmada; bu dönemi kapsayan 33 yılda, 7.048 adam kaçırma eylemi düzenlendiği belirtilmektedir. Çalışma 1970 yılından itibaren terör örgütlerinin adam kaçırma eylemlerinde artış görüldüğünü ifade etmektedir (Loertscher ve Milton, 2015: 10).

Aynı çalışmada, 1970-2013 yılları arasında adam kaçırma eylemleri, eylemin düzenlendiği ülkelere göre incelendiğinde (Tablo 2) en fazla eylemin sırasıyla Kolombiya, Hindistan, Pakistan, Afganistan ve Filipinler'de gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Loertscher ve Milton, 2015: 11). Tablo 2.'de on beş ülke arasında Nijerya'nın 203 adam kaçırma eylemi ile sekizinci ülke olduğu da görülmektedir.

Tablo 2.

Adam Kaçırma Eylemleri Miktarı (1970-2013)

Kaynak: Loertscher ve Milton, (2015: 11).

Boko Haram Terör Örgütünün Adam Kaçırma Eylemleri Üzerine Bir İnceleme

Boko Haram terör örgütü tarafından 2009-2014 yılları arasında³ düzenlenen terör eylemlerinin büyük çoğunluğunu silahlı saldırı türü eylemler teşkil etmektedir. Bu eylemlerde çoğunlukla ateşli silahlar ve otomatik tüfekler kullanılmıştır. 2014 yılında düzenlediği eylemlerde ise Boko Haram'ın çoğunlukla bombalı eylem türünü kullandığı görülmektedir. 2014 yılında ayrıca Boko Haram tarafından düzenlenen intihar eylemlerinin de arttığı bilinmektedir. 2014 yılında Boko Haram tarafından gerçekleştirilen adam kaçırma eylemlerinden itibaren, örgütün intihar eylemlerinde kadınları kullanma oranı da artış göstermiştir. Söz konusu yılda Boko Haram tarafından düzenlenen 34 intihar eyleminin %80'inde kadınların kullanıldığı görülmektedir. Boko Haram terör eylemlerinden bir diğeri ise köy ya da kasaba

³ Boko Haram terör örgütünün 2002 yılında kurulduğu bilinmekle birlikte, 2002-2009 yılları arasında düşük yoğunluklu şiddet eylemleri düzenlemiş, eylemlerinin yoğunluğunu ve şiddetini 2009 yılından itibaren artırmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: (Omenma, Onyishi ve Okolie, 2020:1).

baskınlarıdır. Özellikle Nijerya'nın kuzeybatısında düzenlenen bu tür eylemlerde terör örgütü ayırım gözetmeksizin insanları katletmekte, soygun yapmakta ve adam kaçırmaktadır (Pricopi, 2016: 41-43). Boko Haram saldırı oranlarında 2015 yılında 2014 yılı eylemlerine göre %2,48'lik bir düşüş yaşanmıştır. 2015 yılı itibarıyla Boko Haram terör eylemlerinin yaklaşık yarısı (%49) sivilleri hedef almaya başlamıştır (Omenma, Onyishi ve Okolie, 2020:4).

Boko Haram terör saldırılarında 2016 yılında yaklaşık olarak 550 kişi öldü. 2015 yılında bu sayı yaklaşık 3.500 kişiydi. 2016 yılında terör örgütü Boko Haram özellikle yerinden edilmişlerin yaşadığı kampları, kampları, pazar yerlerini ve camiler gibi kalabalık yerleri hedef aldı. Örgüt bu dönemde güvenlik güçlerinin dikkatini çekmemek için kadınları intihar bombacı olarak kullanmaya başladı (Bello, 2021: 91). Terör örgütü Boko Haram 2017 yılında toplam 150 terör saldırısı düzenledi. 2016 yılında olduğu gibi 2017'de de Boko Haram en fazla terör saldırısını Ocak ayında gerçekleştirmiştir. Boko Haram 2017'de 59 intihar saldırısı ve 90 silahlı saldırı düzenlemiş, bu saldırılarda en az 967 kişinin hayatını kaybetmiştir (Bello, 2021: 91-92).

2018 yılında Nijerya'da 700'e yakın terör eylemi gerçekleşti. 19 Şubat 2018 tarihinde Dapçi şehrinde bulunan Kız Bilim ve Teknik Lisesinden 110 kız öğrenci kaçırılmıştır (United States Department of State Publication, 2019: 37). Adam kaçırma olayları 2018'de yüzde 36 artarak Boko Haram'a atfedilen terör eylemlerinin %16'sını oluşturmuştur. (Global Terrorism Index, 2020).

Boko Haram son yıllarda bombalı terör saldırılardan, silahlı saldırı ve rehin alma eylemlerine doğru kaymıştır. 2019'da, Boko Haram saldırılarının %40'ından fazlasını silahlı saldırılar oluşturmakta ve bu saldırılar sonucu 613 kişinin yaşamını yitirdiği bilinmektedir (Global Terrorism Index, 2020).

Boko Haram terör örgütü kadın ve çocukları, "köle" olarak kullanmak, Nijerya hükümeti üzerinde baskı kurmak amacıyla kaçırmaktadır. Boko Haram tarafından düzenlenen adam kaçırma eylemleri, Nijerya hükümetinin örgüt lideri Şekau'nun aile üyeleri de dâhil olmak üzere 100'den fazla Boko Haram liderlerinin karısı ve çocuğunu tutuklamasının ardından 2011 yılında başlamıştır. Ocak 2012'de Şekau, 40 dakikalık bir video mesajında, Boko Haram aile üyelerinin gözaltına alınmasına misilleme olarak, hükümet yetkililerinin ailelerini kaçırma tehdidinde dahi bulunmuştur (US Army Training and Doctrine Command, 2015: 14).

Terör örgütü Boko Haram küçük çocukları; çocuk asker, intihar bombacısı, casus, muhbir, koruma, çocuk gelin ve işçi olarak kullanmak üzere zorla kaçırmaktadır. Bu çocuklardan bazılarını ise Nijerya, Kamerun ve Çad'da gerçekleştirdiği canlı bomba eylemlerinde kullanmaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2019: 137). Boko Haram, 2017 yılında 158 çocuğu 2018 yılında da en az 48 çocuğu canlı bomba olarak kullanmıştır. 2016 yılında Nijerya hükümetinin yayınladığı bir rapora göre, gözaltına alınan yaşları 13-17 aralığında 78 insan kaçakçılığı mağduru çocuk terör örgütleri tarafından kullanılmıştır. Boko Haram, Nijerya'nın kuzey bölgesindeki kadınlar ve kız çocuklarını örgüt elemanlarıyla zorla evlendirmek, canlı bomba olarak kullanmak ya seks kölesi kullanmak üzere zorla kaçırmaktadır. Bazı durumlarda Boko Haram, kaçırdığı ve silahlandırdığı çocukları birbirleriyle evlendirmeye zorlamaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2019: 137)

Boko Haram terör örgütü tarafından 2014-2021 yılları arasında gerçekleştirilen adam kaçırma eylemlerini inceleyebilmek amacıyla yapılan açık kaynak taramasına ilişkin sonuçlar Tablo 3.'te görülmektedir. Araştırma neticesinde, Boko Haram tarafından 2014 yılından bu yana toplam 1.603 kişinin kaçırıldığı anlaşılmaktadır. Boko Haram 2014 yılında üç, 2015 yılında iki, 2016 yılında bir, 2017 yılında dört, 2018 yılında dört, 2019 yılında iki, 2020 yılında üç ve son olarak 2021 yılında bir adam kaçırma eylemi olmak üzere toplam 20 adam kaçırma eylemi gerçekleştirmiştir.

Boko Haram eylemleri incelendiğinde ise 2014-2021 yılları arasındaki yedi yıllık sürede, yıllık ortalama 229 kişinin kaçırıldığı görülmektedir. Söz konusu miktar Boko Haram terör örgütünün diğer eylemlerle kıyaslandığında daha fazla sayıda kişiyi kaçırdığına işaret etmektedir.

Tablo 3.
Boko Haram Terör Örgütü Adam Kaçırma Eylemleri

No.	Tarih	Adam Kaçırma Eylemleri
1	14.04.2014	Nijerya, Borno Eyaleti, Chibok kasabasından 276 kız öğrencinin kaçırılması (Aminu, 2014).
2	20-23.04.2014	Nijerya, Borno Eyaleti, 91 kadın ve çocuğun kaçırılması (Associated Press, 2014).
3	13.12.2014	Gumsuri köyünden 185 kadın ve çocuğun kaçırılması (Aminu, 2014).
4	03.01.2015	Malari köyünden 40 genç erkek ve çocuğun kaçırılması (BBC, 2015).
5	18.01.2015	Kamerun kuzeyindeki Mabass köyünden 30'u yetişkin, 50'si çocuk toplam 80 kişinin kaçırılması (Lavender, 2015).
6	15.06.2016	Kau-Tuva köyünden 4 kadının kaçırılması (Haruna, 2016).
7	10.06.2017	Kamerun sınırında bulunan Hambagba köyünden 6 kişinin kaçırılması (Maliactu, 2017).
8	14.06.2017	Komdi ve Tuyan köylerinden 6 kişinin kaçırılması (Saharareporters, 2017).
9	25.08.2017	Kamerun, Gakara köyünden 8 kişinin kaçırılması (Reuters, 2017).
10	03.09.2017	Borno Eyaletinde bulunan, Banki Yerinden Edilmişler kampına baskının ardından 4 kişinin kaçırılması (Maina, 2017).
11	08.01.2018	Kaje köyünden 15 kişinin kaçırılması (The Guardian, 2018).
12	11.01.2018	Kamerun kuzeyinden 2 kişinin kaçırılması (News24, 2018).
13	19.02.2018	Dapçi'de konuşlu devlet okulu olan Kız Bilim ve Teknik Lisesinden 110 kız öğrencinin kaçırılması (Aljazeera, 2018).
14	01.03.2018	Milidu ve Kaya köylerine saldırının ardından 3 kişinin kaçırılması (Abdul'Aziz, 2018).
15	19.07.2019	Damasak kasabasından 6 insani yardım kuruluşu çalışanının kaçırılması (Kola, 2019).
16	29.08.2019	Katsina eyaletinin Wurma köyüne saldırının ardından 42 kadın ve çocuğun kaçırılması (LeFigaro, 2019).
17	11.12.2020	Kankara kasabasında bulunan Devlet Bilim Ortaokulundan 333 erkek öğrencinin kaçırılması (CBS News, 2020). (Henüz Boko Haram tarafından kaçırılıp kaçırılmadıkları Nijerya resmi makamlarınca teyit edilmemiştir.)
18	18.12.2020	Maiduguri-Damaturu karayolunu kesen teröristlerin 35 kişiyi kaçırması (The Guardian, 2020).
19	24.12.2020	Shehuri kasabasından 40 orman işçisinin kaçırılması (Aljazeera, 2020).
20	26.02.2021	Zamfara Eyaletinde Bulunan Jangebe Devlet Kız Ortaokulundan 317 Kız Öğrencinin Kaçırılması (Aljazeera, 2021). (Henüz Boko Haram tarafından kaçırılıp kaçırılmadıkları Nijerya resmi makamlarınca teyit edilmemiştir.)

Boko Haram adam kaçırma eylemlerinin bir diğer özelliği ise tek bir eylemde çok sayıda kişinin kaçırılmasıdır. Boko Haram'ın 2014 Chibok eyleminde 276, 2015 Mabass eyleminde 80, 2018 Dapchi eyleminde 110 kişiyi kaçırması; henüz Boko Haram tarafından düzenlendiği teyit edilmemekle birlikte 2020 yılı Kankara eyleminde 333, 2021 yılı Zamfara eyleminde 317 kişiyi aynı kaçırması bu argümanın temel göstergeleridir.

Boko Haram eylemlerinin bir diğer özelliği, örgütün ideolojisi doğrultusunda özellikle batılı eğitim veren devlet okullarına saldırarak öğrencileri kaçırması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, dünya kamuoyunda oldukça çok konuşulan 2014 yılı Chibok eyleminin incelenmesinde fayda görülmektedir.

Chibok Kızlarının Kaçırılması Eylemi

Modern terörizm tarihinin belki de en trajik terör eylemlerinden birisi Boko Haram tarafından Nijerya'nın kuzeydoğusunda yer alan, Borno Eyaletinin Chibok kasabesindeki bir okuldan 276 kız öğrencinin kaçırılması olayıdır. 14 Nisan 2014 tarihinde gece yarısı saat 23:45 civarı çoğunluğu Hristiyan olmak üzere okul yurdunda kalan kız öğrencilerin, yaklaşık 200 kişilik terör örgütü Boko Haram mensupları tarafından kamyonlara bindirilmek suretiyle kaçırılması bir anda dünya gündeminde en üst sıralardaki yerini almıştır (Busari, 2021).

Kız öğrencilerden 57'si kaçmayı başarırken diğerlerinin nerede oldukları hakkında hiçbir bilgiye uzun süre ulaşılamamıştır. Nijerya hükümetinin olaya uzun süre duyarsız kalması tepkilere neden olmuştur (Oyewole, 2016: 25). Boko Haram 5 Mayıs 2014'te Şekau'nun kız çocuklarını nasıl kullanmayı amaçladığını anlatan bir video yayınlamıştır. Chibok kızlarının görüntülerinin yer aldığı 12 Mayıs 2014'te yayınlanan bir başka video mesajında, kızların serbest bırakılmaları karşılığında hükümetin tutuklu bulunan toplam on altı Boko Haram militanlarının serbest bırakılmasını talep etti (Reuters, 2014; Ola, 2014). Nijerya Devlet Başkanı Goodluck Jonathan'ın İngiltere, ABD, Fransa ve İsrail Dışişleri Bakanları ile bir araya geldiği Paris'teki kriz zirvesinden teröristlerle anlaşma yapılmaması ve bunun yerine onlara karşı güç kullanılması konusunda anlaşmaya varılması kararı çıkmıştır (Nigeria Sun, 2014).

Chibok kız çocuklarının kurtarılması için ülke içinde birçok protesto gösterisi düzenlenmiştir. Gösterilerin büyümesi sonucu Afrika Birliği, Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Boko Haram terörünü kınarken Nijerya hükümetine kız çocuklarının güvenli bir şekilde serbest bırakılmaları için çağrıda bulunmuştur. Bangladeş, İngiltere, Kanada, Fransa, Gana, Almanya, Hindistan, Pakistan, Portekiz, Güney Afrika, Togo ve Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere tüm dünyada Chibok kızlarına yönelik bir dizi iş birliği kampanyası ortaya çıkmaya başlamıştır (Oyewole, 2016: 26).

BringBackOurGirls (Kızlarımızı Geri Getirin - BBOG) kampanyası da Nijerya'da, eski bir bakan olan Oby Ezekwesili'nin koordinatörlüğünde başlatılmıştır. Nijerya hükümetinin kayıtsızlığına öfkelenen Ezekwesili ve kendisini destekleyen bir grup, başkent Abuja'daki ulusal meclise yürüyüş düzenlemişlerdir. Bu protesto gösterisinden BBOG isimli kampanya doğmuştur. Ezekwesili'nin kampanyası ve aynı adı taşıyan Twitter hashtag'i tüm dünyanın dikkatini kısa sürede çekmiştir (Mark, 2014).

Nijeryalılar, hükümetin tüm çabalarına rağmen Abuja'daki protesto gösterilerine devam etmişlerdir. Bu protestolar, çoğunlukla kaçırılan kızların içinde buldukları kötü koşullara odaklanmıştır. Goodluck Jonathan'ın yerine seçilen Muhammad Buhari de Chibok kızlarının sağ salim geri getirilmesini sağlayamamıştır. #BringBackOurGirls protestocuları Buhari'yi en az Jonathan kadar ilgisiz olmakla suçlayarak protestolarını sürdürmüşlerdir (Matfess, 2017: 74).

Dönemin ABD Başkanının eşi Michelle Obama 7 Mayıs 2014 tarihinde elinde tuttuğu beyaz bir kâğıda "Kızlarımızı Geri Getirin (#BringBackOurGirls)" yazarak çektiği bir fotoğrafı sosyal medyada yayımlayarak kız çocuklarının serbest bırakılması için başlatılan kampanyaya destek vermiştir. Obama, #BringBackOurGirls etiketi altında sosyal medya paylaşımı yapan tek ünlü kişi değildi. Ünlüler (Kim Kardashian ve Dwayne Johnson), gazeteciler (Katie Couric), sporcular (Nijeryalı futbolcu John Obi Mikel), politikacılar (ABD'den Venezuela'ya), aktivistler (Malala Yousafzai) ve dini liderler (Papa Francis) de dahil olmak üzere birçok kişi mesajı milyonlarca takipçisine ulaştırmıştı. Böylece aynı günde #BringBackOurGirls etiketi altında 3.4 milyondan fazla paylaşım yapılmıştır (Coyne, 2014).

Michelle Obama'nın bu paylaşımı konuyla ilgili daha da geniş çaplı haberler yapılmasına yol açmıştır. Örneğin, New York Post, bu paylaşımı ön sayfada tam kapak olarak "EVET, MICHELLE!" başlığıyla yayınlamıştır (Olin, 2014). Kampanya sosyal medyada giderek yayılmıştır. Ramaa Mosley tarafından oluşturulan Facebook sayfasındaki kampanyaya en az 60.000 kişi katılmıştır. Hillary Clinton, Nobel Barış Ödülü sahibi Malala Yousafzai, Hollywood oyuncusu Forest Whitaker ve ABD'li müzisyen Chris Brown gibi tanınmış kişiler de kampanyaya katılmıştır (Oyewole, 2016: 26).

Kızların kaçırılması eyleminden üç hafta sonra, #BBOG etiketi altında başlatılan kampanya sayesinde hemen hemen herkes olaydan haberdar olmuştur (Olin, 2014). #BBOG ve #chibokgirls etiketleri ile başlatılan kampanyanın temel amacı Nijerya ve ABD hükümetlerine Chibok kızlarının sağ salim evlerine dönmeleri için adımlar atmaları için baskı yapmaktır.

BBOG sosyal medya hareketinin amacı, Nijerya hükümetine kaçırılan Chibok kızlarını güvenli bir şekilde eve getirme baskısı yapmak olsa da, bu hareket sokak protestoları ile birleşerek daha iyi bir yönetim talebini de içerecek şekilde genişlemiştir. Dile getirilen ilave talepler arasında vatandaşların güvenliğinin sağlanması, daha iyi sağlık hizmetleri, daha iyi bir altyapı ve daha iyi ekonomik şartlar sağlanması yer almaktaydı (OXFAM, 2021).

Bu kampanyanın uluslararası hale gelmesi ve artan kamuoyu baskısı nedeniyle Çad Gölü bölgesi üye devletleri; İngiltere, Kanada, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri ile çeşitli uluslararası kuruluşlar Nijerya'nın terörle mücadelesine destek olmak için bir araya gelmiştir. Elde edilen bilgilere göre Chibok kızlarından bazılarının Sambisa ormanlarında tutulduğu, diğerlerinin de Çad, Kamerun ve Nijer'e götürüldüğü bilgisine ulaşılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, kaçırılan kız çocuklarını aramak için Mayıs 2014'te istihbarat ve keşif uçaklarını Çad ülkesine konuşlandırmıştır. ABD aynı zamanda, beş Dışişleri Bakanlığı yetkilisi, iki stratejik iletişim uzmanını, bir sivil güvenlik uzmanını, bir tıbbi destek görevlisini, on Savunma Bakanlığı görevlisini, ABD Afrika Komutanlığından yedi askeri danışmanı, dört Federal Soruşturma Bürosu yetkilisini ve rehine görüşmelerinde uzman bir görevliyi Nijerya güvenlik teşkilatına yardım etmek için görevlendirmiştir. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri, kaçırılan kız çocuklarının bulunmasına yardımcı olmak için 18 Mayıs'ta Gana'ya bir keşif-gözetleme uçağı ve Ağustos 2014'te Çad'a üç savaş uçağı göndermiştir. İngiltere ve İsrail Nijerya'ya teknik bir ekip konuşlandırırken, Kanada Nijer'e bir tim göndermiş, Fransız timleri ise Çad, Kamerun ve Nijer'de görev almışlardır (Oyewole, 2016: 26).

2014 yılı Mayıs ayı ortalarında Nijerya güvenlik güçleri, kaçırılan kız çocuklarının Boko Haram'a ait üç farklı kampta tutulduklarını tespit etmiştir. Ancak teröristler, rehineleri kurtarmak için herhangi bir girişimde bulunulması halinde kızları öldürmekle tehdit etmiştir. Kaçırılan kız çocuklarının yeri tespit edilse de Nijerya güvenlik güçleri, Boko Haram'ın rehineleri öldürme tehlikesi nedeniyle herhangi bir kurtarma girişiminde bulunamamıştır. (Oyewole, 2016: 27).

Nijerya hükümeti üzerinde artan uluslararası baskı ve giderek artan protesto gösterileri Boko Haram ve hükümet arasında bir müzakere sürecinin başlamasına neden olmuştur. 17 Ekim 2014'te Nijerya hükümeti, Boko Haram ile ateşkes anlaşması imzalamıştır (Oyewole, 2016: 27). Ancak ateşkes, her iki tarafın da güvensizliği nedeniyle uygulamaya konulamamıştır. Boko Haram terör örgütü de kendi içinde kız çocuklarının serbest bırakılıp bırakılmaması konusunda anlaşamamışlardır. Ayrıca imzalanan ateşkes anlaşmasına rağmen Boko Haram terör eylemleri de hız kesmeden devam etmiştir. Öte yandan, güvenlik güçleri kız çocuklarının geri verilmesi karşılığında tutuklu bulunan Boko Haram terör örgütü mensuplarının serbest bırakılması konusunda isteksiz davranmışlardır. Bu zorlukların ortasında örgüt lideri Şekau, ateşkesi ve müzakereyi tamamen reddeden bir video yayınlamıştır (Oyewole, 2016: 27). 2016 yılında tekrar başlayan müzakerelerin ardından Boko Haram, 21 kız çocuğunu Nijerya hükümetine teslim etmiştir. 2017 yılında başkent Abuja'da terör örgütü Boko Haram ile hükümet arasında yapılan takas ile 82 kız çocuğu daha serbest bırakılmıştır. Boko Haram'ın elinde kalan 112 kız çocuğu hakkında şimdiye kadar hiçbir bilgiye ulaşılamamıştır (Busari, 2021).

Sonuç

Boko Haram terör örgütü, sadece doğup büyüdüğü topraklarda değil aynı zamanda bölgesel bir silahlı güç olarak sınır komşusu ülkelerde de faaliyet göstererek bölgesel bir terör tehdidi olma yolunda ilerlemektedir. Özellikle 2015 yılından itibaren DEAŞ terör örgütüne biat ettiğini açıklaması, küresel bir terör tehdidi haline gelmesine neden olmuştur.

Silahlı ve bombalı eylemleriyle 40.000'e yakın insanın hayatına son vermesinin yanı sıra, Boko Haram'ın en dikkat çekici eylem türlerinden birisi de okul çağındaki çocuklar başta olmak üzere adam kaçırma eylemleridir. 2014 yılında Chibok kasabasındaki bir okula düzenlenen baskın ve ardından kız öğrencilerin kaçırılması eylemi; Boko Haram'ın ulusal boyutu aşan, bölgesel ve hatta küresel bir terör tehdidi haline geldiğinin en önemli kanıtlarından birisi olmuş, uluslararası kamuoyunun dikkatlerini üzerine çekmesini sağlamıştır.

Boko Haram terör örgütü "batılı eğitim haram" söylemiyle başlattığı terör faaliyetleri çerçevesinde örgütün kız çocuklarını kaçırma eylemleri ölümlü sonuçlanan eylemlerine nazaran kamuoyunda daha fazla yer bulmuştur. Bunun en büyük nedeni sosyal medyada özellikle de ünlülerin başlattığı dijital

toplumsal eylemdir. Boko Haram kaçırdığı kızları terör örgütü elemanlarıyla takas maksadıyla kullandığı gibi kızları militanlarla zorla evlendirmiş, köle olarak kullanmış ve Hristiyan olanları din değiştirmeye zorlamıştır. Boko Haram tarafından kaçırılan kızların bir kısmının da terör örgütü elemanı olmaya zorlandığı, istismar edildiği, yeni militanlar yetiştirmek için zorla hamile bırakıldığı, örgüte yeni kadın eleman temini için kullanıldığı ve hatta bazı kızların canlı bomba eylemlerinde kullanıldığı da iddia edilmektedir.

Boko Haram'ın adam kaçırma eylemlerinde çok sayıda insanı aynı anda kaçırmayı, kaçırılan insanların ailelerinin Boko Haram terör örgütünden korktukları için bu durumu güvenlik güçlerine bildirmemeleri, resmi görevlilerin terör örgütü elemanlarına muhbirlik yapması ve Nijerya hükümetinin olaylara duyarsız kalması örgütün güçlenmesine neden olmaktadır. Boko Haram'ın özellikle eğitim alan okul öğrencilerini hedef olarak seçmesi, kaçırılan öğrencilerin güvenlik güçlerince kurtarılmasının güçlüğü gibi hususlar terör örgütüne güç katmaktadır. Bu eylemler terör örgütüne moral kaynağı sağlarken, diğer terör örgütlerine de örnek teşkil edebilmektedir. Bu nedenle çok sayıda insanın tek bir seferde kaçırılması türünden eylemlerin diğer terör örgütleri tarafından da bir eylem yöntemi olarak kullanılmasının söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

Chibok kızlarının kaçırılması örnek olayı özelinde, bir terör eylemi yöntemi olarak adam kaçırma eyleminin kamuoyunda oldukça etkili olduğu görülmektedir. Kızların Boko Haram tarafından kaçırılması hem Nijerya'da hem de uluslararası kamuoyunda tepkilere neden olmuştur. Kızların sağ olarak evlerine dönebilmelerini sağlamak ve Nijerya hükümetinin dikkatini bu eyleme yoğunlaştırmasını sağlamak maksadıyla ülke genelinde protesto gösterileri düzenlenmiş, ancak bu protestolar şiddet içerdiği gerekçesiyle engellenmeye çalışılmış ve bir neticeye erişmemiştir.

Kaçırılan Chibok kızlarının kurtarılması maksadıyla alınan tedbirlerin artırılması ve bu eyleme yönelik bir tepkinin verilmesi sosyal medyada başlatılan kampanyanın ardından gerçekleşmiştir. Dahası söz konusu sosyal medya kampanyasının uluslararası bir etki üretmesi, ABD Başkanı Barack Obama'nın eşi Michelle Obama'nın sosyal medya kampanyasına destek vermesinin ardından başlamıştır. Bu olay, günümüzde hemen hemen tüm toplumlar tarafından etkin olarak kullanılan, kamuoyu oluşturmada geleneksel medya araçlarından daha etkin hale gelen sosyal medyanın terörizmle mücadelede etkin olarak kullanılması gerektiğini gözler önüne sermiştir.

KAYNAKÇA

- ABD Dışişleri Bakanlığı. (2019). Trafficking in persons report. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2021).
- Abdul’Aziz, I. (2018, 02 Mart). Boko Haram abduct 3, residents threaten to abandon their villages. <https://www.africanews.com/2018/03/02/boko-haram-abduct-3-residents-threaten-to-abandon-their-villages/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Adusei, L.A. (2015). Terrorism, insurgency, kidnapping, and security in Africa's energy sector. *African Security Review*, 24(3), s. 332-359, doi: 10.1080/10246029.2015.1072967.
- Aljazeera. (2018, 25 Şubat). 110 Nigerian schoolgirls still missing after attack. <https://www.aljazeera.com/news/2018/02/25/110-nigerian-schoolgirls-still-missing-after-attack-minister/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aljazeera. (2020, 27 Aralık). At least 40 feared abducted in northeast Nigeria. <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/27/at-least-40-loggers-feared-abducted-in-northeast-nigeria> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aljazeera. (2021, 25 Şubat). Gunmen kidnap over 300 girls in Nigeria school raid. <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/26/nigerian-school-students-abducted-i-second-kidnapping-in-a-week> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aminu, A. (2014, 16 Nisan). As many as 200 girls abducted by Boko Haram, Nigerian officials say. <https://edition.cnn.com/2014/04/15/world/africa/nigeria-girls-abducted/index.html> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Aminu, A. (2014, 18 Aralık). Officials, s. Boko Haram kidnaps 185 women and children, kills 32 people. <https://edition.cnn.com/2014/12/18/world/africa/nigeria-boko-haram-kidnapping/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Associated Press. (2014, 24 Haziran). Witnesses, s. Extremists abduct 91 more people in Nigeria in deadly weekend attacks on villages. <https://www.foxnews.com/world/witnesses-extremists-abduct-91-more-people-in-nigeria-in-deadly-weekend-attacks-on-villages> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Bak, T. (2017). Manners of performing terrorist attacks. *International conference knowledge-based organization*, 23(1), s. 25-31, doi:10.1515/kbo-2017-0004.
- Bauer, W. (2018). Çalınan hayatlar: Boko Haram ve Afrika'nın kalbindeki terör. (Sergen Özhan, Çev.). İstanbul: Kor Yayınları.
- BBC. (2015, 03 Ocak). Boko Haram unrest: Gunmen kidnap Nigeria villagers. <https://www.bbc.com/news/world-africa-30666011> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- BBC. (2021, 07 Haziran). Abubakar Shekau: Nigeria's Boko Haram leader is dead, say rival militants. <https://www.bbc.com/news/world-africa-57378493>. (Erişim Tarihi: 07.06.2021).
- Bello, M. M. (2021). The Terror Campaign of Boko Haram: Its Transformation and Challenges to Nigeria's Security. *Golden Ratio of Social Science and Education*, 1(2), 85-94.
- Busari, S. (2021, 29 Ocak). Several remaining missing Chibok schoolgirls escape from Boko Haram. <https://edition.cnn.com/2021/01/29/africa/nigeria-chibok-girls-escape-intl/index.html>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Cantekin, A. (2011). Terör olaylarının özelliklerinin haber medyasında haber yapılaşma etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 21(1), s. 83-101.
- CBS News. (2020, 15 Aralık). Boko Haram claims kidnap of hundreds of Nigerian schoolboys. <https://www.cbsnews.com/news/boko-haram-nigeria-kidnapping-kankara-hundreds-schoolboys-katsina-attack/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Coyne, B. (2014). Michelle Obama tweets to #BringBackOurGirls. https://blog.twitter.com/en_us/a/2014/michelle-obama-tweets-to-bringbackourgirls.html (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Falode, J.A. (2016). The nature of Nigeria's Boko Haram war, 2010-2015: A strategic analysis *Perspectives On Terrorism*, 10(1).

- Ghobari, M. ve Mukhashaf, M. (20 Mart 2015). Suicide bombers kill 137 in Yemen mosque attacks. <https://www.reuters.com/article/us-yemen-attack-bomb-idUSKBN0MG11J20150320>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Global Terrorism Database (2020a). Perpetrator groups responsible for more than 100 terrorist attacks, 2019. <https://start.umd.edu/gtd/about/> (Erişim Tarihi: 17.05.2021).
- Global Terrorism Database (2020b). Five Perpetrator Groups With The Most Attacks Worldwide, 2019. <https://start.umd.edu/gtd/about/> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- Global Terrorism Database. (2020, 9 Haziran). Global Terrorism Overview: Terrorism in 2019. https://www.start.umd.edu/pubs/START_GTD_GlobalTerrorismOverview2019_July2020.pdf. (Erişim Tarihi: 05.05.2021).
- Haruna, A. (2016, 15 Haziran). Nigeria: Boko Haram Kills Four, Abducts Women in Borno Village. <https://allafrica.com/stories/201606150797.html>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Hiiraan Online. (5 Mart 2018). Committee: 587 dead in Oct 14 terror attack. https://hiiraan.com/news4/2018/Mar/157047/committee_587_dead_in_oct_14_terror_attack.aspx. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Howcroft, J. (2016). The strategy and tactics of terrorism. Wither, J. K. ve Mullins, S. (Ed.) Combating Transnational Terrorism içinde (ss.33-49). Sofia: Procon.
- Jenkins, B.M. (1974). Terrorism and kidnapping. California: RAND Paper Series.
- Jenkins, B. M. (1977). Combating International Terrorism: The Role of Congress. California: RAND.
- Kekilli, E., Ömer, H. ve Abdoulaye, İ.B. (2017). Bir örgütün anatomisi. SETA Analiz Yayınları. <https://setav.org/assets/uploads/2017/08/BokoHaram.pdf>. (Erişim Tarihi: 12.06.2021).
- Kola, O. (2019, 19 Temmuz). Nigeria: 6 aid workers missing in Boko Haram attack. <https://www.aa.com.tr/en/africa/nigeria-6-aid-workers-missing-in-boko-haram-attack/1536595>. (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- Kydd, A. H. ve Walter, B. F. (2006). The strategies of terrorism. International security, 31(1), s. 49-80. doi: 10.1162/isec.2006.31.1.49.
- Lavender, J. (2015, 18 Ocak). Boko Haram fighters believed to have kidnapped 80 people and killed three others. <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/boko-haram-fighters-believed-kidnapped-5001347> (Erişim Tarihi: 10.05.2021).
- LeFigaro. (2019, 29 Ağustos). Nigeria: Des dizaines de villageois enlevés pour des rançons. <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/nigeria-des-dizaines-de-villageois-enlevés-pour-des-rançons-20190829> (Erişim Tarihi: 12.05.2021).
- Loertscher, S. ve Milton, D. (2015). Held hostage: Analyses of kidnapping across time and among jihadist organizations. Combating Terrorism Center. <https://ctc.usma.edu/held-hostage-analyses-of-kidnapping-across-time-and-among-jihadist-organizations/> (Erişim Tarihi: 17.05.2021).
- Macleay, R. ve Alfa, I. (2021, 21 Mayıs). Nigerian terrorist leader 'dies' again. Was this the end of his 9th life? <https://www.nytimes.com/2021/05/21/world/africa/nigeria-boko-haram-Abubakar-Shekau.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).
- Maiangwa, B. ve Uzodike, U.O. (2012). The changing dynamics of Boko Haram terrorism. Al Jazeera Centre for Studies. <https://studies.aljazeera.net/ar/node/1259>. (Erişim Tarihi: 23.05.2021).
- Maina, M. (2017, 03 Eylül). Boko Haram kills 11, abducts 4 in Banki IDPs camp in Borno. <https://dailypost.ng/2017/09/03/boko-haram-kills-11-abducts-4-banki-idps-camp-borno/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Maliactu. (2017, 10 Haziran). Nigeria: 4 personnes égorgées après l'arrestion d'un commandant de Boko Haram. <https://maliactu.net/nigeria-4-personnes-egorgees-apres-larrestion-dun-commandant-de-boko-haram/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).

- News24. (2018, 12 Ocak). Four dead in two Boko Haram attacks in Cameroon: Sources. <https://www.news24.com/news24/Africa/News/four-dead-in-two-boko-haram-attacks-in-cameroon-sources-20180112>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Mark, Monica. (2014, 28 Aralık). Obiageli Ezekwesili: "When they took the girls, our government went under". <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/28/obiageli-ezekwesili-bring-back-our-girls-boko-haram-school-kidnapping> (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Markovic, V. (2021). Fighting a losing battle? Countering terrorism financing in Nigeria and Somalia. *South African Journal of International Affairs*, 28 (2), s.167–186. doi:10.1080/10220461.2021.1924253.
- Matfess, Hilary. (2017). *Women and the war on Boko Haram*. London: ZEDbooks.
- Nigeri Sun. (2014, 27 Mayıs). Nigerian government 'called off deal' to free kidnapped girls. <https://www.nigeriasun.com/news/222347979/nigerian-government-called-off-deal-to-free-kidnapped-girls>. (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Ola, Lanre. (2014, 12 Mayıs). Boko Haram Offers to Swap Kidnapped Nigerian Girls for Prisoners. <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-girls-idUSBREA4A0B620140512> (Erişim Tarihi: 06.06.2021).
- Olin, L. (2014, 09 Mayıs). #BringBackOurGirls: Hashtag activism is cheap—and that's a good thing. <https://time.com/94059/bringbackourgirls-hashtag-activism-is-cheap-and-thats-a-good-thing/> (Erişim Tarihi: 09.05.2021).
- Omenma, J. T., Onyishi, I. E. ve Okolie, A.-M. (2020). A decade of Boko Haram activities: the attacks, responses and challenges ahead. *Security Journal*. doi:10.1057/s41284-020-00231-9
- OXFAM, (2021, 10 Ekim). How Bring Back Our Girls went from hashtag to social movement, while rejecting funding from donors, OXFAM, <https://oxfamblogs.org/fp2p/how-bring-back-our-girls-went-from-hashtag-to-social-movement-while-rejecting-funding-from-donors/> (Erişim Tarihi: 04.05.2021).
- Oyewole, S. (2015). Boko Haram: Insurgency and the War against Terrorism in the Lake Chad Region. *Strategic Analysis*, 39 (4), s. 428-432. doi: 10.1080/09700161.2015.1047227.
- Oyewole, S. (2016). Rescuing Boko Haram's schoolgirl victims. *New Zealand International Review*. 41(1), s. 25-28.
- Price, H. E. (1977). The strategy and tactics of revolutionary terrorism. *Comparative Studies in Society and History*, 19(1), s. 52-66. doi: 10.1017/S0010417500008495.
- Pricopi, M. (2016). Tactics used by the terrorist organisation Boko Haram. *Scientific Bulletin*, 21(1): 40-45. doi: 10.1515/bsaft-2016-0035.
- Ray, N. (2016, 20 Şubat). Growing threat of terrorism in Africa: The case of Boko Haram. *Council Of World Affairs*. https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=5066&lid=808 (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- ReliefWeb. (2020, 14 Mayıs). The Almajiri situation. <https://reliefweb.int/report/nigeria/almajiri-situation>. (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- Reuters. (2014, 05 Mayıs). Nigeria police arrest protest leader for abducted girls. <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-girls-protester-idUSBREA440AE20140505> (Erişim Tarihi: 14.05.2021).
- Reuters. (2017, 25 Ağustos). Suspected Boko Haram militants kill 15 in Cameroon. <https://www.reuters.com/article/uk-nigeria-security-cameroon-idUKKCN1B51TA> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Saharareporters. (2017, 14 Haziran). 10 killed, 6 missing as boko haram raid communities around Chibok. <http://saharareporters.com/2017/06/14/10-killed-6-missing-boko-haram-raid-communities-around-chibok>. (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Salim, M. ve Loveday M. (18 Temmuz 2015). At least 130 are dead in Iraq after a massive bomb attack. <https://www.washingtonpost.com/world/at-least-130-dead-in-iraq-after-massive-bomb-attack>

- attack/2015/07/18/01798182-74b9-4388-a2ed-cee7fd54976d_story.html. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- Sıradağ, A. (2015). Sahra Altı Afrika'sında terörist grupların yükselişi Boko Haram ve Eş- Şebab. http://file.setav.org/Files/Pdf/20150520201544_125_afrika_web.pdf. (Erişim Tarihi: 13.05.2021).
- Şahin, R. (2017). Yazılı basında terör kurbanı çocuklar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (9), s. 57-64.
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (54), s. 319-335.
- Tanrıverdi, G. (2017). Barış sürecinde bozguncular sorunu: Abu Seyyaf örneği. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), s. 74-93.
- The Global Centre for the Responsibility to Protect. (2021, 31 Mayıs). Nigeria. <https://www.globalr2p.org/countries/nigeria/> (Erişim Tarihi: 15.05.2021).
- The Guardian. (2018, 12 Ocak). Boko Haram kill 20 loggers in Borno. <https://guardian.ng/news/boko-haram-kill-20-loggers-in-borno/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- The Guardian. (2020, 20 Aralık). Boko Haram abducts 35 along Maiduguri-Damaturu Highway. <https://guardian.ng/news/boko-haram-abducts-35-along-maiduguri-damaturu-highway/> (Erişim Tarihi: 16.05.2021).
- Thornton, T.P. (1964). Terror as a weapon of political agitation. Eckstein, H. (Ed.), *Internal war: Problems and approaches* içinde. (ss.71-99). New York: The Free Press.
- Turan, D. ve Murat, U. (2017). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı ve kara para aklama üzerindeki rolü. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19(3), s. 27-43.
- United States Department of State Publication. (2019). Country Reports on Terrorism 2018. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/Country-Reports-on-Terrorism-2018-FINAL.pdf>. (Erişim Tarihi: 21.09.2021).
- U.S. Army Training and Doctrine Command. (2003). A military guide to terrorism in the twenty-first century. Army Publications. <https://fas.org/irp/threat/terrorism/> (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- US Army Training and Doctrine Command (2015). Threat Tactics Report: Boko Haram. <https://info.publicintelligence.net/USArmy-BokoHaram.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2021).
- U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism. (2020). Country Reports on Terrorism 2019. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/Country-Reports-on-Terrorism-2019-2.pdf> (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- Walker, A. (2012). *What is Boko Haram?* Washington: United States Institute of Peace.
- Wilkinson, P. (1979). *Terrorism and the liberal state*. New York: University Press.
- Yun, M. (2007). Hostage taking and kidnapping in terrorism: Predicting the fate of a hostage. *Professional issues in criminal justice*, 2(1), s. 23-40.

YENİ ORTADOĞU MU? SAHRA ALTI AFRİKA'NIN PETROL VE GAZ POTANSİYELİ, KÜRESEL ENERJİ SEKTÖRÜNDEKİ ÖNEMİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Prof. Dr. Nazan Yalçın ERİK
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Yıldızeli Meslek Yüksekokulu
nyalcin@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7849-8660

Gönderim Tarihi: 30.08.2021 Kabul Tarihi: 20.10.2021

Alıntı: ERİK, N. Y. (2021). Yeni Ortadoğu mu? Sahraaltı Afrika'nın Petrol ve Gaz Potansiyeli, Küresel Enerji Sektöründeki Önemi. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2),25-47.

ÖZ: Orta Doğu ve Meksika Körfezi gibi küresel ölçekte bilinen ve işletilen zengin petrol ve doğal gaz rezerv alanları dışında çok dikkat çekmese de birçok alan geleceğin potansiyel fosil yakıt üretim bölgeleri olarak düşünülmektedir. Bunlardan en önemlisi ise Afrika kıtasıdır. Kıta, dünyada en fazla petrol üreten otuz ülkeden beşine (Nijerya, Angola, Cezayir, Libya, Mısır) ev sahipliği yapmaktadır. Birçok Doğu Afrika ülkesinde petrol/doğal gaz aramaları yıllardır devam etse de ülkelerdeki siyasi istikrarsızlıklar ve yasal düzenlemelerin yeterli olmaması gibi nedenlerle sınırlı başarı elde edilmiştir. Bununla birlikte, bazı uluslararası petrol ve gaz şirketlerinin (IOC's) Doğu Afrika ülkelerinde bir dizi büyük keşif yapması sonrasında bölgeye ilgi artmıştır. Genel anlamda enerji sektörünün ekonomi ile yakın ilişkisi nedeniyle bazen bilimsel verilere dayanmayan ve ticari hedefli yanıltıcı haberler de görülmektedir. Bu çalışmada özellikle "Yeni Orta Doğu" olarak lanse edilen Sahra Altı Ülkelerin petrol ve gaz potansiyellerini bilimsel veriler ile ortaya konulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Ham Petrol, Sahra Altı Afrika, Petrol Sektörü, Nijerya, Angola

Is The New Middle East? Oil And Gas Potential Of Sub-Saharan Africa, Importance In The Global Energy Industry

ABSTRACT: Many areas are considered to be potential fossil fuel production areas of the future, although they do not attract much attention except the rich oil and natural gas reserves that are globally known and operated such as the Middle East and the Gulf of Mexico. The most important of these is the African continent. The continent is home to five of the thirty countries that produce the most oil in the world (Nigeria, Angola, Algeria, Libya, Egypt). Although crude oil / natural gas exploration has continued for years in many East African countries, limited success has been achieved due to reasons such as political instability and insufficient legal regulations in the countries. However, interest in the region has increased after some international oil and gas companies (IOCs) made a series of major discoveries in East African countries. In general, due to the close relationship of the energy sector with the economy, misleading news that are not based on scientific data and with commercial targets are sometimes seen. In this study, it is aimed to reveal the oil and gas potentials of Sub-Saharan Countries, which are known as "New Middle East", with scientific data.

Keywords: Africa, Crude Oil, Sub-Saharan Africa, Oil Sector, Nigeria, Angola

Giriş

Sömürgecilik hangi düzeyde olursa olsun tüm ülkeler için enerji ve enerji kaynakları ekonomik ve endüstriyel gelişim için vazgeçilmez konulardır. Günümüzde olduğu gibi gelecek dönemlerde de rezerv miktarları ve arama alanları değişse bile, birincil enerji kaynaklarının petrol, kömür ve doğal gaz gibi fosil yakıtlar olacağı bir gerçektir (Graham - Ovadia, 2019). Bilindiği gibi küresel ölçekte fosil yakıtların Orta Doğu ve Meksika Körfezi gibi zengin rezerv alanları dışında çok dikkat çekmese de birçok alan geleceğin potansiyel kaynakları olarak düşünülmektedir. Bunlardan en önemlisi ise dünyada en fazla petrol üreten 30 ülkeden beşine (Nijerya, Angola, Cezayir, Libya, Mısır) ev sahipliği yapan Afrika kıtasıdır

2020 yılında Afrika'daki ham petrol rezervi 125,8 milyar varil olarak belirtilirken, kıtadaki petrol üretimi 2019 itibarıyla günde yaklaşık 8,4 milyon varile ulaşmıştır (<https://www.statista.com/statistics/265197/oil-production-in-africa-in-barrels-per-day/>, Erişim tarihi. 17.03.2021). Libya, Mısır ve Cezayir gibi yıllardır petrol sektöründe faaliyette olan ülkeler dışında son yıllarda Angola, Gana, Ekvator Ginesi, Uganda gibi Sahra Altı ülkeler de dikkat çekmeye başlamıştır (EIA, 2013).

Sahra Altı Afrika (SSA), coğrafi ve etno-kültürel olarak, Sahra çölünün güneyindeki alandır. Birleşmiş Milletlere göre, Sahra'nın tamamen veya kısmen güneyindeki tüm Afrika ülkeleri ve bölgelerinden oluşur. Afrika için Birleşmiş Milletler jeoseması, Sudan'ı SSA tanımının dışında tutarken, Afrika Birliği tanımında Sudan eklenmiş, Moritanya hariç tutularak 24 ülke bu alana dahil edilmiştir. BM Kalkınma Programı, Cezayir, Cibuti, Mısır, Libya, Fas, Somali, Sudan ve Tunus hariç Afrika'nın 54 ülkesinden 46'sını Sahra altı olarak belirtmiştir (<https://www.igi-global.com/dictionary/sub-saharan-africa/28621>, Erişim 18.04.2021). UNICEF sınıflamasında ise kırk ülke listelenmektedir (<https://www.unicef.org/sowc96/groups.htm>, Erişim 18.04.2021) (Şekil 1).

Çalışmanın hazırlanmasında özellikle bilimsel dergilerde yayımlanmış makalelerden ve ulusal/uluslararası tanınmış (U.S. EIA, IEA, OEF, AFD) güvenilir organizasyon ve enerji enstitülerinin raporlarından (African Energy Chamber) yararlanılmıştır. Ulusal/uluslararası haber kaynaklarından (Reuters, FT) ve petrol şirketlerinin raporlarından da (BP, Shell, TOTAL, ENI) faydalanılmakla birlikte, çalışmanın temelini saygın bilimsel dergilerde yayımlanan makaleler oluşturmuştur.

Şekil 1. Sahra altı Ülkeler (EIA, 2013)

Bu çalışma sırasında Afrika birliği sınıflaması kullanılmıştır ve bu ülkelerden enerji piyasalarında son yıllarda gündemi oluşturan on yedi ülkenin petrol ve gaz sektöründeki durumu sunulmaya çalışılmıştır.

Afrika Petrol ve Doğal Gaz Potansiyeli

Afrika, kaynaklar açısından en az araştırılan ve aynı zamanda altyapı açısından en az gelişmiş özelliği nedeniyle petrol ve gaz şirketleri için bir tür keşif kıtası veya hazine sandığıdır (Panford, 2017). Kıtaya dair tüm ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi gelişmeler bir kenara bırakıldığında, Afrika için ekonomik büyümenin temel itici gücü yeraltı zenginlikleridir ve uluslararası emtia fiyatlarındaki artışlar oranında (altın, elmas, kömür, metalik madenler gibi) günümüzde de yatırımcıların ilgisinin üzerinde olduğu bir alandır (Eberhard - Shkaratan, 2012; Modelevsky - Modelevsky, 2016). Kıta zaten bu zenginliği nedeniyle uzun yıllar boyunca çeşitli Avrupa ülkelerinin sömürgesinde kalmış, sonrasında ABD ve 15-20 yıldır ise Çin'in odak noktalarından biri haline gelmiştir (Alden, 2005). Özellikle ABD ve Çin arasında giderek şiddetlenen ticaret savaşlarının kıtayı da içine alması sonrasında "yeni bir Orta Doğu mu?" sorusu daha fazla yorumlanır olmuştur (Zhao, 2007; Zafar, 2007; GAO, 2013; Vines, 2014; Hafner vd., 2018). Libya 2020 yılında 48,36 milyar varillik rezervi ile Afrika'nın en zengin kaynaklarına sahip ülkesi olmuştur. Onu 36,97 milyar varil ile Nijerya takip ederken, Cezayir 12,2 milyar varil petrol ile kıtanın en zenginleri arasında listelenmiş (Tablo 1), aynı yıl toplam ham petrol rezervi 125,8 milyar varil olarak belirtilmiştir (<https://www.statista.com/statistics/1178147/crude-oil-reserves-in-africa-by-country/Erişim01.05.2021>).

Afrika'da toplam rezervi 15 trilyon metreküpü aşan doğal gaz konusunda da büyük potansiyel bulunmaktadır ve kanıtlanmış doğal gaz rezervleri başlıca kıta rezervlerinin % 91,5'ine sahip olan dört ülkede (Cezayir, Mısır, Libya ve Nijerya) yoğunlaşmıştır (Tablo 2) (Othieno - Awange, 2016). Afrika'daki başlıca petrol üreticisi olan Nijerya, aynı zamanda kıtadaki en büyük ham petrol ihracatçısı ülkedir. Ülke,

2019 yılında uluslararası pazara günde 2 milyon varilden fazla petrol satmıştır ve bunu sırasıyla günde yaklaşık 1,31 milyon ve 1,03 milyon varil ihracat hacmiyle Angola ve Libya izlemiştir. Petrol rafinasyonu söz konusu olduğunda ise Mısır, günlük 814 bin varil rafineri kapasitesiyle kıtada lider ülkedir (<https://www.statista.com/statistics/1178514/main-oil-producing-countries-in-africa/>, Erişim 17.03.2021). 2019 yılında Afrika'da doğal gaz üretimi 237,9 milyar metreküp olarak gerçekleşmiştir (<https://www.statista.com/statistics/265689/natural-gas-production-in-africa/>, Erişim 17.03.2021). Son yıllarda dünya genelinde karasal alanlarda büyük petrol sahası keşiflerinin azalmasına rağmen, Afrika gibi bilinen ancak şimdiye kadar geri planda kalan bazı alanlar, özellikle de küresel petrol ve gaz keşiflerinin yaklaşık %30'unun içeren Sahra Altı Afrika (SSA), dikkat çekici bölgelerin başında gelmektedir (Oil & Gas Journal, January 2020).

Tablo 1.

Afrika Kıtası ülkelerinin petrol rezervleri ve üretim değerleri (2016) (Kaynak: British Petroleum (2017b), ENI 2017a)

Ülke	Kanıtlanmış Petrol Rezervi (milyar varil)	Rezerv-Üretim (R/P) Oranı	Petrol Üretimi (bin varil / gün)
Libya	48.4	310.1	426
Nijerya	37.1	49.3	2,053
Cezayir	12.2	21.1	1,579
Angola	11.6	17.5	1,807
Mısır	3.5	13.7	691
Güney Sudan	3.5	80.9	118
Gabon	2.0	24.1	227
Kongo	1.6	18.4	238
Sudan	1.5	39.6	104
Çad	1.5	56.1	73
Ekvator Ginesi	1.1	10.7	280
Tunus	0.4	18.4	63
Diğer Ülkeler*	3.7	43.2	233
Toplam Afrika	128.0	44.3	7,892

(Kamerun, Fildişi Sahili, Demokratik Kongo Cumh., Gana, Tunus)

Özellikle 2018 yılında Gine Körfezi, Kongo Havzası ve Doğu Afrika açık deniz alanları gibi bölgelerde küresel ölçekte önem taşıyan keşifler gerçekleştirilmiştir (Hafner vd., 2018). Bu keşifler arasında Angola Kwanza Havzası (petrol ve gaz), Mozambik Rovuma Havzası (Gaz), Tanzania Rovuma ve Tanzania Havzaları (Gaz) ile Senegal Terenga sahasında (gaz) yapılan keşifler bölgenin dikkat çekmesine katkıda bulunmuştur (IHS 2015; Hafner vd., 2018).

Tablo 2.

Afrika ülkeleri doğal gaz rezerv ve üretim değerleri (2016) (Kaynak: British Petroleum (2017b), ENI 2017a; Worldmeter.com)

Ülke	Kanıtlanmış Rezerv (Bcm)	Küresel Rezerv Payı (%)	Üretim (bcm)	Küresel Üretim Payı (%)
Nijerya	5627	2,69	44,49	1,12
Angola	422	0,20	6,19	0,16

Mozambik	186	0,09	4,66	0,12
Kongo-Brazzaville	109	0,05	0,26	0,01
Sudan	85	0,04	-	-
Gana	58	0,03	0,94	0,02
Ekvator Ginesi	42	0,02	6,62	0,17
Tanzanya	37	0,02	0,88	0,02
Moritanya	28	0,01	-	-
Gabon	26	0,01	0,49	0,01
Fildişi Sahili	20	0,01	2,23	0,06
Toplam	6640	3,18	66,76	1,68

Tanzanya'da zengin doğal gaz yatakları; Uganda'da Albertine Graben'i ve Gana'nın batı kesiminde (açık deniz) bulunan önemli petrol yatakları (Burkhardt, 2021); Güney Afrika ve Mozambik'te yapılan önemli petrol keşifleri son yılların önemli petrol faaliyetlerini oluşturmaktadır (Hafner vd., 2018). Mozambik'in 180 tcf'nin üzerinde olduğu tahmin edilen ve ilk üç büyük ölçekli LNG projesinin kilidini açan doğal gaz sayesinde ülkenin 2030 yılına kadar Katar ve Avustralya'dan sonra üçüncü en büyük küresel LNG üreticisi olarak konumlandırma potansiyeline sahiptir (Africa oil & gas review 2019). 2003-2014 yılları arasındaki dönemde kıtada özellikle Nijerya, Ekvatoryal Gine ve Mozambik liderliğinde gelişen doğal gaz üretimi küresel ölçekte genel bir **"Afrika yükselişi"** algısını da beraberinde getirmiş, çeşitli ulusal (NOC's) ve uluslararası (IOC's) petrol şirketleri arasında rekabet oluşturan önemli alanlar haline gelmiştir (Hafner vd., 2018).

Kıta geneli için açık denizde keşfedilmeyi bekleyen yaklaşık 100 milyar varil petrol olduğu belirtilirken (Modelevsky - Modelevsky, 2016; Rotimi - Ngalawa, 2017; Hafner vd., 2018), mevcut üretim oranları ile Afrika petrolünün geri kazanılabilir rezervlerinin yaklaşık 100 yıl, gaz rezervlerinin ise (gaz alevlenmediği varsayılarak) 900 yıllık üretim potansiyeli olduğu ifade edilmektedir (IEA, 2014). Ancak bu tür tahminler (üretimdeki rezerv oranı, R/P) çoğu kez ticari ve spekülasyon bir yaklaşımı ve şüpheleri de beraberinde getirmektedir.

Sahra Altı Afrika (SSA) Bölgesinin Enerji Arz -Talep Özellikleri

Bilindiği gibi toplumların gelişmişlik düzeyleri enerji tüketimleri ile de ilişkilidir. Özellikle dünyanın en az gelişmiş ancak en fazla yeraltı kaynaklarına sahip bir kıtada durum bunun dramatik örneklerini sunar (Othieno - Awange, 2016). 2018 yılı verilerine göre bölgenin nüfusu 1.038.627.178 olup, yaklaşık 580 milyon insan özellikle kırsal alanlarda yaşaması nedeniyle elektriğe erişimden yoksundur (EIA, 2020). Dünyanın en fakir bölgelerinden birisi olan Sahra altı Afrika ülkeleri yakın geçmişe kadar çeşitli ülkelerin sömürgesi olarak kalmıştır ve günümüzde onun etkilerini hala yaşamaktadır. SSA'nın kişi başına tüketim oranı 40 kWh'ye eşittir, Güney Afrika ise tek başına bu toplamın 30 kWh'ini oluşturmaktadır (Eberhard - Shkaratan, 2012). Güney Afrika gibi SSA'daki birkaç ülke yetersiz de olsa güvenilir enerji teminini başarırken, SSA nüfusunun üçte ikisinin enerjiye erişimi halen bulunmamaktadır (Hafner vd., 2018) Örneğin, Çad, Uganda, Somali, Sierra Leone ve Ruanda gibi ülkelerde elektrik erişim oranı %5'in altında, Güney Afrika, Gana ve Mauritius gibi ülkelerde ise %50'nin üzerindedir (Brew-Hammond, 2010). Hâlihazırda SSA enerji sektörünün ifade eden eşitsizliklerin çoğu hem büyük kırsal nüfusa hem de talebin ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli şekilde korunmuş altyapı eksikliğine bağlanabilir (Brew-Hammond, 2010; Rosnes - Vennemo, 2012). Güney Afrika hariç tutulduğunda, SSA'daki enerji tüketimi azalma eğilimindedir. Önümüzdeki yirmi yılda geleneksel biyokütle kullanımının 2030'da 700 milyona çıkması beklenmektedir (Brew-Hammond, 2012) Enerji dağıtımı için altyapısı olan alanlarda bile erişim sorunları devam etmektedir.

Sahra Altı Afrika Petrol Potansiyeli ve Sektörel Durum

Sahra Altı Afrika, Dünyanın diğer bölgeleri ile karşılaştırıldığında petrol ve gaz sektöründe oldukça yeni bir alandır (World Bank, 2013) ve küresel petrol ve gaz piyasalarında küresel petrol üretiminde %5'den az, küresel gaz üretiminde ise yaklaşık %2'lik paya sahiptir (Eberhard - Shkaratan, 2012; Sparks, 2012).

EIA (2013) verilerine göre bölgede 62,6 milyar varil kanıtlanmış ham petrol ve 221,6 trilyon metreküp kanıtlanmış doğal gaz rezervi bulunmaktadır.

Petrol üretimi, Angola (1955), Nijerya (1956), Gabon (1956), Kongo-Brazzaville (1960) ve Kamerun'da (1970'ler) yapılan keşiflerle başlamıştır. 2019'da Senegal ve Moritanya açıklarında, Güney Afrika'da önemli keşifleri sağlamıştır (Ovadia, 2012). Gine Körfezi, Sahra altı Afrika'daki petrol ve gaz oyuncuları için merkezi odak noktası olmaya devam etse de, arama ve üretim 1990'lardan bu yana Moritanya, Senegal, Gana ve Ekvator Ginesi'nde yapılan keşiflerle, her ikisi de açık denizde olmak üzere Mozambik, Tanzanya'da ve karada ise Çad, Sudan, Güney Sudan, Kongo, Gabon, Fildişi Sahili, Uganda, Kenya, Nijer olmak üzere tüm kıtaya yayılmıştır (<https://www.energy-pedia.com/countryprofile.aspx?country=118>). Namibya ise, ABD' deki en büyük şeyl gaz havzası olan Eagle Ford'dan daha büyük olma potansiyeline sahip 6,3 milyon dönümlük Kavango Havzası ile dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Bu alanın Shell'in devasa Whitehill Permiyen şeyl sahasına ev sahipliği yapan, Güney Afrika'nın Karoo havzasının bir uzantısı olduğuna inanılması onu daha da önemli hale getirmektedir (Hafner vd., 2018).

Bugün SSA'daki en büyük petrol üreticileri Nijerya ve Angola'dır. Bu iki ülke tüm Afrika petrol üretiminin neredeyse yarısını oluşturan bir ticaret hacmine sahiptir (Tablo 1) (Oxford Business Group, 2017). 2002 yılından itibaren Uganda'da yapılan büyük petrol keşifleri ülkeyi rezervler açısından kıtada beşinci sıraya yükseltmiştir (IEA 2014; Burkhardt, 2021).

Sahra Altı Afrika Doğal Gaz Potansiyeli ve Sektörel Durum

Uzun yıllar boyunca Doğu Afrika gaz potansiyeli uluslararası şirketler (IOC's) tarafından neredeyse görmezden gelinmiştir. Petrol şirketlerinin yalnızca petrole olan ilgisi o yıllarda gazın ticari değeri ve küresel petrol sektörü ile ilişkilidir. Özellikle gazı hedef alan çok az araştırma yapılırken, petrol üretimi sırasında buna bağlı olarak üretilen, petrolün istenmeyen bir yan ürünü olarak kabul edilmiş, alevlendirilmiş (flaring) veya üretimin artırılması için petrol kuyularına enjekte edilmiştir. Şirketlerin doğal gaz için bakış açısı, yerel pazarların çok küçük olması ve büyük pazar merkezlerine (Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya) olan mesafelerin, gaz üretimini ve bununla ilişkili nakliye altyapılarını (boru hattı ve sıvılaştırma tesisleri) ekonomik olarak uygulanabilir kılmak için çok büyük olmasıdır (Basedau, 2005). Gazın yakılması ve serbest olarak havaya bırakılması büyük bir kaynak israfı olmasının yanı sıra, büyük miktarlarda CO₂ salımı nedeniyle çevresel etkileri de bakımından da çok önemlidir (Gervet, 2007). Nijerya, Sahra Altı Bölgedeki gaz alevlenmesinin yaklaşık %60'ından sorumludur ve bunu Angola, Kongo ve Gabon takip etmektedir (Oni - Oyewo, 2011).

Sahra altı Afrika doğal gaz sektörü, 1990'ların sonunda ilk LNG fabrikasının Nijerya'da faaliyete geçmesi ile başlamış, daha sonra Ekvator Ginesi (2007), Angola (2013) ve Kamerun (2018)'da bu süreçte katılmıştır. 2000'lerin sonunda büyük petrol şirketlerine Mozambik ve Tanzanya'nın deniz sınırlarını aşan açık deniz Rovuma Havzası'nda arama blokları verildiğinde yeni bir döneme girilmiş, 2009'dan itibaren, LNG projelerini destekleyecek kadar büyük doğal gaz keşifleri yapılmıştır (Oruonye, 2012).

2018'de Nijerya'nın üretimi, küresel olarak ticareti yapılan LNG'nin %7'sini oluşturmuş ve ülkeyi Katar, Avustralya, Malezya ve ABD'nin ardından dünyanın ilk beş LNG ihracatçısı sıralamasına sokmuştur (<https://www.nigeriainng.com/Pages/index.aspx>, Erişim 20.04.2021). Kongo, Gabon gibi diğer petrol üreticisi ülkeler ise doğal gaz üretiminin çoğunu petrol sahalarına enjekte etmeye veya alevlendirmeye devam etmektedir (Hafner vd., 2018). Üretilen gazın yalnızca küçük bir kısmı ticari olarak, çoğunlukla gazla çalışan elektrik santrallerinde kullanılmaktadır.

Sahra Altı Afrika ülkelerinin petrol ve gaz sektörel özellikleri

Nijerya

163,32 milyon nüfuslu bir ülke olan Nijerya, Afrika'daki en eski ve en önemli petrol üreticisidir (Tablo 1). 1956 yılında Oloibiri alanında ilk petrol keşfi yapılmış, 1958 yılında ise ticari üretim başlamıştır (NNPC, 2013). 1970'lerdeki tüm dünyayı etkileyen petrol krizi ülkenin tarım ekonomisinden petrole bağımlı bir sisteme geçmesine neden olurken, 1977'de Nijerya Ulusal Petrol Şirketi (NNPC) kurulmuştur (IEA, 2019).

Nijerya'daki en önemli fosil yakıt kaynağı aslında doğal gazdır. Ülkenin gaz rezervleri 2019'un sonuna 200,4 trilyon fit küp (Tcf) (petrol rezervlerinden 900 kat daha fazla) açıklanmıştır (Tablo 2) (Oil and Gas

Journal, 2020). Ülke yaklaşık 37,0 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervine sahiptir (<https://www.worldometers.info/oil/nigeria-oil/>, Erişim20.04.2021) ve bu Nijerya'yı Libya'dan sonra Afrika'daki en büyük ikinci rezerv sahibi ülke yapmaktadır (Tablo 1) (Oil and Gas Journal, 2020). Rezervlerin yaklaşık %70'i ülkenin Nijer Deltası boyunca ve açık denizde Benin Körfezi, Gine Körfezi ve Bonny Körfezi'nde yer almaktadır. Nijerya, Afrika'daki en büyük petrol üreticisidir. Kıtadaki en büyük doğal gaz rezervlerine sahiptir (BP, 2019).

Keşif faaliyetleri, kısmen karadaki güvenlik endişelerinin bir sonucu olarak büyük ölçüde derin su ve ultra derin deniz açık deniz alanlarına odaklanmıştır. 2003 yılında keşfedilen ve Aralık 2018'de üretime başlayan derin su Egina projesi Nijerya'daki en önemli keşif alanı olup, Nijer Deltası'nın doğu kesimindeki açık deniz Gbetiokun sahası ve karadaki Qua Ibo sahası ise daha küçük sahalardır (Oil & Gas Journal, 2019).

İlk LNG ihracatı 1999 yılında Bonny Adası LNG tesisinin tamamlanmasıyla başlamıştır. Ülkede 1965 ile 1989 yılları arasında çoğu NNPC tarafından işletilen dört büyük rafineri - Warri, Kaduna ve Port Harcourt 1-2- inşa edilmiştir. Bu rafineriler, özellikle ham petrol boru hatlarındaki operasyonel arızalar, yangınlar ve sabotajlar nedeniyle tam kapasitenin çok altında çalışmaktadır. Ülkede çalışan tek rafineri çok düşük kapasiteli Ogbale (6000 v/d) tesisidir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/NGA>, 23.04.2021). Bu nedenle ülke ihtiyaç duyduğu petrol ürünlerini ithal etmektedir (Afroil, 2020).

Ülkenin Escravos'ta NNPC (%25) ve Chevron (%75) ortaklığı ile işletilen 33.000 v/g kapasiteli gazdan sıvıya (GTL) üretim tesisi bulunmaktadır. Qua Iboe, Forcados ve Bonny ise en büyük ihracat terminalleridir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/NGA>, Erişim 23.04.2021). Escravos-Lagos Boru Hattı Sistemi, Nijer Deltası'ndaki Escravos'tan Nijerya'daki çeşitli tüketim kullanım alanlarına gaz sağlamak için inşa edilmiş, 439 km lik bir boru hattıdır. Batı Afrika Gaz Boru Hattı ise Escravos-Lagos Boru Hattı'na bağlanır ve Gana, Benin ve Togo'ya kadar devam ederek saflaştırılmış doğal gazı taşır; gazın %85'i elektrik üretimi için ve geri kalanı endüstriyel uygulamalar için kullanılır ([Chevron Nigeria Business Portfolio](https://www.chevron.com/nigeria-business-portfolio), Erişim 1/22/2020).

Nijerya, 2018'de yaklaşık 982 Bcf LNG ihraç ederek Dünyanın en büyük beşinci LNG ihracatçısı olurken (BP, 2019), 2019'da yaklaşık 2,08 milyon v/g ham petrol ve kondensat ihraç etmiştir. Hindistan, İspanya ve Hollanda ise önemli pazarlardır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/NGA>, Erişim20.04.2021). Dünya Bankası'nın Küresel Gaz Yakma Azaltma Ortaklığı (GGFR) verilerine göre, Nijerya 2018'de yaklaşık 261 milyar fit küp (Bcf) doğal gaz yakarak, yıllık doğal gaz parlaması açısından Rusya, Irak, İran, Amerika Birleşik Devletleri, Cezayir, Venezuela'dan sonra dünyanın yedinci en büyük doğal gaz alevlendiren ülkesidir (<https://pubdocs.worldbank.org/en/645771560185594790/pdf/New-ranking-Top-30-flaring-countries-2014-2018.pdf>).

Devlete ait Nijerya Ulusal Petrol Şirketi (NNPC) ülkenin petrol ve gaz sektörü yanısıra, petrol ve gaz varlıklarını geliştirmekten de sorumludur. Nijerya'da faaliyet gösteren en büyük küresel petrol şirketleri arasında Chevron, Exxon Mobil, Shell, Total ve Eni bulunmaktadır. 1971 yılından beri OPEC üyesi olan ülke ekonomisi büyük ölçüde petrol ihracatına dayanmaktadır (NNPC, 2013). Ham petrol ihracatı ülke gelirinin %56'sını oluşturmaktadır. Nijerya'nın petrol üretiminin ana teması ihracat yoluyla gelir elde etmek olduğu halde gaz üretiminin %75'inden fazlası ihraç edilememekte, petrol endüstrisinin petrokimya sektörü eski ve veriminin çok altında çalışmaktadır (IMF, 2019).

Zengin yeraltı kaynaklarına rağmen, ülke ekonomisinin kötü olmasının en büyük nedeni; 1960 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra 1994'e kadar darbelerle yönetilmesi, iç savaş ve terörizmdir (Walker, 2009; Ebohon, 2012). Ülke, var olan kaynaklarını ithal ederek ekonomik sıkıntılarını gidermeyi hedeflemiştir. Bu süreçte Nijerya ekonomik, politik ve diplomatik kalkınma hedefleri doğrultusunda yatırım sağlayabilecek güçlü bir ülkeye ihtiyaç duymuş, yükselen ekonomisiyle Çin, bu ihtiyaca cevap veren ülke olmuştur. Bu kapsamda Çinli şirketler Nijerya'da sanayi ile entegre serbest ticaret bölgeleri (Ogun Guangdong ve Lekki Serbest Ticaret Bölgeleri) kurarken (Walker, 2009), Çin Ulusal Denizaşırı Petrol Şirketi, 2006 yılında Nijerya açık deniz petrol sahasında %45 hisse satın almıştır (Whalley, 2011).

Angola

Angola doğal kaynaklar bakımından önemli zenginliklere sahip, SSA'nın güney batı kıyısında yer alan, yaklaşık 200 milyonluk nüfusu ile bir Orta Afrika ülkesidir (Şekil 1). Dünyanın en büyük petrol rezervlerine sahip 20 ülkesi içerisinde olup, Nijerya'nın ardından Afrika'nın ve SSA'nın en büyük ikinci petrol

üreticisidir (<https://www.eia.gov/international/overview/country/AGO>, Erişim20.04.2021) (Tablo 1). Ülke, derin su sahalarında (offshore) üretimin artmaya başladığı 2002 ile 2008 yılları arasında petrol üretimi açısından rekor düzeyler görmüş ve 2007'de Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) üyesi olmuştur (https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/147.htm, Erişim17.03.2020).

Angola, %95'i açık denizde bulunan 11,6 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervine sahiptir (https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/147.htm, Erişim17.03.2020) (Tablo 1). İspatlanmış rezervlerin çoğu, Aşağı Kongo ve Kwanza Havzalarının açık deniz kesimlerinde bulunmaktadır ve ülkenin ilk ticari petrol keşfi de 1955 yılında Kwanza (Cuanza) Havzasının kara kısmında yapılmıştır (OPEC, 2015). Uzun bir sessizlikten sonra, Angola'nın petrol endüstrisi, bağımsızlığını kazandığı 1975'ten 2002'ye kadar devam eden bir iç savaşa rağmen önemli ölçüde büyümüştür. Angola'da derin su keşfi 1990'ların başında başlamış ve 1994'te derin su blokları ruhsatlandırılarak, 50'den fazla önemli keşif yapılmıştır. Angola'nın petrol üretimi, 2002 ile 2008 yılları arasında ortalama %15 oranında artmakla birlikte özellikle iç savaş nedeniyle gerçek potansiyelini de kullanamamıştır. Üretim yapılan ilk derin su sahası 1999'un sonlarında Chevron tarafından işletilmeye başlanan Kuito alanıdır (Blok 14) (Chevron Press Release, 2000). Yakın dönemdeki keşif faaliyetleri ise çoğunlukla Cabinda Kuzey ve Güney bloklarında, Aşağı Kongo Havzası kara alanında Total, Chevron, ExxonMobil ve BP liderliğindeki IOC'ler ile devam etmektedir (BBC News, 2013b). Nisan 2021 de Eni Cuica arama projesi kapsamında 15/06 Bloğunda 500 m de 200-250 milyon varillik petrol keşfetmiştir ve bunun da bölgenin en büyük 2. keşfi olduğunu açıklamıştır (Bradstock, 2021).

Angola'daki petrol üretimi büyük oranda Cabinda kıyılarındaki açık deniz alanlarından ve Aşağı Kongo Havzası'ndaki derin su sahalarında yapılmaktadır ve toplam sıvı üretimi 2013-2017 arasında ortalama 1,78 milyon v/g olmuştur. 2018 yılında üretime alınan Kaomba, Cabaca ve Ochifugu sahalarından günlük petrol üretimine önemli oranda katkı olmuştur (yaklaşık 194 000 varil).

Angola 2019'da yaklaşık %83'ü Asya-Pasifik bölgesi pazarları olmak üzere 1,34 milyon v/g ham petrol ihraç etmiştir. Çin ve Hindistan 2019 yılında Angola'nın ihracatında en büyük payı alan ülkeler olmuştur. (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/AGO>, Erişim20.04.2021).

Angola'nın doğal gaz üretiminin çoğu petrol sahalarındaki doğal gazla ilişkilidir ve 1 Ocak 2020 itibariyle kanıtlanmış doğal gaz rezervleri yaklaşık 13,5 trilyon kübik fit (Tcf) tir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/AGO>). 2018'de kuru doğal gaz üretimi 218 milyar fit küp (Bcf) olmasına rağmen (https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/147.htm), ülkenin gaz ticareti ve kullanımına uygun altyapıya sahip olmaması gazın ticarileştirilmesine en büyük engellerdir (IEA, 2014). Aşağı Kongo Havzası'nın keşfi, Angola'nın doğal gaz rezerv miktarını önemli ölçüde artırmakla birlikte, gaz endüstrisi henüz gelişme aşamasındadır (Bradstock, 2021).

Üretilen ham petrolerin ticari değeri yüksek olmakla beraber, rafinaj kapasitesinin yeterli olmaması nedeniyle kendi ürettiği petrolerin yaklaşık %80'ini ihraç eder ve yerel piyasadaki petrol ürün gereksinimini büyük oranda ithalatla karşılar (Bradstock, 2021). Angola, 2013 yılından itibaren Soyo'daki tesiste ürettiği gazı LNG şeklinde ihraç etmektedir. Bu gaz, çoğu yapım süreci devam eden 500 km'lik bir boru hattı ağıyla açık denizdeki petrol sahalarından Soya LNG terminaline taşınmakta ve Brezilya, Japonya, Çin ve Güney Kore'ye gönderilmektedir ([BP Statistical Review of World Energy](https://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2014/bp-statistical-review-of-world-energy-2014-2014.pdf), 2014). 2019'da sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ihracatı 204 Bcf'ye yükselmiştir ve özellikle Hindistan olmak üzere Doğu Asya ve Pasifik bölgesi Angola'nın ihracatının çoğunu alırken, 2019'da İspanya ve Fransa'yla da ticaret yapılmıştır (BP, 2018).

Amerika Birleşik Devletleri 1970'lerden itibaren Angola'dan petrol ithal etmesine rağmen 2010 sonrasında başlayan şeyl gaz üretimi ile değişen ticari dengeler ABD ile ticaret dönemini kapatırken onun yerini Çin almıştır (Kaplinisky vd., 2007). İthal ettiği toplam petrolün beşte birini Afrika'dan alan Çin, bu ithalatın büyük bir kısmını ise Angola'dan gerçekleştirmektedir (Campos - Vines, 2008).

2004 yılı Petrol Faaliyetleri Yasası, ulusal petrol şirketi Sociedade Nacional de Combustiveis de Angola'yı (Sonangol) ulusal imtiyaz sahibi olarak atamıştır (EIA, 2021). Ülkenin petrol sektöründe başlıca Total, Chevron, BP ve Eni gibi büyük şirketler yanısıra, Sinopec, Gazprom Neft, CNOOC (China National Offshore Oil Corporation) ve Equinor gibi ulusal petrol şirketleri de yer almaktadır.

Angola'nın offshore üretim, depolama ve ihracat altyapısı nispeten iyi olmakla birlikte, kara altyapısı sınırlıdır (Bradstock, 2021). Angola'nın faaliyette olan iki rafinerisinden biri olan Luanda rafinerisi, hafif,

tatlı ham petrolü işlemek için kullanılan basit bir tesistir. Cabinda Gulf Oil Company Ltd. (CABGOC) tarafından işletilen Malongo rafinerisi ise, elektrik üretimi ve nakliyesi için gazyağı üretmekle birlikte, 2024'e kadar bakıma alınmıştır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/AGO>, Erişim20.04.2021).

Angola'nın ekonomisi, büyük ölçüde hidrokarbon üretimine dayanmakta ve bu durum ham petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara karşı savunmasız hale getirmektedir. Dünya Bankası Grubuna göre, ham petrol sektörü ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) yaklaşık üçte birini ve toplam ihracatın %90'ından fazlasını oluşturmaktadır (The World Bank Group, 2020). Büyüyen GSYİH'ya rağmen, gerçekte, Angola halkının %50'sinden fazlası günde 2 dolardan daha az kazanarak yoksulluk içinde yaşamaktadır ve bu nedenle petrol sektörünün yerel halk için etkin bir refah kaynağı olmadığı açıkça görülmektedir (BBC News, 2012; Eastwood - McKenzie, 2012).

Sudan

Sudan'da petrol 50'li yılların sonlarında keşfedilmiş, dünyanın çeşitli ülkelerinden petrol şirketlerinin faaliyetleri de bu tarihten sonra giderek artmıştır ([IMF Country Report](https://www.imf.org/en/Publications/Country-Reports/2017/01/03/IMF-Country-Report-Sudan), 2017). Ancak kısa bir süre sonra, ülke genelinde başlayan sosyal ve politik huzursuzluk, kuzey ve güney Sudan arasında bir iç savaşın başlamasına neden olmuş, 1978'de Bentiu bölgesinde zengin petrol yatakları keşfedildikten sonra da etkisini iyice arttırmıştır (Riak, 2017). Bu alandaki iç savaş sonuçlandıktan sonra, ABD tarafından 1997'de getirilen ticari yaptırımlar nedeniyle birçok şirket ülkedeki operasyonlardan çekilmiştir (Embassy of the United States, 2013). Çin'in Sudan ile ilk angajmanı ise 1996'da başlamıştır ve o zamandan beri Sudan'ın en büyük petrol şirketi olan Greater Nile Petroleum Operating Company'de %40 hisseye sahip olan China National Petroleum Corporation (CNPC) ile Sudan petrolündeki en büyük paydaşı haline gelmiştir. Bunun dışında Hindistan Petrol ve Doğal Gaz Şirketi (ONGC) ve Malezya Petronas da ülkede faaliyet gösteren şirketlerdendir (Whalley, 2011). Bugün, Sudan'ın petrol ihracatının %60'ı Çin ekonomisine yöneliktir (Cohen, 2004), üretim sektörü de büyük oranda CNPC tarafından kontrol edilmektedir (Ferrie, 2012).

2011'de Güney Sudan, Sudan'dan bağımsızlığını ilan ederken, aynı zamanda petrol rezervlerinin %75'ine de sahip olmuştur. Ekim 2017'de ABD'nin Sudan'a uyguladığı yaptırımların kısmen kaldırılması yabancı yatırımın artmasını sağlamakla birlikte Sudan, upstream sektörünü çok az geliştirebilmiştir (Al-Jazeera, October 6, 2017).

Yaklaşık 6 milyar varillik petrol rezervlerinin çoğu Güney Sudan ve Sudan'ın sınır bölgesinde bulunması, ayrıca Güney Sudan'dan gelen boru hatlarının Kuzey Denizi'ne ulaşmadan önce Sudan'dan geçmesi nedeniyle iki ülke arasında petrol kaynaklı ilişkiler ve anlaşmazlıklar devam etmektedir. Bununla birlikte Mart 2019'da Kızıldeniz'in Halayeb üçgeninde 10 petrol ve doğal gaz arama bloğu teklifi Mısır ve Sudan arasında anlaşmazlığa yol açmıştır (Reuters News Agency, March 20, 2019). Petrol sahalarıyla ilişkili doğal gaz çoğunlukla alevlenir veya kuyulara enjekte edilir. 3 trilyon kübik fitlik kanıtlanmış rezervlere rağmen, doğal gaz gelişimi sınırlı kalmıştır.

ClipperData'ya göre, Sudan ve Güney Sudan 2018'de yaklaşık 114.000 v/g ham petrol ihraç etmiştir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/SDN>). Çin ticaret hacminin en önemli kısmını oluştururken, Hindistan ve Birleşik Arap Emirlikleri de Sudan ve Güney Sudan'ın ham petrolünü ithal etmektedir. Güney Sudan'ın, transit ücretlerinden kaçınmak için komşu Kenya veya Cibuti'den Etiyopya üzerinden ham petrol ihraç etmesine olanak tanıyacak ayrı bir boru hattı inşa etme planları olmakla birlikte zayıf güvenlik ortamı ve bunun sonucunda Güney Sudan'daki ham petrol üretimindeki kesintiler nedeniyle boru hattının yakın gelecekte inşa edilmesi olası görünmemektedir.

Güney Sudan, Dünyadaki en düşük elektrifikasyon oranlarından birine sahiptir; Dünya Bankası'nın son tahminlerine göre, 2016 yılında nüfusunun yalnızca %9'u elektriğe erişebilmektedir (The World Bank Group, 2020). Güvenliğin ve siyasi ortamın iyileştirilmesinde önemli bir ilerleme olmaksızın, Güney Sudan'ın yatırımcıları çekme ve üretimi artırmak için tarlalarında üretime yeniden başlama yeteneği sınırlı olacaktır.

Kongo-Brazzaville

Kongo Cumhuriyeti olarak da bilinen Kongo (Brazzaville), Afrika kıtasının Orta-Batı bölümünde olup (Şekil 1), SSA'nın üçüncü büyük petrol üreticisidir (Tablo 1). Oil & Gas Journal, Ocak 2014 verilerine

göre Kongo'da 1,6 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervi bulunmaktadır. Petrol üretiminin neredeyse tamamı açık deniz petrol sahalarından yapılmaktadır ve önemli kısmı Çin ve Avrupa Birliği'ne ihraç edilmektedir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/COG>, Erişim 30.12.2020). 1970'lerin sonunda önemli bir petrol üreticisi olarak sektöre giren Kongo'nun üretim oranı 1990'larda artmış, ancak 2000'lerde sahaların çoğunda üretim oranı düşmüştür. 2008'de Kongo'nun ilk derin su sahası Moho-Bilondo'nun üretime alınmasından sonra düşüş eğilimi geçici olarak tersine dönmekle birlikte, son birkaç yılda petrol üretimi yine azalmıştır.

2017'de faaliyete geçen ve Kongo Cumhuriyeti'nde şimdiye kadar gerçekleştirilen en büyük petrol projesi Moho Nord'dur, Bu, Kongo kıyılarında farklı kalitede petroller içeren ve toplam 33 kuyuda dört rezervuarı hedefleyen bir açık deniz projesidir. Bloğun rezervuarlarından ikisi Alima yüzer üretim birimini (FPU) kullanılarak 2008 yılında petrol üretimine başlamıştır. 3.000 metrelik su derinliklerinde bulunan Albian rezervuarından petrol üretmek için ise Total şirketi tarafından bir platform (TLP) inşa edilmiştir. Üretilen petroller boru hattıyla karadaki Djéno terminaline gönderilmektedir. Moho Phase 1 ve Moho Nord birlikte günde 140.000 varil petrol üretmektedir.

Kongo iç savaşı (1997-1999), özellikle Brazzaville olmak üzere, Havuz, Bouenza, Niari bölgelerinde, ülkenin iletim ve dağıtım altyapısının çoğunu hasara uğratmıştır. 2000 yılından sonra artan faaliyetler ve Moho-Bilondo petrol sahasının devreye girmesiyle 2010'da 90.000 v/g ile plato düzeyine ulaşmıştır. Ayrıca, diğer üç petrol sahası (Ikalo kompleks, Azurite ve Libondo) 2008'den sonra üretime başlamıştır. 2012'nin başlarında, Kongo ve Angola, iki ülkenin Aşağı Kongo Havzası'ndaki deniz sınırında yer alan, Chevron'un saha operatörü olduğu derin su sahası Lianzi üretimi için ortaklık geliştirmiş ve gelir paylaşımını kabul etmiştir. Kongo, oldukça büyük kanıtlanmış doğal gaz rezervlerine sahiptir (3,2 trilyon fit küp, Tcf), ancak altyapı eksikliği nedeniyle bunu çok az miktarlarda ticarileştirebilmiştir (EIA, 2014b). Üretilen doğal gazın büyük kısmı (%68'i; 229 Bcf), petrol kuyularına yeniden enjekte edilirken, %16'sı (55 Bcf) yakılmış ve havaya bırakılmıştır. İtalyan Eni Şirketi, Kongo'nun başlıca doğal gaz üreticisidir. Ülkenin brüt doğal gaz üretimi 2011'de 335 milyar fit küp (Bcf) iken, sadece %16'sı (52 Bcf) pazarlanmış veya yerel pazarda kuru gaz olarak kullanılmıştır. Kongo, rafineri kapasitesinin yeterli olmaması nedeniyle ürettiği ham petrolün tamamına yakını ihraç etmekte ve çok az bir kısmını da iç tüketim için rafineriye göndermektedir.

Point-Noire'da 21.000 v/g kapasiteli Congolaise de Raffinage (CORAF) tesisi bulunmakta olup, kapasite altı çalışması nedeniyle ürünlerin büyük kısmı iç piyasada kullanılmaktadır. Çin, Avrupa Birliği ve ABD Kongo petrolü için en çok tercih edilen pazarlardır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/COG>). İtalyan petrol şirketi Eni, gaz alevlenmesini azaltma ve bunun yerine gazı ticarileştirmek amacıyla 2008 yılında iki adet gazla çalışan elektrik santrali (Centrale Electrique du Congo ve M'Boundi) inşa etmeye başlamıştır.

Uluslararası Para Fonu'na (IMF) göre Kongo'nun ekonomisi, ülkenin ihracat gelirlerinin neredeyse %87'sini ve hükümetin toplam gelirinin yaklaşık %80'ini oluşturduğu için petrol üretimine büyük ölçüde bağımlıdır.

Kongo'nun ulusal hidrokarbon şirketi Societe Nationale des Petroles du Congo (SNPC), hidrokarbon operasyonlarında Kongo hükümetine ait hisseleri ve süreci yönetmektedir. Petrol ve gaz endüstrilerine katılan Chevron, Perenco, Murphy Oil ve SOCO Internationals gibi birkaç IOC olmakla birlikte, sektöre Total ve Eni petrol şirketleri hakimdir. Bu şirketler, 1968'den beri Kongo'da faaliyet göstermektedir ve Total, yan kuruluşu Total E&P Congo aracılığıyla ülkenin önde gelen petrol üreticisidir. Ülkenin Pointe Noire ve Djéno limanlarında iki petrol terminali bulunmaktadır. Boru hatları deniz altındadır ve açık deniz alanlarını Djéno'daki ihracat terminaline bağlamaktadır.

Ekvator Ginesi Cumhuriyeti

Ülke, Afrika kıtasının Atlantik Okyanusu kıyısındadır ve anakara ile adalardan oluşur (Şekil 1). SSA'daki en büyük ikinci doğal gaz üreticisi olan ülkede 1996 yılında keşfedilen ve olgunlaşmakta olan petrol sahalarından üretim de devam etmektedir. Ekvator Ginesi, 25 Mayıs 2017'de Afrika'nın Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) üyesi olmuştur.

Tüm petrol ve gaz kaynakları açık denizde bulunmakta olup, 2019'da 1,1 milyar varil petrol rezervi olduğu belirtilmiştir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/GNQ>). Ham petrol üretimi ve rezervler başlıca ExxonMobil tarafından işletilen Zafiro petrol sahası olmak üzere altı sahada

yoğunlaşmıştır. Gaz üretimi ise büyük kısmı Bioko Adası'nın açıklarındaki Alba gaz sahasından yapılmaktadır. Zafiro petrol sahasından ilişkili gaz da üretilmektedir ancak işleme olanağı olmadığı için büyük oranda kuyu başında yakılmaktadır.

2007 yılında devreye giren Bioko Adası'ndaki Punta Europa (EG LNG) LNG tesisi Alba sahasında üretilen gazla beslenmektedir. Ekvator Ginesi, rafinaj kapasitesinin olmaması nedeniyle ham petrolünün tamamını ihraç etmektedir. Luba Freeport petrol limanı, kimyasal ve petrol sahası tedarikleri için kullanılan bir tesistir. Şeyl petrolü ve şeyl gazı patlamasından sonra ABD, Ekvator Ginesi'nden ham petrol ithal etmeyi bırakmıştır. Bu durum, ülke ihracatının başlıca Hindistan, İspanya, Güney Kore ve Çin olmak üzere Asya ve Avrupa'ya yönelmesine neden olmuştur. Ülke LNG ihracatının neredeyse tamamı ise başlıca Japonya, Çin ve Singapur olmak üzere Asya ülkelerine yöneliktir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/GNQ>).

Ocak 2017 itibarıyla 1,3 trilyon fit küp (Tcf) kanıtlanmış doğal gaz rezervine sahip olan Ekvator Ginesi, net bir doğal gaz ihracatçısıdır. Ülkede ham petrol ve doğal gaz ihracatı önemli bir gelir dalını oluşturmaktadır. Ekvator Ginesi ekonomisi, son tahminlere göre 2015 yılında gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) %60'ından fazlasını, mali gelirinin %80'ini ve ihracatının %86'sını oluşturan petrol ve doğal gaz endüstrisine dayanmaktadır (eia.gov/international/analysis/country/GNQ). Ağustos 2017'de Ekvator Ginesi hükümeti, Gana ile 15 yıllık bir süre için gaz tedariki için bir anlaşma imzalamış, 2018'de karada işleme ve açık deniz üretim tesislerini birbirine bağlayan bir doğal gaz megahub geliştirme planını da açıklamıştır.

Avrupalı ve Çinli şirketler sektörde rol oynamaya başlamasına rağmen, ABD şirketleri Ekvator Ginesi'nin ham petrolünün başlıca üreticileridir. Ulusal petrol şirketi GEPetrol, önemli alanlarda küçük hisselerle sahiptir ve devletin üretim-paylaşım anlaşmalarında, diğer uluslararası petrol şirketleri (IOC'ler) ile ortak girişimlerde bir hissedar olarak katılımını yönetir.

Kenya

Kenya, resmi adıyla Kenya Cumhuriyeti bir Doğu Afrika ülkesidir. İlk petrol keşifleri 1950'lerde BG ve Shell tarafından gerçekleştirilmiştir ve 1960'larda IOC'ler tarafından kara ve deniz alanında 30 kuyu açılmıştır. 2012 yılında Tullow Oil kuzeybatı Kenya'daki Güney Lokichar Havzasında ilk ticari petrol keşfini yapmıştır. Turkana sahalarında 560 milyon varil ve Güney Lokichar havzasında da 600 milyon varilden fazla geri kazanılabilir petrol potansiyeli olduğu ve 2022'den itibaren günde 100.000 varil üretilmesi hedeflenmiştir. Komşusu Uganda ile ortak bir ihracat boru hattı güzergahı için görüşmeler devam ederken, küresel düşük petrol fiyatları Kenya'daki arama sondaj faaliyetlerini de yavaşlatmıştır. Ülkenin keşfedilen herhangi bir doğal gaz rezervi ise bulunmamaktadır.

Tarihsel olarak Kenya'nın ekonomik faaliyeti genellikle tarım ve turizm merkezli olmasına rağmen, son birkaç yılda petrol endüstrisi ülkede daha aktif hale gelmeye başlamıştır. 1903 yıllarındaki sömürge dönemlerinde de tenekelerle yapılan gazyağı ticareti Kasım 2012'de Tullow Oil tarafından Turkana Havzası Lokichar sahasında yapılan ilk ticari petrol keşfi ile resmen başlamıştır (BBC News, 2012). 2006 yılından beri, Çin'de dahil olmak üzere yabancı petrol ülkelerinin ülkeye yaptığı yatırımlar artmaktadır (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13682176>, Erişim 15.03.2021). Ağustos 2019'da Kenya ürettiği ilk ham petrolünü Mombasa limanından ihraç etmiştir (Akwiri, 2019). Kenya'nın, Mombasa Limanı'nda kapasitesinin oldukça altında faaliyet gösteren bir rafinerisi olmakla birlikte, bu tesis 2013 yılı sonunda kapanmıştır. Royal Dutch Shell, Shimanzi'deki Mombasa adasında ilk petrol deposunu kurmuştur. Ülke, petrol ürünlerini Mombasa'dan iç bölgelere taşıyan bir ürün boru hattı sistemine sahiptir. Petrol ürünlerinin bir kısmı Kenya'nın büyük şehirlerinde satılırken, geri kalanı da komşu ülkelere kamyonlarla nakledilmektedir (BBC News, 2013a).

Kenya petrol sektöründe bulunan şirketler; National Oil Corporation of Kenya, Shell, Tullow Oil, KenolKobil, MOGAS, Hass, Hashi Energy, Gulf Energy, Olympic, Dalbit Petroleum, Petrocam'dır. Ülkenin rafineri sektörü yeterli değildir ve işlem yapılmamaktadır (Omondi, 2018). Şu anda Kenya, Lamu Limanı ve Güney Sudan Etiyopya Taşımacılığını (LAPSSET) inşa etmek için Güney Sudan ve Etiyopya ile birlikte çalışmaktadır (Ferrie, 2012; BBC News, 2012). Altyapı ve planlama eksikliklerine ek olarak, keşif alanlarındaki yerel halkın protestoları da geçmişte işleri yavaşlatmıştır. Kenya'daki arama faaliyetleri, yerel halkın daha fazla istihdam fırsatı talep etmesi nedeniyle aralıklı olarak durdurulmuştur. Petrol arama çalışmaları, ekolojik açıdan zorlu bir bölge olan ve yerel halk grupları arasında arazi

çatışmaları yaşayan Turkana ilçesinde yoğunlaşması ve halkın özellikle tarım alanlarının petrol sahası olarak kullanılmasına itirazı yüzünden çatışmalar tekrarlanmaktadır (Save Lamu, 2013; GardaWorld, 2018).

Çad

Çad, 2018 itibariyle 1,5 milyar varil kanıtlanmış rezervi ve 2020'de günlük 140.000 varil üretimiyle Afrika ülkeleri arasında en önemli petrol rezervine sahip bir Orta Afrika ülkesidir (<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/chad-oil-and-gas>, Erişim 17.03.2021). 1960 yılında bağımsızlığına kavuşan ülkede petrol arama çalışmaları 1970'lerde başlamış ve Chevron, Conoco, ExxonMobil ve Shell'den oluşan bir konsorsiyum tarafından hem Çad Gölü Havzasında hem de Güney Çad'daki Doba Havzasında birkaç erken keşif yapılmıştır. 1979'da iç savaşın patlak vermesi nedeniyle arama ve geliştirme faaliyetleri askıya alınmıştır. 1981'de Conoco'nun Çad'dan çekilmesinin ardından, Exxon operasyonları devralmış ve 1989'da Bolobo sahasını keşfetmiştir. Çad'ın petrol üretimine Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPCIC), ExxonMobil liderliğindeki Esso Arama ve Üretim Chad Inc. (EEPCI) konsorsiyumu ile Glencore ve Tayvanlı Çin Petrol Şirketi (OPIC) hakimdir.

Çad-Kamerun boru hattının 2003 yılında devreye girmesinin ardından Çad, net petrol ihracatçısı olmuştur. Petrol, Çad'ın başlıca kamu gelir kaynağı olup, üretim alanları Bolobo, Kome, Maikeri, Miandoum, Nya, Timbre sahaları ve Doba Havzasıdır.

Çad'da çok az hanelerin elektriğe erişimi bulunmaktadır. Petrol ürünleri için tamamen Nijerya ve Kamerun'dan rafine edilmiş petrol ürünleri ithalatına bağımlıdır. Kırılgan yapıya sahip ekonomisi, petrol fiyatındaki dalgalanma ve bölgesel güvensizlik gibi ciddi risklere açık durumdadır (World Bank, 2018). Çad'ın bilinen doğal gaz rezervi yoktur ve doğal gaz üretmez ve tüketmez. Ülkenin ihracatında Çin, Hindistan, Fransa ve ABD; ithalatında ise Fransa, Çin ve Kamerun önde gelmektedir (Trademap-mirroredata/Çad (12.7.20). Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPCIC) ve Çad hükümeti ortaklaşa 20.000 v/g kapasiteli N'Djamena rafinerisini inşa ederek, 2011 yılında yerel pazara petrol ürünleri tedarik etmeye başlamıştır. Ancak fiyat anlaşmazlıkları ve operasyonel sorunlar nedeniyle üretim askıya alınmıştır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/TCD>). CNPCIC ve Çad Hükümeti'nin devlete ait petrol şirketi Société des Hydrocarbures du Tchad (SHT) petrolü N'Djamena'nın 40 km dışındaki aynı adlı rafinerisinde işlemektedir.

Gabon

Gabon, Orta Afrika'nın batı kıyılarında yer alan, SSA'nın petrol rezervleri ve üretim oranları bakımından en zengin ülkelerindendir (Tablo 1). %87'si açık denizde ve %13'ü karada olmak üzere toplam 2 trilyon varil kanıtlanmış petrol rezervine sahiptir (https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/3520.htm, Erişim 17.03.2021). Gabon ham petrolü, özellikle düşük kükürt içeriği nedeniyle diğer Batı Afrika ülkelerinin ham petrolüne göre ticari önceliği olan ve tercih edilen bir üründür. Gabon, Temmuz 2016'da Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'ne (OPEC) resmen yeniden katılmıştır (ALB, 2017).

2013 ve 2014 Total'in Diaba alanı, Royal Dutch Shell'in Leopard-1 kuyusu ve Eni'nin Nyonie Deep perspektifi alanı gibi Gabon kıyılarında oldukça büyük hidrokarbon yatakları keşfedilmiştir. 2018'de, Panoro tarafından Ruche Kuzey Doğu Marin-1, Petronas ise Blok F14'teki ultra derin kuyusunda keşif duyurmuştur. Düşük petrol fiyatları, olgun petrol yatakları ve yeni keşif eksikliği Gabon'un petrol üretiminin 2010'dan bu yana %30 azalmasına neden olmuştur. Gabon, 2019'da günde yaklaşık 201.000 varil petrol ve diğer sıvılar üretmiştir. Günümüzde üretim alanları Total ve Royal Dutch Shell, Gabon'daki en büyük petrol üreticileri olup, Perenco ve Vaalco Energy de sektördeki önemli oyuncularındır.

İspatlanmış doğalgaz rezervleri 26 milyar metreküp (2019 sonu) ve petrol rezervleri 271 Mt. Rezervlerin büyük bir kısmı derin açık denizlerde (<https://www.enerdata.net/estore/country-profiles/gabon.html>). Royal Dutch Shell 2014 yılında Leopard-1 kuyusunda doğal gazı keşfetmiştir. Uluslararası Enerji Ajansı'na göre Gabon'daki doğal gaz üretimi 2018'de yaklaşık 13 milyar fit küp (Bcf) olmuştur, bunun neredeyse %80'i alevlendirilmiş veya petrol kuyularına enjekte edilmiştir. Perenco, Ganga, Ozangue, M'Bya, Breme ve Batanga olmak üzere 5 alanda doğal gaz üretimine (50 mcf / gün veya 0,5 bcm / yıl ortalama brüt üretim) devam edilmektedir (<https://www.enerdata.net/estore/country-profiles/gabon.html>).

Gabon, Sahra Altı Afrika'daki dördüncü büyük petrol üreticisidir. Petrol gelirlerinin GSYİH içindeki payı 2012 ile 2019 arasında azalmıştır (<https://www.enerdata.net/estore/country-profiles/gabon.html>).

Ülkede yeterli rafinaj kapasitesi olmaması nedeniyle üretilen tüm ham petrolü ihraç edilmekte olup, Avustralya, Malezya, Güney Kore ve Singapur başlıca alıcı ülkelerdir Yeni gelişen pazarlar ise Japonya, İspanya, Fransa ve Trinidad ve Tobago'dur. ABD yıllardır Gabon'un ana ihracat pazarı olmasına rağmen, 2010 yılından itibaren ABD şeyl gaz ve hafif tatlı petrol üretimindeki artış nedeniyle ticaret potansiyeli oldukça azalmıştır. Çin'in Gabon'un toplam ham petrol ihracatındaki payı 2015'te %15 iken 2019'da %74'e çıkmıştır.

1967'de inşa edilen Port Gentil'deki Sogara Rafinerisi, Gabon'daki tek önemli downstream tesisi olmakla birlikte genellikle düşük kapasite ile çalışmaktadır. Sté Gabonaise d'Entreposage des Produits Pétroliers (SGEPP) ise ülkenin tek petrol depolama şirkettir ve en büyük depolama tesisi de (151.000 varil kapasite) Libreville'de bulunmaktadır. Gabon'un petrol ihracatının çoğu Cap Lopez Oil terminalinden yapılmaktadır. Gabon'un petrol boru hatları altyapısı yaklaşık 1600 km uzunluğundadır. Gabon ve Güney Koreli Samsung şirketi, Temmuz 2012'de Port-Gentil'de Sogara'nın yerine geçecek yeni bir rafinerinin inşası için bir mutabakat imzalamakla birlikte sonrasında iptal edilmiştir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/GAB>).

Gana

Gana, Batı Afrika'da SSA' nın küçük bir petrol ve doğal gaz üreticisi olup, %94'ü açık denizde olan yaklaşık 2,5 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervine sahiptir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/GAB>). Ülkede üretilen ham petrolün tamamı ihraç edilirken, doğal gaz yerli elektrik santrallerinde kullanılmaktadır. 1957 yılında bağımsızlığını kazanan Gana'da petrol sektörü 1970'lerden itibaren Tano ve Keta havzalarında küçük ölçekli petrol üretimleri ile başlamıştır ve Saltpond sahası 1970'lerden beri üretim yapılan bir alan olmuştur (Amoako-Tuffour, 2015). Ülkenin petrol sektörü gelişimi 2004 yılından itibaren özellikle Jubilee sahasında Tullow Oil Gana, Kosmos Energy, Anadarko, GNPC ve Petro SA gibi şirketlerin yatırımları ile başlamıştır (Skaten, 2018). Temmuz 2007'de Tullow Oil ve Kosmos Energy, Gana'nın batı bölgesinde ticari miktarlarda petrol ve gaz keşfederek (700 MMbbl ve 800 Bcf gaz), bölgeyi Jubilee Field olarak adlandırmış, bu sayede ülke petrol ve gaz üreticisi ülke haline gelmiştir. Jubilee sahasının 2010 yılında ilk petrole ulaşması ve 2014 de ise ticari petrolü üretmesinden sonra Gana'da birbirini izleyen iki yeni açık deniz projesi geliştirilmiştir. Bunlardan ilki olan Twenneboa, Enyenra ve Ntomme (TEN) sahalarının da gaz üretimine Ağustos 2016'da başlanmıştır. İkinci proje, Sankofa, Gye ve Nyame sahalarında, ise Mayıs 2017'de üretime başlamıştır (Skaten, 2018). Eylül 2020 itibarıyla Gana'da ham petrol üretim kapasitesi günlük 196 bin varildir. En yüksek potansiyelli alan Gine Körfezi'nde bulunan yaklaşık 334 milyon varil petrol eşdeğeri rezerve sahip ve günlük 110.000 varil toplam üretim kapasitesi ile Pecan sahasıdır (<https://www.petrocom.gov.gh/ghana-president-akufo-addo-cuts-sod-for-us-25m-gnpsc-operational-headquarters-in-takoradi-3-2-3-2-2/>, Erişim 13.04.2021).

Jubilee sahasında üretilen doğal gaz Kwame Nkrumah FPSO'dan kıyıdaki Atuabo doğal gaz işleme tesisine boru hattıyla gönderilmekte ve yerel ihtiyacı karşılayacak elektrik üretimi için kullanılmaktadır. Gana'nın tüm doğal gaz ithalatı, Nijerya'dan Gana'ya uzanan Batı Afrika Gaz Boru Hattı (WAGP) aracılığıyla Nijerya'dan yapılmakla birlikte kullanılan tekniğin yetersiz olmaması nedeniyle istikrarsız bir durum da mevcuttur.

Gana'nın tek rafinerisi 45.000 v/g kapasiteli Tema (TOR)'dır. Ancak, rafineri düşük kapasitede çalışmakta ve sık sık üretim durdurulmaktadır. Ülkedeki başlıca petrol depolama şirketi, Bulk Oil Storage & Transportation Company ve depolama tesislerinin en büyüğü Accra ve Kwame Nkrumah MV21 petrol ticaret tesisleridir.

Yerli üretim arttıkça ham petrol ihracatı da büyümüş, Ocak-Ağustos 2018 döneminde Gana petrol ihracat gelirleri ilk kez kakao gelirlerini aşmıştır. Avrupa ve Çin, Gana'nın ham petrol ihracatı için başlıca pazarlarıdır. Petrol ve diğer sıvılardan elde edilen gelir, gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) yaklaşık %45'ini, 2019'daki toplam ihracat gelirinin ise yaklaşık %74'ünü oluşturmaktadır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/GAB>). Sınırlı rafineri kapasitesi, Gana'yı rafine yakıt ithalatına bağımlı hale getirmiştir. Petrol üretiminin başlamasıyla Gana'lılar arasında petrolden elde

edilen gelirin ülkeyi refah düzeyine çıkaracağı umudu artmakla birlikte diğer petrol üreten ülkelerde olduğu gibi bunun henüz "nimet" mi? "lanet" mi? olduğu netleşmemiştir (Andrews, 2013; Skaten, 2018).

Güney Afrika

Güney Afrika'nın enerji sektörü, büyük ölçüde kömür madenciliğine dayalıdır. Kömür rezerv bolluğuna tezat şekilde petrol ve doğal gaz rezervleri daha azdır. Ülkede başlıca ulaştırma sektöründe tüketilen petrolün büyük kısmı OPEC ülkesi Orta Doğu ve Batı Afrikalı ülkelerden sağlanmakta ve yerel tesislerde rafine edilmektedir. Oil & Gas Journal'a göre, Güney Afrika'da 15 milyon varil ham petrol rezervi bulunmakta olup, bu kaynakların tamamı Güney Afrika açıklarındaki Bredasdorp Havzasında ve ülkenin batı kıyısındadır. Ayrıca, Namibya yakınlarında, derin deniz Orange Havzasının önemli miktarda petrol ve doğal gaz rezervine sahip olduğuna inanılmakta ve bu alanda araştırmalar devam etmektedir (Hafner vd., 2018).

Güney Afrika'nın petrol ve diğer sıvılar (toplam petrol) üretimi 2016'da günde yaklaşık 134.000 v/g olmuştur. PetroSA tarafından işletilen Oribi ve Oryz sahalarında günde yaklaşık 5.000 varil ham petrol ve kondensat üretilmekle birlikte, petrol sahalarının olgunlaşması ve ticari yeni keşiflerin yapılmaması nedeniyle üretim oranları ve veriminde düşüş gerçekleşmiştir. Ülkede doğal gazın çoğu açık deniz F-A ve Güney Sahil Kompleksi sahalarından üretilmekte ve açık deniz boru hattıyla Mossel Körfezi'ndeki GTL tesisine gönderilmektedir (Kimemia - Annegarn, 2016).

Güney Afrika, Mısır'dan sonra kıtada en fazla petrol tüketen ülkedir. Ham petrolü Suudi Arabistan (%38), Nijerya (%29) ve Angola'dan (%19) temin etmektedir. Güney Afrika'da tüketilen petrol ürünleri ise çoğunlukla ham petrol ithal eden yerel rafinerilerinden ve CTL ve GTL tesislerinden gelmektedir. Ayrıca, 535 millik bir boru hattıyla Mozambik'ten gelen doğal gaz Sasol'ün Secunda Synfuels tesisine taşınmaktadır.

OGJ Ocak 2017 tahminlerine göre Güney Afrika, 493.000 v/g ile Afrika'daki en büyük ikinci ham petrol damıtma kapasitesine sahip ülkedir. 1992' de aktif hale gelen Mossel Bay'deki GTL tesisi PetroSA tarafından işletilmektedir ve Dünyanın en büyük tesislerinden birisidir. Bununla birlikte Secunda kömürden sıvıya (CTL) tesisi de bulunmaktadır. Kömür ve doğal gazdan elde edilen sentetik yakıtlar, ülkenin yerli petrol sıvıları üretiminin yaklaşık %86'sını oluşturmaktadır.

Mozambik

Mozambik, Afrika'nın doğal gaz açısından kullanılmayan en büyük potansiyele sahip ve ekonomik olarak en az gelişmiş ülkelerinden birisidir ve %90'ı açık denizde olan 100 trilyon fit küp (Tcf) kanıtlanmış doğal gaz rezervine sahiptir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/MOZ>, et. 20.04.2021). Kanıtlanmış doğal gaz rezervleri bakımından Nijerya ve Cezayir'den sonra Afrika'daki en büyük üçüncü rezerve sahiptir (PwC, 2018). 2010 yılına yapılan North Gas keşfi bu kapsamda ilk önemli adım olmuştur. Ülkede ham petrol üretimi veya rafinaj faaliyeti bulunmamaktadır ve yurtiçi talebinin tamamını ithalatla karşılamaktadır.

Ülkenin hidrokarbon potansiyeli açısından en önemli havzası Mozambik ve Tanzania sınırına yakın Rovuma Havzasıdır. Bu alanda Anadarko Petroleum başta olmak üzere, ExxonMobil, Mitsui ve Sasol arama faaliyetlerinde bulunmuştur. Carol sahası ise, İtalya merkezli Eni tarafından geliştirilmekte ve bu alanda üretilen doğal gazı işlemek için ultra derin suda yüzen sıvılaştırılmış doğal gaz (FLNG) tesisi inşa etmektedir. 2010-2013 yılları arasında ülkede Mamba, Coral, Agulha, Prosperidae, Golfinho sahalarında 1027-2492 metre su derinliklerinde toplam 27,93 x10⁸ Tcf gaz keşfi yapılmıştır (Xiaobing vd., 2017).

Günümüzde Mozambik'te Temane ve Pande kara sahalarında üretilen kuru gazın çoğu, yurtiçi tüketimin sınırlı olması nedeniyle Sasol Petroleum Uluslararası Gaz Boru Hattı üzerinden Secunda kentine (Güney Afrika) ihraç edilmektedir. Mozambik, 2018 yılında 212 milyar fit küp (Bcf) doğal gaz üretmiş ve 148 Bcf ihraç etmiştir. Güney Afrika, Mozambik'in doğal gaz ihracatının %81'ini gerçekleştirdiği ülkedir (NKC African Economics, 2019. Country annual update: Mozambique. <https://www.africaneconomics.com/>). Devlete ait Empresa Nacional de Hidrocarbonetos de Mocambique (ENH), tüm petrol operasyonlarını yönetmektedir. Ülkenin LNG endüstrisi Cabo

Delgado'da tekrarlanan militan saldırılardan etkilenmekte ve bu nedenle sektörde beklenen gelişim sağlanamamaktadır.

Halihazırda kanıtlanmış doğal gaz rezervleri artan Mozambik için yeni keşifler gelecek yıllarda ülkenin öngörülen ekonomik toparlanmasının ana itici gücü olacaktır. Bu kapsamda ilk ilerleme olarak gösterilen Central Termica de Ressano Garcia gaz yakıtlı elektrik santrali 2015 yılında tamamlanmıştır ve Mozambik'te ticari işletmeye ulaşan ilk gazla çalışan elektrik santralidir (Africa oil & gas review, 2019).

Özellikle, uluslararası medya, Mozambik'in Afrika'da kaynak açısından zengin bir ülke imajını haberleriyle pekiştirmektedir. Örneğin, CNN'in 'Mozambik bir sonraki petrol ve gaz merkezi mi?' (CNN, 2017) ve gaz sektörü haber bülteni Gasworld, Mozambik'in "yeni Katar" olup olmadığı hakkındaki haberleri bu konuyu gündemde tutmaktadır (Radnedge, 2015).

Tanzanya

Tanzanya, SSA'nın en büyük gaz kaynaklarına sahip ülkelerinden birisidir ve petrol/gaz arama çalışmaları 1952'den beri devam etmektedir. İlk doğal gaz keşfi 1974'te Songo Songo'da, ikincisi ise 1982'de Mnazi Körfezi'ndeki Lindi sınırındaki Mtwara Bölgesi'nde yapılmıştır. Bu keşiflerin ticarileştirilmesi, kara ve deniz keşiflerini tetiklemiştir. EIA raporuna göre Mozambik, Rovuma açık deniz havzasında yaklaşık 160 trilyon fit küp (TCF) doğal gaz tutarken, Tanzanya Mafya derin havzasında 57 TCF rezerve sahiptir (Further Africa, 2019).

Tanzanya henüz ham petrol üretmemektedir ve yakın zamanda ticari bir petrol keşfi de bulunmamaktadır. Ülkede Petrobras, Ophir Energy, Statoil, Dominion gibi uluslararası şirketler faaliyet göstermektedir. Statoil / Exxon Mobil, Hint Okyanusu kıyısındaki en büyük açık deniz gaz rezerv keşfini (Zafarani sahası) gerçekleştirmiştir. Mkuranga, Kiliwani North ve Ntorya'da başka önemli keşifler olurken, Songo Songo ve Mnazi Körfezi sırasıyla 2004 ve 2006'da tamamen ticari faaliyete geçmiştir. Hint Okyanusu'nda, Mozambik ve Tanzanya'yı çevreleyen Rovuma Havzası, günümüzde en büyük potansiyeli sunmaktadır.

2017 yılı verilerine göre 115.000 bcf gaz rezervine sahiptir ve bunun yaklaşık %70'i açık denizdedir. Ülkede üretilen gazı işleyebilecek bir LNG tesisinin olmaması nedeniyle, Tanzanya henüz doğal gazını ihraç edememektedir. Ülkede üretilen tüm kuru gaz yurt içinde tüketilmektedir. Ayrıca Tanzanya günde yaklaşık 35.000 varil rafine petrol ürünü tüketmekte olup, bunların tamamı ithal edilmektedir.

Büyük keşiflere rağmen, Tanzanya açıklarındaki doğal gaz kaynakların geliştirilmesini ve gazı ihraç etmek için gereken bir LNG tesisi inşa edilmesini içeren projelerin hiçbiri hükümet tarafından onaylanmamıştır. Nisan 2014'te, uluslararası şirketler, Tanzanya'nın ulusal petrol şirketi Tanzania Petroleum Development Corporation (TPDC) ve ortaklarının hazırladığı bir LNG tesisi projesi henüz Ön Mühendislik Tasarımı (FEED) aşamasındadır.

Uganda

Uganda'da petrol arama geçmişi bir asırdan fazla olmasına rağmen, kıtadaki petrol sektörüne göre nispeten yeni bir oyuncudur. Albert Gölü boyunca görülen doğal petrol sızıntıları, ülkenin 1962'deki bağımsızlığından önce yerel topluluklar tarafından keşfedilmiş ve kısmen basit yöntemlerle de olsa günlük hayatta kullanılmıştır (Aglionby, 2017). Ülkenin yaklaşık 2 672 milyon varil varlığı kanıtlanmış petrol rezervi bulunmakta olup, bunların %94'ü karadadır (<https://www.worldometers.info/oil/uganda-oil/> Erişim 2.01.2021). Potansiyel alanlar, ülkenin Kongo (DRC) ile batı sınırını oluşturan Albertine Graben'dedir ve ülkedeki ilk ticari petrol keşfi de 2006 yılında bu bölgede yapılmıştır. Tullow, Total ve China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) gibi petrol şirketleri, Albertine Graben'de petrol arama ve geliştirme faaliyetlerine devam etmektedir. Başarılı kuyu değerlendirmeleri Uganda'nın kanıtlanmış ham petrol rezervlerini 2010'da sıfırdan 2015 sonu itibarıyla 2,5 milyar varile çıkarmıştır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/UGA>). 2015 yılında Uganda ve Kenya, ihracat boru hattı güzergahı konusunda anlaşmaya varırken, aynı yıl Tanzanya ile görüşmelere başlamıştır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/UGA>). Uganda'daki ham petrolün mumsu kıvamı nedeniyle, 24 inç çaplı boru hattı dünyanın en uzun ısıtılmış ham petrol boru hattı olacaktır. Bu nedenle, Uganda'daki gelecekteki petrol sektörü yatırım fırsatları, büyük ölçüde bu ihracat boru hattının başarılı bir şekilde inşa edilmesine bağlıdır. 2022'de faaliyete geçmesi beklenen HoimaTanga boru hattı, Uganda'nın Albert Gölü'ndeki iki petrol sahasından Tanzanya'ya ham petrol taşıyacaktır. Uganda'nın

tek petrol depolama tesisi Total, ConocoPhillips, BP ve SemGroup'a aittir. Ülke yerel piyasada kullandığı petrol ürünlerini Kenya üzerinden kamyonlarla ithal etmektedir (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/UGA>). Nisan 2018'de ise Enerji Bakanlığı tarafından Hoima'da 60 000 v/g kapasiteli bir petrol rafinerisi inşa etmek ve işletmek için Rus RT Global Resources liderliğindeki bir konsorsiyumla birlikte "temel proje şartlarını" açıklamıştır (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/UGA>).

Fildişi Sahili Cumhuriyeti

Fildişi Sahili, Afrika kıtasının batısında bulunan bir ülkedir (Şekil 1). 2016 yılı itibarıyla 1 milyon varil kanıtlanmış petrol ve 1Tcf gaz rezervlerine sahip olup, petrol ve gaz kuyularının yaklaşık %86'sı sığ deniz alanlarında, %7'si derin sulara ve kalanı ise karada bulunmaktadır (<https://www.worldometers.info/oil/oil-reserves-by-country/>. Erişim20.04.2021).

Canadian Natural Resources (CNR) tarafından işletilen Espoir sahası, 1980'de ülkenin ilk üretim alanı olmuştur. Ülkenin petrol ve gaz endüstrisi, Cairn Energy'nin Kasım 2014'te SNE Deepwater Oil Field keşfi ile başlamış, Cairn Energy ve Kosmos Energy'nin 2016'nın başlarında birçok önemli açık deniz petrol ve gaz keşifleri yapması ile devam etmiştir. Kosmos Energy'nin Teranga-1 keşfi, Senegal'in Moritanya ile olan deniz sınırının yakınında bulunan, kuzeybatı Afrika'daki en büyük açık deniz gaz sahası olduğuna inanılan alandır (Petroleum Africa, 2018). Foxtrot açık deniz gaz sahası 1993'te Panthere gazı ve kondanset sahası, 1994'te ise Lion petrol sahası keşfedilmiştir ve her ikisi de 1990'ların ortalarında devreye girmiştir. Ürün, fazlası Gana'ya satılarak yerel elektrik üretiminde kullanılmaktadır. Başlıca üretim alanları; Panthere, Kudu, Eland, Ibex, Gazelle ve Foxtrot'tur (<https://www.africaoilandpower.com/2020/02/10/market-report-cote-divoire-unveils-fresh-blocks-for-oil-and-gas-exploration/>). Ülke Abidjan'da bir rafineriye sahiptir, Lion ve Panthere sahalarından boru hattıyla ham petrol almaktadır (<https://www.energy-pedia.com/countryprofile.aspx?country=125>).

Fildişi Sahili, rafine edilmiş petrol ürünleri üretiminde kendi kendine yeterlidir ve aynı zamanda Batı Afrika bölgesinin önemli bir tedarikçisidir. Fildişi Sahili ve yerel Petrolvoire'da ürünlerin pazarlamasında altı büyük petrol şirketi yer almaktadır. Gana'nın deniz kıyısına yakın iki büyük açık deniz gaz sahasını keşfetmesinden sonra sınır - Jübile ve Tweneboa, Enyenra, Ntomme (TEN) alanı - Fildişi Sahili'nin bitişiğindeki bloklar için IOC'lerin ilgisi de artmıştır.

Somali

Resmi adıyla Somali Federal Cumhuriyeti, Doğu Afrika'da "Afrika Boynuzu" denilen coğrafi bölgede bulunan bir ülkedir (Şekil 1). Ülkenin kuzeydeki Puntland eyaletinde yaklaşık 5-10 milyar varillik petrol rezervi saptanması ile başlayan petrol çalışmaları sonrasında Somali Petrol Şirketi kurulmuştur. Somali için keşifler 1948'de Sinclair Oil, Conoco ve Agip'in 8 havza keşfetmesiyle başlamasına rağmen günümüzde üretim faaliyeti yoktur. Kuzeyde Obbia havzası, güneyde merkezi Coriole Havzası ve Juba-Lamu Havzası ülkedeki petrol potansiyeli olan alanlardır. Tüm petrol ürünleri dağıtım ve perakendeciliğinden resmi olarak sorumlu kuruluş Iskash'tır. Devlete ait 10.000 v/g kapasiteli Iraqsoma Rafineri Şirketi 1991'den beri çalışmamaktadır (<https://www.energy-pedia.com/countryprofile.aspx?country=206>).

1991'de Başkan Siad Barre rejiminin devrilmesinden önce, birçok IOC'nin Somali'de ruhsat sahası almış ve 60'tan fazla kuyu açmıştır. Ancak, 1991'den itibaren güvenilir bir birleşik hükümet biçimi olmaması petrol sektörünü de etkilemiştir. 1 Ağustos 2012'de uluslararası alanda tanınan Somali Federal Hükümeti'nin (FGS) kurulmasına rağmen, Mogadişu merkezli yetkililerin federasyonları ile hala görüşmemesi siyasi gerilimi devam ettirmiştir. Komşusu Kenya'yla deniz sınırları konusundaki anlaşmazlık, çok ümit vaat eden alanlarda açık deniz araştırmalarının ertelenmesine neden olmuştur. Bunlarla birlikte, göreceli siyasi istikrar avantajına sahip, Somali'nin düşmanı olan ve Somaliland'ın halefini destekleyen Etiyopya gibi bölgesel komşularıyla da rekabet zorunda kalması ülkenin petrol sektöründeki gelişmeleri aksatan önemli engeller olarak sıralanabilir Somali'de şu anda hidrokarbon üretimi bulunmamaktadır. (<https://www.energy-pedia.com/countryprofile.aspx?country=206>).

Etiyopya

Afrika kıtasının birçok alanında olduğu gibi Etiyopya'da da petrol ile ilgili çalışmalar ve ilk keşifler 1860'lı yıllara dayansa da 1920'lere kadar detaylı araştırma yapılmamıştır (<https://allaboutethio.com/petroleum->

[in-ethiopia-oil-gas-exploration-extraction.html](#), Erişim 28.12.2020). Bölgede ilk petrol 1915 yılında bulunurken, lisans Standard Oil Company'nin bir yan kuruluşuna verilmiştir. Ülkenin Kızıldeniz kıyıları genellikle petrol potansiyelli alanlar olarak belirtilmesine rağmen, araştırmalar daha çok Ogaden havzası ve Garra Muleta gibi alanlara odaklanmıştır. 1945-1959 yılları arasında Amerikan Sinclair Petrol Şirketi ve Alman petrol firması Gewerkschaft Elwerath Ogaden havzasında birçok araştırma ve yatırım başlatmış, bu bölgede yaklaşık 43 kuyu açılmıştır. 1972-1974'te Tenneco Oil Exploration adlı bir Amerikan şirketi, Elkuran bölgesindeki ilk gaz keşfini yapmıştır. 1977-1988 yılları arasında bu bölgenin kontrolü için Somali ile başlayan savaş keşfedilen gazın üretilmesini imkansız hale getirmiştir (The Reporter Ethiopia, 2017). 1984'ten beri ONLF veya Ogaden Ulusal Kurtuluş Cephesi Etiyopya hükümetleriyle savaşmakta, bu nedenle de bölgedeki gaz ve petrol üretimi engellenmektedir. 1999 yılına gelindiğinde, Ogaden havzasındaki Elale ve Jeexdin'in gaz sahaları, Sicor adlı bir Teksaslı şirket ile Etiyopya hükümeti arasındaki bir ortaklık olan Gazoil Etiyopya Projesi tarafından üretime başlanmıştır.

Güney Etiyopya'daki Ogaden Havzası'nın bazı kısımları, Kuzeydoğu Etiyopya'daki Afar, Güney Rift Havzası, Mekele Havzası, Metema Havzası, Gambela havzası dahil olmak üzere Etiyopya'da petrol ve doğal gaz aramaları şu anda bir dizi bölgede gerçekleştirilmektedir. Komşu ülkelerdeki petrol ve doğal gaz keşiflerinin yanı sıra Ogaden bölgesindeki Calub ve Hilala Doğal Gaz keşifleri, yukarıda belirtilen arama yapılan bölgelerde büyük ilgi yaratmıştır. Etiyopya'nın farklı bölgelerinde şimdiye kadar pek çok şirket ilgi göstermiş ve ruhsat almıştır (Petronas, SouthWest Energy Ltd., Pexco Exploration, Lundin East Africa, Zhongyuan Petroleum Exploration Bureau, Poly-GCL Petroleum Investment Limited gibi).

Poly-GCL, 2013 yılında Etiyopya Maden Bakanlığı ile üretim paylaşım anlaşması imzalamış, 2014 yılına kadar Ogaden havzasında Hilala, Genale ve Calub'daki gaz alanlarında doğal gaz rezervlerini geliştirmeye başlamıştır. 2018'de Hilala ve Calub arasında bulunan Dohar gaz sahasında da yeni bir keşif yapılmıştır. Bölgedeki çatışmalar ve güvenlik endişesi yatırım yapmayı ve üretimi engellemeye devam etmektedir.

Namibya

1990 yılında bağımsızlığını kazanan Namibya, Kavango Havzası'nın keşfedilmesi ile petrol arenasına girmiştir ve dünyanın en önemli keşif noktalarından biri olarak dikkat çekmektedir. Dünya petrol sektöründe Permian Havzası ve Ghawar sahası gibi devler yıllardır en verimli alanlar iken, Namibya ve Botsvana'nın Okavango vahşi bölgesinde bulunan devasa Kavango Havzası'nın 30 milyar varilden fazla ham petrol barındırdığını ve geleceğin dev sahası olarak tanımlanacağı belirtilmektedir (<https://www.petro-online.com/news/fuel-for-thought/13/breaking-news/what-is-the-kavango-basin/54209>, Erişim 20.04.2021). ExxonMobil, Namibe Havzası'nda ruhsat alırken, Total, dev Venüs sahasını derin deniz Orange Havzası'nda test etmeyi planladığını duyurmuştur. EIA, Namibya'nın, Brezilya açıklarındaki tuz öncesi sahalarıyla karşılaştırılabilir bir jeolojiye sahip olduğunu ve 16 milyarlık ham petrol rezervi olabileceği belirtmektedir (<https://www.oilandgas360.com/the-worlds-biggest-oil-hot-spot-in-namibia-already-attracting-majors/>). Ülkenin petrol ve gaz potansiyeline IOC'lerin ilgisi olmakla birlikte, Namibya'nın henüz ticari olarak bir petrol bulgusu yoktur.

Küresel enerji sektörü açısından kıtaya ait bazı notlar ve öngörüler

Hidrokarbon kaynakları, bu potansiyelden yararlanabilecek siyasi, ekonomik ve teknolojik yeterliliğe sahip ülkelerde ekonomik büyüme için önemli fırsatlar sağlar. Bu kaynaklardan elde edilen kazanç ülke halkının her tabakasına etki edebilecek potansiyelde olmakla birlikte bu kaynakların "nimet mi? lanet mi" olacağı tamamen küresel etkiler ve ülkelerin iç dinamikleri ile ilgilidir. Dünyanın sektörel anlamda gelişmiş ve gelişmekte olan bölgeleri ve ülkeleri bu kapsamda birçok örneğe sahiptir; örneğin Norveç, Kanada gibi ülkeler için petrol-gaz zenginliği bir "nimet" iken, Sudan, Nijerya için "lanet"ten öteye geçememiştir. Ancak yeni gelişmeye başlayan bir alan olarak Afrika'nın bu süreci nasıl yaşayacağı netleşmemiştir. Afrika'nın hidrokarbon zengini ve ithalata bağımlı ülkeleri, yatırımcıları, NOC'leri ve IOC'leri için dinamik bir gelecek için sahne hazırlanmakla birlikte, endişe veren bazı özellikler görünümün netleşmesini de engellemektedir (Hafner vd., 2018).

Küresel enerji arzına ilişkin mevcut belirsizlikler, gelecekteki talebin temel etkenleri, tüketici ülkelerin enerji politikaları, küresel ekonomik büyüme ve teknoloji gelişimi göz önüne alındığında, açıkça Afrika'nın konumunu belirlemek ve gelecekteki arz yeterliliği için konumunu tahmin etmek oldukça zor olmakla birlikte çok da önemlidir.

Afrika petrol ve gaz sektörünün gelişmesi veya gelişme potansiyeli için yapılan en umut verici tahmin; kıtanın hızlı sanayileşmeyi gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyacağı enerjidir. Özellikle yerel doğal gaz kaynakları Afrika toplumlarına daha uygun maliyetli ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir kaynak olması için muazzam fırsatlar olarak görülmektedir. Mısır, Nijerya ve Gana gibi gaz üreten ülkelerdeki büyük nüfus artışları, Afrika'nın doğal gaz talebindeki artış için kritik etkenlerden birisidir.

SSA'daki petrol tüketimi, dünyanın geri kalanıyla karşılaştırıldığında oldukça düşüktür ve tüm bölgesel talebin yarısı Güney Afrika ve Nijerya'dan gelmektedir (IEA, 2014). Genel olarak, SSA'da ulaşım ve güç üretimi için dizel yakıt kullanımı benzinden daha yaygındır. Evsel tüketim için ise, gazyağı ve LPG katı biyokütle en yaygın ikame maddelerdir. Enerjiye ulaşım ise büyük bir sorundur, örneğin, Angola, Gana, Nijerya ve Sudan'da yaşan SSA nüfusunun yalnızca %7'si LPG'ye erişebilmektedir.

Küresel ölçekte hidrokarbon talebi artarken, Afrika hala dünyadaki ortalama petrol ve gaz tüketiminin en düşük olduğu makro enerji bölgesidir (BP, 2017b). Bunun nedeni, birkaç istisna dışında, yerel pazarların zayıflığı ve SSA'daki hidrokarbon üretiminin büyük oranda ihracata yönlendirilmiş olmasıdır. Kıta halkının büyük çoğunluğunun kırsal alanlarda yaşaması nedeniyle yeterli elektrik talebi de mevcut değildir. Ayrıca, SSA'nın, gazı taşımak için gerekli boru hatlarına sahip olmaması, nedeniyle elektrik dağıtım şirketleri veya endüstri, gazı enerji amacıyla etkin bir şekilde kullanamamaktadır. Orta ve uzun vadede bu durumun değişmesi, yerel gaz tüketiminin artması beklenmektedir.

Kıtanın petrol sektörü için önemli bir haber ise; Ocak 2020'den itibaren, Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organisation; IMO), denizcilik endüstrisinin %0,50'den fazla kükürt olmayan deniz yakıtlarının kullanılmasını gerektiren yeni düzenlemeleri uygulama kararı almıştır (<https://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Pages/Reducing-greenhouse-gas-emissions-from-ships.aspx>). Bu düzenleme Batı Afrikalı üreticiler için sektörel açıdan avantajlı bir konum oluşturmaktadır. Çünkü, küresel ağır tatlı ham petrolün yaklaşık %75'i bölgede üretilmekte olup, bu arzın %90'ından fazlasını Çad (Doba Karışımı), Kamerun (Lokele) ve Angola (Dalia) oluşturmaktadır.

Nijerya hem üretim hem de kanıtlanmış rezervler açısından hala önde gelen SSA petrol ve gaz ülkesidir. Ancak bu potansiyelin artırılmış kapasiteye dönüştürülmesi, daha istikrarlı bir politik ortam ve Dangote Rafinerisi, Train 7 LNG tesisi gibi önemli altyapı projelerinin geliştirilmesi, ayrıca gaz ticarileştirme ve gazın alevlendirilmesi (flaring) ile ilgili çözümleri bulması ile mümkün olacaktır (Corbeau, 2016).

Petrol ve gaz sektöründe gelişmeye başlayan ülkeler; Mozambik, Tanzania, Uganda ve Madagaskar'dır. Eni ve Total başta olmak üzere IOC'lerin, Mozambik'i önemli bir küresel LNG tedarikçisi haline getirerek, yıllık 30 milyon metrik tondan fazla gaz üretimi yapma hedefleri bulunmaktadır. Halihazırda bir LNG alıcısı olan Mısır dışında, Benin, Fildişi Sahili, Gana, Kenya, Fas, Namibya, Senegal, Güney Afrika ve Sudan potansiyel LNG ithalatçıları arasındadır (Corbeau, 2016).

Kenya'da hidrokarbon kaynaklarının ticari gelişimine yönelik ilerleme yeterli olmasa da ülke, özellikle bölgeye gelen petrol ürünleri için bir petrol transit merkezi olarak hayati role sahiptir. Petrol sektörü kapasitesini artırmak için ise büyük bir yatırım programı başlatarak rolünü genişletmeyi planlamaktadır.

Uluslararası petrol şirketlerinin 2020 ve sonrasında özellikle derin su alanları olmak üzere Senegal, Moritanya, Namibya ve Güney Afrika'nın yanı sıra Nijerya, Angola ve Gana gibi ülkelerde yeni alanların araştırılması ve geliştirilmesine ilgi göstereceği belirtilmektedir (Hafner vd., 2018). Senegal ve Moritanya (gaz), Kenya (petrol), önümüzdeki birkaç yıl içinde ticari üretim seviyelerinin devreye girmesi beklenen küçük ama kayda değer pazarlar olarak lanse edilmektedir. Başlatılan projelere örnek olarak Senegal'in Woodside Energy ve Cairn Energy tarafından SNE saha geliştirme ve Tullow Oil tarafından Kenya'daki Lokichar Basın projesi verilebilir.

Doğal gaz, küresel enerji talebinin dörtte birinden biraz daha azını oluştururken, bunun %9,6'sı 2018'de LNG olarak sağlanmıştır (Africa oil & gas review 2019). Afrika kıtası ise yakın gelecekte küresel gaz pazarı için kilit bir tedarikçi olma potansiyeline sahiptir (Africa oil & gas review 2019). Kıtanın LNG üretim kapasitesinden yararlanma oranı %61 (Küresel olarak %85), LNG ihracatı ise çoğunlukla Nijerya, Cezayir, Angola ve Mısır'dan olmak üzere 2018 yılında 39,7 mtpa' dır (BP Energy Outlook, 2018). Yalnızca Batı Afrika'da bulunan mevcut LNG kapasiteleri yıllık 33 milyon ton (Mtpa)'dur. Doğu Afrika ve Senegal / Moritanya'daki LNG projeleri ve Ekvator Ginesi'nin "LNG2Africa" girişiminin Sahra altı Afrika'daki toplam kapasiteyi 60-75 Mtpa'ya çıkarması beklenmektedir (EIA, 2014a). Özellikle kıta

gazının açık deniz gaz sıvılaştırma tesislerinin (FLNG) yaygınlaşması ile küresel LNG pazarlarında bulunması daha mümkün görünmektedir (Reuters, 2017).

Nijerya başta olmak üzere kıtadaki birçok ülke, enerji üretimi ve petrokimya gibi endüstriyel alanlar için yerli gaz rezervlerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu alana daha fazla kaynak sağlamak üzere enerji politikalarını da yeniden yapılandırmaktadır. Özellikle Nijerya'da, artan elektrik talebini karşılamak ve aynı zamanda gaz alevlenmesini azaltmak için gazdan elektriğe geçiş yatırımlarının artması elzem görünmektedir. Mısır (Zohr Sahası) ve Mozambik'teki (Coral South) projelerin hızlı gelişimi, endüstriyel büyümeyi güçlendirecek yeni gaz rezervleri için olağanüstü potansiyel olarak ifade edilmektedir.

Afrika O&G sektörü için geniş kapsamlı etkileri olabilecek diğer etkenler; sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) için artan küresel talep; yenilenebilir enerjinin öneminin daha net anlaşılması ve küresel ticareti, petrol piyasalarını ve tedarik zincirlerini sektöre uğratabilecek ABD ve Çin ticaret anlaşmazlığı, Suudi Arabistan ve Yemen arasındaki çatışmalar, küresel ölçekte ticaret anlaşmaları ile küresel iklim değişikliği olarak sayılabilir. Avrupa, Hindistan, Japonya, Kore ve ABD gibi birkaç büyük tüketici bölge ve ülkedeki ekonomik yavaşlama ve son olarak COVID19 salgını küresel petrol tüketimini baskılamaktadır. Karbonsuzlaştırmaya yönelik artan küresel eğilim, enerji karışımında kömürün payının azalması ve enerji üretimi ve diğer kullanımlar için doğal gaz talebini muhtemelen artıracaktır.

Doğal gaz söz konusu olduğunda nakliye ve dağıtım altyapısının yüksek maliyeti, SSA ülkelerindeki yerel gaz endüstrilerinin gelişiminin önündeki esas engellerden biri olmuştur (Hafner vd., 2018). Nijer deltasındaki doğal gazı ülkenin iç kısımlarına götüren gaz boru hattı, şimdiye kadar SSA'da dahili dağıtım için inşa edilen gaz şebekesinin tek örneğidir.

Sahra Altı Bölgede kendi petrol ürünleri talebinin yaklaşık üçte ikisine temin eden rafineriye sahip tek ülke Güney Afrika'dır. Kamerun, Çad, Fildişi Sahili, Nijer gibi bazı düşük potansiyelleri ülkeler yerel rafinerileriyle kendi ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte bu, SSA'nın geri kalanıyla tam bir tezat oluşturmaktadır (BP, 2017b).

Angola ve Nijerya da dahil olmak üzere petrol üreten ülkelerin çoğu, üretimlerinin %85'inden fazlasını Avrupa, Asya ve ABD'ye ihraç etmektedir. Aynı durum Nijerya, Ekvator Ginesi ve Mozambik'ten gelen gaz için de geçerlidir.

Eylül 2019'da Suudi Aramco tesisine yapılan IHA saldırısı ve bunun küresel petrol fiyatları üzerindeki etkisi, enerji altyapısını güvence altına almanın zorunluluğunu bir kez daha göstermiştir. Kıtanın dört bir yanındaki üreticiler, Nijer Deltası'ndaki vandalizmden, Libya'daki savaş ve Kenya'daki kabile çatışmalarına kadar bölgeyi etkileyen çok çeşitli tehditler ile baş etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Gine Körfezi ve Somali'deki korsan faaliyetlerin büyük bir endişe kaynağı olduğu ve terörizmden daha ciddi riskler taşıdığı görülmektedir.

IMF'ye göre Angola, Nijerya, Çad gibi birçok Afrika ülkesi "petrol ihracatına bağımlılık dereceleri" nedeniyle petrol fiyatlarındaki düşüşten en fazla etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır (Arezki - Blanchard, 2014). Örneğin, Gabon, Angola ve Kongo Cumhuriyeti'nde, GSYİH'nın %40-50'si petrol ve doğal gazdan, Ekvator Ginesi'nde %80'i petrolden gelmektedir (Sy, 2014). Petrol fiyatlarında özellikle aşağı yönlü aşırı uzun süreli dalgalanmalar bu ülkelerin ekonomileri, dolayısıyla sektörel gelişimlerini de doğrudan etkilemektedir.

Kıtanın zorlu çalışma ortamı, kaynaklar sektöründe şeffaflık eksikliği, yasal belirsizlik ve politika istikrarsızlığı ile devam eden altyapı eksikliği uluslararası yatırımlar için caydırıcı unsurlardır (PwC, 2017). Ülkelerin yatırıma elverişli politika oluşturması, işgücü, sivil toplum, vergi düzenlemeleri, çevre kurumları, yerel halk, özel sektör ve hükümet dahil olmak üzere çeşitli paydaşlarla istişare gerektirdiğinden, yeni düzenlemelerin kabul edilmesi yıllar alabilmektedir. Örneğin Nijerya'da, Petrol Endüstrisi Yönetim Yasası (PIGB), Temsilciler Meclisindeki ilk tartışmadan yaklaşık yirmi yıl sonra, Ocak 2018'de kabul edilmiştir. Angola'da ise, 2018'in başlarında geçirilen bir dizi yasa ile ülkenin petrol ve gaz sektöründe reform yapma hedeflerini açıklamakla birlikte, ülkede ilgili reformların uygulanmasına ilişkin belirsizlik sürmektedir (Hafner vd., 2018).

Afrika kıtasındaki petrol sektörü geçmişi, Nijerya, Angola, Sudan ve Gabon gibi ülkelerde olduğu gibi beklenen sosyo-ekonomik gelişime dönüşmediğini açıkça göstermekte, aslında "bolluk paradoksu" (Karl, 2004) olarak tanımlanabileceğini de işaret etmektedir (Sachs - Warner 2001; Frynas vd., 2017).

Sonuç

Genel anlamda Afrika kıtasında olduğu gibi Sahra Altı Ülkelerin yeraltı zenginlikleri de küresel anlamı olan büyüklük ve çeşitliliktedir, ancak bu servetin çoğu diğer daha büyük ve büyüyen ekonomilere ihraç edilmektedir. Çin hükümetinin özellikle Sudan, Güney Sudan, Kenya, Angola ve Nijerya olmak üzere Afrika kıtası ile olan siyasi ve ticari ilişki ve destekler de henüz vaat edilen ekonomik gelişime ulaşmamıştır. Yoksulluk, kıtada hâlâ yaygınken, daha önce Nijerya gibi ülkelerde var olan tarım endüstrisinin çoğu da petrol endüstrisi nedeniyle zarar görmüştür.

Afrika'da petrol ve gaz yatırımcılarının karşılaştığı temel zorluklar, siyasi istikrarsızlık, net olmayan mali rejimler, yasal çerçevelerin olmaması, genelleştirilmiş yolsuzluk, zayıf altyapı temeli ve vasıflı işgücü eksikliği ile ilgilidir.

Petrol fiyatlarındaki düşüş, Sahra altı Afrika'daki petrol ihracatçıları ve yatırımcıları büyük ölçüde sermaye harcamaları alanında giderlerinin revizyonuna neden olmuştur. Yüksek enerji fiyatları ile endüstri aktivitesi gelişirken, üreticiler yatırımlarını daha düşük sermaye, operasyonel ve düzenleme maliyetleri, daha düşük risk ve daha yüksek getiri olan projelere odaklamaktadır. Bu, özellikle politik risk ve altyapı kısıtlamalarının nispeten yüksek olduğu SSA projelerini de etkilemektedir. Ayrıca, SSA'nın hidrokarbon projelerinin çoğunun genellikle derin sularda olması yüksek maliyet etkilerini beraberinde getirmektedir. Kıta genelinde hem işlem maliyetlerini artıran hem de rekabeti, yeniliği ve üretkenliği engelleyen altyapı eksikliği nedeniyle maliyetler daha da artmakta ve küresel ölçekte rekabet şartları da zorlaşmaktadır.

Petrol fiyatları düzelse bile, Sahra altı Afrika'daki çoğu ülkenin doğal kaynak yönetimine yönelik yaklaşımlarında radikal bir düzenleme olmaksızın gerçek petro-kalkınmayı başarması pek olası görünmemektedir. Angola ve Nijerya istisnası dışında, Sahra altı Afrika'daki ülkeler uluslararası petrol endüstrisinde küçük oyuncularlardır. Ortak bir doğal kaynak temelli kalkınma gündemi üzerinde birlikte çalışabileceklerini düşünmek gerçekçi olmasa da bu bölgesel grupların ekonomik bağlantıları, paylaşılan bağları ve ortak deneyimleri, bu ülkelerin IOC'ler, Hindistan ve Çin'e karşı tutumlarında yardımcı olabilecektir. Günümüzde, bu yaklaşımı izleyen yalnızca Orta Afrika'dır. Bölgesel yaklaşımlar yerleşse bile, kurumsal, yasal ve politik zorlukların devam edeceği söylenebilir.

Kıtada enerji kaynaklarının bir sektör olarak gelişebilmesi için yerel tüketim konusu çok önemlidir. Uluslararası yatırımcılar LNG'ye öncelik verme eğilimindeyken, yeni gaz üreten ülkelerdeki yerel yönetimler, gaz rezervlerinin kullanımını çeşitlendirmeyi ve yalnızca hidroelektrik enerjisine güvenmek zorunda kalmadan elektrik açıklarını giderebilecek gaz yakıtlı üretim kapasiteleri geliştirmeyi hedeflemektedir. Nijerya gibi "kaynak laneti" nden etkilenen ülkelerde devasa petrol ve gaz kaynaklarına rağmen, sosyal ve siyasi istikrarsızlıktan derinden etkilenen ve derin yolsuzlukla boğuşan Afrika'daki (ve Dünyadaki) fakir ülke halkları "kendi" petroleri olarak gördükleri şeylerin meyvelerini elde etmek için doğrudan petrol şirketlerine yönelme eğilimindedir. Düzenli olarak ve giderek daha şiddetli bir şekilde, petrol şirketlerine olan düşmanlıklarını boru hatlarının sabote edilmesi, çalışanların kaçırılması, tesislerin işgal edilmesi (sığ su platformları dahil) yoluyla yansıtmaktadır. Bu eylemler, şirketlerin faaliyetlerini ciddi şekilde engellemektedir. Nijerya'daki siyasi ve sosyal durumu dengelemek, Kenya, Mozambik ve Tanzanya'da aynı hataları tekrarlamaktan kaçınmak, muhtemelen Sahra altı Afrika'daki gaz endüstrisinin karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardır ve bölgenin tüm potansiyelinin gelişmesi için temel koşullardır.

Bahsedilen tüm bu olumsuzluk ve belirsizliklere karşın Sahra Altı Afrika, üreticiler ve diğer sektör oyuncularını için büyük fırsatlar sunan, şimdiki kadarki üretimi hiçbir zaman Orta Doğu tarzı bir ekonomik mucizeyi ateşleyecek kadar büyük olmamış, henüz sınırları tam olarak belirlenmeyen bir hazinedir.

KAYNAKÇA

- Africa Oil And Gas Review (2019), <https://www.oilreviewafrica.com/exploration/industry/africa-s-oil-and-gas-industry-poised-for-further-growth-pwc-report#:~:text=PwC's%20Africa%20oil%20and%20gas,major%20and%20emerging%20African%20markets.&text=Globally%2C%20natural%20gas%20will%20continue,the%20world's%20second%2Dleading%20fuel>.
- Afroil (2020), "Privately owned Nigerian company expands modular oil refinery," Issue 185, January 15, 2020. The Ogbale Refinery, Niger Delta Petroleum Resources, Ltd., (Erişim 2.10.2020).
- Aglionby, John (2017), Uganda's Oil Reserves Bring Promise of Work and Infrastructure. Financial Times. (<https://www.ft.com/content/e057c978-1555-11e7-b0c1-37e417ee6c76>. Erişim 6.12.2017).
- AKWIRI, Joseph (2019), "Kenya's first crude oil export sparks demands over revenue sharing". <https://www.reuters.com/article/us-kenya-oil-idUSKCN1VG1FQ>, Erişim 17.03.2021
- ALB. "Gabon: Oil and Gas Regulation". (2017), <http://www.africanlawbusiness.com/publications/oil-and-gasregulation/oil-and-gas-regulation-2017/gabon/q-and-a>. Erişim 19.12.2017)
- ALDEN, Chris (2005), "China in Africa". Survival 47, (2005), 147–164.
- Al-Jazeera (2017), (<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/6/us-eases-sudan-economic-and-trade-sanctions>, Erişim 05.05.2021)
- AMOAKO-Tuffour vd. (2015), "Local Content and Value Addition in Ghana's Mineral, Oil and Gas Sectors: Is Ghana Getting It Right?" (<http://acetforafrica.org/publication/local-content-and-value-addition-in-ghanas-mineral-oil-and-gassectors/>. Erişim 10.12.2016)
- ANDREWS, Nathan (2013), "Community expectations from Ghana's new oil find: conceptualizing corporate social responsibility as a grassroots-oriented process". Afr. Today 60, (2013),54–75
- AREZKI, Rabah - Olivier Blanchard (2014), "Seven questions about the recent oil price slump". IMF direct, December 22nd. (2014).
- BASEDAU, Matthias (2005), "Resource Politics in Sub-Saharan Africa" (Vol. 14), GIGA-Hamburg.
- BBC News (2013a), "Kenya Profile", <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13682176>.
- BBC News (2013b), "Angola: Ten years of peace but at what price?", 4 April 2012, www.bbc.co.uk/news/world-africa-17589021, Erişim 13.04.2013).
- BBC News (2012), "Lamu port project launched for South Sudan and Ethiopia", 2.03.2012.
- BBC News (2012), By Louise Redvers, Angola: Promises temper election victory, <https://www.bbc.com/news/world-africa-19475950> Erişim 05.05.2021)
- BP Statistical Review of World Energy (2014), https://www.annualreports.com/HostedData/AnnualReportArchive/b/LSE_BP_2014.pdf, Erişim 05.05.2021)
- BP 2017b, Statistical Review of World Energy (June 2017)
- BP, 2018, BP Statistical Review of World Energy 2019 | 67th edition

- BP, 2019, BP Statistical Review of World Energy 2019 | 68th edition
- BRADSTOCK, Felicity (2021), "Eni's Latest Oil Discovery Could Be Big For Angola", Oilprice.com (<https://finance.yahoo.com/news/eni-latest-oil-discovery-could-150000646.html#:~:text=The%20discovery%2C%20made%20on%20Tuesday,oil%20discovery%20in%20the%20area>. Erişim 04.05.2021)
- BREW-HAMMOND, Abeeku (2010), "Energy access in Africa: Challenges ahead". Energy Policy 38/5, p. 2292.
- BURKHARDT, Paul (2021), "Total expected to proceed with \$5.1 billion Uganda oil Project", 4/9/2021 (<https://www.worldoil.com/news/2021/4/9/total-expected-to-proceed-with-51-billion-uganda-oil-project>, Erişim 04.05.2021)
- CAMPOS, Indira - Alex Vines, A. (2008), "Angola and China: A Pragmatic Relationship", Chatham House, London: Center for Strategic International Studies, p. 8.
- CNN (2017), "Is Mozambique the Next Oil and Gas Hub? Available from. CNN (Erişim 6.12.2017). <http://www.cnn.com/2017/05/03/africa/mozambique-oil-and-gas-hub/index.html>.
- COHEN, Roberta (2004), "Calling on China: The China-Darfur Connection", The Washington Post via The Brookings Institute.
- CORBEAU, Anne-Sophie (2016), "LNG for Africa", King Abdullah Petroleum Studies and Research Center (KAPSARC), p.36, 2016.
- De MORAIS - Rafael Marques (2010), "The new imperialism: China in Angola". World Affs., 173: 67.
- EASTWOOD, Victoria - David Mckenzie (2021), "The billion-dollar question: Where is Angola's oil money?", BBC News, 29.11.2012.
- EBERHARD, Anton - Maria Shkaratan (2012), "Powering Africa: Meeting the financing and reform challenges". Energy Policy 42, p. 9.
- EBOHON, Sylvanus I. (2012), "Nigeria: State, Oil and Malignant Underdevelopment", The Western Journal of Black Studies, 36:3, p. 201.
- EIA (2013), International Energy Outlook, July 2013 ([www.eia.gov/forecasts/ieo/pdf/0484\(2013\).pdf](http://www.eia.gov/forecasts/ieo/pdf/0484(2013).pdf))
- EIA (2014a), Africa energy outlook—a focus on energy prospects in SubSaharan Africa (World Energy Outlook Special Report)
- IEA 2019, Country Profile: Nigeria Energy Outlook 2019, Africa Energy Outlook 2019, November 2019.
- EIA (2014b), https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Congo-Brazzaville/congo.pdf, Erişim 05.05.2021)
- EIA (2020), World Energy Outlook, 2020 (<https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2020>)
- EIA (2021), Country Analysis Executive Summary: Angola, (<https://www.eia.gov/international/analysis/country/AGO>, Erişim 05.05.2021)
- Embassy Of The United States (2013), "US-Sudan Relations", Embassy of the United States: Khartoum–Sudan, http://sudan.usembassy.gov/ussudan_relations.html, Erişim 30.03.2013).
- ENI (2017b), Integrated Annual Report 2017, p.120.
- FERRIE, Jared (2012), "South Sudan, Kenyan Governments Sign Accord to Build Oil Pipeline Via Lamu", Bloomberg, Erişim 25.01.2012).
- FRYNAS, Jędrzej George vd. (2017), "The resource curse without natural resources: Expectations of resource booms and their impact". African Affairs, 116.463: 233-260.
- Further Africa (2019), <https://furtherafrica.com/2019/06/02/report-digital-opportunities-southern-africas-offering-in-2019/>, Erişim 05.05.2021)

- GAO. "Sub-Saharan Africa: Trends in US & Chinese Economic Engagement, Report for Congressional Requestors", February 2013, p.3.
- Gardaworld (2018), <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/140786/kenya-oil-operations-suspended-in-turkana-amid-protests-update-1> (Erişim 13.04.2021)
- GERVET, Bruno (2007), "Gas flaring emission contributes to global warming". Renewable Energy Research Group, Lulea University of Technology, Lulea, Sweden.
- GRAHAM, Emmanuel - Ovadia, Jesse Salah (2019), "Oil exploration and production in Sub-Saharan Africa, 1990-present: Trends and developments". *The Extractive Industries and Society*, 6.2, 593-609.
- HAFNER, Manfred vd. (2018), "Energy in Africa: Challenges and Opportunities". Springer Nature.
- IHS (2015), International energy oil & gas industry solutions. [2015- 12-30]. <http://www.ih.com/industry/oil-gas/international.aspx>.
- IMF Country Report (2017), No. 17/73, March 1, 2017, pg. 6, Erişim 1/10/2018)
- IMF Annual Report (2019), <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2019/eng/index.htm>, Erişim 05.05.2021)
- ISMAIL, Olawale Saheed - Ezaina Umukoro (2012), "Global Impact of Gas Flaring". *Energy and Power Engineering*.
- JINXING, Dai vd. (2019), "The significance of coal-derived gas in major gas producing countries". *Petroleum Exploration and Development*, 46(3), 435-450.
- KAPLINSKY, Raphael vd. (2007), "Working Paper 291: The Impact of China on Sub-Saharan Africa", (Brighton: Institute of Development Studies), p. 42.
- KARL, Terry.L. (2004), "Oil-led development: social, political, and economic consequences". *Encyclopedia of Energy*. Elsevier, pp. 661–672.
- KIMEMIA, David - Annegarn, Harold (2016), "Domestic LPG interventions in South Africa: Challenges and lessons". *Energy Policy*, 93: 150-156.
- MODELEVSKY MS - Modelevsky MM (2016), "Assessment of the discovered and undiscovered oil and gas of Africa". *Russ Geol Geophys* 57, 1342–1348.
- NNPC (2013), Annual Statistical Bulletin (<https://www.nnpcgroup.com/Public-Relations/Oil-and-Gas-Statistics/MPI%20Figures/Monthly/2013/2013%20ASB%201st%20edition.pdf>, Erişim 05.05.2021)
- Oil And Gas Journal (2020), Nigeria, (<https://www.ogj.com/exploration-development/area-drilling/article/17281042/nigeria>, Erişim 05.05.2021)
- OMONDI, George (2018), "Total to built Kenya's crude pipeline to Lamu. In: East Africa" <http://www.theeastafrican.co.ke/business/Total-build-Kenya-Turkana-Lamu-crude-oil-pipeline/2560-4275772-2lfifs/index.html>. Erişim 7.03.2018
- ONI, Samuel. I., - Mark. A. Oyewo (2011), "Gas flaring, transportation and sustainable energy development in the Niger-Delta, Nigeria". *Journal Of Human Ecology*, 33(1), 21-28.
- ORUONYE, Emeka.D. (2012), "Multinational oil corporation in Sub-Sahara Africa: an assessment of the impact of globalization". *Int. J. Humanit. Soc. Sci.* 2, 10.
- OTHIENO, Herick - Joseph Awange (2016), "Energy resources in Africa. distribution, opportunities and challenges". Springer, Berlin,
- OVADIA, J.Salah (2012), "The dual nature of local content in Angola's oil and gas industry: development vs. elite accumulation". *J. Contemp. Afr. Stud.* 30, 395–417.
- PANFORD, Kwamina (2017). "Africa's Natural Resources and Underdevelopment". Palgrave Macmillan US, New York.

- Petroleum Africa (2018), Shell enters Mauritanian Offshore. Available from <https://www.petroleumafrika.com/shell-enters-mauritanian-offshore>, (Erişim 16.11.2018).
- PwC (2017), Africa's oil & gas sector continues to show growth. In: PwC South Africa. <https://www.pwc.co.za/en/press-room/oil-gas-africa-continent.html>. Erişim 1.03. 2018)
- PwC, (2018), More change expected in a struggling global natural gas market.
- RADNEDGE, Stuart (2015), "Is Mozambique the new Qatar?", (<https://www.gasworld.com/is-mozambique-the-new-qatar-/2007993.article>, Erişim 05.05.2021)
- Reuters (2017), African LNG exports to get boost from offshore projects. In: Reuters. <https://www.reuters.com/article/africa-lng/african-lng-exports-to-get-boost-from-offshore-projects-idUSL5N1KI5W9>
- Reuters News Agency (March 20, 2019), Sudan says Egyptian Red Sea oil and gas blocks are on its territory, <https://www.reuters.com/article/us-egypt-sudan-idUSKCN1R1246>, Erişim 05.05.2021)
- RIAK, Ater Y. (2021), "Challenges of Oil and Gas Industry in South Sudan".: www.gurtong.net/ECM/Editorial/tabid/124/ctl/ArticleView/mid/519/articleId/20890/Challenges-Of-Oil-and-GasIndustry-In-South-Sudan.aspx.
- RORNES, Orvica - Haakon Vennemo (2012), "The cost of providing electricity to Africa". Energy Economics 34, p. 1318.
- ROTIMI, Mathew - Harold Ngalawa (2017), "Oil Price Shocks and Economic Performance in Africa's Oil Exporting Countries" 13. pp. 21.
- SACHS, Jeffrey D. - Andrew M. Warner (2001), "The curse of natural resources". European economic review 45, 4-6: 827-838.
- Save Lamu, "About Laum, Save Lamu [website] (2013), www.savelaum.org/about-lamu/, Erişim 25.04. 2013.
- SINGH, Sushant.K. (2007), "India and West Africa: A Burgeoning Relationship". Chatham House, London, UK (Erişim 18.01.2018).
- SKATEN, Monica (2018), "Ghana's oil industry: steady growth in a challenging environment".
- SPARKS, Donald.L. (2012), "Large Scale Land Acquisitions in Sub-Saharan Africa: The New Scramble?", International Business & Economics Research Journal 11/6, p. 687.
- SY, Amadou (2014), "Four instruments to strengthen financial integration in Sub-Saharan Africa." Reply form: 75, (2014).
- The Reporter Ethiopia (2017) Gov. cancels planned Ethio-Djibouti oil pipeline project. <https://www.thereporterethiopia.com/article/gov-cancels-planned-ethio-djibouti-oil-pipeline-project>. Erişim 7.03.2018)
- The World Bank Group, Global Gas Flaring Reduction Partnership, Erişim 1/21/2020.
- The World Bank Group (2020), Annual Report 2020, (<https://www.worldbank.org/en/about/annual-report/world-bank-group-downloads>)
- VINES, Alex (2021), "Africa's oil and gas potential: Boom or hype?" (2014).<http://edition.cnn.com/2014/09/18/business/africa-oil-gas-potential-boom-hype/index.html> Erişim 04.05.2021)
- WALKER, Andrew (2009), "The day oil was discovered in Nigeria", BBC News, 17 March 2009.
- WHALLEY, John (2011), "China's Integration into the World Economy, Singapore" World Scientific Publishing Co., p. 243.
- World Bank, (2013); Sub Saharan Africa', The World Bank, (<http://data.worldbank.org/region/sub-saharan-africa>), Erişim 20.03.2013).

World Bank, The 2018, Chad—Overview: Washington, DC, The World Bank, May 17. (Erişim 13.06.2019, at <http://www.worldbank.org/en/country/chad/overview>.)

ZAFAR, Ali (2007), “The Growing Relationship Between China and Sub-Saharan Africa: Macroeconomic, Trade, Investment, and Aid Links”. World Bank Research Observer 22/1, p. 118.

ZHAO, Hong (2007), “China’s Oil Venture in Africa”, East Asia, 24, p. 400.

POST COLONIALISM IN INTERNATIONAL RELATIONS THEORY: ETHICS, KNOWLEDGE AND ORIENTALISM

RESEARCH ARTICLE

Doç. Dr. Mohamed OSMAN GUUDLE

Admas Üniversitesi Hargeisa

m.osman@ogr.iu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5668-4016

Gönderim Tarihi: 23.10.2021 Kabul Tarihi: 28.12.2021

Alıntı: GUUDLE, M. O. (2021). Postcolonialism in International Relations Theory: Ethics, Knowledge and Orientalism. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2), 48-53.

Uluslararası İlişkiler Teorisinde Sömürge Sonrası: Etik, Bilgi ve Oryantalizm

ÖZ: Scot'a (1999) göre, postkolonyalizmin eleştirel yapılandırmacı bir yönü vardır. Yani hâlihazırda var olan normların anlaşılması düzlemlerinde yalnızca yakınsaklık noktaları aramaz. Postkolonyalizm, insan toplumlarının gidişatına ilişkin koşullu ve empatik anlayışlara dayalı yeni siyaset biçimleri üretmeyi amaçlar. Bu anlamda postkolonyalizm, kolonyalizmden sonra bir etik ve politik olasılıklar duygusu taşır. Eşitlikçilik, sosyal adalet ve dayanışma ahlakını destekler. Kendi makullüğüne ve dürüstlüğüne inanmaktadır (Scott, 1999). Postkolonyalizm, uluslararası toplumun diğer üyelerine karşı sorumlulukları ve görevleri vardır. Postkolonyalizm, aslında, küresel endişe sorunları üzerinde işlevsel bir anlaşmaya varmak amacıyla çeşitli siyasi oluşumlar arasında müzakere ve çekişmeye dayanan farklı bir evrensellik türünü arzular. Bu tür bir evrensellik, kendinden emin öznelerin evrensel buyruklarından kaynaklanan bir evrensellikten farklıdır. Bu bağlamda, postkolonyalizm, siyasette iç, ulusal ve uluslararası alanlar arasında ayırım yapmayan tutarlı pozisyonlar sürdürmektedir. Uluslararası örnekte, postkolonyalizm, hegemonik güçlerin post-kolonyal devletleri uluslararası sistemin karar alma süreçlerine entegre etmedeki başarısızlığının farkındadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ilişkiler, Politik teori, Sömürge sonrası, Etik, Bilgi

ABSTRACT: For Scot (1999), postcolonialism has a critical constructionist dimension; that is, it does not merely seek out points of convergence on planes of understanding of already-existing norms. Postcolonialism aspires to produce new forms of politics based on contingent and empathetic understandings of the trajectories of human societies. In this sense, postcolonialism conveys a sense of ethical and political possibilities after colonialism. It favors an ethos of egalitarianism, social justice, and solidarity. It has faith in its own reasonableness and decency (Scott, 1999). Postcolonialism is also certain of its responsibility and duty toward other members of the international community. Postcolonialism, in fact, aspires to a different kind of universalism, one based on deliberation and contestation among diverse political entities, with the aim of reaching functional agreement on questions of global concern. This kind of universalism differs from one resulting from universal injunctions by self-assured subjects. In these regards, postcolonialism maintains consistent positions on politics that do not distinguish between the domestic, national, and international spheres. In the international instance, postcolonialism is mindful of the failure of hegemonic powers to integrate post-colonial states into the decision-making processes of the international system.

Keywords: International relations, Political theory, postcolonialism, Ethics, Knowledge

Introduction

Before we define and describe what postcolonialism is, first of all, it is important to articulate what it is not. Postcolonial theory is such a broad and diverse collection of ideas that in order to clarify its core, it is necessary to brush away the misconceptions and misunderstandings from the periphery in order to set the boundaries. Some scholars may argue that, "postcolonialism is simply a lens through which we study literature for colonized countries or postcolonial treatments (Chinua Achebe, 2009). These problems include, however aren't restrained to, problems of identity, culture, politics, and economics.

Seth, Sanjay (2011) in his introduction to "Postcolonial Theory and International Relations: A Critical Introduction"—a collection of essays critiquing IR from a postcolonial perspective, defines postcolonialism as "not an attempt to elaborate a theory of the world as it would look from the vantage point of the Third World or developing world or the global South," (Sanjay Seth, 2011: 12). He goes on to say that it is also "not an attempt to foster a 'non-Western IR'. Explaining that postcolonialism endeavors to go beyond such narrow concerns to tackle much broader epistemological issues such as questioning "the

universality of the categories of modern social scientific thought” (Sanjay Seth, 2011: *ibid*), and challenging and critiquing current disciplines, of which international relations is one.

Siba N. Grovogui (2013) in the postcolonialism chapter of the textbook “International Relations Theories: Discipline and Diversity,” he uses the term “to introduce a multiplicity of perspectives, traditions, and approaches to questions of identity, culture, and power,” identifying multiple origins of such thought, including Asia, Africa, Latin America, Australia, , and the ‘New World’.¹ He highlights the aspirations of postcolonialism to “participate in the creation of ‘truths’ a privilege so long denied to the non-Western world (Grovogui, 2013: 248).

As such, postcolonialism challenges a number of rationalist, humanist, and Universalist views, particularly those that claim the implicit superiority of European forms of reason, morals, and law. It also applies local histories and culture to modern categories of signification and “rejects ‘native essentialism’, or the idea that natives bore essential and timeless features” (Grovogui, 2013: 247). On the other hand, L.H.M. Ling’s “Postcolonial International Relations” provides an excellent framework for this kind of interstitial learning through a dialogic understanding of international relations. She criticizes the discipline of international relations as reflecting a (neo) realist world view “where rationality equates with a cost-benefit calculus of ‘ordered preferences’ in an anarchic world filled with ever-competing, ever-power-mongering states,” (Ling, 2002). For Ling (2002), is in the aftermath of imperialism, ideally unfolding postcolonially “from the interstices of power, where ‘Self’ and ‘Other’ collide, overlap, and contradict.” (Ling, 2002:132). However, John M. Hobson presents just such a critique in his essay “The Other Side of the Westphalian Frontier,” the chapter that follows Seth’s essay in “Postcolonial Theory and International Relations: A Critical Introduction” (the first and the second chapter). He asked as question what he refers to as the “Eurocentric big bang theory,”⁴ (which posits that the “big bang of modernity [exploded] within Europe in 1648” and was “exported to the East through imperialism and proto- globalization,” arguing instead that the European international order “can best be understood through the ‘dialogue of civilizations’...the diffusion of Eastern ‘resource portfolios’ (ideas, institutions, and technologies) that traversed across the Oriental global economy to be assimilated by the Europeans” in their formulations of the Westphalian international order.

Grovogui (2013) highlight the insufficiencies of current international norms as means to international justice. The second is to illustrate the postcolonial ambition to undo the legacies of European imperialism (when Europe unilaterally projected power abroad) and colonialism (or settlement and rule over others) in order to transform the international order and associated notions of community, society, and morality.

There are four sections in his paper. The First part explores the prospect of international morality and ethics in postcolonialism (Fanon 1968; Césaire, 2000; Said, 1978; Ashcroft et al. 1989; Chatterjee 1986). In This section he touches upon Kantian notions of international morality and pacific union under republicanism. The Second part discusses Edward Said’s *Orientalism* as one stream of postcolonial discussions of political subjectivity and identity (Bhabha, 1994; Anzaldúa, 1987; Moreiras, 2001), followed by a discussion of power and international legitimacy.

Postcolonialism and ethics

Postcolonialism, international order and Society are always associated in political economy terms with specific kinds of violence (Hulme, 1992; Cheyfitz, 1997). Thus this association is not new; nor does it imply that one should give up on the idea of global orders. In the first instance, postcolonial critics find inspirations from a vast community of ecclesiastic, ethical, and moral thinkers worldwide who believed in the idea of common society of ‘brotherhood’ but expressed misgivings about the methods chosen by Europe to bring it about. Beginning with the conquest of the Americas, upon Christopher Columbus’s ‘discovery’, Friars Antonio de Montesinos and Bartolomé de las Casas initiated the first protests against the treatment of native populations (Galeano, 1985: 57-84; Grovogui, 2013).

In another instance, postcolonialism is cognizant that protests by the likes of Las Casas, although significant, did not prevent modern European imperialism, colonization, and colonialism. It also acknowledges that the institutions of modern European empires, settlements, and colonies laid the foundations for what our discipline calls alternatively international order, community, and/or society. In short, the coming together of the world as a single unit is one of the hallmarks of the modernity instigated by Europe. Postcolonialism perceives an irony in this event where others might not (Grovogui, 2013).

As Argued by Grovogui (2013) in any case, postcolonialism does not take it for granted that the received world is pre-ordained and given by force of nature: the world cannot be unmade but its base institutions and systems of value and interest can be refashioned to reflect today's communities. In this regard too, postcolonialism has antecedents in revolts and revolutions by slave and colonial populations that sought justice in their particular locales by rejecting the moral, legal, and cultural foundations of their enslavement (Grovogui, 2013: 249).

Postcolonialism and the Production of Knowledge

According to Grovogui (2013), postcolonialism today holds the motives and intentions of advocates of global institutions and systems of values separate from discussions of the systems of truths, values, and institutions that must shape the international or global order. Beginning with 'truths', postcolonialism notes that knowledge, or what is said to be, is never a full account of events. Gaps between what is said to have happened and what actually happened can be understood frequently by examining how imperial and colonial structures shaped such institutions as academic research.

Talal Asad (1983) and Said (1978), this enterprise was not a collaborative undertaking that involved 'natives' in the conceptions and implementation of its objectives. The knowledge resulting from 'observations' of and about 'natives' was neither constitutively native knowledge nor based on native concerns. Finally, imperial knowledge was not universally accessible to natives. Not even the most dedicated metropolitan observers could make up for the political and economic processes that left vast majorities of colonial populations in abject poverty and illiteracy (Talal, 1983; Said, 1978).

However, Postcolonialism disputes the validity of ideas and commonplaces that figure authoritatively in academic and public discourses as 'expert knowledges' about the former colonial expanses. These ideas and commonplaces include notions of the inherence of labour, property, enterprise and capacity in race, culture, and the environment—which once served as justifications of imperialism and its distribution of value (Cohn, 1996).

Some also argue that, in postcolonialism, there are dispute propositions by rationalists and critical theorists that Western methods, particularly rationalism and humanism, suffice as context for critiques of imperialism and colonialism and, by this token, offer the way to comfort and salvation for others (Césaire, 2000; James and DuBois, 1989). Furthermore, there is somewhat called 'obstinacy' in the belief that the West has sole responsibility for charting the course of human history (Prakash, 1999). Others noted the postcolonialism as skeptical of the prevailing rationalities and historical justifications of empire (Chakrabarty, 2000). Even related representations of the ends of imperialism and colonialism are self-serving (Prakash, 1999).

To summarize, as argued by Dirks (2001), finally, postcolonialism is suspicious of colonial ethnography and its accounts of cultures, rituals, and their significations. More often than not, the social structures and rituals 'discovered' by colonial ethnographers reflected their own 'castes of mind' which were frequently at odds with what existed (Dirks, 2001). Others noted there was a deep racism in colonial understandings; this was deeply steeped in alternate forms of natural history and/or scientific racism which divided humanity into races, ethnic groups, heathens, and barbarians (Bensaïa, 2003).

Postcolonialism and Orientalism

In the literature, postcolonialism has been associated with the study of identities and cultures. If you look it, you will see that this is because the concept brings to mind such works as Edward Said's *Orientalism* (1978); Gayatri Spivak's *In Other Worlds* (1987); Ngugi Wa Thiong'o's *Decolonizing the Mind* (1986); Homi Bhaba's *The Location of Culture* (1994); Bill Ashcroft et al.'s *The Empire Writes Back* (1989); and Gloria Anzaldúa's *Borderlands/La Frontera* (1987). All these Authors and their texts have equivalencies in the French, Spanish, and Chinese speaking worlds.

Collectively, they have generated and supported scholarly genres and journals, including *Subaltern Studies*, *Presence Africaine*, and more recently *Nepantla*. Yet, contrary to what has been charged (Hopkins, 1997; Todorov, 1997), the postcolonial attention to identity and culture is neither chauvinism nor an endorsement of essentialism—the idea that identities and culture have their own essential features which are impermeable to those of others.

In Africa, for instance, few postcolonial theorists would use the idea of nation without a degree of dread. This is because the colonial populations that now form African 'nations' cannot be said to be linguistically or culturally coherent entities outside of a European frame of reference. Frequently, African states brought together under the umbrella of the nation are groups that speak different languages and that a mere century ago lived in separate political spaces under their own rules.

The processes of self-invention and self-determination produced real effects in these contexts, for instance, they allowed formerly colonial populations, such as tribes in Africa, to divest themselves of colonial subjectivity in favour of new institutions, including nations. It follows that, in these contexts, notions of authenticity, indigeneity, and the like are embraced anew but not for their prior implications which suggested inherent and fixed qualities. They are embraced because they give historical credibility or legitimacy to political or ethical projects on account of authorship (Warrrior, 1997; Memmi, 1965).

Postcolonialism acknowledges the possibilities, that is, dangers and opportunities, contained in these rapid transformations in identity and culture particularly with respect to historical Western views of 'natives' as the modern 'barbarians'. To illustrate these points, let's return to Said's most celebrated and controversial book, *Orientalism*. The title describes its object as a phenomenon born of Europe's dominance of the world, including the Middle East.

According to Said, Orientalism is not simply the space called the Orient because it is situated east of Europe. Rather, Orientalism is a technique of power based in language and processes of translation of the identities, cultures, and religion of the Middle East. Through these techniques, European (and Western) intellectuals and public officers created a mythical space that only partially bore resemblance to the place it described. Through readings of English texts, Said illustrates how colonial representations of the (formerly) colonized are institutionalized as instruments and/or features of cultural dominance. Accordingly, Orientalist texts have material existence that can be detected in the context of actual strategies of textual production.⁶

The major critique of postcolonialism to Western tradition

Scott (1999) surmises that, postcolonial examinations of reason, history, and culture are necessary steps to re-envisioning the future (Scott, 1999). For him, postcolonialism forwards omitted or devalued *ways of knowing* and their base-practices, or institutions, as possible expressions of valid moral concerns and, therefore, as the basis for valid formulations of value and interest. The postcolonial approach to knowledge upholds the principle of coexistence while rejecting erroneous ideas. In the first instance, postcolonialism recognizes the intrinsic merits of Western attempts and the intellectual prowess of the iconic figures that stand behind them— from Herodotus to Machiavelli, Kant, and beyond (Scott, *ibid*).

Most of the postcolonial readers take Western iconic texts with degrees of irony—and depressing. For example Immanuel Kant, for instance. Kant has been recently lauded by an assortment of institutionalists who praise his republican ideas as foundation for a plausible democratic peace in a pacific union under cosmopolitan law (Doyle, 1997; Russett, 1993).

Postcolonialism does not scorn such praises, but asks questions about the logic of an international order founded upon Kant's ideas. Specifically, they always return to gaps in Kant's representations of the eighteenth century and the implications of such gaps for the validity of his theory. This 'return' to the source then serves as metaphor and a point of criticism for today's institutionalists who would change the present world without due attention to its complexity and the diverse stakes involved in change. Irrespective of whether they hold that Kant was racist like many of his contemporaries, postcolonial scholars generally take issue with today's readings of Kant.

There are more complex arguments that cannot be observed in this paper, but imagine, if you will, writing about moral commands, ethics, and pacific union. Imagine that you live in an era when slavery was both the reality and the most potent metaphor for the absence of liberty (Trouillot, 1995).

There are great postcolonial suspicions about Kant's moral imperatives. From one perspective, Kant's account of the picturesque denigrates prior enactments of 'pacific union' in places beyond Europe well before the birth of European enlightenment. When imperialism transformed colonial landscapes, the picturesque was more like an assemblage of scenes of intended (unintended) crimes. The picturesque quickly lost its luster and reveals itself as an imperial cartography in which the cosmopolitan sentiment

of empathy (or colonial trusteeship) is inserted into a politics of repression, and expropriation through broken treaties and violence. This conclusion raises question about Kant's ethical and aesthetic concepts.

For Gorovogui (2013), postcolonialism draws three conclusions:

The first is that it is not sufficient for theorists to simply embrace categories such as international order, international society, and international ethics. Because these concepts recall the era of European expansion and colonialism, they are not devoid of political effects. In fact, they exude a colonial anthropology in which a mythical righteous West poses as teacher for others, regardless of the context and purpose of engagement and the nature of behavior.

Second, there is a double movement in Western moral thought involving presence (when European authorship matters to the legitimacy and purpose of discourse) and erasure (when European identity is necessarily concealed). For instance, the proposition that human rights are a universal value depends on a de-emphasis of their Western origins and the invocation of human rights by victims' groups throughout the world. On the other hand, when Western intellectuals and politicians need to underscore European superiority and 'duty' or 'right to lead', they stress that 'human rights' are civilizational markers of the West.

Third, postcolonialism nonetheless embraces reason, universalism, and pragmatism. However, postcolonialism expands the meaning of these categories and remains skeptical of institutional narratives maintaining their objectivity or neutrality. These disciplinary narratives exude the sort of colonial hubris that mistakes one's 'desire' for 'reality' and one's own aspiration for universalism. Indeed, the related disciplinary perspectives are unable to speak to the world as a whole.

They are the product of the kind of intellectual and moral presumptuousness that continues to lead to unpredictable (and at times dangerous) adventures disguised as liberation (like the Anglo-American invasion of Iraq) or humanitarian interventions (for instance in Somalia) (Gorovogui, 2013: 252).

Conclusion

Apart from what Scott (1999), explores, the paper concludes, postcolonialism has a critical constructionist dimension; that is, it does not merely seek out points of convergence on planes of understanding of already-existing norms. Moreover, Postcolonialism aspires to produce new forms of politics based on contingent and empathetic understandings of the trajectories of human societies. In this sense, postcolonialism conveys a sense of ethical and political possibilities after colonialism. It favors an ethos of egalitarianism, social justice, and solidarity. It has faith in its own reasonableness and decency.

Postcolonialism is also certain of its responsibility and duty toward other members of the international community. Postcolonialism, in fact, aspires to a different kind of universalism, one based on deliberation and contestation among diverse political entities, with the aim of reaching functional agreement on questions of global concern. This kind of universalism differs from one resulting from universal injunctions by self-assured subjects. In these regards, postcolonialism maintains consistent positions on politics that do not distinguish between the domestic, national, and international spheres. In the international instance, postcolonialism is mindful of the failure of hegemonic powers to integrate post-colonial states into the decision-making processes of the international system.

References

- Achebe, C. (2009). *Things fall apart*. Toronto: Anchor Canada.
- Asad, T. (1993), *Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam* (Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press).
- Ashcroft, B., Griffiths, G., and Tiffin, H. (1990), *The Empire Writes Back: Theory and Practice in Post-colonial Literatures* (New York: Routledge).
- Bensmaia, R. (2003), *Experimental Nations: Or, the Invention of the Maghreb* (Princeton, NJ: Princeton University Press).
- Bhabha, H. (1994), *The Location of Culture* (New York: Routledge). Bhaskar, R. (1978), *A Realist Theory of Science* (Hassocks: Harvester Press).
- Biswas, Shampa (2001), "Nuclear apartheid" as political position: race as a postcolonial resource?', *Alternatives: Global, Local, Political*, 26/4 pp. 485(38).
- Césaire, A. (2000), *Discourse on Colonialism*, translated by J. Pinkham (New York: Monthly Review Press).
- Chakrabarty, D. (2000), *Provincializing Europe: Postcolonial Thought and Historical Difference* (Princeton, NJ: Princeton University Press).
- Chowdry, G. and Nair, S (2002) (eds.), *Power, Postcolonialism and International Relations; Reading Race, Gender and Class* (London and New York: Routledge, *Advances in International Relations & Global Politics*).

MIGRATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN TURKEY

RESEARCH ARTICLE

Doç. Dr. Nurhayati Ali ASSEGAF

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Uluslararası İlişkiler Bölümü

nurhayati_aliassegaf@yahoo.com

ORCID: 0000-0001-2345-6789

Gönderim Tarihi: 10.10.2021 Kabul Tarihi: 07.12.2021

Alıntı: ASSEGAF, N. A. (2021). Migration and Economic Development In Turkey. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2), 43-52.

ABSTRACT: The study provides arguments of the effect of highly-skilled migration on the economic development of Turkey. Literatures in economics have provided evidence that migration in overall has strong and positive economic dimension for the host country. In Turkey itself, studies have found similar conclusions that immigration bring about positive effect on its economy. As such, Turkey has stated in its 10th Development Plan and has made various efforts to recruit qualified international labor force and address the urgent need to attract foreign direct investment. Some of the factors that attract highly-skilled international workforce to immigrate to Turkey include booming Turkish economy, growing opportunities for higher education, research and development, and increasing foreign direct investment opportunities. All those efforts have resulted in a number of positive impacts that Turkey has enjoyed from its resources of highly-skilled migrants. In order for Turkey to further increase the positive economic impact from migration, this study provides some policy suggestions

Keywords: Migration, Turkish economy, highly-skilled migrants, policy, Turkey

Türkiye’de Ekonomik Kalkınma ve Göç

ÖZ: Bu çalışma, yüksek vasıflı göçün Türkiye’nin ekonomik kalkınması üzerindeki etkisine dair argümanlar sunmaktadır. Ekonomi literatürü, genel olarak göçün ev sahibi ülke için güçlü ve olumlu bir ekonomik boyuta sahip olduğuna dair kanıtlar sağlamıştır. Türkiye’de yapılan araştırmalarda da, göçün ekonomi üzerinde olumlu etkiler yarattığına dair benzer sonuçlara varılmıştır. Bu itibarla Türkiye, 10. Kalkınma Planı’nda belirttiği gibi nitelikli uluslararası işgücünün istihdam edilmesi ve doğrudan yabancı yatırımın çekilmesi konusundaki acil ihtiyacın karşılanması için çeşitli çabalar sarf etmiştir. Yüksek vasıflı uluslararası işgücünün Türkiye’ye göç etmesindeki faktörlerden bazıları, gelişen Türkiye ekonomisi, artan yükseköğrenim, araştırma ve geliştirme fırsatları ve artan doğrudan yabancı yatırım fırsatlarını içermektedir. Tüm bu çabalar, Türkiye’nin yüksek vasıflı göçmen kaynaklarından yararlandığı bir dizi olumlu etkiyle sonuçlanmıştır. Bu çalışmada Türkiye’nin göçün olumlu ekonomik etkisini daha da artırabilmesi için bazı politika önerileri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Türk ekonomisi, yüksek vasıflı göçmen, politika, Türkiye

Introduction

Migration could occur under various settings and motivations. Boswell (2002) divides migration into two major types, i.e. forced displacement and voluntary migration. Forced displacement is migration that occur without any visible choice from the participants, i.e. the migrants typically have no choice but to migrate in order to survive. This type of migration usually happens because of war, state repression, or conflicts that happen in the origin country. The other type of migration, that becomes the focus of this study, is voluntary migration. This type of migration characteristically has economic reasons behind it, such as for example better opportunities and prospects of higher wage at destination country, as compared to unemployment and low wage at origin country.

Turkey is considered a migrant-friendly country in both means. For the case of forced migration, since 2016, Turkey has taken significant steps toward facilitating refugee access to employment, education, and health services by making changes in the international protection laws and regulations for asylum seekers. Turkey is making efforts to convert these migrants into properly skilled individuals, and has been attempting to integrate them into Turkish workforce. As for migrants who are voluntary in nature (most of whom are skilled migrants), Turkish have, similarly, been working on designing regulations to attract highly skilled international workforce. Turkey has been focusing on this venue since the Helsinki

Summit of 1999, in terms of aligning its migration and integration policies with those of the European Union. From both types of migration, it is expected that Turkey is able to reap and enjoy economic benefits from its migration policies, either directly or indirectly.

The paper focuses to discuss the effect of highly-skilled migration from the perspective of economic development in Turkey. Literatures in economics, which is discussed in depth in the second part of the paper have provided evidence that migration in overall has strong and positive economic dimension for the host country, including Turkey. The impacts of migration on Turkish economy can be discussed from several aspects, i.e. conversion of Syrian refugees into skilled labors and entrepreneurs, impacts of migrants on Foreign Direct Investment (FDI) in Turkey, and from international students in Turkey.

This paper is organized as follows: first the paper reviews a number of literatures related to migration topics, both from the point of view of economics, and sociology. Then the paper discusses an overview of migration condition in Turkey. Afterwards, economic impacts Turkey experienced from the migrants currently residing in its border. Lastly, the paper provides some policy suggestions aimed to further improve the migration condition in Turkey.

Litterature Review

Boswell (2002) documents a summarization and categorization of theories about migration into three major streams of theories. The first one is macro theories, such as Faist (2001). Under these theories, migration occurs due to the “push” vs “pull” factors between points of origin and destination. Hence, these theories tend to emphasize the difference in conditions of both "push" and "pull" factors in countries of origin and destination that trigger migration. Push factors are the ones “pushing” people out of the country of origin. These factors typically include adverse / subpar economic or political conditions such as unemployment, low salaries or low per capita income, state repression, or fear of violence or civil war in the country of origin relative to the country of destination. On the other hand, pull factors are those that “attract” people to come into a particular country. These factors would include friendly migration legislation and better labor market situation in receiving countries. Macro theories are able to explain forced migration well, but are less well equipped in accounting for the persistence of voluntary migration despite changes in economic conditions or legislation in receiving countries.

The second category is meso theories, as discussed in Bilsborrow and Zlotnik (1994) and Faist (2001). According to meso theories, migration occurs within a “migration system”, i.e. a group of countries linked by economic, political, or cultural ties. Meso theories posits that migration occurs within a complex system of linkages between states linked by economic, political and cultural ties. An important component for meso theories is “networks” between countries. Networks refer to a set of individual and collective actors and the multiple social and symbolic ties that link them together. Once formed, networks can substantially influence the direction and volume of migration flows. While meso theories can help explain the choice of destination for refugees, they are less relevant for explaining forced displacement.

The last category is micro theories, which focus on the factors influencing individual decisions to migrate, and analyze how potential migrants weigh up the various costs (financial and psychological resources for migrating) and benefits (higher salary or physical safety) of migrating. These theories posit that migration occurs based on each individual weighing cost-benefit of migrating, built on the assumption that the micro perspective (decision making of each individual) is an important level of analysis in terms of showing how individuals internally process and assess the various conditions generating migration. One of the drawbacks of the theories is that they often draw on “rational choice theory” of economics, which tend to make a number of controversial assumptions about how and why individuals take decisions.

Among the numerous theories in the field of economics, there are several that relates the most with the topic of migration. Seen from the viewpoint of economics, the phenomenon of migration is closely associated to economic relations between countries. Migration could arise due to the comparative advantage condition in labor-intensive sectors. These sectors, which have previously been sources of economic growth in the advanced countries, is rapidly shifting to the newly industrializing countries. The first one is regarding trade liberalization (Gilpin, 2016). Trade liberalization theories are based on principle of comparative advantage. These perspectives promote free trade among countries and argue against barriers of trade. Not only in economic aspect, but liberal thinkers also view cultural influences as well as political influences resulting from international trade in a positive way.

The liberal views are direct opposite to economic nationalism (Gilpin, 2016), which view international trade to have negative effects on the culture of the countries involved in the trade. Economic nationalism view gives rise to the new protectionism, which prefers trade between countries to be restricted to reduce the number of imports coming into a country (Lee, 2001). The new protectionism view would hinder the flow of goods and services (consequently includes migration), has also spread to the service sectors and to high-technology industries believed to be both strategic sectors and the future growth industries of the advanced countries. The protectionism policies are often established in order to minimize disruption to local businesses. Some of the means of protectionism includes monetary tariffs and some non-tariffs restrictions, such as quotas on imports.

As for the impacts of migration on a country's economy, there are at least two views from the economic perspective. The first one is material view, which emphasize the impacts of migration on a country's economic wealth. According to the research of Cornelius and Rosenblum (2005), migration evidently possesses a strong economic dimension in a country. This is deemed true not only from macroeconomic setting, but also in from microeconomic one, as discussed in Freeman and Kessler (2008) which despite not believing that immigration preferences always reflect underlying material interests, but the material stakes of migration are still critical inputs into the migration policy process that must be taken into account.

The second view is called the labor view, which focuses more on the impacts of migration on a country's labor market. In fact, the majority of work on migration from the field of economics addresses its role in labor markets. Some notable studies include Bauer and Zimmermann 2002; Borjas 1994; Smith and Edmonston 1997). Migrants are perceived as one component of labor power, or embodied "human capital". Hence, their introduction into national or local labor markets is presumed to increase an economy's productive resources and capabilities.

However, Borjas (1995) argues that there is always a trade-off with regards to immigrant's contribution to a country's economy. On the one hand, influx of immigrants increases the economy's labor supply and productive resources. This converts to the rise in national income (commonly called an 'immigration surplus'). However, at the same time, the migrants and capital owners takes a portion of income away from existing domestic laborers. This could escalate the potential for political conflict among diverse economic (and non-economic) interests.

Migration in Turkey: An Overview

Migration Condition

Turkey seemingly attracts many skilled and highly skilled EU citizens, descendants of Turkish origin migrants residing in the EU, and other citizens from the rest of the world. Sanchez-Montijano et. al (2018) mentioned several factors that attract highly-skilled international workforce to immigrate to Turkey:

- Booming Turkish economy,
- Growing opportunities for higher education,
- Research and development,
- Increasing foreign direct investment opportunities
- Turkey's potential to become a soft power in the region

According to OECD Data, in 2019, the U.S. is the country that has the highest number of permanent foreigner inflows in the world, while Turkey is placed 3rd highest. There are around 579 thousand foreigners obtained legal permanent resident status in Turkey, which represents 0.7% of its total population.

Country	Permanent inflows of foreigners, people, 2019	Permanent inflows as a share of population, %, 2019
United States	1 031	0.3
Germany	612	0.7
Turkey	579	0.7
Colombia	491*	1
Spain	409	0.9
United Kingdom	346	0.5
Canada	341	0.9
France	292	0.4
Chile	247	1.8
Italy	205	0.3
Australia	193	0.8

Figure 1: Number of Permanent Foreign Inflows and Permanent Inflows as a Share of Population Source: OECD Migration Database, 2019.

Migration Policies

Turkey has established a rather matured policy in order to properly handle migration issues. According to the report published by International Organization for Migration (IOM), there are several categories of foreigners in Turkey:

1. Temporary Protection (TP)

TP is a permit specifically granted to refugees coming in from other countries, as a result of forced displacement in their country of origin. Currently, the majority of TP holder in Turkey are Syrian refugees. As of 4th quarter of 2020, Turkey's Temporary Protection regime grants 3,643,769 Syrian nationals the right to legally stay in Turkey as well as some level of access to basic rights and services.

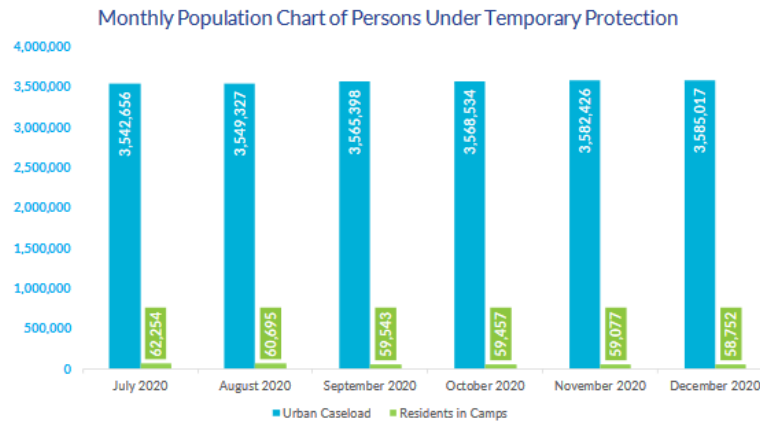

Figure 2: Number of Persons under Temporary Protection Status in Turkey Source: IOM, 2020.

2. Residence Permit (RP)

RP is a permit for foreigners who stay in Turkey beyond the duration of a visa or longer than 90 days. Types of residence permits include:

- short-term residence permit;
- family residence permit;
- student residence permit;
- working permits as residence permit.
- long-term residence permit;
- humanitarian residence permit;
- victim of human trafficking residence permit

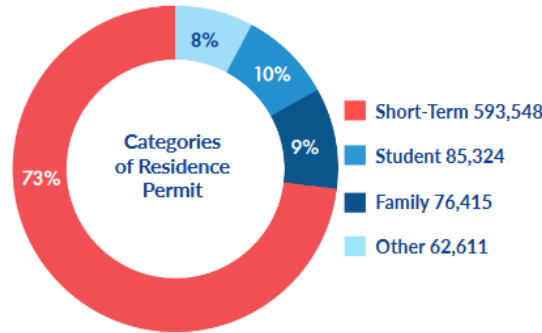

Figure 3: Numbers of Residence Permit Granted by Turkish Government, by Category Source: IOM, 2020.

3. International Protection (IP) Applicants

IP applicants are those who are in process of applying for legal migrant status in Turkey but have not been granted legal status yet. Applicants of IP are mostly from Afghanistan, followed by Iraq and Iran. As of 2019, there are 56,417 IP applicants.

4. Irregular Migrants (IM)

IM are the types of status granted to illegal migrants and their smugglers. Most IM entered Turkey from Syrian Arab Republic and Iraq, and transited or resided in Turkey before attempting to cross the Aegean Sea to Europe. The three biggest countries of origin of IM in 2020 are Afghanistan, the Syrian Arab Republic and Pakistan. During 2020, there are 122,302 irregular migrants and 4,282 migrant smugglers.

The 10th Development Plan of the Government of Turkey (2013-2018) explicitly mentions the recruitment of a qualified international labor force. The plan addresses the awareness and urgent need to attract foreign direct investment, improve research and development activities, increase the number of international students and introduce the Turquoise Card to attract qualified international workforce.

As the implementation of such plan, Turkey has established a number of laws to regulate its migrant affairs, such as the Law on Foreigners and International Protection (Law no. 6458) that came into force in April 2014, and Law on International Workforce (Law No. 6735), that was effective as of 13 August 2016. Main spirit of the regulations are to provide arrangements for better integration of non-nationals into the country's labor market.

Some of the key features of the aforementioned laws include:

- ▶ International masters and PhD students are possible to get work permits upon arrival,
- ▶ Undergraduate students are welcome to get work permits after two years' stay (Art. 41/1).
- ▶ Opens path for those who have legal refugee status to receive work permits (Art. 89/4/b).
- ▶ Law No. 6735 specifically introduces a new type of work permit, the "Turquoise Card", to attract a qualified international workforce, easing the conditions of stay and work for the spouses and relatives of qualified international workers.

The Turquoise Card

It is imperative to have a specific section about the Turquoise Card policy, as it was deemed as one of the most important breakthrough in the Turkey's migration laws. This law is a clear maneuver and serious effort by Turkish government to attract highly-skilled migrants from other countries in order to work in Turkey and assimilate into Turkish workforce.

The policy was introduced in the Law No. 6735 (Law on International Workforce). Article 11.1 states that the Turquoise Card will be granted to those foreigners whose individual applications are approved, according to their level of education, professional experience, contribution to science and technology, the impact of their activity or investment in Turkey on the country's economy and employment.

In order to be granted the status, applicants need recommendations from the International Labor Force Policy Advisory Board and have to follow the procedures and principles be determined by the Ministry of Labor and Social Security (ÇSGB).

Figure 4: Illustration of Turquoise Card Source: Ministry of Labor and Social Security, 2021.

The effort to attract highly-skilled migrants could bring about significant economic benefit into the country. As stated in Nathan (2014), highly-skilled migrants have particular characteristics such as possessing formal qualifications (education to degree level or beyond), advanced training (scientists, engineers, researchers and other professionals), and/or attitudes and soft skills (entrepreneurial drive and aptitude).

Having such characteristics, Nathan (2014) summarizes previous literatures that highly-skilled migrants are expected to bring about innovation in the hosting country in a number of ways. First, the decision to migrate by a highly-skilled migrant usually involves balancing risks and expected future returns. Such decision would tend to lean towards selected highly skilled individuals, or those with sector/field expertise and experience (Borjas, 1987; Malchow-Møller et. al, 2011). Second, workforce diversity may generate externalities that contribute to knowledge creation. Diverse teams may be more effective than homogenous teams in problem-solving or generating new ideas, by leveraging a wider pool of perspectives and skills (Page, 2007; Berliant and Fujita, 2009). Third, diasporic networks may contribute to knowledge diffusion and sharing (Jaffe and Trajtenberg, 2002).

Economic Impacts of Migrants in Turkey

In general, Tanrikulu (2020) found the evidence that migration can turn out to be a positive influence on the Turkish economy, depending on how quickly the person in question find jobs and are integrated into the Turkish labor market. For highly-skilled migrants, integrating into Turkish labor market would prove to be achievable, given that most skilled migrants are migrating into Turkey with job offers in hand, so that they can work almost immediately. As such, highly-skilled migrants would contribute positive influence on Turkish economy within short period of time without any need for lengthy training and education process.

Meanwhile, as for migrants who strive in entrepreneurship sector, despite needing more time to prepare before starting to run their businesses, migrant entrepreneurs could potentially contribute more to Turkish economy than just material wealth. Unlike highly-skilled workers who bring about their individual skills and typically only strive for themselves, successful entrepreneurs could also contribute to absorb domestic workers in their businesses, hence aiding to increase employment rate in the country.

Other studies in other countries have similar conclusion, which is that migration contributes positively to the hosting country's economy. Such studies include IMF World Economic Outlook (2020), OECD (2014), Migration Council Australia (2015), and Quak (2019), among others.

The impacts of migration on Turkish economy can be discussed from several aspects, i.e. conversion of Syrian refugees into skilled labors and entrepreneurs, impacts of migrants on Foreign Direct Investment (FDI) in Turkey, and from international students in Turkey.

Conversion of Syrian Refugees into Skilled Labors and Entrepreneurs

According to the figures from the Turkish Directorate General of Migration Management (DGMM), the number of Syrian nationals in Turkey has reached more than 3.6 million individuals, who are granted “temporary protection” status. This huge number of people would prove to be a valuable asset in Turkish labor market in post-Covid era.

Tanrikulu (2020) noted that in order to convert Syrian refugees into skilled labor and integrate them into Turkish labor market, it is recommended that Turkey to continue to provide more education, language training, and support.

Furthermore, Cagaptay and Menekse (2014) mentioned that beyond just being part of the Turkish labor market, Syrians with entrepreneurial skills are candidates for bigger roles in Turkish economy.

- The share of Syrian companies comprises 26% of the foreign companies established in Turkey (Mostly carry out essential activities in the field of exports).
- The number of companies opened by Syrians, for example, increased 40-fold between 2010 and 2014 (Başıhoş, Özpinar, and Kulaksız 2015)

Ownership of FDI in Turkey

Environment for foreigners to make investment and do business in Turkey seems to be continually improving. In 2020, Turkey ranked 33rd in the World Bank Ease of Doing Business ranking (10 positions higher than in 2019 which was 43rd). Migrants with capital funds to invest in Turkey has made relatively large contribution to investment in Turkey. Turkey in 2020 has managed to take 1% of global investment, amounting to around USD 17.7 billions.¹

According to data compiled by Santander Trade, Turkey is Europe’s 7th most popular destination of foreign direct investment in 2019. Accordingly, it has a 4% share in foreign direct investments and reached its highest level ever and broke its own record. Also in 2019, major FDI investors in Turkey comes from Netherlands and United Kingdom. Majority of FDI fund flows are invested in Finance and Insurance, and Retail trade sectors

Table 1.
Composition of FDI Fund Inflows to Turkey

Main Investing Countries	2019, in %	Main Invested Sectors	2019, in %
Netherlands	19.9	Finance and insurance	15.3
United Kingdom	14.9	Wholesale and retail trade	15.2
Qatar	9.7	Chemical industry	10.0
Azerbaijan	9.6	Information and communication	9.9
Germany	7.9	Construction	7.7
United States	5.8	Refined oil	7.2
Japan	5.2	Transport and storage	4.7
		Real estate	3.9

Source: Santander Trade, 2019.

International Students in Turkey

According to data from Study in Turkey, in 2020 Turkey hosted **185,047** international students. From the graph, it is also clear that Turkey is experiencing a boom in the number of international students, starting from around 2013. This indicates the successful efforts by Turkish universities to attract international students².

¹ <https://www.dailysabah.com/business/economy/turkey-attracts-8b-in-foreign-direct-investment-in-2020>

² Study in Turkey, retrieved from <https://www.studyinturkey.gov.tr/StudyinTurkey/PartStatistic>

In 2018, President Erdogan has announced that Turkey is aiming to attract **350,000** international students. In economic terms, based on 2019 estimates from International Education Fairs of Turkey (IEFT), international students contribute around **\$1 billion** to Turkey's economy annually.

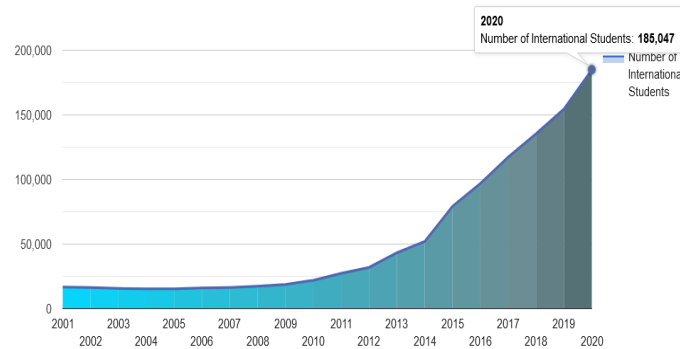

Figure 5: Number of International Students in Turkey Source: Study in Turkey, 2020

Policy Suggestions

Given the current condition of migration in Turkey, and possible potential Turkey could gain from the migrants, there are several policy suggestions that the government could consider taking a look at.

a. Strengthening Cooperation between Turkey-EU

Migration is an area in which the EU and Turkey are mutually dependent. As there are many EU Citizens in Turkey, there are also many Turkish diaspora living across EU (around 5.5 million people as of latest available data, according to Turkish Ministry of Foreign Affairs)³.

Back in March 2016, EU and Turkey have issued a joint statement (known as “2016 EU-Turkey statement”) as the final result of long discussion between the two parties on wide area of topics, including migration⁴. The statement provides overall framework for the EU-Turkey cooperation on migration. In the statement, Turkey and EU agreed to a number of terms in order to properly solve the migrant issues concerning the two regions. That was the start of Turkey opening its market labour to Syrian refugees in order to assimilate them into the country's workforce. Furthermore, Turkey agreed to accept the return of migrants crossing from Turkey into Greek islands, and to take back all irregular migrants intercepted in Turkish waters. Turkey and the EU also agreed to continue putting up measures against migrant smugglers and support the establishment of the NATO activity on the Aegean Sea. On the other hand, the European Union began disbursing the monetary Facility for Refugees in Turkey for projects and work on visa liberalisation and accession talks.

Fast forward 5 years, the action points defined in the statement remained valid, as confirmed by the statement of President of the EU following the meeting with President Erdogan in April 2021⁵. Some of the main action points mentioned in the statement include return operations of refugees from Greece to Turkey, combating human trafficking and smuggling, and support for Syrian refugees currently residing in Turkey. Furthermore, Joint Communication by the European Commission in March 2021 also reiterates the need for comprehensive cooperation between EU and Turkey in order to restore a legal and orderly migrant admission system, put an end to irregular migration, prevent the loss of life, take action against migrant smuggling networks, and improve living conditions for Syrian refugees in Turkey.

All in all, it is imperative and would be mutually beneficial for both Turkey and EU to continue to promote policies that would support and safeguard the migration between the two parties.

b. Migration in the SDGs

All countries, including Turkey, has signed off the commitment to achieve Sustainable Development Goals by 2030. As stated in SDG Target 10.7, each country should make effort to “facilitate orderly,

³ Turkish Ministry of Foreign Affairs

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_1603

safe, and responsible migration and mobility of people, including through implementation of planned and well-managed migration policies”.

The United Nations has recently assessed Turkey's achievement with regards to SDGs, including goal no. 10.7 concerning migration. In its 2019 report, the UN has appreciated Turkey's Open Door policy on Syrian war refugees, and also acknowledged Turkey's effort in combating illegal migrants. The report also appreciated Turkey's compliance to the 2016 EU-Turkey Statement.

As part of the next step in order to further advance Turkey's adherence to SDG goal 10.7, the report stated a number of policies set to be implemented in the upcoming years. One of the policies mentioned was "Devising a general-scope orientation training programme to support the adaptation of migrants". This policy is especially mentioned as an indication of Turkey's seriousness in assimilating migrants currently residing in Turkey into Turkey's overall workforce.

In the long-term, it is fundamental that Turkey continuously incorporate and/or consider the achievement of SDG 10.7 in designing policies related to migrants. This is crucial in order to make sure Turkey could achieve its 10.7 goal by 2030, as well as to properly facilitate migration which would in turn contribute positively to Turkey's own economy.

Conclusion

Several conclusions could be made from the study.

1. Migration has a strong economic contribution in a country.
2. Turkey has stated in its Development Plan and made various efforts to recruit qualified international labor force, address the urgent need to attract foreign direct investment, improve research and development activities, increase the number of international students and introduce the Turkish Card to attract a qualified international workforce.
3. Impacts of migration on Turkish Economic development
 - a. Migration can turn out to be a positive influence on the host economy, including Turkey. However, that depends on how quickly the person in question find jobs and are integrated into the Turkish labor market.
 - b. The huge number of immigrants would prove to be a valuable asset in Turkish labor market in post-Covid era.
 - c. Migrants with capital funds to invest in Turkey has made relatively large contribution to investment in Turkey.
 - d. Turkey is experiencing a boom in the number of international students, starting from around 2013
4. Some policy suggestions to further improve the management of migration:
 - a. Turkey should strengthen cooperation with the EU and its members especially with regards to migration.
 - b. Turkey should make sure to adhere to and to consider SDG target in establishing policies about migration.

References

- Bilsborrow, R. E., & Zlotnik, H. (1994). The systems approach and the measurement of the determinants of international migration.
- Borjas, G. J. (1994). Long-run convergence of ethnic skill differentials: The children and grandchildren of the great migration. *ILR Review*, 47(4), 553-573.
- Borjas, G. J. (1995). Assimilation and changes in cohort quality revisited: what happened to immigrant earnings in the 1980s?. *Journal of labor economics*, 13(2), 201-245.
- Boswell, C. (2002). Preventing the Causes of Migration and Refugee Flows: Towards an EU Policy Framework. *New Issues in Refugee Research. UNHCR Working Paper*.
- Cagaptay, S., & Menekse, B. (2014). The impact of Syria's refugees on Southern Turkey. *Washington Institute for Near East Policy*.
- Cornelius, W. A., & Rosenblum, M. R. (2005). Immigration and politics. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 8, 99-119.
- Daily Sabah. October 18th, 2019. International students bring in over \$1 billion annually. Retrieved on February 21st 2021 from <https://www.dailysabah.com/economy/2019/10/18/international-students-bring-in-over-1-billion-annually/amp>
- Daily Sabah. February 15th, 2021. Turkey attracts \$8B in foreign direct investment in 2020. Retrieved on February 21st 2021 from <https://www.dailysabah.com/business/economy/turkey-attracts-8b-in-foreign-direct-investment-in-2020>
- European Commission (2016). EU-Turkey statement, 18 March 2016. Retrieved on February 21st 2021 from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
- European Commission (2021). Joint Communication to The European Council: State of Play of EU-Turkey Political, Economic and Trade Relations.
- European Commission (2021). Statement by President von der Leyen following the meeting with Turkish President Erdoğan. Retrieved on February 21st 2021 from https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/state_of_play_of_eu_turkey_relations_en.pdf
- Faist, T. (2001). The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces. *Refugee Survey Quarterly*, 20(1).
- Freeman, G. P., & Kessler, A. K. (2008). Political economy and migration policy. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 655-678.
- Gilpin, R. (2016). *The political economy of international relations*. Princeton University Press.
- International Organization for Migration (IOM) Mission in Turkey, retrieved on February 21st, 2021 from <https://turkey.iom.int/>
- International Organization for Migration (IOM) Mission in Turkey (2021). Turkey Migrants Presence Monitoring (MPM) Compilation Report Q4 2020.
- International Monetary Fund (2020). *World Economic Outlook Update, June 2020: A Crisis Like No Other, An Uncertain Recovery*.
- Lee, D. R. (2001). Economic protectionism. *Economic Insights*, 6(2).
- Migration Council Australia (2015). *The Economic Impact of Migration*.
- Ministry of Foreign Affairs, retrieved on February 21st, 2021 from <http://www.mfa.gov.tr/the-expatriate-turkish-citizens.en.mfa>
- National Research Council, & Committee on Population. (1997). *The new Americans: Economic, demographic, and fiscal effects of immigration*. National Academies Press.
- OECD Migration Database, retrieved from <https://www.oecd.org/migration/mig/oecd-migration-databases.htm>

- OECD (2014). Is Migration Good for the Economy? OECD Migration Policy Debates. May 2014.
- Quak, Evert-Jan (2019). The effects economic integration of migrants have on the economy of host countries. *K4D Helpdesk Report*. 5 April 2019.
- Sanchez-Montijano, E., Kaya, A., & Sökmen, M. J. (2018). Highly Skilled Migration between the EU and Turkey: Drivers and Scenarios. *FEUTURE Online Paper*, 21.
- Santander Trade Profile: Turkey. Retrieved on February 21st, 2021 from <https://santander-trade.com/en/portal/establish-overseas/turkey/foreign-investment>
- Shinnar, R. S., & Zamantılı Nayır, D. (2019). Immigrant entrepreneurship in an emerging economy: The case of Turkey. *Journal of Small Business Management*, 57(2), 559-575.
- Study in Turkey, retrieved from https://www.studyinturkey.gov.tr/StudyinTurkey/_PartStatistic
- Tanrıkulu, F. (2020). The Political Economy of Migration and Integration: Effects of Immigrants on the Economy in Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1-14.
- The Pie News. May 29th, 2018. Turkey's 'new target' of 350,000 international students. Retrieved on February 21st 2021 from <https://thepienews.com/news/turkey-raises-international-student-target-to-350000/>
- The United Nations (2019). Turkey's 2nd VNR 2019 Sustainable Development Goals.
- Trading economics: Ease of Doing Business Index in Turkey. Retrieved on February 21st, 2021 from <https://tradingeconomics.com/turkey/ease-of-doing-business>
- Turkey Migrants Presence Monitoring (MPM) Compilation Report Q4 2020 (2020).
- United Nations. Sustainable Development Goals, retrieved on February 21st, 2021 from <https://sdgs.un.org/goals/goal10>
- World Bank (2019). Doing business 2020. The World Bank.
- Zimmerman, K. F., & Bauer, T. K. (2002). The Economics of Migration. Vol. I-IV.

FACTEURS CLES SUR LE CHOIX DU TISSU "PAGNE" PAR LES FEMMES AFRI-CAINES

ARTICLE DE RECHERCHE

Doktora: Jocelvie Blanciane ECKOUBOU-PIE

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

jocelvieankara@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1218-433X

Prof. Dr. Nurettin Parilti

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

nurettinparilti@gmail.com

Prof. Dr. Alptekin Sökmen

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

alptekinsokmen@gmail.com

Prof. Dr. Aykut Göksel

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

agoksel@gmail.com

Gönderim Tarihi: 08.10.2021 Kabul Tarihi: 22.12.2021

Alıntı: ECKOUBOU-PIE, J. B., PARILTI, N., SÖKMEN, A. & (2021). Facteurs Cles Sur Le Choix du Tissu "Pagne" Par Les Femmes Africaines. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2), 65-77.

RESUME: Le "Pagne" est un tissu d'identité culturelle, porté en Afrique par plusieurs femmes africaines. Dans cette recherche, cet article montre les facteurs qui affectent le comportement des femmes africaines à la préférence de ce tissu "pagne". Pour atteindre notre objectif de recherche, nous posons une question générale : Quels facteurs influencent le comportement vestimentaire des femmes africaines à la préférence du "Pagne" ? Dans ce contexte, nous clarifions les facteurs qui influencent le choix des femmes africaines au tissu communément appelé "Pagne". Dans la revue de littérature de notre article, ses différents facteurs qui influencent le comportement d'achat et de consommation des consommateurs sont examinés. Les réponses obtenues, résultant d'une recherche sur le terrain, ont été interprétées à partir des données d'un échantillon de soixante-dix (70) femmes. Ainsi, les résultats portent sur les facteurs socioculturels, facteurs psychologiques et facteurs personnels dans cet article. Avec cette enquête menée, il a été révélé que la majorité des femmes africaines portent le tissu "pagne" pour la valorisation de la culture et les valeurs de leur origine. Toutefois, elles s'adaptent au style vestimentaire aussi dans le pays qu'elles résident. Mais, nous pouvons souligner aussi que les plus jeunes préfèrent la mode occidentale très fréquemment pour leur physionomie juvénile, et celles un peu plus âgées portent beaucoup plus le tissu "Pagne". En d'autres termes, les facteurs socioculturels, facteurs psychologiques et facteurs personnels influencent les femmes africaines à la préférence ce tissu pour promouvoir leur identité culturelle, sociale et africaine.

Mots clés: Facteurs socioculturels, psychologiques, personnels, le comportement des consommateurs, pagne et femmes africaines.

Key Factors in The Choice of Tissu "Pagne" By African Women

ABSTRACT: The loincloth ("Pagne") is a fabric of cultural identity worn in Africa by several Africa women. In this research, the article shows the factors that affect the behavior of African women to the preference of this "loincloth" fabric. To achieve our research objective, we raise a general question: What factors influence the clothing behavior of African women in favor of the loincloth? . In this context, we clarify the factors that influence the choice of African women to the fabric commonly called "loincloth." In the literature review of our article, its various factors influence purchasing and consuming behavior examine. The responses obtained, resulting from field research, were interpreted using data from a sample of seventy (70) women. Thus, the results focus on socio-cultural factors, psychological factors, and personal factors in this article. This survey revealed that most African women wear the fabric "loincloth" to enhance their culture and their origin. However, they adapt to the dress style also in the country in which they reside. But we can also underline that the youngest prefer western fashion very frequently for their youthful countenance, and those slightly older wear much this "loincloth" fabric. In summary, socio-cultural, psychological, and personal factors influence African women to prefer this fabric to promote their cultural identity.

Keywords: Sociocultural, psychological, personal factors, consumer behavior, African loincloth and women.

Introduction

Dans le langage courant, les vêtements reflètent non seulement l'image d'une société mais aussi la culture d'une communauté¹. De plus, pour toutes les sociétés, le style vestimentaire est un élément important du cadre social et comprend également de nombreux types de vêtements dans l'habillement d'un peuple dans un pays par rapport à un autre pays. A cet égard, le "Pagne" (tissu traditionnel) reste le vêtement utilisé dans de nombreux pays africains². Au cours de cette décennie et avec la mondialisation, nous pouvons nous rendre compte que la mode féminine a évolué de manière très dynamique. Le fait qu'il existe de nombreux vêtements de différentes marques et similaires dans un pays rendant le choix vestimentaire très difficile pour les femmes. Dans ce contexte, McRobbie souligne que les styles de la mode féminine africaine semblent être en harmonie avec la tradition africaine. Au contraire, le style vestimentaire est adapté par rapport à la préférence ou goût vestimentaire de chacun(e)s concernant son propre corps et son apparence. C'est pour cela que, lorsqu'elles choisissent de s'habiller d'une certaine manière, les femmes peuvent également adhérer à un style vestimentaire selon leur goût dans le choix des vêtements³.

La préférence vestimentaire dans toutes les sociétés est influencée par divers facteurs. Dans un sens, le comportement du consommateur est influencé par ceux qui affectent la décision d'achat. Les consommateurs prennent une décision d'achat chaque jour et la plupart ne connaissent pas les facteurs qui influencent ces décisions. Des études empiriques sur le comportement d'achat des consommateurs révèlent que les facteurs personnels, socioculturels et psychologiques affectent chaque décision d'achat prise par le consommateur. Ce n'est pas non plus facile à comprendre, car les consommateurs achètent des marques pour diverses raisons liées aux tendances des conditions humaines⁴. Le but de cette étude est de montrer les facteurs clés affectant l'habillement des femmes africaines dans le choix de "pagne". Dans ce contexte, les facteurs personnels, les facteurs socioculturels et les facteurs psychologiques ont été mentionnés comme les facteurs affectant les femmes africaines dans leur choix vestimentaire du "pagne" comme évoqué dans le contenu de cet article et les travaux de recherche qui y sont menés. Ainsi, le cadre conceptuel est d'abord examiné, et en conséquence un questionnaire est ensuite utilisé pour répondre aux questions sur les facteurs affectant le comportement d'achat et vestimentaire du "pagne" par un nombre important des femmes africaines. Théoriquement, ces facteurs influençant le comportement des consommateurs sont discutés dans la section consacrée à la revue de la littérature. L'étude se concentre à la fois sur les données primaires et secondaires en examinant les concepts théoriques sur le comportement d'achat des consommateurs. Dans cet article, l'analyse des données du questionnaire révèle que les facteurs socioculturels, psychologiques et personnels affectent le choix des femmes africaines dans le domaine de leur habillement.

Revue De Littérature

Le domaine de littérature, sur les facteurs influençant le comportement d'achat des consommateurs, est un domaine largement étudié. Alors que les facteurs affectant le comportement du consommateur peuvent être subdivisés en trois grands groupes : les facteurs personnels, les facteurs socioculturels et les facteurs psychologiques. Dans ce cadre théorique nous présentons les recherches scientifiques concernant les facteurs clés sur le comportement du consommateur.

Client et ou consommateur

De nos jours, bien qu'il n'y ait pas de définition communément acceptée du concept consommateur, il existe néanmoins de nombreuses définitions du mot consommateur dans différents documents et ouvrages dans le domaine scientifique. Ce que nous devons retenir, c'est que le consommateur passe par

¹ Türk Dil Kurumu (2016), "Giyim nedir, giyim ne demek?", <https://www.nedir.com/giyim.tdk.gov.tr>

² Asta, A., (2012), "pagne: Afrika kültürünün tarihi", <https://www.centerblog.net>.

³ Bennett, A., (2013), "Kültür ve gündelik hayat", (Çeviri Tokdoğan, N., Şenel, B., ve Yener, U., (2005) Orijinal künye "Culture and Every day Life", Sage Publication), Phoenix yayınevi, ISBN: 978-605-4657-60-5, Ankara, sayfa 168-170.

⁴ Millman D., Walker R., (2013), "Brand Thinking and Other Noble Pursuits", 4th Edition, ISBN: 9781621533672, Allworth Publishing.

une série de processus pour la prise de décision d'achat⁵. Par définition, le vocable « consommateurs » désigne les individus et ou groupe de personnes qui achètent, dans les entreprises commerciales et manufacturières, des biens et services pour leurs propres besoins. Pour dire que, les biens et services servent directement à l'usage ou à la consommation⁶. Comme par exemple, les vêtements, stylos, nourriture et bien autres. Dans une autre définition, un consommateur est une personne qui achète et utilise des produits ou des services. Lorsqu'on évoque le consommateur, on pense tout d'abord aux personnes qui achètent ou qui ont le potentiel d'acheter pour satisfaire leurs propres souhaits et besoins et ou de ceux de leur famille⁷.

Analyse du comportement du consommateur

L'analyse comportementale, a une histoire d'environ 60 ans, et est basée sur l'école comportementale proposée par J. B. Watson (1878 -1958). Elle vise à examiner scientifiquement les changements de comportement. Elle traite aussi du changement de comportement non seulement s'il y a un changement de comportement, mais aussi pourquoi et comment le comportement change, comme dans le domaine de la psychologie en général. Par conséquent, l'analyse comportementale peut-être définie au sens strict du terme comme une discipline qui étudie la relation fonctionnelle entre le comportement et les événements environnementaux⁸; et au sens large, comme une science qui étudie les raisons d'un comportement. Le comportement des consommateurs prend en compte toutes les actions en partant de l'acquisition à l'utilisation (de biens et services), tout en analysant les processus qui déterminent ces actions. L'analyse du comportement d'un consommateur a pour objectif principal de révéler les raisons pour lesquelles le consommateur achète ou non un produit donné. Secondairement, ce que les consommateurs achètent, pourquoi ils achètent, sont exprimés sous forme de comportements liés à l'achat⁹. Une autre définition à donner à la notion comportement du consommateur, est le comportement d'achat des consommateurs finaux, qui sont des individus, qui achètent des produits et services pour leur consommation personnelle¹⁰.

Par conséquent, afin de bien comprendre le comportement des consommateurs, tout d'abord, le comportement humain doit être expliqué. Le comportement humain est exprimé de manière succincte comme le processus d'interaction de la personne avec l'environnement. Le comportement humain, qui exprime le processus holistique dans lequel l'individu interagit avec son environnement, constitue fondamentalement la structure principale du comportement du consommateur. Chaque pensée, émotion ou action fait partie du comportement humain. Le comportement du consommateur est exprimé comme l'ensemble du processus décisionnel qui affecte et détermine les activités physiques telles que l'évaluation, la recherche, l'achat, l'utilisation et l'élimination des produits ou services que les individus recherchent pour satisfaire leurs propres besoins ou ceux des autres. En dehors de cette définition, certaines des autres définitions démontrent que le comportement du consommateur est le processus de sélection, d'utilisation et d'évaluation de personnes, d'individus ou d'idées. Elle s'exprime sous forme d'activités individuelles de sélection, d'achat et d'utilisation des produits afin de satisfaire les désirs et les besoins¹¹.

Facteurs clés sur le comportement d'achat

On constate que divers facteurs de nature sociale, culturelle, psychologique et personnelle influencent les décisions d'achat des consommateurs. Ce sont des facteurs que le responsable marketing ne peut pas contrôler mais ne peut ignorer en raison de leur impact sur le consommateur. Tous ces facteurs peuvent être regroupés en trois rubriques principales comme suit :

Facteurs sociaux (socio-culturels)

⁵ Bardakçı, H., Özçelik, O., ve Kılıç, S., (2015), "Cinsiyet ile tüketici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve Ampirik bir uygulama", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, ISSN: 1307-9581, WWW.sosyalarastirmalar.com, sayfa 02.

⁶ Babacan, M., Onaran, B., ve diğerleri (2015), "İlkeler ve İşlevlerle İşletme", Sosyal Medya Destekli, *Detay Yayıncılık, Ankara*, sayfa 89-90.

⁷ Durmaz, Y., ve Bahar, R., (2011), "Tüketicilerin satın alma davranışları üzerine sosyolojik faktörlerin etkisinin incelenmesine yönelik bir çalışma", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, ISSN:1304-0278, WWW.esos.org, sayfa 02.

⁸ Tekin, İ., E., (2016), "Uygulamalı davranış analizi", Eğitim Öğretim Pazarlama Sanayi, Ankara, sayfa 06.

⁹ Bardakçı, H., Özçelik, O., ve Kılıç, S., (2015), "Cinsiyet ile tüketici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve Ampirik bir uygulama", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, ISSN: 1307-9581, WWW.sosyalarastirmalar.com, sayfa 02.

¹⁰ Kotler, P., (2005), "Principles of Marketing", Prentice Hall, 10th Edition, sayfa 178.

¹¹ Korkmaz, S., Eser, Z., ve Öztürk, S., (2017), "Pazarlama:Kavramlar- İlkeler- Kararlar", Siyasal Kitabevi, Ankara, Sayfa 285.

- a) Culture
- b) Sous-culture
- c) Classe sociale et statut social
- d) Groupes de référence
- e) Famille et rôles

Facteurs Psychologiques

- a) Besoin et motif
- b) Perception
- c) Apprentissage
- d) Personnalité
- e) Attitudes et croyances

Facteurs Personnels

- a) Revenus ;
- b) Âge ;
- c) Profession et état civil ;
- d) Niveau d'éducation et personnalité ;
- e) Attitudes et croyances¹².

Retenons que les facteurs regroupés cités ci-dessus, ce sont des facteurs influençant le comportement des consommateurs lors d'achat d'un produit.

Facteurs sociaux (socio-culturels)

Facteurs sociaux (socio-culturels) affectant le comportement d'achat des consommateurs sont tels que la culture, la famille, la classe sociale et autres facteurs sociaux. Le facteur qui influence le plus le comportement est sans aucun doute la culture dans laquelle nous vivons. Tous les facteurs psychologiques et sociaux qui affectent le comportement des consommateurs sont sous l'influence de la culture. Ainsi, la culture d'un pays affecte la consommation ainsi que la détermination des produits fabriqués dans ce pays. La culture est l'ensemble des résultats comportementaux partagés et transférés par les membres de la société et ou des comportements appris dans la société. La culture englobe tout ce qui nous entoure et est développée par des individus. Ainsi, les groupes de référence sont les groupes qui affectent directement ou indirectement les attitudes comportementales des consommateurs. Bien que ces groupes puissent être classés de diverses manières, ils sont divisés en deux groupes :

- Le premier d'entre eux, l'entourage de la personne, notamment sa famille ;
- D'autre part, les groupes dont elle n'est pas membre et ou en contact direct.

Les classes sociales sont des groupes qui partagent des valeurs, des intérêts et des comportements similaires dans une société. L'analyse des classes sociales se fait généralement par rapport aux revenus, la profession, le niveau d'instruction et bien autres. Il est déterminé par des facteurs socio-économiques. La famille, que la sociologie examine principalement parmi les institutions sociales et qui est au centre de ces institutions, est l'un des facteurs affectant les facteurs de consommation¹³.

Facteurs Psychologiques

Les principaux facteurs psychologiques affectant le comportement du consommateur sont : le motif (ou motivation), les attitudes, les croyances, la perception et l'apprentissage. Les besoins stimulés, qu'une

¹² Yiğit, A., «Future işletme konu anlatımı», s. 206.

¹³ Üner, M., (2015), "Genel işletmecilik", Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, Ankara, Sayfa 195-196.

personne essaie de satisfaire, sont appelés motifs. L'une des caractéristiques les plus importantes du comportement du consommateur est qu'il s'agit d'un comportement motivé pour atteindre un objectif. Le comportement du consommateur est un comportement motivé par des motifs et visant à atteindre des objectifs. Un autre facteur psychologique affectant le comportement du consommateur est la perception. Ainsi, l'effet de la vie et des expériences antérieures sur la perception est grand. L'attitude, qui est un facteur qui affecte directement les perceptions et les comportements des consommateurs, exprime les sentiments et les tendances positives ou négatives d'un individu envers une idée, un objet ou un symbole¹⁴.

Facteurs Personnels

D'une part, les facteurs tels que l'âge, la profession, le mode de vie et la personnalité sont présentés comme des facteurs démographiques. L'âge est l'un des facteurs importants affectant le comportement du consommateur dans ses décisions d'achat. Dans la vie quotidienne, elle affecte la consommation d'une large gamme de produits. La structure par âge de la population d'un pays peut augmenter ou diminuer la demande de certains produits. Dans cette perspective, nous pouvons dire que la différence sur les professions d'un consommateur à un autre, influence grandement les décisions d'achat de ses consommateurs. En raison des différences entre les classes professionnelles, les biens et services que les personnes consomment, se diffèrent. Le style de vie est un concept important pour les spécialistes du marketing. Ce concept permet de mieux comprendre, expliquer et prédire le comportement des consommateurs. Le mode de vie est un concept de système. Il montre les caractéristiques de la vie d'une société entière ou d'un segment. C'est le résultat de forces telles que le mode de vie, la culture, la valeur, le symbole, la ressource. Il reflète le mode de vie de la société à partir des comportements d'achat et de consommation des consommateurs¹⁵. Comme dans la conclusion de cette section, un point à noter est que les types de comportements d'achat de ceux qui prennent ou participent à la décision d'achat, sont influencés par ces facteurs mentionnés ci-dessous. Pour cette raison, il est nécessaire de comprendre le comportement des consommateurs c'est-à-dire la manière dont ils se comportent et les raisons d'un tel comportement¹⁶.

Méthode De La Recherche

Notre étude porte sur les facteurs clés concernant le choix du tissu "pagne" par les femmes africaines. Le but de la recherche est d'analyser la pensée de ces femmes africaines afin de connaître et de réaffirmer les facteurs qui font que les femmes africaines préfèrent le "pagne" dans leur habillement vestimentaire.

En effet le tissu exprimant une identité culturelle, est porté par un grand nombre important des femmes africaines. Comme point essentiel, le tissu "pagne" pour les femmes est une marque qui révèle leurs identités culturelles et sociales. Dans cette étude, il s'agit de clarifier les idées sur les facteurs qui affectent le choix des femmes concernant leur habitude vestimentaire. Cependant, avec la mondialisation, le style vestimentaire occidental est plus porté à travers le monde. Ainsi, concernant le vestimentaire des femmes africaines, la culture vestimentaire africaine est de plus en plus touchée par la mode occidentale qui devient de plus en plus dominante. Dans la même perspective d'obtenir et atteindre les résultats de notre recherche actuelle, nous avons comme question principale :

<< Quels sont les facteurs qui influencent le comportement vestimentaire des femmes africaines >>.

Cette étude s'oriente vers les recherches au sujet des facteurs clés qui influencent les femmes africaines pour la préférence du tissu "pagne". Des réponses à cette recherche mettent l'accent sur les questions suivantes :

- La préférence du tissu "pagne" par des femmes africaines est-elle liée aux différents facteurs personnels ?
- Quels sont les facteurs socioculturels qui affectent le comportement des femmes ?

¹⁴ Üner, M., (2015), "Genel İşletmecilik", Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, Ankara, Sayfa 197.

¹⁵ Üner, M., (2015), "Genel İşletmecilik", Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, Ankara, sayfa:196.

¹⁶ Seyhan, G., (2011), "Pazarlama Yönetimi", İlyaz İzmir yayınevi, İzmir, sayfa: 27.

- Les facteurs psychologiques affectent-ils le comportement vestimentaire des femmes sub-sahariennes ?

Comme il a été présenté précédemment dans la partie revue littérature, il existe divers facteurs qui influencent le comportement des consommateurs concernant la préférence à un produit. Ainsi, pour atteindre notre objectif de recherche, les hypothèses sont détaillées ci-après :

- Dans la première hypothèse, elle montre que le choix vestimentaire des femmes dépend des facteurs personnels (revenu, profession, âge, situation matrimoniale par la différence entre femmes mariées et célibataires) ;
- Dans la seconde hypothèse, avec le style vestimentaire (chaque culture, chaque classe sociale, chaque statut et ou bien autre) suppose que cela dépend aussi de la situation socio-culturelle ;
- Facteurs psychologiques sur le vestimentaire (motif, attitude, personnalité et perception) reflètent aussi les facteurs influencent le choix et ou la préférence vers le tissu "pagne".

Succinctement, en suivant les réponses données dans le questionnaire par un échantillon de soixante-dix (70) femmes, il est initialement montré que la majorité des femmes africaines soutiennent leur préférence au tissu "pagne" pour leur identité culturelle et personnelle présentant leurs propres valeurs. Les recherches sur ce sujet révèlent bien que les facteurs socioculturels, psychologiques et personnels ont un impact sur la décision d'achat et ou de préférence du tissu "pagne". Dans ce cadre, il s'agit de déterminer la relation entre ces facteurs vers la fidélité ou préférence au tissu "pagne" par ces femmes africaines.

Pratique

Généralement, l'habillement est l'un des indicateurs du statut social. La diversité des préférences vestimentaires est liée à la culture d'un pays. Ainsi, dans cette partie pratique de la recherche, les perceptions des femmes africaines sont recueillies à partir d'un questionnaire. C'est-à-dire que les données résultent des avis des différents groupes de femmes : les étudiantes, les travailleurs, les femmes au foyer, etc.

Ainsi, l'étude est basée sur l'analyse des réponses de ses femmes africaines pour reconnaître et réaffirmer les facteurs influençant leur comportement vestimentaire à préférer le tissu "Pagne". Les données de recherche ont été recueillies à partir d'une enquête ciblant les femmes et les filles africaines en Turquie. Ainsi, 70 d'entre elles ont contribué à l'élaboration de l'analyse de notre recherche. Les données ont été collectées entre le 15 novembre et le 15 décembre 2020. Dans l'enquête, la méthode d'enquête « face à face » et les méthodes d'enquête en ligne (Whatsapp) ont été utilisées pour la collecte de données. Mais pour la plupart des participantes, elles ont été contactées via le Whatsapp (en ligne). Pour ce faire, le questionnaire se présente comme suit :

- La première partie (partie I) présente les informations personnelles des : le sexe, l'âge, le revenu mensuel, l'état matrimonial, le niveau d'éducation, le lieu de naissance, la profession, la nationalité, afin de fournir une compréhension globale de leurs profils ;
- Dans la seconde partie du questionnaire (partie II), nous cherchons à explorer les avis généraux sur l'analyse de facteurs affectant le comportement vestimentaire des femmes africaines en portant le tissu "Pagne".

Afin d'obtenir et d'interpréter les données de la recherche, la méthode d'enquête utilisée est de collecter des données après l'analyse des réponses des participantes, dans le but d'interpréter les résultats et analyser les données recueillies. Dans le tableau n°1 ci-dessous, la répartition des caractéristiques démographiques des personnes ayant participées à l'enquête dans le cadre de la recherche est donnée.

Tableau n°1

Répartition des participantes selon les caractéristiques démographiques

Sexe	Fréquence (f)	Pourcentage (%)	Age	Fréquence (f)	Pourcentage (%)
Masculin	-	-	Moins et égal à 20	19	27,14
			21-30	26	37,14
			31-40	7	10
Féminin	70	100,0	41-50	14	20
			Plus de 51	4	5,72
Total	70	100	Total	70	100
Revenu mensuel	Fréquence (f)	Pourcentage (%)	Niveau d'étude	Fréquence (f)	Pourcentage (%)
Moins de 1000	3	4,29	Lycée	16	22,86
1001-2500	27	38,57	Avant la licence	18	25,71
2501-4500	25	35,71	Licence	31	44,29
6501-8500	11	15,71	Après la licence	5	7,14
8501 et plus	4	5,72			
Total	70	100	Total	70	100

Situation matrimoniale	Fréquence (f)	Pourcentage (%)	Lieu de Résidence	Fréquence (f)	Pourcentage (%)
Célibataire	39	55,71	Village	2	2,86
Marié(e)	30	42,86	Petite-ville	5	7,14
			Ville	42	60
Divorcé(e) et Veuve	1	1,43	Grande-ville	21	30
Total	70	100	Total	70	100
Profession	Fréquence (f)	Pourcentage (%)	Nationalité	Fréquence(f)	Pourcentage (%)
Fonctionnaires	8	11,43	Congo 	17	24,29
Employé(e)s	13	18,57	Gabon 	11	15,71
Etudiant(e)s	36	51,42	Tchad 	6	8,57
Non-employés	8	11,43	Mali 	2	2,86
Ménagères	4	5,72	Cameroun 	5	7,14
Retraité(e)s	1	1,43	Démocratique Congo 	29	41,43
Total	70	100	Total	70	100

Source: A partir d'une enquête sur terrain, les données ont été recueillies (en personne) entre le 15 novembre et le 15 décembre 2020. Dans l'enquête, la méthode d'enquête « face à face » et les méthodes d'enquête en ligne ont été utilisées comme méthodes de collecte de données.

Commentaire n°1 :

Comme le montre le tableau n°1, 100 % des répondant(e)s au cours de l'enquête étaient toutes les femmes. Le groupe d'âge est à partir de 20 ans et plus. Les étudiantes et les répondantes pour la plupart (38,57%) ont un revenu mensuel de 1001-2500 Lira (TL). Lorsque l'on regarde les régions (où elles résident) des personnes interrogées participant à l'enquête, on constate que 2,86 % résident dans des villages ; 7,14 % dans des petites-villes, 60 % dans des villes et 30 % dans des zones métropolitaines (grandes villes). On peut aussi dire ce tableau présente la profession et les diverses nationalités des participantes à l'enquête.

Analyse des données sur les facteurs affectant le comportement des femmes africaines portant le tissu "Pagne"

Les données de cette étude démontrent que les normes sociales influencent de manière significative la préférence des femmes africaines au le tissu "Pagne" pour faire valoir leur identité culturelle et l'image sociale. Les résultats de cette recherche devraient contribuer à la documentation des facteurs affectant le comportement des femmes africaines portant le tissu "Pagne" (Partie II du questionnaire : présente les questions sur de facteurs affectant le comportement des femmes africaines à porter le tissu "Pagne". Elle a été présentée sous forme de questionnaire à choix unique (1 = tout à fait d'accord, 2 = partiellement d'accord, 3 = indécis, 4 = partiellement en désaccord, 5 = totalement en désaccord)).

Ainsi, le tableau n°2 présente les données concernant les questions liées sur facteurs socioculturels.

Tableau n°2

Réponses données aux questions concernant les facteurs socio-culturels

	En Nombre	%	1	2	3	4	5
Selon ma culture, j'aime le tissu "Pagne"	70	%100	(50) %71,43	(20) %28,57	(-) -	(-) -	(-) -
Avec la classe sociale élevée, je préfère le tissu "Pagne"	70	%100	(5) %7,14	(25) %35,71	(30) %32,86	(10) %14,29	(-) -
Avec la classe sociale moyenne, j'utilise le tissu "Pagne"	70	%100	(10) %14,29	(25) %35,71	(2) %2,86	(29) %41,43	(4) %5,72
Classe sociale faible, je paie le tissu "Pagne"	70	%100	(4) %5,72	(21) %30	(35) %50	(5) %7,14	(5) %7,14
je me suis habituée de porter le tissu "Pagne" avec mes ami(e)s, proches, parents, voisin(e)s (Groupes de référence primaires)	70	%100	(29) %41,43	(26) %37,14	(10) %14,29	(3) %4,29	(2) %2,86
Je choisis de porter le tissu "Pagne" pour paraître comme des célèbres femmes (Groupes de référence secondaires)	70	%100	(6) %8,57	(26) %37,14	(36) %51,41	(-) -	(2) %2,86
Selon la mode, je préfère porter des vêtements au style occidental	70	%100	(46) %65,71	(13) %18,57	(2) %2,86	(1) %1,43	(8) %11,43
Tissu "Pagne" ou style occidental, je m'adapte à tous styles de vêtements	70	% 100	(36) %51,41	(15) %21,43	(17) %24,29	(-) -	(2) %2,86

Source : A partir d'une enquête sur terrain, les données ont été recueillies (en personne) entre le 15 novembre et le 15 décembre 2020. Dans l'enquête, la méthode d'enquête « face à face » et les méthodes d'enquête en ligne ont été utilisées comme méthodes de collecte de données.

Commentaire n°2 :

Comme le montre le tableau n°2, il est supposé dans la recherche qu'il existe une relation entre les valeurs personnelles de ses femmes et leur fidélité à leur mode vestimentaire. De plus, il est supposé que les raisons, qui affectent la fidélité de ses participantes à ce tissu "pagne", seront différentes selon différents lieux de résidence. Pour cette raison, les variables de critère de choix sont la fidélité à la

culture africaine, critère d'estime et les valeurs personnelles. Cette enquête a été menée pour analyser la deuxième hypothèse de l'étude (la deuxième hypothèse suppose que le style vestimentaire est dépendant de chaque culture, chaque classe sociale, chaque statut et chaque groupe de référence par exemple le statut socio-culturel). Dans cette partie, les opinions de ses femmes mettent l'accent sur le point que les femmes s'adaptent aussi dans un nouveau contexte socioculturel, en tenant compte du climat et du style vestimentaire du nouveau pays qu'elles résident.

Facteurs psychologiques affectant le vestimentaire des femmes africaines à porter le tissu "Pagne"

Les résultats sur les facteurs psychologiques affectant le comportement vestimentaire de ses femmes africaines sont inclus dans le tableau n°3 qui s'y trouve ci-dessous.

Tableau n°3

Enquête sur les facteurs psychologiques affectant le comportement vestimentaire de ses femmes sub-sahariennes.

	Total	%	1	2	3	4	5
Avec le nouveau climat dans un autre pays, j'utilise plus le style occidental	70	%100	(57) % 81,43	(12) %17,14	(1) %1,43	(-) -	(-) -
Je préfère de porter le tissu "Pagne" pour toutes les occasions (rester à la maison ou sorties)	70	%100	(46) % 65,71	(13) %18,57	(2) %2,86	(1) %1,43	(8) %11,43
Pour les occasions de fêtes, des mariages, des sorties, cérémonies, etc..., je préfère porter le tissu "Pagne"	70	%100	(30) %42,86	(26) %37,14	(1) %1,43	(5) %7,14	(8) %11,43
Par rapport à ma personnalité, le tissu "Pagne" est ma préférence	70	%100	(50) %71,43	(15) %21,43	(1) %1,43	(3) %4,29	(1) %1,43
Avec ma perception personnelle, je m'habille plus au style occidental que de tissu "Pagne"	70	%100	(5) %7,14	(1) %1,43	(47) %67,14	(17) %24,29	(-) -
Je choisis le tissu "Pagne" pour un motif personnel	70	%100	(41) %58,57	(26) %37,14	(3) % 4,29	(-) -	(-) -
Avec ma culture africaine, elle ne peut m'empêcher à s'adapter à tout style (occidental et ou africain)	70	%100	(30) %42,86	(10) %14,29	(16) %22,86	(14) %20	(-) -

Source: A partir d'une enquête sur terrain, les données ont été recueillies (en personne) entre le 15 novembre et le 15 décembre 2020. Dans l'enquête, la méthode d'enquête « face à face » et les méthodes d'enquête en ligne ont été utilisées comme méthodes de collecte de données.

Commentaire n° 3 :

Selon les données du tableau n°3, les 57 femmes soit 81,43% qui ont répondu à la première question (avec le nouveau climat dans un autre pays, j'utilise plus le style occidental), elles s'adaptent au style vestimentaire du nouveau pays en s'adaptant au nouveau contexte socio-culturel. Cependant, pour la question "je choisis le tissu "Pagne" pour un motif personnel, 41 femmes (58,57 %) soutiennent également l'idée qu'elles préfèrent utiliser le tissu "Pagne" comme vêtement, par rapport à la mode occidentale. Comme point essentiel, nous pouvons dire que la majorité des femmes africaines selon leur identité culturelle et personnelle, en portant ce tissu "Pagne", elles veulent présenter l'image positive des valeurs africaines et de leur origine.

Facteurs personnels affectant le style vestimentaire des femmes africaines (préférence du tissu "Pagne")

Les résultats dans le tableau n° 4 présentent les données sur les facteurs personnels influençant les femmes africaines à porter le tissu "Pagne".

Tableau n°4

Données sur les facteurs personnels affectant le comportement vestimentaire des femmes subsahariennes.

	Total	%	1	2	3	4	5
J'utilise des vêtements au style occidental que le tissu "pagne" (la plupart de jeunes femmes entre 20 à 30 ans sont d'accord).	70	%100	(12) %17,14	(40) %57,14	(-) -	(8) %11,43	(10) %14,29
Je porte du "Pagne" plus que les vêtements au style occidental (les femmes âgées entre 31 à 51 ans qui sont d'accord).	70	%100	(25) %35,71	(15) %21,43	(10) %14,29	(20) %28,57	(-) -
Avec mes revenus mensuels, je préfère porter le "pagne"	70	%100	(30) %42,86	(26) %37,14	(1) %1,43	(5) %7,14	(8) %11,43
Par rapport à mon revenu mensuel, ma préférence porte sur le style occidental	70	%100	(45) %64,29	(15) %21,43	(-) -	(10) %14,29	(10) %14,29
Avec le statut d'épouse, ma préférence porte sur le "pagne"	70	%100	(30) %42,86	(10) %14,29	(16) %22,86	(14) %20	(-) -
Etant célibataire, mon style reste le choix des vêtements à la mode occidentale	70	%100	(48) %68,57	(7) %10	(11) %15,71	(1) %1,43	(3) %4,29
Par rapport à mon âge (jeunesse), j'aime le tissu "pagne"	70	%100	(6) %8,57	(6) %8,57	(56) %80	(-) -	(2) %2,86
Etant adulte, le style vestimentaire du pagne que je préfère	70	%100	(29) %41,43	(26) %37,14	(10) %14,29	(3) %4,29	(2) %2,86
Par rapport à mon âge avancé, le port du pagne est ma préférence	70	%100	(63) %90	(2) %2,86	(-) -	(1) %1,43	(4) %4,57
Dans le cadre professionnel, le style occidental est mon choix	70	%100	(29) %41,43	(27) %38,57	(3) %4,29	(11) %15,71	(-) -
Environnement socio- professionnel, mon choix porte sur le pagne	70	%100	(39) %55,71	(18) %25,71	(7) %10	(2) %2,86	(4) %4,57

Source: A partir d'une enquête sur terrain, les données ont été recueillies (en personne) entre le 15 novembre et le 15 décembre 2020. Dans l'enquête, la méthode d'enquête « face à face » et les méthodes d'enquête en ligne ont été utilisées comme méthodes de collecte de données.

Commentaire n° 4 :

Sur la base des données dans le tableau n°5, il est indiqué que le choix des vêtements de femmes (dans l'enquête) dépend de leur niveau d'âge, pour dire que les plus âgées, elles utilisent de moins en moins la mode occidentale pour adopter la mode africaine. Dans un sens, elles se situent dans un segment légèrement dans la tranche d'âge moyenne (adulte) et donc elles utilisent moins la mode occidentale pour adopter plus la mode africaine (pagne). Pour la question « Etant célibataire, mon style reste le choix des vêtements occidentaux », les réponses de 48 jeunes âgés de 20 à 31 ans (68,57%) sont plus dominantes. Mais plus encore sur la question « Par rapport à mon âge (jeunesse), j'aime le tissu "Pagne" », il se présente un taux très faible que de 8,57% de femmes soit 6 jeunes, rejoignent l'idée qu'elle aime le pagne à la place du style occidental. Comme point essentiel à retenir, c'est qu'en fonction des facteurs personnels (comme l'âge, la situation matrimoniale), les femmes célibataires ou mariées peuvent parfois se distinguer dans leur choix vestimentaire en gardant leur valeur culturelle d'origine. Ce qui se diffère pour le style des plus jeunes avec un style occidental.

Conclusions

Ce travail a présenté les facteurs clés sur le choix du tissu "Pagne" par les femmes africaines. Le port du tissu "Pagne", par une grande majorité des femmes africaines, est lié à la culture et aux valeurs africaines. Pour dire, cette recherche a permis de mettre en évidence les facteurs clés qui affectent le style vestimentaire des femmes africaines au choix du tissu "Pagne". En d'autres termes, les facteurs sont tels que ; les facteurs socioculturels, psychologiques et personnels. Ainsi, la recherche a mis en

évidence la relation entre les facteurs socioculturels, psychologiques et personnels avec l'attachement à la préférence du tissu "Pagne" par cette majorité de ses femmes africaines. Dans ce contexte, à la suite de l'analyse des données pour déterminer les « facteurs affectant le style vestimentaire des femmes africaines », c'est ainsi les principaux facteurs ont été déterminés. Afin de confirmer nos hypothèses, des questions ci-dessous ont été posées :

- La préférence du tissu "pagne" par des femmes africaines est-elle liée aux différents facteurs personnels ?
- Quels sont les facteurs socioculturels qui affectent le comportement vestimentaire des femmes africaines ?
- Les facteurs psychologiques affectent-ils le comportement vestimentaire des femmes sub-sahariennes ?

A ce titre, trois hypothèses se présentent comme suit :

- Dans la première hypothèse, elle montre que le choix vestimentaire des femmes dépend des facteurs personnels (revenu, profession, âge, situation matrimoniale par la différence entre femmes mariées et célibataires) ;
- Dans la seconde hypothèse, avec le style vestimentaire (chaque culture, chaque classe sociale, chaque statut et ou bien autre) suppose que cela dépend aussi de la situation socio-culturelle ;
- Facteurs (aspects) psychologiques sur le vestimentaire (motif, attitude, personnalité et perception) reflètent aussi les facteurs influencent le choix et ou la préférence vers le tissu "pagne".

Pour affirmer les hypothèses indiquées ci-dessus, les données obtenues à partir du questionnaire ont été interprétées et analysées en fonction des réponses recueillies. A la lumière des données de l'enquête, les raisons affectant la perception personnelle des participantes à l'enquête ont été examinées. Il existe plusieurs raisons pour la préférence d'un style de vêtements une personne à une autre personne, et ou d'un pays à un autre pays. Dans ce contexte, les normes sociales (climat, style vestimentaire), la personnalité, l'âge, l'état matrimonial ont été perçus comme étant les facteurs clés au premier plan. Pour dire, les facteurs socioculturels, psychologiques et personnels influencent fortement le style vestimentaire de ses femmes africaines pour valoriser leur identité culturelle et africaine. Selon leurs réponses, nous pouvons attester que le "Pagne" reflète d'une grande importance pour leur identité africaine et sociale. Toute fois, nous avons constaté, lors de l'analyse des données, les plus jeunes préfèrent la mode occidentale pour une image de physionomie juvénile, par rapport à celles un peu plus âgées qui préfèrent le tissu "Pagne". Nous mettons l'accent sur le fait qu'elles se trouvent dans un pays étranger comme la Turquie, les femmes africaines adoptent le style occidental pour s'adapter à l'environnement socio-culturel. Pour dire, dans un pays étranger, avec le changement au niveau du climat, les femmes africaines s'adaptent au nouveau style vestimentaire. Car il est bénéfique pour les femmes de s'adapter en se conformant à la société dans laquelle elles se trouvent. De plus, les femmes interrogées soulignent un point capital, qui stipule qu'elles achètent principalement leurs pagnes (de marques préférées et de qualité) que leurs familles ont déjà achetés et ou qui sont admirés par leurs ami(e)s et proches. Pour ajouter, avec la mondialisation, le style occidental qui est fortement plus porté par toutes les femmes en général, et par les jeunes filles en particulier, pour une raison d'image dite moderne. Mais, en résumé, la mode vestimentaire africaine (tissu "Pagne") est toujours aussi représentée par les femmes africaines pour défendre leur identité culturelle et africaine dans des occasions et fêtes.

Pour finir, d'après les résultats de notre enquête, les principales raisons du port du tissu sont la fidélité à la culture et préservation de leurs propres valeurs africaines. Enfin, selon les femmes africaines, à travers les données de l'enquête, il a été démontré que le tissu "Pagne" est un moyen d'identité culturelle africaine à l'engagement, à la conservation et à la valorisation de l'image africaine. Pour ses femmes, il est bénéfique de s'habiller avec du tissu "Pagne" pour montrer leur attachement à l'image de marque de leur style de vie vestimentaire partout elles se trouvent. En donnant, de l'importance à la culture, aux valeurs personnelles de ses femmes africaines, ce sujet fait partie d'un des thèmes ayant un champ d'analyse très vaste. Ainsi pour clore, cette recherche suscite d'autres interrogations. Par exemple, le port du pagne est-il essentiel pour préserver l'identité africaine et culturelle? Le pagne

reflète -t-il reellement le style vestimentaire africain? Le tissu pagne est-il toujours porté dans un pays occidental par les femmes? Pourquoi les facteurs comme l'âge, le statut matrimonial et professionnel de la femme africaine portent un accent particulier dans les préférences de son style vestimentaire? ...

Toutes ses interrogations liées à la problématique de nouvelles perspectives et pistes de recherche pourront faire l'objet des recherches ultérieures pour la valorisation de la mode africaine en tissu pagne.

Références

- Asta, A., (2012), " Pagne : Afrika kültürünün tarihi ", <https://www.centerblog.net> .
- Babacan, M., Onaran, B., ve diğerleri (2015), " İlkeler ve İşlevlerle İşletme", Sosyal Medya Destekli, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Bardakçı, H., Özçelik, O., ve Kılıç, S., (2015), " Cinsiyet ile tüketici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve Ampirik bir uygulama ", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt : 8, İstanbul.
- Bennett, A., (2013), " Kültür ve gündelik hayat ", (Çeviri Tokdoğan, N., Şenel, B., ve Yener, U., (2005), " Culture and Every day Life "), Phoenix yayınevi, ISBN : 978-605-4657-60-5, Ankara.
- Durmaz, Y., ve Bahar, R., (2011), " Tüketicilerin satın alma davranışları üzerine sosyolojik faktörlerin etkisinin incelenmesine yönelik bir çalışma ", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt :10, ISSN : 1304-0278, WWW.esos.org .
- Korkmaz, S., Eser, Z., ve Öztürk, S., (2017), " Pazarlama : Kavramlar- İlkeler- Kararlar ", Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Kotler, P., (2005), " Principes of Marketing ", Prentice Hall, 10th Edition.
- Millman D., Walker R., (2013), " Brand Thinking and Other Noble Pursuits ", 4th Edition, ISBN: 9781621533672, Allworth Publishing.
- Seyhan, G., (2011), " Pazarlama Yönetimi ", İlya İzmir yayınevi, İzmir.
- Tekin, İ., E., (2016), " Uygulamalı davranış analizi ", Eğitim Öğretim Pazarlama Sanayi, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (2016), " Giyim nedir, giyim ne demek? ", <https://www.nedir.com/giyim.tdk.gov.tr> .
- Üner, M., (2015), " Genel işletmecilik ", Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Yiğit, A., " Future işletme konu anlatımı ", Gazi kitabevi, Ankara.

INSÉCURITÉ TERRITORIALE ET SITUATION ALIMENTAIRE À L'EXTRÊME-NORD-CAMEROUN: CRISE ET ALTERNATIVE

ARTICLE DE RECHERCHE

Doktora :Hamidou IBRAHİMOU

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ibrahimfils7@yahoo.fr

ORCID: 0000-0003-12535304-4685

Gönderim Tarihi: 09.11.2021 Kabul Tarihi: 28.12.2021

Alıntı: IBRAHİMOU, H. (2021). Insécurité Territoriale Et Situation Alimentaire À L'Extrême-Nord-Cameroun: Crise Et Alternative. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(1),77-90.

RÉSUMÉ : Ces dernières décennies, la progression de l'insécurité alimentaire moyenne ou grave a été la plus marquée particulièrement en Afrique subsaharienne. La sécurité alimentaire en Afrique tropicale est vulnérable et surtout menacée par de nombreux facteurs en l'occurrence le changement climatique et l'insécurité territoriale. Nombreux sont les africains dont la capacité d'accès à une alimentation suffisante, sans danger et capable de subvenir à leurs besoins nutritifs en toute circonstance se trouve être menacé chaque jour. L'Afrique subsaharienne se présente alors comme la région du monde la plus impactée au plan de la sécurité alimentaire dû aux multiples crises socioéconomiques et/ou écologiques. En outre, cette région est essentiellement vulnérable face aux influences des groupuscules fondamentalistes et des réseaux terroristes qui tourmentent les populations villageoises. La majorité des populations rurales vit en deçà du seuil de pauvreté et dépend particulièrement de l'agriculture saisonnière, de l'élevage ou encore de la pêche. Cette analyse se focalise fondamentalement sur la situation alimentaire des populations de l'Extrême-Nord-Cameroun qui souffrent des impacts d'insécurité territoriale depuis 2012/2013. Cette région frontalière à l'Ouest par le Nigeria et au Nord-Est par le Tchad subit les conséquences liées à la crise sécuritaire imputable aux multiples assauts terroristes de l'organisation *Boko Haram*. Une situation conjoncturelle liée à l'insécurité transfrontalière provoquant ainsi des déplacements des populations vers l'intérieur du Cameroun conduisant inéluctablement à une surpopulation dans certaines localités et par conséquent une surconsommation des denrées alimentaires disponibles ; un déséquilibre qui n'est pas sans conséquence. Dès lors, on constate que l'alimentation des populations septentrionales étant essentiellement céréalière, l'abandon de l'agriculture par les populations fuyant l'insécurité renforce radicalement le risque de déficit alimentaire. Le but de cette réflexion est d'abord de décrire les impacts locaux de cette crise territoriale sur la situation de la sécurité alimentaire dans cette région vulnérable ; ensuite, analyser les stratégies de résilience mises en place par les populations locales ; et enfin déterminer le rôle des institutions, des organisations et des acteurs locaux en vue de faire face à cette situation délicate.

Mots clés : Boko Haram, (in)sécurité alimentaire, stratégies d'adaptation, Extrême-nord.

Territorial Insecurity and Food Situation in The Far North Cameroon: Crisis and Alternative

ABSTRACT: In recent decades, the increase of moderate or severe food insecurity has been most marked, particularly in sub-Saharan Africa. Food security in tropical Africa is vulnerable and above all threatened by many factors including climate change and territorial insecurity. There are many Africans whose ability to access sufficient, safe and self-sufficient food under all circumstances is threatened every day. Sub-Saharan Africa then presents itself as the region of the world most affected in terms of food security due to multiple socioeconomic and / or ecological crises. In addition, this region is essentially vulnerable to the influences of fundamentalist groups and terrorist networks which torment the village populations. The majority of rural populations live below the poverty line and are particularly dependent on seasonal agriculture, animal husbandry and fishing. This analysis focuses fundamentally on the food situation of the populations of the Far North Cameroon who have suffered from the impacts of territorial insecurity since 2012/2013. This region bordering on the West by Nigeria and in the North-East by Chad is suffering the consequences linked to the security crisis attributable to the multiple terrorist attacks of the *Boko Haram* organization. A cyclical situation linked to cross-border insecurity thus causing displacement of populations within Cameroon, inevitably leading to overpopulation in certain localities and consequently overconsumption of available foodstuffs; an imbalance which is not without consequences. Therefore, we see that the diet of the northern populations being mainly cereals, the abandonment of agriculture by populations fleeing insecurity radically increases the potential risk of food deficit. The purpose of this reflection is first to describe the local impacts of this territorial crisis on the food security situation in this vulnerable region; then, analyze the resilience strategies put in place by the local populations; and finally determine the role of institutions, organizations and local actors in order to face this delicate situation

Key words: Boko Haram, food (in) security, adaptation strategies, Far North.

Introduction

L'insécurité désigne « le sentiment fait d'anxiété ou de peur que peut ressentir un individu ou une collectivité dans la vie quotidienne devant ce qui peut advenir » (Kossoumna Liba'a et al, 2011). Cette situation est l'apanage de l'Extrême-Nord-Cameroun qui traverse depuis une décennie une crise caractérisée par l'incertitude, l'ambiguïté et l'imprévisibilité due à la violence terroriste du phénomène Boko Haram. Si l'insécurité semble dans cette région un phénomène séculaire voir endémique à travers le phénomène des coupeurs de route, et des rapt (Saïbou, 2010), il n'en demeure pas moins que le terrorisme semble inédit (Seignobos, 2015). Cette crise sécuritaire régionale qui secoue toute la région du lac Tchad a pour conséquence l'accroissement des difficultés socio-économiques que connaissent les populations du Nord-Cameroun. C'est notamment le cas des problématiques liées à l'alimentation.

En effet, les facteurs de risques de dégradation de la situation alimentaire dans le septentrion avaient presque toujours été rattachés soit à des causes environnementales (sécheresse ou inondations) soit simplement à la paupérisation accrue des populations locales. Cependant, depuis l'explosion de l'insécurité en 2010 à l'Extrême-Nord-Cameroun, les populations des localités frontalières au Nigeria (Kerawa, Amchidé, Fotokole...) ont déserté leurs terres agricoles et abandonné leurs bétails suite aux assauts répétés de la nébuleuse Boko Haram (agressions, kidnappings, vols). Cette situation conjoncturelle liée à l'insécurité transfrontalière a provoqué des déplacements des populations vers l'intérieur du pays. Dès lors, on constate que l'alimentation des populations septentrionales étant essentiellement céréalière, l'abandon de l'élevage et des terres arables engendrerait irréversiblement un risque potentiel d'insécurité alimentaire. Depuis le Sommet mondial de l'alimentation de 1996, l'on reconnaît que :

La sécurité alimentaire existe lorsque tous les êtres humains ont, à tout moment, un accès physique et économique à une nourriture suffisante, saine et nutritive leur permettant de satisfaire leurs besoins énergétiques et leurs préférences alimentaires pour mener une vie saine et active¹.

Par conséquent, on est en situation d'insécurité alimentaire lorsqu'on est à la fois dans l'incapacité d'avoir accès à une alimentation adéquate et qu'il y'a un risque que cela se reproduise (FAO, 2012). D'après une étude sur les besoins alimentaires au Cameroun en 2015 :

Environ 1 078 187 personnes font face à l'insécurité alimentaire au Cameroun. Les régions de l'Extrême-Nord (soit 545 499 personnes) et du Nord (soit 276 702 personnes) connaissent les taux les plus élevés tandis que l'Adamaoua (51 391) et l'Est (54 489) sont moins exposés².

La situation politique d'un pays influence grandement la disponibilité, l'accessibilité, la stabilité et la capacité d'utiliser une alimentation nutritive. Tout comme une région où on ne mange pas à sa faim est plus susceptible de faire face à une augmentation de la criminalité et de la délinquance. La crise alimentaire et les conflits armés sont des facteurs importants de l'insécurité territoriale (Cohen et al, 1999), la question est alors celle de savoir : quelles sont les actions et les stratégies développées pour faire face à l'insécurité alimentaire exacerbée par la crise frontalière dans la région de l'Extrême-Nord-Cameroun? Cette réflexion porte sur l'impact local du phénomène Boko Haram sur la sécurité alimentaire à Maroua, Mora et Mokolo, mais aussi sur les actions développées pour y faire face. Elle a pour objectif de cartographier l'état de la situation alimentaire depuis l'explosion de l'insécurité transfrontalière et de cerner les stratégies endogènes développées par les acteurs territoriaux pour faire face à cette situation.

Pour ce faire, « l'évaluation de la sécurité alimentaire en situation d'urgence (EFSA) » (PAM, 2009) qui est un cadre conceptuel et théorique développé par le Programme Alimentaire Mondiale a servi de référence pour l'analyse. Il s'agit d'un cadre qui a pour finalité de mesurer les répercussions d'un choc sur la sécurité alimentaire des ménages et des communautés dans la zone touchée. Il a été agencé sur 3 piliers de la sécurité alimentaire : les disponibilités alimentaires, l'accès à l'alimentation et l'utilisation des produits alimentaires qui ont été saisis à partir d'une approche qualitative. Par ailleurs, l'identification des mécanismes de solidarité et des formes de construction de l'action a permis de mettre à jour les formes de construction de la sécurité alimentaire dans la zone de conflit comme

¹Déclaration de Rome sur la sécurité alimentaire mondiale et Plan d'action du sommet mondial de l'alimentation. Rome: FAO.

²Selon : https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/HNO_Cameroon_Final_20141216.pdf

objectif commun porté par les différents acteurs. Ainsi, l'analyse est construite sur une approche qui permet de saisir les dimensions plurielles de la sécurité alimentaire et du terrorisme. Dans une perspective interdisciplinaire associant la sociologie et la science politique, les développements s'articulent autour des données issues de l'analyse documentaire et des entretiens menés sur le terrain avec les autorités administratives, les forces de l'ordre et les communautés locales.

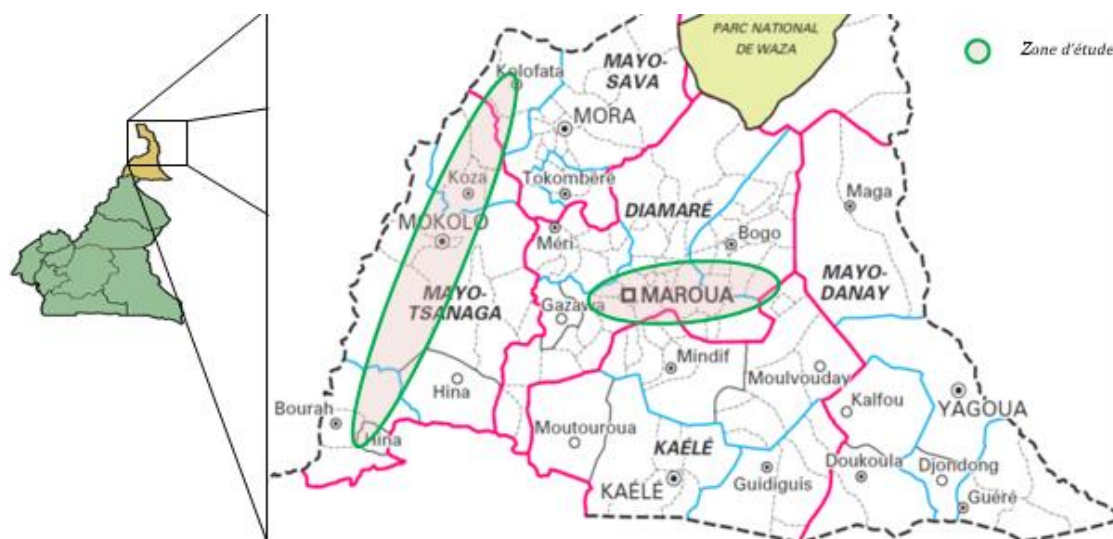

Figure. 1: Carte de la zone d'étude, Rapport MINRESI-CNE, Le Cameroun dans la zone CEMAC: défis, contraintes et opportunités (2015)

Sociogénèse de la crise alimentaire à l'Extrême-Nord-Cameroun : une combinaison de facteurs

Deuxième région la plus peuplée et la plus dense du Cameroun, l'Extrême-Nord-Cameroun connaît depuis quelques décennies une situation alimentaire aggravée par des facteurs anthropiques, structurels et conjoncturels. La conjugaison de ces facteurs à la crise sécuritaire que subit la région a transformé la situation d'insuffisance alimentaire qui caractérisait déjà cette région en une véritable situation de crise alimentaire. Le décriptage des conditions alimentaires avant et pendant la crise démontre à suffisance l'épine que représente Boko Haram dans la survie de ces populations.

Décriptage des conditions alimentaires avant la crise

Les particularités géographique et climatique de la région de l'Extrême-Nord-Cameroun l'ont toujours plus ou moins exposé à des situations pouvant entraîner des difficultés alimentaires. Du fait qu'elle est située dans la zone sahélienne, l'Extrême-Nord Cameroun connaît un climat rude caractérisé par l'irrégularité des pluies et la durée relativement longue de la saison sèche. Avec la désertisation et les changements climatiques, la baisse importante de la pluviométrie et le dessèchement des cours d'eau ont entraîné l'instabilité du calendrier agricole causant alors une fluctuation importante de la production agricole et des prix des produits alimentaires. Cette situation pluviométrique a été particulièrement alarmante en 2015 du fait que les départements affectés par l'insécurité imposée Boko Haram (Mayo-Sava, Mayo-Tsanaga et Logone-et-Chari) ont été les plus arrosés de la région, alors que les bassins de production n'étaient pas mis en culture parce que les populations ont quitté leurs villages. Pendant ce temps les trois autres départements de la région (Mayo-Danay, Mayo-Kani et Diamaré) plus exposés au conflit ont fait face à un climat très rude³. Pourtant, l'agriculture représente pour 86,5 % des ménages de cette région l'activité principale (Fomekong et Ngono, 2011), dans un contexte où le niveau d'incidence de la pauvreté est de 65,9 % (ECAM 3). Cette situation a pour conséquence d'entraîner l'accroissement structurel de la dépendance alimentaire de cette région à l'égard des importations de certaines céréales tels le riz et le blé (Temple et al 2010). La sous-alimentation et l'insuffisance alimentaire ont donc toujours caractérisé la région de l'Extrême-Nord Cameroun et les zones rurales seraient les plus touchées. En 2011, 17,9 % des ménages de l'Extrême-Nord étaient en situation d'insécurité alimentaire (PAM, 2015). D'après la même étude, l'insécurité alimentaire serait plus présente en zone rurale (41 %) qu'en zone urbaine (22 %). Les départements du Logone et Chari, Mayo Sava et Mayo Tsanaga qui

³D'après l'édition du 14 septembre 2015 du journal *Cameroon Tribune*.

sont frontaliers avec le Nigéria sont les plus touchés par la crise sécuritaire. L'insécurité alimentaire y serait passée de 23 % à 37,9 % en l'espace de quelques mois. De même, le Logone et Chari est le département le plus vulnérable avec 80 % des populations n'étant pas à même d'assurer leurs besoins alimentaires.

Aspects transfrontaliers de la crise Boko Haram

La dynamique économique, la situation sécuritaire et alimentaire de la région de l'Extrême-Nord du Cameroun ont longtemps été liées à sa position géographique. Elle est une région frontière, en contact permanent avec le Tchad et le Nigeria. Cette position fait d'elle un maillon essentiel dans la chaîne d'animation de l'économie transfrontalière, aux côtés des grands "centres commerciaux" que sont Maiduguri au Nigeria et Ndjamena au Tchad. La dégradation de la situation sécuritaire du fait des agissements de la secte terroriste Boko Haram a rompu cette dynamique structurée par la dialectique de l'offre et de la demande. Aussi, les effets de l'insécurité en terme alimentaire ne peuvent-ils être envisagés qu'à travers une approche transfrontalière. Jadis, l'équilibre alimentaire des populations du Nord -Est du Nigeria était fortement lié à la production vivrière et céréalière de l'Extrême-Nord du Cameroun. L'essentiel des récoltes était écoulé au Nigeria. Les paysans camerounais trouvaient ainsi au Nigeria des débouchés pour leurs produits⁴. Les fonds récoltés de la vente de ces produits (mil, maïs, arachide, tomates, poisson, etc.) permettaient à ces derniers d'acheter des produits manufacturés dont était pourvoyeurs l'industrie nigériane (boisson gazeuse, friandise, pâtes alimentaires, conserves, etc.).

La crise sécuritaire dans la région de l'Extrême-Nord-Cameroun n'a donc pas des effets unidirectionnels en termes d'approvisionnement en produit alimentaire. Il n'y a donc pas une discontinuité spatiale en termes d'effets sur la sécurité alimentaire, mais bien une continuité qui permet d'observer que, de part et d'autre de la frontière, il n'existe plus des producteurs et d'acheteurs. Ceux-ci ont abandonné les zones d'échanges que constituaient les marchés frontaliers. Les exploitations agricoles sont désormais des champs de mines antipersonnel et des lignes de front. Le faisceau d'effets en terme alimentaire ne se limite pas simplement au périmètre frontalier, mais s'étend également dans les agglomérations du Nord-Cameroun et du Nord-Est du Nigeria. La dépendance quasi exclusive de ces grandes agglomérations selon le schéma centre-périphérie permet d'étendre les effets de l'insécurité dans un spectre plus large. En effet, concernant le Cameroun, certaines villes septentrionales ont toujours été dépendantes de la production halieutique venant de plusieurs îles du Lac Tchad. L'attaque des villages de pêcheurs par la secte islamiste a perturbé les activités dans le secteur de la pêche. Sur le plan agricole les villes comme Mokolo, Kerawa, Mogodé, Kolofata, ont vu les activités de ce secteur périlcliter du fait de la crise sécuritaire. Les itinéraires de transhumance se sont vus détournés à cause de la crise ; les éleveurs redoutant les guet-apens des terroristes. Cette situation d'instabilité dans l'Extrême-Nord du Cameroun menace ainsi d'une part les approvisionnements et d'autre part provoque une inflation sur les marchés locaux.

Interaction entre l'insécurité territoriale et la situation alimentaire dans l'Extrême-Nord-Cameroun.

La sécurité alimentaire a toujours été un enjeu important dans la région de l'Extrême-Nord-Cameroun. Les aléas climatiques et les difficultés liées aux périodes de sècheresses ont souvent causé la sous-alimentation dans certaines zones de cette région. Toutefois cette situation s'est aggravée avec l'arrivée de la secte Boko Haram. Les données issues des analyses et des échanges avec les acteurs de la région (entretien avec le délégué départemental du commerce de Mayo Tsanaga, les populations et ménages) permettent de saisir l'ampleur de la situation. Elles renseignent particulièrement sur la rareté des produits alimentaires, les difficultés que les populations connaissent pour y avoir accès, et les problèmes liés à l'utilisation des quelques denrées alimentaires disponibles.

L'insécurité territoriale comme facteur d'indisponibilité et d'inaccessibilité alimentaires dans la région de l'Extrême-Nord-Cameroun.

La disponibilité est le fait d'avoir à disposition, dans la zone étudiée les aliments produits dans la zone ou ailleurs. Ces aliments peuvent être des vivres stockés dans les greniers, dans les entrepôts nationaux et commerciaux, ou encore des produits alimentaires issus des importations commerciales et de

⁴ Entretien avec le délégué départemental du ministère du commerce de Mayo Tsanaga

l'aide alimentaire. La production, l'état du commerce, les stocks et les aides alimentaires fournis représentent des variables qui permettent d'apprécier si les populations disposent d'assez de produits alimentaires pouvant leur permettre de satisfaire à leurs besoins. Avoir des produits disponibles n'assure pas un accès à ceux-ci. L'accessibilité est également un pilier stratégique de la sécurité alimentaire. Elle désigne la capacité d'un ménage de se procurer régulièrement des aliments en les produisant, en puisant dans ses stocks, en les achetant ou en ayant recours au troc, aux dons, à l'emprunt ou à l'aide alimentaire, ou encore en combinant ces différentes sources.

Depuis l'exacerbation de la menace terroriste au Nigeria voisin, la disponibilité des produits alimentaires est fortement perturbée dans la région de l'Extrême-Nord-Cameroun. Cette situation s'est aggravée lorsque le Cameroun, notamment la région septentrionale est devenue le siège d'attentats commis par la secte Boko Haram. Pourtant, le flux des échanges avec le Tchad et le Nigeria a toujours été une garantie importante du ravitaillement des marchés locaux en vivre et produit alimentaire. Pour garantir cette stabilité et limiter les pénuries, un accord de libre-échange a d'ailleurs été signé entre le Cameroun et le Nigeria en 2014. Mais avec l'insécurité frontalière, certains corridors commerciaux ont dû être fermés tels que Doublé ou encore Banki. Depuis le début de la crise, on note une diminution de près de 10 % du flux de transport des vivres entre le Nord et le Sud (MINEPAT, 2014), situation qui entraîne la volatilité des prix des intrants agricoles et de certains produits alimentaires. Au-delà de la diminution des importations qui cause des pénuries dans les marchés, l'indisponibilité des produits alimentaires est surtout due au fait que les marchés locaux sont les premières cibles des attentats dans la région. Les attentats ayant causé le plus de dégâts ont surtout été perpétrés dans les marchés les plus fréquentés de la région à l'égard du marché central de Maroua en août 2015, le marché de Mémé ou encore celui de Kolofata en 2016. Par ailleurs, les zones les plus peuplées de la région connaissent une explosion démographique due à un exode rural forcée, et à l'arrivée massive de réfugiés nigériens⁵. La désertion des marchés locaux par les commerçants, la rupture du flux commercial entre le Cameroun, le Nigeria et le Tchad ainsi que l'afflux de réfugiés et l'exode vers les localités urbaines de la région, entraînent une pénurie des stocks disponibles et une inflation importante des prix des produits alimentaires. Ainsi d'après un interviewé :

« Aujourd'hui s'approvisionner est devenu mission impossible tant cela comporte des risques et des difficultés. Les transporteurs se font dépouiller, agresser et même tuer. Les conséquences de cette situation sont visibles sur nos marchés et dans les assiettes des ménages. Certains produits manufacturés qui venaient du Nigeria ne viennent plus du fait de la fermeture du marché frontalier de BANKI qui approvisionnait toute la région, et vis versa les commerçants camerounais ne peuvent pas acheminer leurs marchandises au Nigeria. C'est tout un système qui se trouve bloqué par l'insécurité, le petit commerçant ne s'en sort pas. Les moyens de déplacement sont chaotiques, excès de contrôle routier qui sont coûteux pour les commerçants n'étant pas en règle »

Cette assertion témoigne de l'importance des échanges frontaliers entre le Cameroun et le Nigeria sur la situation alimentaire à l'Extrême-Nord-Cameroun. Le déficit céréalier 2015 est estimé à presque 200 000 tonnes, contre une insuffisance de 130 000 tonnes enregistrée en 2014⁶. Par ailleurs, on estime à 48 % les ménages de la région ne disposant pas de réserves suffisantes (PAM, 2015). Une étude sur l'évolution des prix de certaines céréales démontre une augmentation de 80 % par rapport à la moyenne quinquennale (FEWS NET, 2015). À cette inflation des prix s'ajoute un déficit important du tissu économique dans la région. Les secteurs d'activités les plus attractifs de la région connaissent une baisse de productivité importante, à l'instar du secteur touristique pourtant l'un des socles de l'économie de l'Extrême-Nord-Cameroun. On constate une chute drastique des fréquentations des hôtels, et de certains sites touristiques (parc de Waza). Cette agonie des secteurs productifs a entraîné des pertes d'emplois considérables. Les populations de la région bénéficient toutefois de dons alimentaires. Ces dons issus de la solidarité nationale et internationale, permettent à ces populations de se ravitailler en denrées alimentaires. Par exemple en 2015, le programme d'assistance humanitaire du Comité international de la Croix-Rouge (CICR) a permis à plusieurs familles de la région de bénéficier d'une aide alimentaire.

⁵Un report du HCR estime ces réfugiés à 50 000, en date du 25 septembre 2015 : http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/cameroon_fr.pdf

⁶D'après les propos de M. Abakachi Délégué régional de l'Agriculture et du Développement rural de l'Extrême-Nord, publié dans l'édition du 14 septembre 2015 du journal Cameroon Tribune.

Ainsi, d'après le bilan dressé par le CICR sur son action humanitaire dans l'Extrême-Nord⁷ :

« Dans le Logone et Chari, 1'500 familles ont reçu une ration alimentaire égale. Environ 6'100 familles déplacées ont également reçu des biens essentiels de ménage. En fin du premier semestre 2015, dans le cadre du programme agricole visant à relancer la production de nourriture, le CICR a distribué des semences de mil, gombo, maïs et niebe ainsi qu'une ration de nourriture à 5'000 familles accueillant des personnes déplacées ainsi qu'à des familles extrêmement vulnérables. Au total, 75 tonnes de semences et 250 tonnes d'engrais ont été distribuées ».

Toutefois, ces dons alimentaires semblent peu suffisants, mais en plus ils sont souvent constitués de produits culturellement peu consommés par les populations de cette région (Sardine, riz, pattes, jus) ce qui pourrait poser un problème dans leur utilisation.

La problématique de l'utilisation des produits alimentaires

L'utilisation des produits alimentaires réfère d'une part la façon dont les ménages préparent les produits alimentaires auxquels ils ont accès et les répartissent et d'autre part à la capacité des personnes d'assimiler et de métaboliser les aliments (efficacité de la transformation des aliments par l'organisme). Nous allons particulièrement nous intéresser à la première dimension qui concerne les usages et la répartition de l'alimentation. La cherté des produits alimentaires et l'augmentation drastique du coût de vie dans la région réduisent considérablement la ration alimentaire journalière dans la région. Celle-ci se limite en moyenne à un seul repas par jour. Les ménages se voient obligés de réduire les quantités cuisinées. Les personnes déplacées à l'intérieur de la région sont les plus affectées. Le taux de malnutrition dépasserait les 15 % dans les zones endémiques de l'insécurité, et dans certains villages on compterait jusqu'à 10 cas de maladies dues à la malnutrition diagnostiquée par semaines (IRIN, 2015⁸). La répartition des dons se fait en priorité pour les réfugiés, et les personnes déplacées à l'intérieur de la région. Par ailleurs, les données issues des entretiens démontrent que certains produits ne rentrant pas dans les habitudes alimentaires des communautés, qui proviennent des dons ne sont pas toujours utilisés par les communautés qui préfèrent parfois les revendre.

L'analyse de la situation alimentaire dans l'Extrême-Nord montre à suffisance que les difficultés alimentaires que connaissent souvent les populations du Septentrion se sont fortement aggravées du fait des exactions de la secte Boko Haram. Il est maintenant question de cerner les stratégies mises en place pour faire face à cette situation.

Politique alimentaire et stratégies d'atténuation de l'impact des crises sécuritaires sur la sécurité alimentaire

L'observation menée sur le terrain a permis de relever le lourd tribut de la combinaison de facteurs de dégradation progressive de niveau de vie des populations extrêmes nordistes. L'insécurité territoriale provoquée par Boko Haram combiné aux caprices climatiques de la région met constamment les populations face à une potentielle crise humanitaire et alimentaire en latente implosion. Il s'agit ici d'analyser l'action collective autour de cette situation d'urgence. L'action collective désigne des formes de mobilisation sociale autour d'un objectif, d'une revendication (Mormont, 2009). Elle est une action convergente menée par une pluralité d'agents sociaux en vue d'atteindre un certain objectif : défendre une cause ou un intérêt matériel (Oberson, 2009). Elle est donc un agir ensemble issu d'une mobilisation dont le but est d'induire un changement. Pour Alain Touraine (1965) une action sociale n'existe que si elle est orientée dans un but précis, dans un système de relations sociales avec interaction; ainsi, nous considérons l'élan de solidarité nationale et de mobilisation internationale pour l'Extrême-Nord-Cameroun comme une action collective d'interaction portée sur des stratégies spécifiques. En effet, « *une crise ne surgit pas du néant, pas plus qu'elle n'est due au hasard* » (Mourey, 2004), l'évolution de la crise sécuritaire à l'Extrême-Nord et par ricochet l'émergence de l'insécurité alimentaire sont tous deux liées à des situations conjoncturelles nécessitant des solutions alternatives, mais aussi des choix forts de la part des acteurs institutionnels, organisationnels et communautaires. Les stratégies d'adaptation mises

⁷D'après un article de Remy Biniou publié dans le Journal Intégration, édition du 10 février 2016 intitulé : «Action humanitaire: Le CICR dresse son bilan dans l'Extrême-nord du Cameroun »

⁸<http://www.irinnews.org/fr/report/101523/l-ins%C3%A9curit%C3%A9-aggrave-les-p%C3%A9nuries-alimentaires-au-cameroun>

en place à ce niveau sont à la fois d'ordre institutionnel, mais sont très souvent aussi des initiatives individuelles et/ou collectives. Il s'agit ici d'apprécier la portée et l'efficacité de ces méthodes alternatives.

Responsabilité de l'acteur institutionnel et analyse des stratégies d'adaptation

Ici, l'objectif est d'aborder les réactions politiques, les attitudes gouvernementales face au phénomène d'insécurité alimentaire actuelle générée par Boko Haram; analyser aussi les réactions et les attitudes des acteurs socio-économiques de la région, mais également traiter les stratégies d'adaptation des populations locales (les agriculteurs, les paysans et les ménages) qui subissent au quotidien l'impact de la nouvelle configuration sécuritaire à l'Extrême-Nord.

La formulation d'une politique publique peut être énoncée par souci de résoudre un problème public. Le référentiel d'une politique est constitué d'un ensemble de prescriptions qui donnent du sens à un programme politique en définissant les critères de choix (Muller, 2006). L'insécurité transfrontalière dans la région de l'Extrême-Nord est un problème public mineur à la base qui progressivement est devenu une crise sociale d'envergure et a provoqué des déplacements massifs de populations vers l'intérieur du pays, abandonnant tous leurs biens. Une situation de cause à effet qui a généré primo un accroissement de la pauvreté secundo a participé à une asphyxie sociale en ce sens que la dégradation de la situation alimentaire a une incidence sur la vie des populations riveraines et celle des réfugiés qui y vivent. Le nutritionniste de l'IMC⁹ observe que « *la situation alimentaire à l'Extrême-Nord est difficile et souvent précaire (...) l'insécurité a sans doute un impact négatif sur les activités agricoles des populations riveraines* »¹⁰. L'aspect sécuritaire entretient une interaction évidente avec les crises alimentaires dont la gestion du problème passe par la mise en œuvre d'une politique publique ciblée. Dès lors, quelle est la politique alimentaire mise en œuvre à l'Extrême-Nord avant et pendant la crise?

Le Cameroun a ratifié plusieurs conventions internationales telles que la Déclaration universelle des droits de l'homme, la Charte des Nations Unies, la Charte africaine des Droits de l'Homme et des Peuples et toutes les conventions internationales y relatives et dûment ratifiées. Tous ces instruments internationaux proposent dans leurs dispositions respectives que les considérations socio-économiques, environnementales et sanitaires soient consignées dans les politiques publiques en intégrant les aspects pluriels de la sécurité alimentaire (qualité de la vie, disponibilité de la nourriture, etc.). Il est ainsi recommandé aux pays signataires de protéger les libertés fondamentales y afférentes à travers la mise en œuvre des politiques de lutte contre la malnutrition et la famine. Aujourd'hui l'on parle de plus en plus du droit à l'alimentation. De Schutter observe que :

Le droit à l'alimentation n'est pas avant tout le droit d'être nourri en situation d'urgence. C'est le droit à ce que soient mis en place, pour tous, des cadres juridiques et des stratégies qui favorisent la concrétisation du droit à une alimentation adéquate, en tant que droit de l'homme reconnu en droit international¹¹.

Ainsi, les engagements internationaux auxquels fait partie le Cameroun lui incombent la charge de créer les conditions favorables à la réalisation de ce droit pour toutes les personnes se trouvant dans son territoire (Momba et al. 2014). Existe-t-il un cadre juridique et institutionnel établi dans les particularismes du droit camerounais qui soutient l'alimentation ?

L'article 2 du pacte international relatif aux droits économiques, sociaux et culturels de 1966 confère à l'État d'agir, par tous les moyens appropriés et au maximum de ses ressources disponibles, en vue d'assurer progressivement et aussi rapidement que possible le plein exercice du droit à l'alimentation. Cela dit, l'État ne doit pas prendre des mesures fragilisant le droit alimentaire (Momba et al. 2014) comme c'est le cas à l'Extrême-Nord¹². L'État camerounais en tant qu'acteur principal de mise en œuvre

⁹ District nutrition supervisor IMC (*International Medical Corp*) département Mayo Tsanaga, Mokolo, Région de l'Extrême-Nord.

¹⁰ Entretien effectué à Maroua 22 décembre 2015

¹¹ Olivier De Schutter, *Combattre la faim par le biais du droit à l'alimentation : Progrès réalisés au niveau national en Afrique, en Amérique latine et en Asie du Sud*, Note d'information n°1, disponible à l'adresse http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Food/BN1_SRRTF_RtFramework_FRENCH.pdf dernière consultation, décembre 2015.

¹² D'après un interviewé « *L'État se bat tant bien que mal à maintenir une cohésion sociale et assurer la sécurité des populations riveraines. Les actions menées par l'État sont souvent mitigées, exemple : cas d'interdiction de faire des champs le long des routes une pratique courante au Nord du pays. Cette proscription bien que légitime pour assurer la sécurité de nos routes en cette période de crise, mais cette mesure diminue conséquemment la quantité des terres arables des populations.* »

des politiques publiques liées à l'alimentation se caractérise par l'absence d'un cadre juridique explicite protégeant ce droit en période normale ou même en période de crise comme c'est le cas à l'Extrême-Nord. Toutefois, on y retrouve dans le préambule de la constitution une allusion faite quant au droit pour tout individu à un niveau de vie adéquat (*voir constitution du Cameroun*). En outre, le cadre institutionnel se distingue par l'absence d'organismes spécialisés dédiés exclusivement à la mise en œuvre d'un tel droit. Cependant, dans un cadre généralisé on peut néanmoins citer les organes jouant partiellement ce rôle. Il s'agit du Ministère de l'Agriculture et du Développement Rural (MINADER) accompagné par l'Office Céréalière qui l'épaule dans la mise en œuvre de la politique alimentaire. Le deuxième département ministériel important est le Ministère de l'Élevage, des Pêches et des Industries Animales chargé de l'élaboration, de la mise en œuvre et de l'évaluation de la politique de l'État en matière d'élevage, des pêches et du développement des industries animales.

Par ailleurs, les enjeux de la potentielle crise alimentaire sont relevés par le quotidien *Cameroon Tribune* du 03 novembre 2015, citant que les deux dernières campagnes agricoles font état d'une crise alimentaire grandissante. En 2013, le déficit alimentaire à l'Extrême-Nord est estimé par le MINADER à 132 000 tonnes et 150 000 tonnes en 2014. Des chiffres qui se sont aggravés pour l'exercice 2015 au vu de la mauvaise saison pluvieuse et une insécurité transfrontalière toujours d'actualité. Pour ce faire, la réaction gouvernementale face à la crise est l'envoi des dons alimentaires en plusieurs phases. C'est le cas du don spécial du chef de l'État officiellement remis aux préfets des six départements de l'Extrême-Nord, représentant les populations dans le cadre de la « guerre » contre Boko Haram (Onana, 2015). Ce don d'un montant de 2,2 milliards de FCFA est constitué principalement de denrées alimentaires de première nécessité.

L'insécurité transfrontalière semble avoir désorganisé la structure commerciale de la sous-région qui jadis était fluorescente, une nouveauté que Djanabou Bakary qualifiera de *situation conjoncturelle inopinée* (Djanabou Bakary, 2015). L'on observera que les points de ravitaillement tels que Doublé-Maroua ou Amchidé-Banki qui assuraient la mobilité transfrontalière des commerçants sont désormais fermés, modifiant radicalement les circuits d'approvisionnement des marchands. Lors des enquêtes menées au marché central de Maroua en décembre 2015, les personnes enquêtées sont toutes unanimes que le rapport qui existe entre l'insécurité et le commerce est une relation de cause à effet. Ceux-ci estiment que l'insécurité pose de graves problèmes de ravitaillement en termes de marchandises, suite aux multiples fermetures sporadiques des frontières. Une situation qui ralentirait les échanges économiques et limiterait drastiquement le flux commercial de la zone frontalière.

Parmi les stratégies d'adaptation à la nouvelle donne recensées auprès des acteurs économiques locaux, l'on retrouve notamment le contournement des sentiers dangereux par les commerçants. Une stratégie qui malheureusement ralentit le flux économique de la région de l'Extrême-Nord et participe aux coûts exorbitants des produits sur les marchés locaux. Ainsi, l'on remarque la baisse de l'approvisionnement des produits importés en provenance du Nigéria (carburant (*zoa zoa*), produits manufacturés (chaussures), produits laitiers, sardine en boîte etc.) on observe sur le terrain une hausse d'environ 35 % du prix du carburant à Maroua, Mora et Mokolo en 2015, une situation qui asphyxie les populations septentrionales qui sont déjà très pauvres.

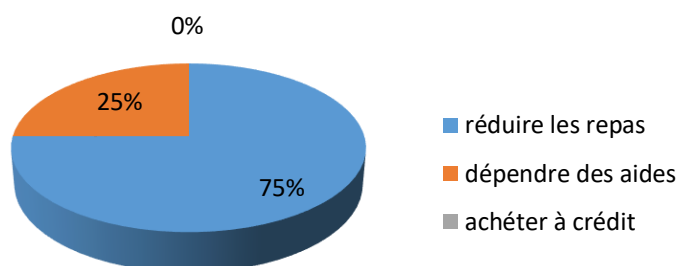

Figure 2 : illustration des avis des enquêtés sur les solutions d'adaptation des ménages

L'histogramme ci-dessus illustre les différentes stratégies d'adaptation des ménages à la nouvelle situation alimentaire critique. La stratégie palliative la plus répandue recensée lors de cette enquête réside dans la réduction de repas.

Par ailleurs, au niveau local les ménages ont recours à des stratégies dites d'urgence. À cet effet, une étude des stratégies de survies locales dans la région (PAM, 2015) précise que 24 % des ménages préfèrent emprunter de l'argent ou de la nourriture, vendre des biens domestiques, dépenser l'épargne, vendre des animaux plus que d'habitude. Tandis que 26% essayent de réduire les dépenses non alimentaires essentielles, vendent des actifs productifs ou interrompent la scolarisation des enfants. On compte en revanche 36% de ménages qui ont pour stratégies de mendier ou de se déplacer régulièrement pour subvenir à leurs besoins.

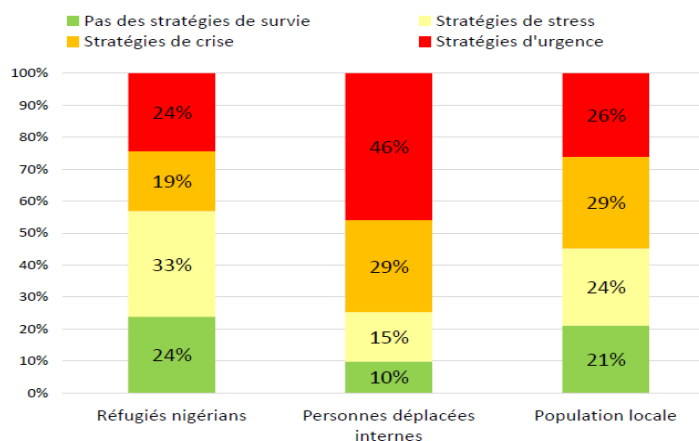

Figure 3 : Les stratégies locales de survie

Le don alimentaire et ses limites

L'examen de cette stratégie d'adaptation est intéressant à un double point. D'abord parce que le don alimentaire s'érige comme étant la solution palliative par excellence choisie par l'État pour résorber les multiples crises et insuffisances alimentaires qui sévissent à l'Extrême-Nord. Ensuite, c'est la voie empruntée par les acteurs internationaux désireux de fournir une aide alimentaire.

L'aide alimentaire ou humanitaire est pour l'État camerounais, un mécanisme de survie des populations vulnérables, mais est également un outil de choix pour la gestion de crise. On constate que l'État pose beaucoup d'espoir sur cette stratégie, alors que pour certains experts : *l'aide d'urgence est certes indispensable, mais surmonter les conséquences d'une catastrophe ou d'une guerre en est une autre. C'est le rôle des politiques de supprimer la cause et combattre les racines mêmes de la pauvreté* (Rey-mond Philippe et al. 2007).

Ceci explique que l'aide n'est jamais une solution définitive, elle permet aux populations de ne pas céder à la famine. L'aide est un dispositif utile qui prévient entre autres l'éclatement des familles en période de crise (Grünewald, 1996).

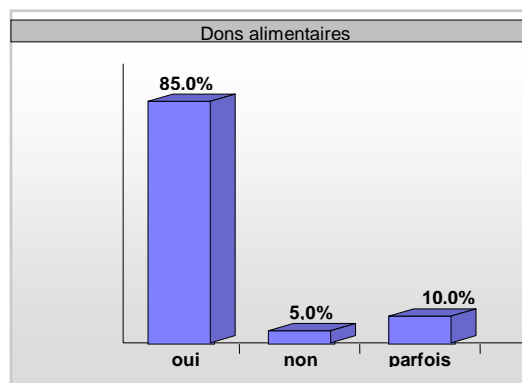

Figure 4 : illustration des avis sur la distribution des dons alimentaires

Dans ce graphique il est important de remarquer que les personnes interviewées sont quasiment toutes d'accord sur le fait que les populations de l'Extrême-Nord-Cameroun ne semblent pas être abandonnées à leur sort, les mécanismes d'aide et d'urgence leur sont apportés tant bien que mal. Ici, il importe de se poser la question de l'adaptabilité des ressources mise en place. C'est dans ce sens que le *district nutritionniste* de l'IMC affirme :

Le don alimentaire est utile, mais pas du tout adapté ! Les populations reçoivent assez souvent de l'eau minérale, des jus ou des aliments en boîtes de conserve. Ce sont des produits inadaptés aux besoins d'une population dont le régime alimentaire tourne autour des produits céréaliers. Par ailleurs, les quantités de dons sont dérisoires et n'assurent aucunement une stabilité alimentaire. La politique de dons bien que nécessaire demeure provisoire et doit être revue au moyen d'une restructuration profonde.

L'aide alimentaire paraît quelques fois inadaptée du fait que les populations victimes se nourrissent en majorité du mil et du maïs. Celle-ci ne permet pas de tenir une semaine, mais uniquement 2 à 3 jours pour ceux qui arrivent à en obtenir, d'où le caractère extrêmement provisoire des dons alimentaires.

La nécessité d'une action collective mobilisatrice et innovante pour la sécurisation de la situation alimentaire

Dans une situation de crise multiple telle que celle qui secoue l'Extrême-Nord-Cameroun et le pays tout entier, une action collective qui va au-delà des mobilisations d'acteurs doit émerger pour produire non seulement une innovation sociale capable de limiter l'étendue de la crise alimentaire actuelle, mais qui permettra la mise en place d'un système d'innovation contre la sécurité alimentaire dans cette région vulnérable.

L'innovation sociale désigne « de nouvelles façons de faire les choses (*new ways of doing things*) dans le but explicite de répondre à des besoins sociaux (...) elle est un dispositif d'accompagnement destiné à provoquer des changements durables » (Cloutier, 2003). Elle se construit à travers un ensemble d'« arrangements d'acteurs qui permettent de poser les problématiques sociales d'une façon nouvelle et de créer des dispositifs susceptibles de trouver de nouvelles solutions au sein de la collectivité » (Harisson et Kelien, 2007). L'innovation sociale se construit donc à travers l'action collective. L'analyse de la situation alimentaire dans un contexte de crise sécuritaire dans l'Extrême-Nord-Cameroun a permis de recenser les formes d'actions stratégiques et les acteurs qui les portent. L'on a pu observer qu'il existe une mobilisation au niveau institutionnel à travers l'État, au niveau organisationnel avec l'action humanitaire portée par les ONG. De même, l'élan national a permis de collecter des dons issus de tout le territoire national. Toutefois, cette mobilisation reste limitée à plusieurs niveaux. Déjà, il n'existe pas de réelle convergence dans l'action de ces différents acteurs. Par ailleurs, l'Extrême-Nord est une zone défavorisée qui nécessiterait l'application d'une politique de « discrimination positive territoriale » (Calvès, 2008). La démarche de ségrégation que propose Calvès s'apparente à des « politiques renforcées et différenciées de développement ». Les politiques publiques camerounaises pourraient s'inspirer de cette approche discriminatoire en faveur d'un territoire caractérisée par des difficultés climatique, économique, sociale ou sécuritaire afin de rattraper l'inégalité observée dans cette zone. La discrimination positive territoriale s'érigerait ainsi comme une politique compensatoire ciblée qui vise à « donner plus à ceux qui ont moins ». L'Extrême-Nord en bénéficiant de cette politique préférentielle pourrait voir sa carence alimentaire récurrente rectifiée. La perspective alimentaire à l'horizon 2035 passe par l'implication de tous les acteurs en l'occurrence l'État et la société civile.

Le Rapporteur spécial sur le droit à l'alimentation à l'issue de son séjour au Cameroun recommande de :

Élaborer une loi-cadre sur le droit à l'alimentation incluant les composantes d'une loi d'orientation agricole sans nécessairement s'y limiter, afin de créer le cadre législatif et institutionnel adéquat pour progresser dans la réalisation progressive du droit à l'alimentation. (Olivier De Schutter, cité par Momba et al. 2014).

Il s'agira de mettre en place une collaboration large et variée pour l'échafaudage d'un texte fort et novateur sur le droit à l'alimentation en intégrant tous les facteurs d'influence endogènes et exogènes (climatique et sécuritaire). Il sera également utile d'initier une collaboration entre les acteurs de différents secteurs, car l'accès aux cercles de la décision est une ressource essentielle qui permet à un acteur social de faire avancer ses intérêts (Muller, 2006). Les secteurs de l'agriculture, la pêche, le commerce,

ou le transport participeront à la définition d'une stratégie nationale sur l'alimentation.

La société civile à travers le Réseau de Lutte contre la Faim(RELUFA)¹³ dans l'Extrême-Nord-du Cameroun milite en faveur des populations victimes des crises alimentaires répétitives, mais celui-ci participe aussi grandement à l'accomplissement effectif du droit à l'alimentation. Ceci démontre que la société civile peut constituer un gage pour la mise en œuvre du droit à l'alimentation au Cameroun, même si cette initiative peut paraître insuffisante. Dès lors, il serait utile que l'État puisse impliquer davantage d'autres acteurs en initiant une synergie collective qui converge dans le sens d'une stratégie commune d'élaboration de politique publique liée à l'alimentation en créant des mécanismes efficaces de lutte contre la faim à l'horizon 2035.

Conclusion

Cette analyse de la situation alimentaire dans la région de l'Extrême-Nord-Cameroun en période de crise sécuritaire a permis de montrer à quel point la vulnérabilité de cette région s'est exacerbée du fait des attaques de la secte terroriste Boko Haram. Au-delà des limites auxquels fait face la mobilisation nationale et internationale à travers les dons alimentaires, cette étude soulève le problème de la portée de l'action collective dans les initiatives menées en situation d'insécurité transfrontalière. Elle fait surtout ressurgir le contraste de la portée de cette action par rapport aux facteurs sociohistoriques qui semblent confiner l'action collective dans la région septentrionale camerounaise à une action institutionnelle dont l'État est le meneur principal. Si la nature de la crise sécuritaire actuelle exige un temps suffisamment long pour en atténuer les conséquences, un autre spectre semble planer sur la région de l'Extrême-Nord-Cameroun à savoir que la crise sécuritaire actuelle, génératrice d'insécurité alimentaire vienne à être amplifiée par une crise écologique du fait de la rareté ou de l'excès de pluviosité.

¹³ RELUFA est un réseau national formé des associations camerounaises non gouvernementales et des communautés religieuses. Les 20 organisations membres ont joint leurs forces pour une action commune contre la faim, la pauvreté et les injustices économiques, sociales et environnementales. RELUFA a acquis son statut légal en 2001 ; il est apolitique et à but non lucratif.

Références

- Calvès, G. (2008). La discrimination positive, 2e édition mise à jour, Que sais-je ?, 128 p;
- Cloutier, J. (2003). Qu'est-ce que l'innovation sociale ? Cahier du CRISES, Collection Études théoriques –no ET0314.
- Cohen, M. J et Pinststrup-Andersen. (1999). Food security and conflict. Social Research. 66(1), 375-416
- Djanabou B. (2014). Insécurité transfrontalière, perturbation des échanges et léthargie des marchés. Kaliao, Volume spécial sur les effets économiques et sociaux des attaques de Boko Haram dans l'extrême-Nord du Cameroun. Université de Maroua;
- FAO, (1996). Déclaration de Rome sur la sécurité alimentaire mondiale et Plan d'action du sommet mondial de l'alimentation. Rome: FAO. Document consultable à l'adresse suivante: <http://www.fao.org/docrep/003/w3613f/w3613f00.htm>;
- FAO, (2012). L'état de l'insécurité alimentaire dans le monde. <http://www.fao.org/3/a-i3027f.pdf>;
- FEWS NET-Famine Early Warning System Network, (2015). Le conflit limite la disponibilité et l'accès alimentaire des régions riveraines du lac Tchad. Édition du 27 mars 2015 http://www.fews.net/sites/default/files/documents/reports/LakeChadBasin_Alert_201503_FE.pdf.
- Folefack, Denis Pompidou, Jeshma Ntsou Bakwoni et Patrice Cokou Kpade, (2014). La crise de la filière cotonnière et sécurité alimentaire au Nord Cameroun. Journal of Applied Biosciences 75:6221– 6231.
- Fomekong, F. et Ngono, G. (2011). Changements climatiques, production agricole et effet sur la population au Cameroun. Communication proposée pour la sixième conférence africaine sur la population : Ouagadougou, Burkina-Faso, Décembre 5-9 2011;
- Grunewald, F. et Tessier, L. (2001). Zones grises, crises durables, conflits oubliés : les défis humanitaires, Revue internationale de la Croix-Rouge (RICR), vol. 83 N°842;
- HCR-Haut-Commissariat des réfugiés. (2015). Cameroun-Rapport inter-agence sur la situation dans l'Extrême Nord. 12-15 Octobre 2015;
- Kelin, J.L. et Harisson, D. (2007). L'innovation sociale. Emergence et effets sur la transformation des sociétés. Presses des Universités du Québec;
- Kossoumna, L. Natali, Dugué, P. et Torquebiau, E. (2011). Éleveurs et agriculteurs du nord du Cameroun face à la violence et aux insécurités entre adaptation et impuissance. Cahier de géographie du Québec. Volume 55, numéro 155, septembre 2011, p. 175-195;
- MINEPAT-Cameroun-Ministère De l'Économie, de la Planification et de l'Aménagement du Territoire, (2014). Impact de la crise sécuritaire aux frontières sur l'économie camerounaise;
- Momba, Hervé P., Koagne, A. et Bamenjo, J. (2014). Une émergence sans faim au Cameroun en 2035 ? Plaidoyer pour la réalisation pleine et entière du droit à l'alimentation pour tous au Cameroun, RELUFA, Octobre 2014, 27 p.;
- Mormont M. (2009). Le sociologue dans l'action collective face au risque. Développement durable et territoires [Online], Varia, Online since 22 July 2014;
- Mourey, A. (2004). Manuel de nutrition pour l'intervention humanitaire, CICR, janvier 2004, 698 p.
- Muller, P. (2006). Les politiques Publiques, 6e édition mise à jour, Que sais-je ?, 127 p.
- Oberson, B. (2009). Cours de sociologie de l'action collective. En ligne : http://commonweb.unifr.ch/artsdean/pub/gestens/f/as/files/4665/18256_125423.pdf
- Onana, A., Cameroun - Sécurité alimentaire: Un don spécial de Paul Biya fait de 1200 tonnes de céréales remis aux populations de l'Extrême-Nord, 2015, Cameroon-Info.Net <http://www.cameroon-info.net/stories/0,68907,@,cameroun-aide-alimentaire-un-don-de-2-2-milliards-de-f-cfa-de-paul-biya-remis-au.html>, consulté le 23 Janvier 2016.
- PAM-Programme Alimentaire Mondiale. (2009). Manuel d'évaluation de la sécurité alimentaire en situation d'urgence. Janvier 2009.;
- PAM-Programme Alimentaire Mondiale, (2015). Évaluation de la sécurité alimentaire de l'Extrême Nord du Cameroun. Juin 2015. https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/presentation_cmr_efs_a_2015_finale.pdf;
- PNUD-Programme des Nations Unies pour le Développement, (2014). Présentation du projet d'urgence pour le renforcement des mécanismes de prévention des crises et le développement inclusif de la région de l'extrême Nord du Cameroun;

- Temple, L.; Fofiri, E.; Nzossie; Ndamé, J.P. et Ndjouenkeu, R. (2010). Impacts de la croissance urbaine sur l'innovation dans les filières vivrières du Nord Cameroun. Dans L. Seiny Boukar, P. Boumard. Savanes africaines en développement. Prasac 2010;
- Touraine, A. (1965). Sociologie de l'action. Les classiques des sciences sociales. Les classiques de l'UQAC, 556 p.
- Reymond, P. (2007). Les limites de l'aide humanitaire, Ecole polytechnique Fédérale de Lausanne, mémoire Master SHS Développement Durable et Développement Nord-Sud. 62 p.
- Rapport (2015), Le Cameroun dans la zone CEMAC: défis, contraintes et opportunités Ministère de la recherche scientifique et de l'innovation, Centre National d'Education. 23 p.
- Saïbou, I. (2010). Les coupeurs de routes : histoire du banditisme rural et transfrontalier dans le bassin du lac Tchad, Paris, Karthala, 276p.
- Seignobos, C. (2014). « Boko Haram innovation guerrière depuis les monts Mandara », Afrique contemporaine, no 252, pp. 149-169.

A THREAT TO THE EXISTENCE OF CONTEMPORARY MULTINATIONAL NIGERIA: BAD GOVERNANCE, THE ZEITGEIST OF TERRORISM, BANDITRY, AND SECESSIONISM

RESEARCH ARTICLE

Lukman Adewale QUADRI

University of South Africa
Para Mallam Peace Foundation
mvdwallay.quadri@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1352-030X

Dr. Ajibola OLADEJO

The PAU Institute for Governance
Humanities and Social Sciences, PAUGHSS
ajibolaoladejo95@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5111-8410

Gönderim Tarihi: 25.11.2021 Kabul Tarihi: 22.12.2021

Alıntı: QUADRI, L. A. & OLADEJO, A. (2021). A Threat to The Existence of Contemporary Multinational Nigeria: Bad Governance, The Zeitgeist of Terrorism, Banditry, And Secessionism. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2),91-112

Abstract: A surge of secessionism is threatening contemporary Nigeria's survival, while unrepentant terrorists and bandits represent a major threat to the country's political stability. Unfortunately, the public outside the northern region of Nigeria has shown scepticism about the government's response to terrorism, banditry, and secessionism. They remain convinced that the government handles bandits and terrorists leniently while prosecuting secessionists harshly. In contrast to those who are sceptical about the government's approach to bandits and terrorists, the findings of this study showed that the government's reaction to terrorists and bandits is neither soft nor lenient but seems to be so owing to the sect's strategic mode of operation. Furthermore, the study found that secessionists are an easy target because they are vulnerable, known, and traceable. The study went on to identify the three concepts and determine the groups' major aims, and conspicuously highlighted the group threatening the existence of Nigeria and the ones threatening the existence of Nigerians in Nigeria. Data was chiefly garnered from secondary sources such as online news, textbooks, reports, and reputable journal articles relevant to the study. Descriptive and analytical approaches were adopted in the dissection of the data. The study concluded that the persistence of political horizontal inequality at the federal government level and the reluctance of the government to clamp down on Fulani herdsmen bandits wreaking havoc on host communities are potential drivers of secessionism.

Keywords: multinationalism, political horizontal inequality, banditry, secessionism, terrorism, stick and carrot approach

Une Menace à l'existence du Nigeria Multinational Contemporain : La Mauvaise Gouvernance, L'air du Terrorisme, Le Banditisme Et Le Sécessionisme

Résumé : Une vague de sécessionnisme menace la survie du Nigeria contemporain, tandis que les terroristes et les bandits impénitents représentent une menace majeure pour la stabilité politique du pays. Malheureusement, le public en dehors de la région nord du Nigeria a fait preuve de scepticisme quant à la réponse du gouvernement au terrorisme, au banditisme et au sécessionnisme. Ils restent convaincus que le gouvernement traite les bandits et les terroristes avec clémence tout en poursuivant durement les sécessionnistes. Contrairement à ceux qui sont scientifiques sur l'approche du gouvernement envers les bandits et les terroristes, les résultats de cette étude ont montré que la réaction du gouvernement envers les terroristes et les bandits n'est ni douce ni indulgente mais semble l'être en raison du mode de fonctionnement stratégique de la secte. De plus, l'étude a révélé que les sécessionnistes sont une cible facile car ils sont vulnérables, connus et traçables. L'étude a ensuite identifié les trois concepts et déterminé les objectifs principaux des groupes, et a mis en évidence le groupe menaçant l'existence du Nigeria et ceux menaçant l'existence des Nigériens au Nigeria. Les données ont été principalement recueillies à partir de sources secondaires telles que des actualités en ligne, des manuels, des rapports et des articles de revues réputés pertinents pour l'étude. Des approches descriptives et analytiques ont été adoptées dans la dissection des données. L'étude a conclu que la persistance des inégalités politiques horizontales au niveau du gouvernement fédéral et la réticence du gouvernement à réprimer les bandits bergers peuls qui font des ravages dans les communautés d'accueil sont des moteurs potentiels de sécessionnisme.

Mots-clés : multinationalisme, inégalité politique horizontale, banditisme, sécessionnisme, terrorisme, approche du bâton et de la carotte

Introduction

The contemporary Nigerian society despite its relative infrastructural growth is clobbered with human security issues posed by terrorism, poverty, banditry, and miscellaneous attacks from kidnappers, gunmen, and killer herdsman. However, Nigeria is not the only country in the Sahel region facing human security challenges, but it is a known fact that Nigeria is the most affected by it, as its internal and external sovereignty are incessantly challenged by primordial groups such as the Biafra and the Oduduwa Republic agitators.

There is almost no doubt that the country's chronic security concerns are a push factor fostering extreme ethnic sensitivity, calling the existing international legal personality of Africa's most populous country into question. Indeed, the modern Nigerian populace is more divided than ever before along ethnic, religious, and political party lines, owing to faults mostly related to governance, colonial inadequacies, and basic causes such as primordial identity.

Several arguments have been offered by the public to this effect; some groups believe that the problem is attributable to the colonial establishment of a multinational Nigeria, which is usually referred to as "colonial faultiness." Some believe that the incumbent is incompetent, and that insecurity across the country is a result of his incompetence. Some researchers, on the other hand, blame the burgeoning killer Fulani herdsman activities on climatic conditions such as drought. However, all of the above arguments are, to a large extent, valid.

The definition of the concepts of banditry, terrorism, and secessionism, which will serve as a pointer to the identification of each group's principal goal, is central to the objective of this study. The dissection of the concepts will aid in establishing whether the three groups in question are synonymous or not. This goal is motivated by the ongoing feud between the Nigerian government, opinion leaders, activists, and opposition parties about whether bandits and secessionists should be branded as terrorists or not. The government is pushing for the secessionists in the South-East to be declared terrorists, while the other groups mentioned above are pleading with the government to declare the bandits as terrorists.

Furthermore, the article will briefly examine why secessionists are easily traced by the Nigerian government and why terrorists and bandits often evade or repel state counterattacks. The Nigerian military and paramilitary response to the secessionists convinced observers that the Federal Government of Nigeria (FGN) is indulgent towards terrorists and bandits but punitive towards secessionists. This is a widespread myth and a fundamental error that this study aims to objectively refute. This is not an attempt to conceal or justify the FGN's acts of commission and omission.

The aim of conceptualization in this study is to deconstruct and provide clarity in order to reduce the chance of erroneous language usage in the context of banditry, terrorism, and secessionism in the contemporary Nigeria. Furthermore, the previous questions are intended to outline the objectives of each of the aforementioned groups. The study's findings will help ordinary people distinguish between bandits, terrorists, and secessionists, as well as grasp their various motivations. Furthermore, it will bring each group's primary goal to the foreground. Throughout the article, the following questions will be addressed: What is the ultimate goal of the Islamic terrorist organisations in Nigeria? What is the ultimate goal of the bandits? What do secessionists hope to accomplish with their activism? What efforts has the FGN taken to put an end to the raging inferno of terrorism, banditry, and secessionism that is threatening the political stability of Nigeria? What are the extinguishable conflagrations engulfing modern Nigerian society?

Methodology

This study followed a qualitative research methodology approach, as evidenced by the utilisation of secondary sources such as internet news, textbooks, reports, and other data that were found to be relevant to this study. In order to precisely define and explain banditry, terrorism, and secessionism, which jointly threaten the political stability of contemporary Nigerian society, a descriptive qualitative research design was used in this study. The primary goal of the descriptive qualitative study design is to validate and debunk specific narratives in Nigeria about terrorism, banditry, and secessionism. This is a research design that is useful in discussing the research topic and providing solutions to the questions that have been raised. Furthermore, it is quite explanatory, as evidenced by how the ideas were meticulously defined and the data was analysed. By doing a background check on the journal house and reporters, as well as comparing published reports to uncover rogue components, the validity and

dependability of data gathered from secondary sources were examined. Similarly, the study gathered unbiased data that was then rigorously examined. However, due to time constraints, a lack of financial resources, and security concerns, a primary study could not be conducted. Secondary source data, on the other hand, is just as reliable as primary source data because it is documented and reported by credible journals and media outlets.

What is terrorism?

Terrorism is not a new notion to humanity. Against this context, Mansbach and Taylor (2012:278) asserted that terrorism may be traced back to centuries and is frequently connected with religion. In the first century AD, the Zealots, Jewish opponents of Rome's rule of Palestine, openly murdered Romans to infuse dread in the Roman authorities and their sympathizers. Boko Haram and Islamic State in West Africa Province (ISWAP) have both utilised this strategy in the past, and it remains their *modus operandi* hitherto. The Yola CAN Chairman chapter, for example, was broadcast and beheaded in order to instil terror among Nigerians, Christians, and the government. This is not to say that Muslims are not directly affected by the threat posed by terrorist organisations in Nigeria.

Etymologically, the word 'terrorism' is traceable to the French word 'terrorisme', and to the Latin term which means to frighten. The ancient Romans used the term "terror cimbricus" in 105BC to describe the fear that erupted as they prepared for an invasion by a formidable warrior clan. It was taken into consideration many years later, during the ruthless leadership of Maximilien Robespierre during the French Revolution (Harper, 2021; Crime Museum, 2021).

Terrorism or an act of terror may be characterised as violent demonstrations, awful leadership that endangers human security, banditry, kidnapping, or anything else capable of frightening mankind. Following the events of September 11, 2001, the concept of terrorism took on a new shape with a religious connotation, specifically Islamic extremism.

Terrorism or an act of terror may be defined as violent demonstrations, terrible leadership that jeopardizes human security, banditry, abduction, or anything else capable of terrifying humanity. Following the events of September 11, 2001, the notion of terrorism took on a new shape, this time with a religious connotation.

According to Mansbach and Taylor (2012:234), Washington justified the 2003 Anglo-American invasion of Iraq as a new "frontline in the battle against terror." Both ancient and current definitions of terrorism correctly reflected the actions of Boko Haram (BH) and ISWAP in contemporary Nigeria. Boko Haram is an extremist Islamic organization that believes machine politicians and ersatz Muslims have taken over Nigeria's northern region. As a result, their objective is to confront Nigeria's Federal Government in order to build an absolute Islamic society based on Sharia law (Walker, 2012). The National Counterterrorism Centre (n.d.) maintains that Boko Haram means Western civilisation is forbidden. It will not be an invalid claim that Islamic extremism is the nucleus of both Boko Haram and ISWAP, ordinarily by dissecting the content of their identities.

Banditry

WordReference (2021) maintained that the conception of "banditry is traceable to the 16th century from the Italian word *bandito*, which plainly means banished man. In addition, bandit means an outlaw, a marauding band, or a person or group who indulges in taking unfair advantage of others. Similarly, Brenner (2021) defined banditry as an organised crime that incorporates kidnapping, armed robbery, murder, rape, cattle rustling, and environmental resource exploitation.

Banditry is a type of organized crime conducted by outlaws that usually involves the threat or use of violence. A bandit is someone who steals, raids, and primarily performs crimes such as extortion, robbery, and murder, either alone or as part of a group. Bandits are not primarily driven by politics; rather, they are driven by money. These are genuine descriptions of the bandits operating in Nigeria's northern region and migrating in small numbers to other parts of the country to maraud, extort, or kill. In modern Nigeria, there has been an expansion of bandits in the northern region, who operate in a manner comparable to well-known terrorist organizations. They do, however, pose a conundrum for Nigerians and international observers because their activities closely resemble those of terrorist organizations. However, no one knows what their group's identity or name is, and no one knows what their primary objectives or ideals are because their activities change on a daily basis. Bandits have been spotted attacking mosques and murdering Muslims. Therefore, they are a threat to all (Mosadomi, 2021).

But one thing they all have in common is a desire for financial gain. Recently, the eastern part of Nigeria has been suffering a political kind of banditry that resembled guerilla warfare but was later shown by the Nigerian joint taskforce to be nothing more than cannibalism and banditry. Similarly, the Southwest region is plagued by ritualists who make a living by pillaging and killing commuters in order to barter their body parts for money (Iheaka, 2021; Azeez, 2021; TVC News Nigeria, 2021). The political or religious component of banditry is not as visible as it is in terrorist actions in Nigeria. However, both bandits and terrorists pose a threat to human security. The conceptual definition is important to minimize identity confusion and to explain the goal or purpose of each of the aforementioned groups.

Similarities and dissimilarities between the terrorists and bandits

Terrorists and bandits are, without a doubt, interchangeable from a superficial and uncritical standpoint. Similarly, this is a popular viewpoint among Nigerians who want the Federal Government of Nigeria (FGN) to proscribe the bandits as a terrorist group, since they, like Boko Haram and ISWAP, are causing devastation in the country. Terrorist groups and bandits, in contrast to this imprecise idea, vary on numerous fronts. Terrorists, like ISIS, ISWAP, Boko Haram, Al Qaida, and Al Shabab, have an identity, an insignia, a slogan, and occasionally international partners. Bandits, on the other hand, lack a clear group identification, insignia, or international networks.

They are, nevertheless, comparable to terrorists in the sense that they use weapons and attack the state and its citizens. In Nigeria, for example, bandits include cattle rustlers, killer herdsmen, marauders, kidnappers, ritual killers, and political thugs. These groups are philosophically driven by financial necessities rather than ethnic allegiance, religious preference, or political goals. Furthermore, the bandits terrorizing Nigeria's northern area have no known name, emblem, or slogan, but their actions are painfully felt by their victims and bystanders.

Furthermore, in terms of values, they are vastly different since terrorists are ideologically bent on usurping the government and state, whereas bandits are only concerned in financial gain. The fact that they both pose a danger to Nigeria's internal sovereignty does not imply that they have the same agenda. The activities of bandits and terrorists, on the other hand, are similar but not the same as the approach and ideology of secessionists in Nigeria. However, at an extreme, the ways of secessionists can mirror the terrorists as it is the case with the Cameroonian Ambazonian secessionist group proscribed by the Cameroonian government (Okereke 2018:11).

Secessionism and Self-determination

The concept of secessionism is not new to international politics, following the Westphalia Treaty of 1648 that birthed the conceptualised notion of nation state. Secessionism in a simpler term means balkanisation or fragmentation of an entity into smaller fragments or units. It was the case following the fragmentation of Union of Soviet Socialist Republics (USSR) which birthed the existence of autonomous nation states in Eastern Europe (Kohen, 2006: ii).

The two Sudan used to be a unilateral state, but following the wave of secessionism, the South Sudan was born. Similarly, Pakistan, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Estonia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Latvia are all a product of secessionism or separatist movements.

Secessionism can threaten the international legal personality of an existing state or reduce the geographical coverage of an existing nation. For instance, should the Odua Republic and Indigenous People of Biafra (IPOB) actualise their primary objective of being autonomous entities, it naturally follows that Nigeria's geographical coverage will shrink significantly if the country did not go into extinction.

The concept of secessionism and self-determination are closely related but dissimilar. Therefore, there can be self-determination without secessionism as it is in the United Kingdom (Scotland, Ireland), China (Hong Kong), and Canada (French and Anglophone regions). Contrariwise, secessionism and self-determination can be smugly interwoven as it was in the case of USSR balkanised nations such as Georgia, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Estonia, and Pakistan from India. Analogously, South Sudan seceded from Sudan, which is evidently an indication of the mutuality of self-determination and secessionism.

The right to self-determination is mentioned in numerous international human rights agreements, like in the UN Charter, in un general assembly resolutions. But they do not specify who can claim this right and what the right grants. The State Department says it does not know who has the right to claim a right to

state independence from the United States. The international system has consistently upheld the inviolability of existing nation-state borders, regardless of how and when they were established, says a report by the State Department (Carley, 1997).

As a result, international law recognizes the right to self-determination, yet it is a contradictory provision because international law requires nations to defend their physical borders. Against this context, states tend to be hostile to secessionists. However, as previously stated, the two ideas at issue are mutually incompatible. According to international law, states have the legal right to defend their territorial integrity. Similarly, indigenous peoples' right to self-determination is recognized by international law. These rules favor both territorial integrity and secessionism, which is rather contradictory.

What is Boko Haram and ISWAP ultimate objective in Nigeria?

Based on their operations, Boko Haram and the ISWAP are certainly terrorist organizations, akin to well-known terrorist networks such as Al-Shabaab, Al-Qaida, and ISIS. Terrorist organizations all have an overwhelming proclivity for Islamic fanaticism. Western scholars, on the other hand, say that terrorist groups' methods deviate from Islamic principles. Furthermore, throughout their respective administrations, George W. Bush and Tony Blair proclaimed that the fight on terrorism was not similar to the war on Islam (Bar, 2004:27).

The tactics of Boko Haram and ISWAP resembled those of the now-defunct Maitatsine cult of the 1980s, which held that Muhammad should not be regarded as Allah's messenger. It is acceptable to refer to the defunct Maitatsine as the forerunner of Boko Haram and ISWAP. These three terrorist organizations are all deviations from Islamic principles, yet they all have a common objective. Furthermore, according to Bar (2004:28), modern international Islamist terrorism is the result of twentieth-century Islamist extremism. Similarly, Boko Haram and ISWAP are also offshoots of Islamist aspirations, as they are fixated on battling what they call western civilization in Nigeria; it is evident in their names, slogans, and mode of operation.

Boko Haram, for example, etymologically implies "Western education or civilization is prohibited" (Walker, 2012:3). Similarly, due to the group's operational operandi and identification, ISWAP, a rival terrorist organisation to Boko Haram, may be considered to be identical. Boko Haram is opposed to Western culture, to which Nigeria's multinational state has adhered. Similarly, ISWAP seeks an Islamic state in Nigeria that is similarly committed to subverting Western culture. As a result, it follows that the primary objective of Boko Haram and ISWAP in Nigeria is to seize power from Nigeria's central government and establish an Islamic state. This conclusion is obvious in the beliefs of the late Mohammed Yusuf, the founder of the Nigerian Islamic terrorist organization. Walker phrased it this way:

"Mohammed Yusuf stated in interviews prior to his death that the organization's goal was to retreat from a society that had grown corrupt and beyond help. His gang would then establish a new civilization whose main goal would be to be close to Allah. Prosperity and success would naturally result from that goal, and his virtuous gang would eventually take over mainstream culture. Where "Western" culture had gone wrong, according to Yusuf, was in straying from sharia norms. Yusuf based his worldview on his understanding of the thirteenth-century philosopher Ibn Taymiyyah. Taymiyyah, who was often referenced by Salafist radicals, called for this in the face of leadership by Muslims who did not act benevolently and exploited their position to oppress. Individuals withdrawing from that corrupt system and fighting it with violence was acceptable to Allah (2012)."

The late Mohammed Yusuf's statement, cited by Walker (2012) above, prominently demonstrated that, despite the dissimilar philosophies of Maitatsine, Boko Haram, and ISWAP, their shared objective is to wrestle power or authority away from the Western-oriented government elected by the people and for the people. To put it another way, they aim to undermine liberal democracy, the English language, and Western education.

This solitary deed by Boko Haram/ISWAP is rigorous and obvious enough to convince onlookers that the terrorists operating within Nigeria's borders' primary objective is to take Nigeria away from Western-oriented authorities. As a result, it would not be incorrect to assert that Boko Haram/ISWAP are not motivated by the goals of secessionists and bandits, but rather by the desire to have complete control over Nigeria.

What are the bandits' ultimate goal?

Terrorists and bandits are not quite the same thing, as evidenced by the preceding pages. They are, nevertheless, as damaging and might jeopardize Nigeria's internal sovereignty. Bandits such as gunmen, killer herdsmen, ritual killers, kidnappers, cattle rustlers, and other assailants engage in cruel and terrible acts that saturate modern Nigerian society....

Kidnapping, ritual killing, and bizarre killer herdsmen have become commonplace in Nigeria's Western, Eastern, Southern, and Middle belts. However, a widespread notion in modern Nigeria is that assaults in most regions of the nation are coordinated by killer Fulani herdsmen, however such a claim should not be entirely believed to prevent instilling ethnic stereotyping.

Nonetheless, some Fulani herdsmen have shown expansionist inclinations across the country, as evidenced in Plateau State and other Nigerian states. This is not to suggest that members of other ethnic groups in Nigeria are not participating in banditry-related activities (BBC, 2021; Malumfashi & Kaina, 2021; Majeed, 2021; Ahovi & Olatunji, 2021; Shobayo, 2021).

Indeed, Governor Aminu Masari of Katsina state has stated unequivocally that the bandits are primarily Fulanis, and that they are ordinary people who speak the same language as he does and practice the same religion as he does, and that Fulanis from West, North, and Central African countries are frequently recruited by the Fulani bandits to wreak havoc on Nigeria. He went on to say that they are primarily cattle ranchers. Tragically, a widow who was kidnapped on her way to Imo from Lagos, stated that her kidnappers had cattle and were stationed in the forest. This is a description of a bunch of abductors that exactly matches the description of bandits in Katsina state (Oyero, 2021; Adedipe, 2021).

Recent events such as the abduction of students from schools and commuters, and the attack on the National Defence Academy (NDA) has subjected observers to confusion whether the groups wreaking havoc in Kaduna State and proximate states are terrorists or bandits. In fact, the government was called upon by the public to proscribe the bandits as terrorist. However, proscription of the bandits as terrorists might be misleading because in as much as there are similarities in their activities, bandits and terrorists remains unidentical. As put by Lai Mohammed, the incumbent Minister of Information avowedly stated that a group can only be proscribed provided their identity is known (Adewole, 2021; SaharaReporters, 2021).

In modern Nigeria, Boko Haram and ISWAP are not renowned for demanding ransoms, but this is the focus of bandits who have a history of exploiting the Nigerian government and victims. At one time, they requested that the victims' parents in Kaduna give them with basic supplies such as imported rice, beans, and cooking oil (Punch, 2021; TheNEWS, 2021; Altine, 2021; Asadu, 2021; Abiodun, 2021). Similarly, the testimony of one "Emmanuella Anyanwu" about her ordeals at the hands of hoodlums who kidnapped her en route to Imo from Lagos state clearly indicated that the bandits' interest revolves around monetary benefit. Her account is as follows:

They told me that they were kidnappers and they abducted me because of ransom. They said if I didn't have money, they would take my life. I asked them how much they wanted, but one of them was furious I was asking them questions. I told them I needed to know what they wanted as ransom. They asked if I had N10m and I told them there was no way I could get that kind of money. I told them I would give them N500,000 from the money gathered from my village. One of them said I was a fool and they told me to sit down (Adedipe, 2021).

Collation and dissection of bandits' activities, especially in the Northern region of Nigeria, has proven that the bandits are not evidently politically, ethnically, or religiously motivated, but are conspicuously motivated by economic needs. This is a fact attributable to the criminogenic nature of capitalism, especially when looked at from the prism of the fact that Nigeria is in recession, and many youths are unemployed. The huge income garnered from banditry has inevitably made the vice a lucrative and an attractive one.

It would not be a flawed premise to conclude that the bandits are just an organised group using banditry as a means to an end. It can even be argued that the increasing operation of bandits is a response of unemployed able men to the government's poor management of Nigeria. Similarly, the ultimate goal of secessionists might equally be an indirect response to the persistent state of bad governance in Nigeria, which has accelerated poverty.

What are the secessionists' ultimate goal?

Secessionism is a threat to the survival of a multinational or multicultural society since it frequently threatens to revert linked societies/nations to their primordial configuration (Stewart, 2010:4; Mansbach & Taylor, 2012). While secessionism is a threat, it should not be viewed as illogical or unethical because it is frequently a response to contentious sociopolitical and economical concerns such as political horizontal inequality. The term "political horizontal inequality" refers to a situation whereby a group is more favored by the status quo, to the detriment of other ethnic groups in a multicultural society. For example, the Odua Republic and Biafran agitators continuously hammer on the claim that the Hausa and Fulani are the only privileged groups in Nigeria; therefore, ethnic groups in the Federal Republic of Nigeria are highly unequal politically (Langer, et al., 2007).

For instance, the Odua Republic and Biafran agitators openly said that the Hausa/Fulani excesses could no longer be tolerated due to their dominance in Nigeria's politics and other key sectors, such as the Federal Government parastatals. The Hausa ethnic group in Nigeria wields a significant political position in Nigeria due to its size. Sadly, the Hausa seem to be dominated by the minority Fulani ethnic group due to the conquest of Uthman Dan Fodio. To the Fulani ethnic group, the Hausa ethnic group is a potential tool. This might have one thinking that the Hausas and Fulani are culturally similar or identical; contrary to this, culturally they are dissimilar, but only identical in the context of religious inclinations. Across the Federal Republic of Nigeria, the Fulani are the closest to the Hausas, who are the majority in Nigeria. The prominence and political influence of the Hausa and Fulani in Nigeria has inevitably led to a surge of political inequalities, which is basically the root cause of secessionist fervor in the East and Southwest.

The prominence and political influence of the Hausa and Fulani in Nigeria has inevitably led to a surge of political inequalities, which is basically the root cause of secessionist fervour in the East and Southwest. The secessionists are of the opinion that since the Hausa/Fulani are fixated on the centralized system of government, which is contrary to the regionalized system of government, the country should rather disintegrate. In the worldview of the secessionists, their aspirations are believed to address all that the union of Nigeria could not address since decolonization in 1960. However, the inevitability of political horizontal inequality, which is the root cause of secessionist fervor in Nigeria, is attributable to colonial fault lines. The more extreme political horizontal inequality gets, the more impacted ethnic groups question the premise upon which Nigeria was created.

According to Akinrefon (2020), "in a joint statement by the International General Secretary of Yoruba One Voice, Dr Sina Okanlomo, and the Head, Directorate of State of the Indigenous People of Biafra, Mazi Chika Edoziem, jointly stated that the 1914 amalgamation of the Nigerian autonomous regions into an entity lacked the populace's backing. As a result, it has created an unbroken path for the exploitation of the people of Nigeria's southern axis.

They recognized Nigeria's success as a country throughout the period of regional autonomy 'self-determination.' However, the imposed unitary/centralized form of government that has existed thus far has severely failed the people of Nigeria.

Furthermore, they avowed that the administration of President Buhari, has failed Nigerians because it lacks the ethos of statehood and federalism as embodied in Chapter 11 of the Nigerian constitution, which is the source of government authority. They also believe that "terrorism, banditry, instability, forlornness, discrimination, murders, unemployment, inequality, corruption, scandals, brutality, oppression, and extortion" have become all too common. According to the secessionists' thoughts recorded in Akirefon (2020), they respect the regional governance system's triumphs during Nigeria's golden period. It was a time when the central government was weak but effective, and regions were autonomous and financially buoyant because they were compelled to endogenously source for means of generating income, as opposed to the centralized system practiced in modern Nigeria, where most states, particularly those in the north, rely on the central government for survival.

The agitated Nigerians calling for a restructured Nigeria raised alarm that the incumbent President's body language lacks the ethos of statehood, which is also a violation of the federalist ideals enshrined in Chapter 11 of the Nigerian constitution. The secessionists' narratives clearly demonstrate that the underlying reason of their agitation is evidently the ongoing poor governance and widespread political horizontal inequality. Furthermore, several actions of the federal government of Nigeria clearly indicate the feeding of horizontal disparities in Nigeria. For example, despite being a northerner, the incumbent

Governor of Kaduna State, Malam El-Rufai, revealed that students from the northern extraction of Nigeria seeking admission into universities are given special preference by the Federal Government so that they can have an edge over students from other regions of Nigeria. Here's how he phrased it:

"The north has traditionally lagged behind in terms of education. We have consistently been the disadvantaged area since independence, despite receiving advantages, JAMB scores, and other benefits. This has not helped; in fact, it has made our people lazier. In light of the disparity in JAMB and FG (Federal Government) results, I believe people should be encouraged to work hard and compete, and we are prepared to make our students in Kaduna State competitive not just in the state, but also worldwide (Oyero, Stop preferential cut-off marks for northerners, El-Rufai tells JAMB, 2021)."

It is against this backdrop that proponents of the Odua Republic and Biafrans have validated their desire for a split Nigeria, which would eventually lead to the country's demise. The ultimate objective of the secessionists is to strip Nigeria of its international legal personality, which would effectively destroy the country's existence, whereas the terrorists' goal is to take over the government, and the bandits are merely driven by economic necessities. Each of the aforementioned groups' goals prompts the following questions:

- Which among the secessionists, terrorists, and bandits poses the greatest threat to Nigeria's existence?
- Clearly, secessionists pose a threat to Nigeria's survival.
- Which of the three groups does the state consider to be the most imminent threat?
- The secessionists are the most urgent threat to Nigeria's stability of the three factions.
- Which of the three organizations poses the greatest threat to the government and the people?

The secessionists pose a threat to the government and the state, whereas Boko Haram poses a threat to the government and the people but not the state. The bandits, on the other hand, pose a direct threat to the people and the administration, but not the existence of the state.

However, secessionism in Nigeria should be discouraged, based on the reality of nations like Pakistan and South Sudan, where secessionist achievements have not resulted in political and economic stability.

What actions has the Nigerian Federal Government (FGN) taken to put an end to the raging inferno of terrorism, banditry, and secessionism that is destroying the country?

In order to preserve peace and order in a country, the government or leader chooses the most effective approach. However, it may be a carrot or stick approach, and it could also depend on the sort of regime. Human rights are understood to be at the heart of liberal democracy. In a liberal democracy, a carrot strategy is commonly used in situations of public resentment. In an illiberal democracy, such as Cameroon, Zimbabwe, Eswatini, and other authoritarian regimes, the stick method is typically the rule. This is evident in President Paul Biya's approach to the conflict in Cameroon's Anglophone area, late Zimbabwean President Mugabe's attitude to opposition groups, and President Museveni's response to Bobby Wine, Uganda's opposition party leader and presidential contender. Contrariwise, the Nigerian government, in its response to secessionism, banditry, and terrorism has indulged in the use of carrots and sticks approaches.

The "carrots and sticks" technique may be traced back to Pavlov's conventional theory of motivation. The unilateral or fusion of reward/diplomacy/negotiation and punishment/kinetic/lethal reaction to societal crises, whether terrorism, banditry, or secessionism, is central to this strategy. According to Udoh et al. (2019:11), recent research has revealed that in conventional warfare methods, the stick strategy is the norm, but the carrot approach, also known as the water approach, is frequently only considered in circumstances of kidnapping or scenarios where victims are kept hostage. However, the above-mentioned authors quoted a theoretical research observer who stated that when offenders are recalcitrant, a stick or kinetic reaction is less expensive.

Based on the above assumption, the Nigerian Federal Government's strategy of negotiating with refractory bandits and rehabilitating surrendered Boko Haram and ISWAP members is prohibitively costly owing to the policy's ambiguities. These are persons who have previously been exposed to the use of firearms and can revert to their old habits at any time, particularly in a nation where residents' private

lives are rarely scrutinized. It will not be an error to infer that the Federal Government of Nigeria's carrot approach to bandits and surrendered terrorists is a luxury the country can not afford in the long term. When viewed objectively, a kinetic response against banditry and terrorism may be a realistic option.

Nigerian government stick/kinetic response to terrorists, secessionists, and bandits

The triple zeitgeist currency, which threatens Nigeria's security and survival, has unavoidably pushed the Federal Government of Nigeria into unmeasured deployment of the military and paramilitary forces in the East, North, West, and South areas of Nigeria. The Nigerian military has launched several operations, including Egwu Eke I (Operation Python Dance I) and Egwu Eke II (Exercise Egwu Eke II), Operation Lafiya Dole, Safe Haven, Whirl Stroke, Thunder Strike, Operation Delta Safe, Operation Awatse, and others (Obi, 2017; Enenche, 2020).

Sadly, despite the unmeasured use of military force, terrorists, bandits, and secessionists became increasingly agitated. However, the aggressive approach resulted in the detention of the Biafran leader, who fled from Nigeria to Europe before being apprehended by Kenyan officials during a visit to the nation. Similarly, the warlord of the Odua Republic was apprehended in the Republic of Benin, and the military and paramilitaries have murdered and detained a number of bandits and terrorist commanders and members.

Unfortunately, terrorism, banditry, and secessionism persisted; but the Odua Republic agitators appear to have been weakened lately by the arrest of Sunday Adeyemo, also known as Sunday Igoho. Based on this assumption, it is not a faulty premise to say that the Nigerian Federal Government's kinetic strategy has only proven beneficial in the Yoruba axis of Nigeria, while failing miserably in the East, South, North, and Middlebelt (Mac-Leva, et al., 2020; Kabir, 2021; Ukpong, 2021; Nnochiri, 2021).

The Nigerian government's response to the trio endangering the country's political stability has generated both support and criticism across the country. In reality, the Nigerian people and ethnic groupings are more split than ever (Okoro, 2021; Udoffia, 2021), with some Nigerians openly supporting the government's reaction and others openly denouncing it. This is not to suggest that the majority of Nigerians are not fed up with the country's insecurity.

Why did the government's strategy succeed on secessionists but not on bandits and terrorists?

The secessionists have been the most affected by the Nigerian military and paramilitary kinetic approach of all the groups confronting contemporary Nigeria. In reality, several Nigerians have concluded that the Nigerian Federal Government's response to the three groups challenging the federal government is biased. Simply because the Nigerian government, with her kinetic approach, was able to curtail the excesses of the secessionists (Ogundipe, 2017), their leaders are confined. The Biafran leader is in the custody of the Department of State Security (DSS), while the leader of the Odua Republic agitators is incarcerated by the government of the Republic of Benin.

The terrorists and bandits are chiefly northerners, and their activities are limited to the northern and Middlebelt regions, although the presence of the bandit Fulani herdsmen has been sighted in other regions too. Despite the Nigerian Army deployment of troops and heavy artilleries to the north, the terrorists and bandits grew stronger. This is a reality that has left all Nigerians surprised due to the size of the Nigerian Army. However, some Nigerians are of the opinion that the government is not sincere in fighting the terrorists' bandits, as certain claims made it known to the public that terrorism and banditry are locally sponsored by some Nigerian elites in the north (Emelike & Iniobong, 2021; Njoku, Olumide, Sunday, Akhaine, & Oladimeji, 2021; Adedokun, 2021).

Many people turned to social media to accuse the federal government of employing military and paramilitary force against the secessionists while simultaneously rehabilitating and bargaining with Boko Haram and bandits (SaharaReporters, 2021; Oyero, 2021). As a result, the public was outraged by the government's deradicalization and disarmament of repentant terrorists. Regrettably, they came to the conclusion that the government's reaction to secessionists is harsh, whilst their approach to bandits and terrorists is soft. It is, however, an erroneous premise because deradicalization and disarmament are both approaches to reducing insecurity.

Anyone can accuse the Federal Government of romanticizing Boko Haram and bandits on the basis of a flimsy premise or a foggy lens, especially in light of the government's carrot policy (negotiation with bandits and rehabilitation of the repentant terrorists). Similarly, the government's silent response to the

harmed Fulani herders in host communities is a major element reinforcing the populace's cynicism about the state's approach to insecurity. Despite common opinion, Nigerian government spending on military equipment has surged under this administration, since the government has acquired fighter jets, missiles, and other armament to tackle terrorism and banditry (Trading Economics, 2021; Vanguard, 2020; Abdulkareem, 2021).

While bandits continue to kidnap people and terrorists terrorize vulnerable communities, the Nigerian military is gaining ground against the two groups threatening the country's internal peace in few places. A considerable number of terrorists have just abandoned their weapons and are anxious to be rehabilitated in Nigeria, due to the effectiveness of the collaboration of the Nigerian air force and soldiers. Terrorists and bandits, on the other hand, continue to terrorize populations in Borno, Katsina, Niger, Katsina, and Kebbi. In the northern region of Nigeria where bandits, terrorists, and soldiers are functional, usually, there are casualties on both sides (Channels Television, 2020; Vanguard News, 2021; Nwedene, 2021; Abdulaziz & Gusau, 2021; Prnigeria, 2021; Okoye, 2021; Ayitogo, 2021; SaharaReporters, 2021; Abu-bashal, 2021; Rédaction Africanews, 2021).

It would be illogical to assume that the Nigerian government romanticizes terrorists and bandits just because they remain invincible hitherto. The widely held belief that the Nigerian government is stern on secessionists but mild on bandits and terrorists is fallacious. However, the Federal Government's response to secessionists is strong due to the following factors:

- The secessionists are domiciled in the city.
- They do not actually maraud and flee; instead, as is the case in Nigeria's eastern region, they maraud and hold their ground. Albeit, since the adoption of a guerrilla approach, they maraud and go into hiding.
- The secessionists are well-known to everyone.
- Bandits and terrorists can only be identified if they are armed.
- Tracking secessionists is easy, but trailing bandits and terrorists requires a well-thought-out approach.

Therefore, the philosophical configuration and values of the secessionists made them a soft target for the state compared to the bandits and terrorists that have mastered the act of concealing their identity, waylaying their targets, and retreating to an anonymous venue where they are fully equipped. The terrorists and bandits have confronted the soldiers on multiple occasions and conquered them, although, there are often casualties on both sides. The secessionists are vulnerable because they are easily spotted and not equipped. For example, Nigerian forces attacked and vandalized the mansions of secessionist leaders. On the other hand, Shekau and other terrorist and bandit leaders are difficult to penetrate and overpower by the Nigerian military since they are armed to the fangs and their hideouts are not known to the public (Ujumadu, 2017; Jannah, 2017; Akinwotu, 2021; Babangida, 2021; Ahmad, 2021).

The intellectual composition and goals of the secessionists made them a vulnerable target for the state. Terrorists and bandit have frequently ambushed and inflicted injury on the Nigerian armies, whereas secessionists are vulnerable owing to a lack of resources and a preference for a carrot approach to problem-solving by protesting. The Biafran secessionists, on the other hand, are gradually adopting a guerrilla strategy as the federal government insists on holding their leader, Nnamdi Kanu, in captivity. Unknown gunmen have attacked scores of police stations, despite being identified as bellicose sects of the Biafran agitators, and they have been seen enforcing a sit-at-home protest, in which any member of the community who violates the agitators' sit-at-home order is met with vandalism and humiliation (Opejobi, 2021; Premium Times, 2021; Akpan, 2021).

What are the extinguishable conflagrations engulfing modern Nigerian society?

Terrorism, banditry, and secessionism plaguing contemporary Nigeria are entirely attributable to inorganic factors such as bad governance and primordial sentiments (Omede & Omede, 2015). Unfortunately, some of the federal government's policies are fanning the embers of horizontal inequalities in the contemporary multinational Nigeria, as seen by their corollaries. Political horizontal inequality is fanning the embers of disunity, as evidenced by the Federal Government's proposal for open grazing, the prevalence of unquestioned killer herdsman aggression, political horizontal inequality, the rejection of

restructuring, and the encroachment of northern regions into territories completely alien to northern cultures. Kwara State, Southern Kaduna, Benue, and Plateau states are all regarded as northern regions, despite the fact that they are completely foreign to the Hausa/Fulani way of life. The Willinks Minority Commission attempted to resolve this colonial faultline, but its efforts were eventually disregarded.

Excesses of Miyetti-Allah and Sheik Gumi

Only the Hausa/Fulani axis in modern Nigerian culture seems unconcerned with secessionist aspirations, but certain Yoruba, Igbo and minority ethnic groups have been clamoring for a fragmented Nigeria owing to a history of political horizontal inequality. Ordinarily, a common Igbo has no issues with a common Hausa/Fulani, but incongruities arise frequently at the political level, owing to an imbalance of political opportunities (Osaretin, 2019; Archibong, 2018). For example, since President Muhammadu Buhari took office in Nigeria, the Miyetti-Allah has grown in popularity and issued a slew of declarations, leading some Nigerians to believe the organization is a government branch (olufemi, 2021; SaharaReporter, 2021; Akinrefon & ojomoyela, 2019; Toromade, 2019; Babajide, 2021).

Similarly, Sheikh Gumi's comments and involvement in banditry negotiations have sparked skepticism among Nigerians of various ethnic backgrounds; for example, the Federal Government's proposed grazing routes in northern Nigerian states indicate that the government favors the Miyetti-Allah community (Chidozie, 2021; Onwuka, 2021; The Guardian, 2021).

Mailafia, the opinion leader, made comments about the country's insecurity as a result of terrorism and was frequently summoned for questioning by the DSS, whereas Sheik Gumi, a pro-bandit Islamic scholar, freely expressed his views in favour of bandits but was only summoned once with levity by the DSS (Fasan, 2021; Sunday, 2021; Ochieng & Kiriungi, 2021; Nnaem, 2021; Opara, 2021; Ahovi, 2020; Ahovi, 2020; Ifuoma, 2020).

Such observations have led to the conclusion that Nigerians are ethnically uneven in the context of political privileges. In reality, many people believe that President Buhari's administration is working to further the interests of the Hausa and Fulani. The preference for Miyetti-Allah and Sheik Gumi is the most straightforward example of political horizontal inequality as the group and the aforementioned Islamic scholar freely expressed their views without rebuttals or questionings from the Federal government or the DSS (Jimoh, Daka, Njoku, & Lawrence, 2021). Coexistence will eventually be endangered in a multinational society when one ethnic group feels superior to others, as it is in contemporary Nigeria.

Killerherdsmen rampage

By implication, President Buhari's election has sadly increased the reputation of Nigeria's murderous Fulani herdsmen. The Fulani herders were on their best behavior before the election of President Buhari. They were noted for wielding pastoral staffs in their culture. Regrettably, they are better at using rifles than terrorists in modern Nigeria, where it is illegal to carry a firearm without a license. Many communities in Nigeria's East, West, Middlebelt, and Southern regions have repeatedly condemned Fulani herdsmen's daring and bellicose behavior in their communities (Sahara Reporter, 2018; Jannamike, 2018; Adebayo, 2021).

In host villages, identified Fulanis have been accused of livestock rustling, land theft, and assassinating natives with impunity. Those on the Plateau whose farms and cattle have been taken over by the murderous Fulani herdsmen are the ones feeling the worst heat of the bandit Fulani herdsmen (Vanguard, 2015; Ohanesian, 2019). Activities of the bad Fulanis across Nigeria, has triggered a widespread odium to the extent that the Fulani identity in Nigeria is tainted with negativity; in fact, the incumbent Governor of Katsina state avowedly claimed that majority of the bandits are Fulani (Sahara Reporter, 2021; Ahamed, 2021; Relief Web, 2013)

Scores of Nigerians have a problem with President Buhari's administration's handling of the Fulani herdsmen's excesses because, despite public outrage, the Fulani killer herdsmen's excesses continue. Nonetheless, President Buhari's administration instructed security troops to shoot and kill anyone wielding a rifle in the forest. Despite the restriction, AK-47-wielding herdsmen have been sighted, and several have been arrested (Olawale, Agwam, & Hassan, 2021; Asadu, 2021). Regrettably, the unlawful and inhumane practices of the bandit Fulani herdsmen are one of the key generators of primordial identities in today's multinational Nigeria. Sadly,

Restructuring and secessionist fervor

Many Nigerians, especially the ones from other regions other than the north, has exuded dissatisfaction with President Buhari's administration's handling of the Fulani herdsmen's excesses, bandits show of horror, and small-scale bandits in other regions. Recently, there was a protest in Abuja, where group of northern youths and some northern leaders called for the resignation of the incumbent President due to the poignant activities of the deadly sects that constitute a threat to the human security of Nigerians in Nigeria (Hassan-Wuyo, 2021; Ayitogo, 2020; Odeniyi, 2021). Because of the actions of bandits and terrorists, President Muhammadu Buhari's administration issued an executive order directing security personnel to shoot and kill any spotted civilian brandishing a rifle (Olawale, Agwam, & Hassan, 2021).

Based on the data collected of insecurity in Nigeria, it would not be incorrect to infer that while there were protests and terrorism under President Buhari's predecessors' reigns, organized banditry and Fulani herdsmen rampages were never as popular. In truth, the Miyetti-Allah and Sheik Gumi's views were not well-known prior to President Buhari's election. Surprisingly, following President Buhari's election, the Miyetti-Allah and Sheik Gumi rose to popularity and became a formidable voice on national issues.

The practices of some today's Fulani herders and bandits have bred national division, has inevitably spurred Nnamdi Kanu, the leader of the Indigenous People of Biafra (IPOB) and Sunday Igboho, the revolutionary leader of the Odua Republic, to prominence. The above-mentioned ethnic groups began by calling for the restoration of Nigeria to a regional system of administration similar to that which existed during the golden era (10 years after decolonization), but this was greeted with the Federal Government of Nigeria's disapproval (adejumo, 2021; Ladelokun, 2021; Mpi, 2021; Sikhakhane, 2021; Agbakwuru, 2021; Adebayo, 2017). The Federal Government of Nigeria's unwillingness to embrace a constitutional reform that will return the country to its erstwhile regional system of governance, coupled with the growing spate of insecurity and burgeoning political horizontal inequality, has exacerbated secessionist fervor in the country. However, Nigeria has a history of secessionism, which was at its peak during the Biafran War, staged by the Eastern region of Nigeria.

Sadly, factors that spurred the previous secessionist fervor are starting to protrude in contemporary Nigeria as ethnic groups other than the Hausa/Fulani are decrying the dominance of Hausa/Fulani in the strategic economic and political sectors of Nigeria, such as the ports, judiciary, customs, independent electoral commission, and the military. The inability of President Muhammadu Buhari's administration to maintain a firm position against the ravaging Fulani herdsmen and the rejection of a demand for Nigeria's restructuring prompted separatist groups in the Biafran and Odua territories to push for secession. In light of this, it is fair to argue that the Federal Government's reaction to insecurity across the country, as well as its body language, is to blame for the zeitgeist of secessionists challenging Nigeria's existence.

Secessionism in Nigeria can be seen as an approach that aims to release affected groups from the excesses of bandit Fulani herdsmen and lingering political horizontal inequality. However, secessionism is not a cure-all solution, as it might snowball into something more complicated upon the actualization of autonomy, as it is the case in South Sudan, where the newly formulated nation started grappling with issues of identity and governance that were absent during the quest for secessionism. Similarly, the existence of ethnic groups in the federation of Nigeria has abated intra-ethnic and interethnic rivalries. For instance, the Yoruba ethnic group in its autonomous era was characterized by intra-ethnic conflicts. In fact, the longest war in West Africa occurred within the Yoruba for a decade and six years; that is, the Kiriji war between the Ibadan and Ekiti axes of the Yoruba ethnic group.

Conclusion

In conclusion, modern Nigerian society appears to be more upset by developing political horizontal inequality, notwithstanding its economic and infrastructure challenges. The emergence of fervent separatist desires in Nigeria's eastern and western regions demonstrates the consequences of political horizontal disparity. Unfortunately, the federal government's response to the secessionists has caused widespread suspicion in locations outside of the north, with critics accusing the government of employing a carrot approach to dealing with terrorists and robbers.

Contrary to widespread belief outside of Nigeria's northern region, the government has dealt harshly with bandits and terrorists. Terrorists and bandits, on the other hand, have outwitted authorities by targeting less secure locations, military and paramilitary sites, schools, and commuters. This is owing to a

lack of an adequate early warning system in the affected areas, as well as a shortage of security personnel. Furthermore, secessionists are soft targets due to their objective, well-known identity, and residency, as well as the fact that they are less armed compared to bandits and terrorists, who are heavily armed and always ready to combat the military.

The government's carrot approach to a lethal cult, on the other hand, has unavoidably sparked accusations that the state is soft on bandits and terrorists but harsh on secessionists. As previously said, secessionists are a soft target, yet they are harmful to the state's existence rather than to the people. As a result, states are naturally sensitive to anything that threatens their existence, whether human or animal.

The above highlights and analysis clearly show why the state appears to be more susceptible to secessionists. This is not to argue that the state is unconcerned about terrorists and bandits, but this study has proved that they are not easy targets owing to their tactics. Based on the information gathered, it was discovered that the state, via the DSS, routinely interrogates residents from other regions who raise concerns about the government's lackadaisical and inept response to insecurity in the country. This is clearly symptomatic of the existence of political horizontal inequality in contemporary Nigeria, which is surely one of the elements that has prompted secessionists and agitators to take action in today's multinational Nigeria. This is especially evident in the federal government's response to the late Obadiah Mailafia and Sheikh Sheriff Gumi, who used to play spin-doctor to bandits whose behavior mirrored that of terrorists.

In contemporary Nigeria, the special preference for a specific region and group has inevitably resurrected primordial sentiments, the direct manifestation of which is secessionism; indeed, the persistence of political horizontal inequality in Nigeria is clearly a reflection of primordialism's indelibility. Primitive emotions have always presented a serious threat to the Nigerian state's existence, prompting the federal and state administrations to launch attempts to bridge ethnic divides. Regrettably, the majority of the organizations set up to address persistent horizontal inequality are riddled with governance problems and human agency flaws.

The Nigerian state, for example, used consociationalism, also known as zoning, to address political horizontal inequality in an attempt to reduce primordial feelings along ethnic lines. Similarly, the federal character commission was created to remedy any and all political horizontal imbalances. Unfortunately, the superstructure of distorted ethnic narcissism in a multiethnic society has stymied both consociationalism and the federal character commission attempts of Nigeria's federal government, as the Hausa/Fulani region remains the country's most populous and politically influential region compared to the other regions.

Secessionists' call for Nigeria's separation is understandable given Nigeria's lingering horizontal inequality. Secessionism, on the other hand, is not a solution to Nigeria's continuing political horizontal inequality, corruption, poverty, underdevelopment, ineffective government, and unbalanced resource distribution. A politically restructured Nigeria as a consequence of a constitutional review will be effective in putting an end to secessionism in Nigeria and boosting security throughout the country by relieving the federal government's burden.

According to secessionists' popular belief, a disintegrated Nigeria divided into ethnic provinces will bring concerns about political horizontal inequality to an end. The secessionists' utopian vision is somewhat implausible, especially when considering the social realities of ethnic nations like Lesotho and Eswatini. Despite the fact that the two countries described are mono-ethnic, they are both plagued by weak governance, human rights violations, economic troubles, corruption, and unequal income distribution. As a result, secessionism is not the most viable answer to Nigeria's current sociopolitical and socioeconomic problems. Insecurity, underdevelopment, secessionism, and economic concerns might all be addressed by a regionalized governance system. These problems are likely to be alleviated if a regional governance system is explored, as regions would be permitted to determine their own fate.

In modern Nigeria, the ethos of secessionism is obviously based on Hausa/Fulani domination. As a result, concerned ethnic groups must work together to counteract the overwhelming Hausa/Fulani. Affected ethnic groups should band together and balance their forces against the majority Hausa/Fulani, just as South African blacks did against the apartheid South African government. Calling for Nigeria's breakup as a result of Hausa-Fulani excesses is a cowardly move.

Similarly, downtrodden black Americans have fought for equitable political representation since the days of Du Bois, James Weldon, Johnson, Walter White, and Thurgood Marshall, and have earned supporters such as Malcom X, Martin Luther King, Barak Obama, and the current Deputy President, Kamala Harris. This is to argue that political horizontal inequality is not alien or new to a multiracial and multicultural society; many countries have faced political horizontal inequality, but civil society's tenacity in demanding good governance has lowered the incidence of political horizontal inequality.

Secessionism in today's Nigeria is primarily motivated by insecurity, which is compounded by political horizontal inequality, as evidenced by secessionist movements in areas other than the north. As a result of the recent wave of insecurity, a majority of Nigerians feel that the federal government is incapable of preserving Nigerians' lives and upholding the country's territorial integrity. The violent behavior of identified Fulani herdsmen in Nigerian regions outside the north has reinforced the unwelcome notion that the Fulani ethnic group seeks to take over host communities and islamize Nigeria. These assumptions were the sole source of secessionist support in Nigeria's east and west.

A decentralized government architecture, in which authority is transferred to states and municipalities, on the other hand, will provide states entire control over their own security. A measured canon supply of security troops at the state and municipal levels has significantly impeded state governments' ability to handle insecurity. Devolution of power and decentralization of police are practiced in countries such as the United States and South Africa, where states and municipalities are empowered to handle own internal security. Although the National Institute for Policy and Strategic Studies (NIPSS), a think tank of the Nigerian Presidency, advised the central government that community policing would help to reduce insecurity in the country, the central government has been hesitant to implement the policy. In reality, the government's obstreperous stance in the context of police decentralization has paved the way for the rise of ethnic vigilantes such as the Odua People Congress (OPC), Amotekun, Hisbah, and the Eastern Security Network (ESN), which may undermine the military and paramilitary in the long run. The development of ethnic vigilantes is clearly indicative of civilians' loss of faith in the state and its military. It is also a direct response to the government's act of omission and commission. The government failed to fulfill its commitment to safeguard the people and also failed to embrace the appeal to return the country to a regional governance system.

The federal government of Nigeria seeks to protect the coexistence of Nigerian groups, according to this study, but is unwilling to heed the demands of disgruntled groups in Nigeria's eastern and western areas. As previously stated, secessionists believe that a regionalized Nigeria with a decentralized police force will alleviate the current state of insecurity in the country.

The government's unwillingness to heed the secessionists' demands has unfortunately heightened secessionist sentiment and insecurity in Nigeria's eastern region. However, secessionism will die naturally if the government uses the federal character commission objectively, restores Nigeria to a regional system of governance, and decentralizes the Nigeria Police Force (NPF). As a result, devolution of power should be explored in order to preserve Nigeria's existence. As a result, devolution of authority should be explored in order to save Nigeria's existence.

Recommendation

The Nigerian government should collect statistical data on federal political representation in order to create scientific confirmation of the existence of political horizontal imbalances in Nigeria.

Policy strategy

NIPSS, the National Bureau of Statistics (NBS), and the Federal Character Commission (FCC) will conduct quantitative and qualitative research on political representation along ethnic lines at the federal level to assess whether or not political horizontal inequality exists in Nigeria.

Recommendation

The Federal Government of Nigeria should consider extending a carrot/non-kinetic approach to the secessionists in order to demolish the edifice of secessionism in the East and West.

Policy strategy

The Presidency, in partnership with the Institute for Peace and Conflict Resolution (IPR) and the National Orientation Agency (NOA), should reach out to the secessionists to put an end to the conflagration.

Recommendation

The state should host a meeting with important stakeholders and opinion leaders from across the country.

Policy strategy

The Presidency, the Nigeria Governors' Forum (NGF), first-class monarchs, respectable clergy, prominent Islamic leaders, credible opinion leaders from diverse ethnic groups, and economic elites should convene talks to discuss the country's reformation without resorting to a referendum.

References

Website

- Abankula. (2021). [ICYMI] Boko Haram/ISWAP appoint governor for Borno . Retrieved August 7, 2021, from <https://pmnewsnigeria.com/2021/07/05/boko-haram-iswap-appoint-governor-for-parts-of-borno/>
- Adedokun, N. (2021, July 22). Igboho, Kanu, bandits and Nigeria's future. Retrieved from Punch: <https://punchng.com/igboho-kanu-bandits-and-nigerias-future/>
- Agbakwuru, J. (2021). ISWAP report of appointing its own governor in Borno not authenticated — Zulum. Retrieved August 7, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2021/07/iswap-report-of-appointing-its-own-governor-in-borno-not-authenticated-zulum/>
- Ahovi, H., & Olatunji, K. (2021). 'Policy is Fulani expansionist, hegemonistic agenda, attempt to colonise Yoruba race'. Retrieved August 31, 2021, from <https://guardian.ng/news/policy-is-fulani-expansionist-hegemonistic-agenda-attempt-to-colonise-yoruba-race/>
- Ahmad, R. (2021, September 12). Many killed as bandits flee into military camp in Niger. Retrieved from Punch: <https://punchng.com/breaking-many-killed-as-bandits-flee-into-military-camp-in-niger/>
- Akinwotu, E. (2021, December 8). 'If you run, you will die': fear stalks Nigerian state as jihadists gain foothold. Retrieved from The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/08/nigeria-niger-state-jihadists-boko-haram-abuja-banditry>
- Altine, M. (2021). Bandits demand N350m ransom for Zamfara college students, staff. Retrieved September 1, 2021, from <https://punchng.com/breaking-bandits-demand-n350m-ransom-for-zamfara-college-students-staff/>
- Asadu, C. (2021). Bandits 'demand N200m' to free 19 people abducted in Niger. Retrieved September 31, 2021, from <https://www.thecable.ng/bandits-demand-n200m-to-free-19-villagers-abducted-in-niger>
- Adewole, S. (2021). Why bandits have not been proscribed —Lai Mohammed . Retrieved September 1, 2021, from <https://punchng.com/why-bandits-have-not-been-proscribed-lai-mohammed/>
- Abiodun, A. (2021). How bandits have 'continuously' demanded over N100m, others after abductions. Retrieved September 1, 2021, from <https://thenationonlineng.net/timeline-how-bandits-have-continuously-demanded-over-n100m-others-after-abductions/>
- Adedipe, A. (2021). How I escaped from gunmen who killed Sowore's brother – Widow. Retrieved September 8, 2021, from <https://punchng.com/how-i-escaped-from-gunmen-who-killed-sowores-brother-widow/?fbclid=IwAR3enWIyaBOZppnDwK74mj2FeAi3R4AMRgj6rw1qRvf2NnqpZxepKTQnzBU>
- Abdulkareem, H. (2021). Nigeria: Army Has Received Enough Funds to Tackle Insecurity in 2021 - Ndume. Retrieved September 9, 2021, from <https://allafrica.com/stories/202101050429.html>
- Ahamed, O. (2021, September 7). Fulanis are the bandits kidnapping, killing people in Nigeria: Masari. Retrieved from Peoples Gazette: <https://gazettengr.com/fulanis-are-the-bandits-kidnapping-killing-people-in-nigeria-masari/>
- Asadu, C. (2021, March 3). Buhari directs security agents to shoot anyone seen with AK-47. Retrieved from The Cable: <https://www.thecable.ng/breaking-buhari-directs-security-agents-to-shoot-anyone-seen-with-ak-47>

- Ayitogo, N. (2021). Seven soldiers killed, five injured as terrorists ambush Nigerian troops. Retrieved September 9, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/464923-exclusive-seven-soldiers-killed-five-injured-as-terrorists-ambush-nigerian-troops.html>
- Ayitogo, N. (2021, June 20). Nigerian soldiers foil Boko Haram attack, kill six terrorists – Official. Retrieved September 9, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/468969-nigerian-soldiers-foil-boko-haram-attack-kill-six-terrorists-official.html>
- Abdulaziz, A., & Gusau, S. U. (2021). Ali Kachalla: Unveiling The Zamfara Terror Kingpin Who Downed NAF Jet. Retrieved September 9, 2021, from <https://dailytrust.com/ali-kachalla-unveiling-the-zamfara-terror-kingpin-who-downed-naf-jet>
- Abu-bashal, A. (2021, May 30). Nigerian troops kill 10 Boko Haram terrorists Other terror group members wounded in clashes with army but manage to escape, says army. Retrieved September 9, 2021, from <https://www.aa.com.tr/en/africa/nigerian-troops-kill-10-boko-haram-terrorists/2258416>
- Ahovi, I. A. (2020, September 12). Boko Haram sponsor: DSS invites Mailafia again. Retrieved September 10, 2021, from <https://guardian.ng/news/boko-haram-sponsor-dss-invites-mailafia-again/>
- Adebayo, F. (2021, February 14). Gov. Bala Mohammed's Paradise For AK-47, Cows and Fulani, By Festus Adedayo . Retrieved September 10, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/opinion/442796-gov-bala-mohammeds-paradise-for-ak-47-cows-and-fulani-by-festus-adedayo.html>
- Akinrefon, D., & ojomoyela, R. (2019, May 13). Aare Adams cautions Buhari over N100bn fund for Miyetti Allah. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2019/05/aare-adams-cautions-buhari-over-n100bn-fund-for-miyetti-allah/>
- Akpan, S. (2021, October 22). FG: IPOB attacked 164 police stations, killed 175 security operatives. Retrieved from The Cable: <https://www.thecable.ng/just-in-ipob-attacked-164-police-stations-killed-175-security-operatives-says-fg>
- Adejumo, K. (2021, February 12). SPECIAL REPORT: Inside story of how Sunday Igboho rose to prominence . Retrieved September 10, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/features-and-interviews/442313-special-report-inside-story-of-how-sunday-igboho-rose-to-prominence.html>
- Agbakwuru, J. (2021, June 22). Rejection of restructuring an endorsement of secession agitations, UPU tells Buhari. Retrieved June 10, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2021/06/rejection-of-restructuring-an-endorsement-of-secession-agitations-upu-tells-buhari/>
- Adebayo, T.-H. (2017, August 1). Why National Assembly rejected devolution of powers to states – Senate Leader. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/238829-national-assembly-rejected-devolution-powers-states-senate-leader.html>
- Azeez, A. (2021, September 10). Five Suspected Ritualists Nabbed In Kwara With Murdered Victim <https://tribuneonlineng.com/five-suspected-ritualists-nabbed-in-kwara-with-murdered-victim/>. Retrieved from Tribune: <https://tribuneonlineng.com/five-suspected-ritualists-nabbed-in-kwara-with-murdered-victim/>
- Ayitogo, N. (2020, December 2). Zabarmari Massacre: Northern Elders call for Buhari's resignation. Retrieved from Premium Times:

<https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/429144-zabarmari-massacre-northern-elders-call-for-buharis-resignation.html>

- BBC. (2021). Nigerian outrage at brazen bandit attacks. Retrieved August 31, 2021, from <https://www.bbc.com/news/world-africa-57934849>
- Babajide, J. (2021, June 3). Benue Leaders Tell Buhari: Arrest, Try Miyetti Allah Leaders To Show Impartiality <https://tribuneonlineng.com/benue-leaders-tell-buhari-arrest-try-miyetti-allah-leaders-to-show-impartiality/>. Retrieved September 10, 2021, from <https://tribuneonlineng.com/benue-leaders-tell-buhari-arrest-try-miyetti-allah-leaders-to-show-impartiality/>
- Babangida, M. (2021, October 14). Bandits kill soldiers, abduct motorists in Zamfara – Witnesses. Retrieved from Premium Times: <https://www.premiumtimesng.com/news/top-news/489840-bandits-kill-soldiers-abduct-motorists-in-zamfara-witnesses.html>
- Crime Museum. (2021). ORIGINS OF THE TERM TERRORISM . Retrieved July 16, 2021, from <https://www.crimemuseum.org/crime-library/terrorism/origins-of-the-term-terrorism/>
- Channels Television. (2020). Air Force Strikes Destroy Bandits Camp In Kaduna. Retrieved September 9, 2021, from <https://www.channelstv.com/2020/08/15/air-force-strikes-destroy-bandits-camp-in-kaduna/>
- Chidozie, I. (2021, August 25). For opposing grazing reserves, Buhari accuses Benue governor of promoting anti-Fulani agenda. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.icirnigeria.org/for-opposing-grazing-reserves-buhari-accuses-benue-governor-of-promoting-anti-fulani-agenda/>
- Elumoye, D. (2021). Zulum: I'm Not Aware of Any ISWAP-appointed Governor. Retrieved August 7, 2021, from <https://www.thisdaylive.com/index.php/2021/07/13/zulum-im-not-aware-of-any-iswap-appointed-governor/>
- Emelike, O., & Iniobong, I. (2021, October 24). Is Nigeria winning war on terror? Retrieved from Business Day: <https://businessday.ng/news/article/is-nigeria-winning-war-on-terror/>
- Enenche, J. (2020). RECORD OF ARMED FORCES OF NIGERIA OPERATIONS FOR YEAR 2020 FROM 18 MARCH TO 30 DECEMBER. Retrieved September 8, 2021, from <https://army.mil.ng/record-of-armed-forces-of-nigeria-operations-for-year-2020-from-18-march-to-30-december/>
- Fasan, R. (2021, June 30). Sheik Ahmad Gumi's pro-bandit advocacy. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2021/06/sheik-ahmad-gumis-pro-bandit-advocacy/>
- Hassan-Wuyo, I. (2021, December 10). Insecurity: Northern Youths ask Buhari to resign. Retrieved from Vanguard: <https://www.vanguardngr.com/2021/12/insecurity-northern-youths-ask-buhari-to-resign/>
- Harper, D. (2021). Terrorism. Retrieved July 16, 2021, from <https://www.etymonline.com/word/terrorism>
- Iheaka, E. (2021, December 18). Kidnappers besiege Imo community, turn cannibals, roast victims. Retrieved from Vanguard: <https://www.vanguardngr.com/2021/12/kidnappers-besiege-imo-community-turn-cannibals-roast-victims/>
- Jimoh, A. A., Daka, T., Njoku, & Lawrence. (2021, June 11). Buhari: FG will reclaim grazing routes for herders. Retrieved September 10, 2021, from <https://guardian.ng/news/buhari-fg-will-reclaim-grazing-routes-for-herders/>
- Jannamike, L. (2018, May 6). Buhari wrong, Fulani herdsmen move around with AK-47 rifles – Gov. Ishaku . Retrieved May 6, 2018, from <https://www.vanguardngr.com/2018/05/buhari-wrong-fulani-herdsmen-move-around-ak-47-rifles-gov-ishaku/>

- Jannah, C. (2017, September 10). Nigerian Army allegedly invade Nnamdi Kanu's home, five feared dead, several injured. Retrieved from Daily Post: <https://dailypost.ng/2017/09/10/breaking-nigerian-army-allegedly-invade-nnamdi-kanus-home-five-feared-dead-several-injured/>
- Kabir, A. (2021). How Sunday Igboho was arrested in Benin Republic. Retrieved September 8, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/474749-how-sunday-igboho-was-arrested-in-benin-republic.html>
- Ladelokun, L. (2021, August 18). Igboho and Nigeria's shaky unity. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2021/08/igboho-and-nigerias-shaky-unity/>
- Malumfashi, S., & Kaina, M. H. (2021). Inside a Nigerian Bandit Camp. Retrieved August 31, 2021, from <https://www.voanews.com/africa/inside-nigerian-bandit-camp>
- Majeed, D. (2021). Fulani banditry: A tale of worms and reptiles, By Majeed Dahiru. Retrieved August 31, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/opinion/474248-fulani-banditry-a-tale-of-worms-and-reptiles-by-majeed-dahiru.html>
- Mac-Leva, F., Mutum, R., & Ibrahim, H. (2020). Nigeria: Insecurity Persists As Military Launches Over 40 Operations in 5 Years. Retrieved September 8, 2021, from <https://allafrica.com/stories/202006290617.html>
- Mpi, N. (2021, June 16). Nigeria: Who is Nnamdi Kanu? From Biafra secession, to follower incitation. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.theafricareport.com/97552/nigeria-who-is-nnamdi-kanu-from-biafra-secession-to-follower-incitation/>
- Mosadomi, W. (2021, October 26). Bandits kill 17, injure scores in mosque; abduct 18 in fresh Niger attacks. Retrieved from Vanguard: <https://www.vanguardngr.com/2021/10/bandits-kill-17-injure-scores-in-mosque-abduct-18-in-fresh-niger-attacks/>
- Nseyen, N. (2021). ISWAP/Boko Haram: 'I'm very much in charge' – Gov Zulum reacts to appointment of new governor in Borno. Retrieved August 7, 2021, from <https://dailypost.ng/2021/07/12/iswap-boko-haram-im-very-much-in-charge-gov-zulum-reacts-to-appointment-of-new-governor-in-borno/>
- Nwedene, W. (2021). '70 Terrorists Killed' As Nigerian Air Force Fires Rockets At Bandits' Camps In Niger. Retrieved September 9, 2021, from <https://9newsng.com/70-terrorists-killed-as-nigerian-air-force-fires-rockets-at-bandits-camps-in-niger/>
- Nnochiri, I. (2021). Nnamdi Kanu tortured for 8 days by Kenya's special police, his lawyer alleges . Retrieved September 8, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2021/07/nnamdi-kanu-tortured-for-8-days-by-kenyas-special-police-his-lawyer-alleges/>
- Nnaem, W. (2021, June 23). Bandits Only Kidnap For Ransom, But IPOB Kills People – Sheikh Gumi. Retrieved September 10, 2021, from <https://thewhistler.ng/breaking-bandits-only-kidnap-for-ransom-but-ipob-kills-people-sheikh-gumi/>
- National Counterterrorism Center. (n.d.). Boko Haram. Retrieved November 16, 2021, from https://www.dni.gov/nctc/groups/boko_haram.html
- Njoku, L., Olumide, S., Sunday, O., Akhaine, S., & Oladimeji, D. (2021, September 4). Tension as U.S. moves to name Boko Haram sponsors. Retrieved from The Guardian: <https://guardian.ng/news/tension-as-u-s-moves-to-name-boko-haram-sponsors/>
- Ochieng, B., & Kiriungi, J. (2021, May 10). Sheikh Ahmad Gumi: The Nigerian cleric who negotiates with bandits. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.bbc.com/news/world-africa-57007326>
- Odeniyi, S. (2021, June 22). Protesters block Abuja airport road, demand Buhari's resignation over insecurity. Retrieved from Punch: <https://punchng.com/protesters-block-abuja-airport-road-demand-buharis-resignation-over-insecurity/>

- Ogundipe, S. (2017, September 22). IPOB: Nigerian Army Declares Victory. Retrieved from Daily Time: <https://www.premiumtimesng.com/news/top-news/243938-ipob-nigerian-army-declares-victory.html>
- Olufemi, A. (2021, June 3). Constitution Review: We want scholarships for Fulanis — Miyetti Allah. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/news/more-news/465395-constitution-review-we-want-scholarships-for-fulanis-miyetti-allah.html>
- Olawale, G., Agwam, C., & Hassan, I. (2021, March 4). Shoot anyone with Ak-47 in the bushes, Buhari tells security agents. Retrieved from Vanguard: <https://www.vanguardngr.com/2021/03/shoot-anyone-with-ak-47-in-the-bushes-buhari/>
- Opejobi, S. (2021, August 9). NEWSNnamdi Kanu: Sit-at-home order recorded 100 percent success – IPOB boasts. Retrieved from Daily Post: <https://dailypost.ng/2021/08/09/nnamdi-kanu-sit-at-home-order-recorded-100-percent-success-ipob-boasts/>
- Oyero, K. (2021). Most bandits are Fulani who profess same religious beliefs as me –Masari. Retrieved September 8, 2021, from https://punchng.com/most-bandits-are-fulani-who-profess-same-religious-beliefs-as-me-masari/?utm_medium=Social&utm_source=Facebook&fbclid=IwAR1EySH_-UdLWISCmgS9xChBlxBYiC3HCjdO1uE6Q7YdWcOQ336omUFS9r4#Echobox=1630959406
- Oyero, K. (2021). Stop preferential cut-off marks for northerners, El-Rufai tells JAMB. Retrieved September 8, 2021, from <https://punchng.com/stop-preferential-cut-off-marks-for-northerners-el-rufai-tells-jamb/>
- Obi, P. (2017). Army Commences Military Operation in South East to Curtail Threats to National Security. Retrieved September 8, 2021, from <https://www.thisdaylive.com/index.php/2017/09/09/army-commences-military-operation-in-south-east-to-curtail-threats-to-national-security/>
- Okoro, C. (2021, February 24). Nigeria more divided than ever under Buhari – PFN. Retrieved from Business Day: <https://businessday.ng/news/article/nigeria-more-divided-than-ever-under-buhari-pfn/>
- Okoye, F. (2021). NAF Kills More Terrorists, Destroys 4 Gun Trucks. Retrieved September 9, 2021, from <https://leadership.ng/naf-kills-more-terrorists-destroys-4-gun-trucks/>
- Opara, I. (2021, May 5). Bandits not responsible for Greenfield University kidnap –Gumi. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.icirnigeria.org/bandits-not-responsible-for-greenfield-university-kidnap-gumi/>
- Onwuka, A. (2021, February 9). The harm Buhari has done to Fulani. Retrieved September 10, 2021, from <https://punchng.com/the-harm-buhari-has-done-to-fulani/>
- Oyero, K. (2021). Critics saying Buhari soft with bandits yet hard on Kanu, Igboho are ignorant — Adesina. Retrieved September 9, 2021, from <https://punchng.com/critics-saying-buhari-soft-with-bandits-yet-hard-on-kanu-igboho-are-ignorant-adesina/>
- Ohanesian, A. (2019). Fulani Herders vs. Farmers in Nigeria. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.arcgis.com/apps/Cascade/index.html?appid=78f8e09004444d718cd7bb763c94f55a>
- Prnigeria. (2021). Troops Kill Scores of ISWAP-Boko Haram terrorists at Bula Yobe, Jabullam. Retrieved September 9, 2021, from <https://prnigeria.com/2021/07/01/troops-iswap-boko-bula-yobe-jabullam/>

- Premium Times. (2021, October 26). Hard hit by sit-at-home order, transporters seek palliatives from IPOB. Retrieved from Premium Times: <https://www.premiumtimesng.com/regional/ssouth-east/491865-hard-hit-by-sit-at-home-order-transporters-seek-palliatives-from-ipob.html>
- Punch. (2021). Baptist school students: Parents panic as bandits threaten starvation, demand 30 bags of rice. Retrieved September 1, 2021, from <https://punchng.com/baptist-school-students-parents-panic-as-bandits-threaten-starvation-demand-30-bags-of-rice/>
- Redaction Africanews. (2021, April 26). Militants kill 31 soldiers in northeast Nigeria. Retrieved September 9, 2021, from <https://www.africanews.com/2021/04/26/militants-kill-31-soldiers-in-northeast-nigeria/>
- Relief Web. (2013, June 19). Bandit attacks displace northern Nigeria herders. Retrieved from Relief Web: <https://reliefweb.int/report/nigeria/bandit-attacks-displace-northern-nigeria-herders>
- Shobayo, I. (2021). Foreign Fulani Have Renovated, Taken Over My People's Houses —Plateau Rep, Mwadkom <https://tribuneonlineng.com/foreign-fulani-have-renovated-taken-over-my-peoples-houses-plateau-rep-mwadkom/>. Retrieved September 1, 2021, from <https://tribuneonlineng.com/foreign-fulani-have-renovated-taken-over-my-peoples-houses-plateau-rep-mwadkom/>
- SaharaReporters. (2021). Unlike IPOB, Bandits Cannot Be Proscribed In Nigeria —Lai Mohammed. Retrieved September 1, 2021, from <http://saharareporters.com/2021/02/10/unlike-ipob-bandits-cannot-be-proscribed-nigeria—lai-mohammed>
- SaharaReporters. (2021). Lagos Police Embark On Show Of Force, Intimidation Ahead Of Planned Rally By Secessionist Groups. Retrieved September 9, 2021, from <http://saharareporters.com/2021/07/02/lagos-police-embark-show-force-intimidation-ahead-planned-rally-secessionist-groups>
- SaharaReporter. (2021, January 10). Our Agreement With Ondo Governor Didn't Include Vacating Forest Reserves – Miyetti Allah. Retrieved September 10, 2021, from <http://saharareporters.com/2021/01/18/our-agreement-ondo-governor-didn't-include-vacating-forest-reserves—miyetti-allah>
- SaharaReporters. (2021, September 9). REVEALED: Terrorists Launched 500 Attacks On Military Base, Killed 1,952 Nigerian Soldiers Within Five Years Of Buhari's Administration. Retrieved September 9, 2021, from <http://saharareporters.com/2021/09/09/revealed-terrorists-launched-500-attacks-military-base-killed-1952-nigerian-soldiers>
- Sikhakhane, J. (2021, August 18). A breakdown of Biafra separatism, and where Kanu fits into the picture. Retrieved September 10, 2021, from <https://theconversation.com/a-breakdown-of-biafra-separatism-and-where-kanu-fits-into-the-picture-166235>
- Sunday, O. (2021, June 23). Allow bandits to guard our forests for peace to reign, Sheikh Gumi says. Retrieved September 10, 2021, from <https://guardian.ng/news/allow-bandits-to-guard-our-forests-for-peace-to-reign-sheikh-gumi-says/>
- Sahara Reporter. (2018, May 3). Contrary To Buhari's Claims, Army Arrest AK-47 Wielding Herdsman In Benue. Retrieved September 10, 2021, from <http://saharareporters.com/2018/05/03/contrary-buhari's-claims-army-arrest-ak-47-wielding-herdsman-benue>
- Sahara Reporter. (2021, September 07). Majority Of Bandits Are Fulani; Some Sneaked Into Nigeria From Other Countries – Katsina Governor, Masari. Retrieved from Sahara Reporters: <http://saharareporters.com/2021/09/07/majority-bandits-are-fulani-some-sneaked-nigeria-other-countries—katsina-governor>
- TheNEWS. (2021). Give us 30 bags of rice, or we starve the student captives- Kaduna bandits. Retrieved September 1, 2021, from <https://thenewsnigeria.com.ng/2021/07/09/give-us-30-bags-of-rice-or-we-starve-the-student-captives-kaduna-bandits/>

- Trading Economics. (2021). Nigeria Military Expenditure. Retrieved September 9, 2021, from <https://tradingeconomics.com/nigeria/military-expenditure>
- The Guardian. (2021, September 1). Buhari's obnoxious open grazing routes. Retrieved September 10, 2021, from <https://guardian.ng/opinion/buharis-obnoxious-open-grazing-routes/>
- Toromade, S. (2019, May 7). FG working with Miyetti Allah to recover weapons from herdsmen, Presidency says. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.pulse.ng/news/local/fg-working-with-miyetti-allah-to-recover-weapons-from-herdsmen/h9qmgwj>
- TVC News Nigeria. (2021, September 21). Amotekun Arrests Suspected Ritualists With Human Parts. Retrieved from YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=MLpdMYpCpdQ>
- Ujumadu, V. (2017, September 10). Five feared dead as suspected soldiers attack Kanu's home. Retrieved from Vanguard: <https://www.vanguardngr.com/2017/09/five-feared-dead-suspected-soldiers-attack-kanus-home/>
- Okoro, C. (2021, February 24). Nigeria more divided than ever under Buhari – PFN. Retrieved from Business Day: <https://businessday.ng/news/article/nigeria-more-divided-than-ever-under-buhari-pfn/>
- Ukpong, K. (2021). Nnamdi Kanu speaks from detention, reveals how he was arrested in Kenya – Lawyer. Retrieved September 8, 2021, from <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/473720-nnamdi-kanu-speaks-from-detention-reveals-how-he-was-arrested-in-kenya-lawyer.html>
- Ufuoma, V. (2020, September 11). My life now in danger says Mailafia as DSS invites him for the third time. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.icirnigeria.org/my-life-now-in-danger-says-mailafia-as-dss-invites-him-for-the-third-time/>
- WordReference. (2021). Bandit. Retrieved July 17, 2021, from <https://www.wordreference.com/definition/bandit>
- Vanguard. (2015, October 17). Herdsmen, Cattle rustlers: Ravaging Northern communities. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.vanguardngr.com/2015/10/herdsmen-cattle-rustlers-ravaging-northern-communities/>

Journal Articles

- Archibong, B. (2018). Historical origins of persistent inequality in Nigeria. *Oxford Development Studies*, 325-347.
- Bar, S. (2004). The Religious Sources of Islamic Terrorism. *Research Library (ACLURM001341)*, 125, 27-37.
- Okereke, N. E. (2018). Analysing Cameroon's Anglophone Crisis. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 10(3), 8-12.
- Udoh, I. J., Oladejo, M. O., & Orapine, H. O. (2019). Assessing the Effectiveness of "Carrots and Sticks" Approach on Terrorists' Strength and Sustainability: A Mathematical Deterministic Model. *International Journal of Research and Innovation in Applied Science (IJRIAS)*, 4(2), 11-27.
- Osaretin, U. S. (2019). Biafra Agitation and Politics of Imbalance in Nigeria. *Journal of Civil and Legal Science*, 1-5.

Books

- Mansbach, R. W., & Taylor, K. L. (2012). *Introduction to Global Politics* (2nd Edition ed.). Oxon: Routledge Taylor & Francis Group.
- Kohen, M. G. (2006). *Secession: International Law Perspectives* (1st Edition ed.). New York: Cambridge University Press.

Reports

- Carley, P. (1997). SELF-DETERMINATION Sovereignty, Territorial Integrity, and the Right to Secession. Washington, DC 20005-1708: Peaceworks No. 7.
- Langer, A., Mustapha, A. R., & Stewart, F. (2007). Horizontal Inequalities in Nigeria, Ghana and Côte d'Ivoire: Issues and Policies. University of Oxford: CRISE Working Paper 45.
- Stewart, F. (2010). Horizontal inequalities as a cause of conflict: a review of CRISE findings. Oxford OX1 3TB, UK: Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity.
- Walker, A. (2012). What Is Boko Haram? Washington, DC 20037: United States Institute of Peace.

AFRİKA'NIN DEĞİŞEN JEOPOLİTİĞİNDE TÜRKİYE'NİN ROLÜ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Oumar YAHYA GOUDJA

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

oumaryahyagoudja@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5289-2616

Gönderim Tarihi: 04.11.2021 Kabul Tarihi: 30.12.2021

Alıntı: QUADRI, L. A. (2021). Afrika'nın Değişen Jeopolitiğinde Türkiye'nin Rolü. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(2), 113-121

ÖZ: Türkiye dış politikasında önemli bir noktada bulunan Afrika'nın tarihsel süreç içerisinde jeopolitik açıdan yaşadığı değişimlerin geniş bir çerçevede içerisinde yeniden analiz edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Afrika'nın jeopolitik açıdan ortak çıkarlarının yeniden keşfedilmesi ve ileriye taşınması için yapılan hamlelerin ne tür sonuçlar doğuracağı üzerine durulmaktadır. Özellikle son yıllarda Libya ve Somali örnekleri incelendiğinde Türkiye dış politikasında Afrika'ya yönelik önemli adımlar atıldığı gözlemlenmektedir. Afrika'nın yerel hükümetleri ve konjonktürel değişimlerin yol açtığı gelişmelerle beraber Türkiye'nin jeopolitik konumu itibarıyla bu bölgeye yönelik açılımları bir taraftan risk olarak görülürken diğer taraftan da olumlu olarak kabul edilmektedir. Türkiye tarafından kıtaya yönelik geliştirilen dış politikaların mevcut güç dengesini bozduğuna ve özellikle Batılı ülkelerin bu bölgelerdeki etkinliğini tehdit ettiğine ilişkin çeşitli görüşler hakimdir. Bu çalışmada, Türkiye'nin özellikle son yıllarda Afrika'nın değişen jeopolitiğinde nasıl bir rol üstlendiği ve uluslararası sistemde bu rolünü hangi adımlarla kabul ettirmeye çalıştığı gibi konular incelenmiştir. Afrika kıtasında tarih boyunca süregelen sömürgecilik faaliyetleri nedeniyle bir istikrar sağlanamamıştır. Bu da kıtaya yönelik üretilen dış politikaların da istikrarlı olamayacağı anlamını taşımaktadır. Özellikle son yıllarda Afrika halkları, geçmişte Batılı devletler tarafından uygulanan sömürgecilik faaliyetlerini öne sürerek günümüzde devam eden bağılıklarını koparma girişimlerinde bulunmaktadır. Ancak bu ticaret, askeri, ekonomik ve diğer pek çok alanda seyreden bu ilişkilerin kopması ya da zayıflaması durumunda Türkiye'nin bu boşluğu doldurabileceği yönünde görüşler hakimdir. Bu nedenle Türkiye'nin Afrika'ya yönelik üstlenmek istediği bu etkin rolünü sağlamlaştırmak adına Osmanlı söylemini geliştirdiği anlaşılmaktadır. Basın ve medyada Türkiye'nin pek çok kurumunun bu söylem üzerinden kıtaya yönelik tarihsel bağlarını yeniden canlandırma eğiliminde olduğu ve bu konuda uluslararası basın kuruluşlarını da sürece dahil ettiği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk dış politikası, Afrika jeopolitiği, Libya-Türkiye, Somali-Türkiye, Türkiye'nin rolü.

Turkey's Role in the Changing Geopolitics of Africa

ABSTRACT: There is a need to re-analyze the geopolitical changes in Africa, which is at an important point in Turkey's foreign policy, within a broad framework. In this context, it is focused on the consequences of the moves made to rediscover and move forward the common interests of Turkey and Africa in terms of geopolitics. Especially in recent years, when the examples of Libya and Somalia are examined, it is observed that important steps have been taken towards Africa in Turkey's foreign policy. Along with the developments caused by the local governments of Africa and cyclical changes, Turkey's expansion towards this region due to its geopolitical position is considered as a risk on the one hand, and positive on the other. There are various opinions that the foreign policies developed by Turkey towards the continent deteriorate the current balance of power and especially threaten the effectiveness of Western countries in these regions. In this study, topics such as the role of Turkey in the changing geopolitics of Africa in the recent years and in which ways Turkey tried to impose that role in the international system were examined. Stability could not be achieved in the African continent due to the colonial activities that have been going on throughout the history. This means that foreign policies towards the continent cannot be stable. Especially in recent years, African peoples have been attempting to break their ties that have continued till today because of colonialism activities implemented by Western states in the past. However, there are opinions that Turkey can fill this gap by strengthening its relations in trade, military, economic and many other fields. For that reason, it is understood that Turkey developed the "Ottoman Discourse" in order to reinforce its active role that it wanted to undertake towards the continent of Africa. It is observed that many Turkish institutions in the press and media tend to revive their historical ties to the continent through this discourse and include international media organizations in the process in this regard.

Keywords: Turkish foreign policy, geopolitics of Africa, Libya and Turkey, Somalia-Turkey, Turkey's role.

Giriş

Gerek jeopolitik konumu gerek doğal kaynakları veya gerekse ticari pazar hacmi sayesinde Afrika, uluslararası güçlerin dikkatini geçen bir kıta olmuştur. Dünya Siyasetinde yükselen bir güç olarak Türkiye kıtaya olan ilgisi giderek artmıştır. Özellikle son yıllarda Türkiye dış politikasında stratejik karar

mekanizmalarının yenilenmesi ve Türkiye'nin tarihsel bağlam çerçevesinde bu bölgeye yönelik yeni adımlar atması, Afrika'nın jeopolitik konumunun önem kazanması açısından önemli gelişmeler olarak kayda geçmiştir. Yalnızca siyasi ve askeri alanda değil genel olarak ekonomi, enerji, eğitim, turizm ve sosyo-kültürel alanlarda da yeni stratejik eylem planları uygulamaya konulmuştur. Türkiye'nin son yıllarda Afrika'da bulunan büyükelçilik sayısını artırması bir bakıma bu eylem planlarının somut adımı olarak anlaşılmıştır. Türkiye, Afrika'da yaşanan iç karışıklıkların ve siyasi istikrarsızlıkların çözümü için yapılan çalışmalara yoğun bir katılım göstererek bölgeye yönelik beklentilerini ve çözüm planlarını uluslararası kamuoyuna açıkça sunmaktadır. Libya örneği ele alındığında Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda daha önce gündeme getirilmeyen sorunlara çözüm önerileri getirdiği ve uluslararası hukuk kapsamında ne tür adımların atılabileceği konusunda ciddi katkılar sağladığı görülmektedir. Türkiye'nin bölgeye yönelik dikkat çeken yaklaşımları önemli bir inceleme konusu haline gelmiştir. Öyle ki dünya basınının da yoğun ilgisini çeken bu politik ve askeri adımlar sonucunda hiç eleştirilemeyen uluslararası hukuk mekanizmalarının da eleştirilmesine yol açmıştır. Jeopolitik açıdan değerlendirildiğinde Libya ile Türkiye arasında yapılan mutabakat ve eylem planlarının geleceğe yönelik kazanç ve risk analizlerinin yapılması elzem bir durum haline gelmiştir.

Türkiye-Afrika ilişkileri, ikili diplomatik ilişkilerin ötesine geçerek tarihsel süreç içerisinde bölgede ekonomik ve ticari etkinliğini artıran ülkelerin bugünkü Türkiye algısını önemli ölçüde şekillendirmiştir. Çünkü Türkiye özellikle iç sorunlarıyla yoğun bir şekilde ilgilendiği 1960-1996 yılları arasında Afrika'ya yönelik yapıcı ve uzun vadeli politikalar oluşturamamıştır. Türkiye'nin özellikle Libya ve Somali'ye yönelik adımları göz önünde bulundurulduğunda uzun vadeli iş birlikleri geliştiren ve bölgede etkinlik gösteren küresel aktörler arasında etkili bir konumda olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin jeopolitik açıdan atmış olduğu adımların Afrika ülkelerinin kendisine yönelik algısını da önemli ölçüde değiştirdiği gözlemlenmektedir. Türkiye dış politikasında son yıllarda özellikle Libya, Suriye, Somali, Katar ve Sahra Altı Afrika ülkelerine yönelik gerçekleştirilen faaliyetler bölgeye yönelik ilişkilerin daha da derinleşmesini ve yapıcı olmasını sağlamıştır. Burada dikkat çeken bir diğer önemli husus ise Türkiye'nin Afrika'daki istikrarsız siyasi yapılanmalara karşı etkili arabuluculuk faaliyetleri göstermesidir. Bölgede yaşanan krizlerin ve iç çatışmaların etkisi altında Türkiye'nin özellikle jeopolitik açıdan bazı anlaşmaları ve eylem planlarını yürürlüğe koyması diğer taraf ülkelerin yoğun baskı ve tepkilerine yol açmıştır. Türkiye'nin, Afrika sorunlarını Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, NATO, İslam Konferansı Örgütü ve gözlemci olarak katıldığı Afrika Birliği programlarında sıkça gündeme getirmesi bölgeye yönelik eski anlayış ve düzenin yeniden şekillenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Türkiye-Afrika İlişkilerine Genel Bir Bakış

Türkiye-Afrika ikili ilişkilerinde resmi ilişkiler karşılıklı gerçekleştirilen üst düzey ziyaretler ve açık olan diplomatik misyon temsilcilikleri ile bölgesel örgütlenme kapsamındaki işbirliği modelleri ve zirve toplantıları ile yürütülmektedir (Oğurlu, 2017, s. 9). Türkiye, Afrika gerçeğini 2005 yılından sonra öğrenmiş ve küçüklü büyüklü 55 ülkeden oluşan bu kıta ile ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesi yönünde önemli adımlar atmıştır. Özellikle son yıllarda AB ekonomisinin daralması, uluslararası şartlardaki değişim ve kıta içindeki dinamikler, Afrika kıtasını göz ardı etme lüksünü ortadan kaldırmıştır (Arslan, 2018, s. 135). Bu bağlamda Türkiye'nin özellikle Somali'de uyguladığı stratejik yaklaşımları ele aldığımızda bölgede pek çok açıdan olumlu neticeler alındığı sonucuna varılmaktadır. Türkiye sürdürdüğü Afrika politikasını derinleştirmek istemesine rağmen bu derinliğin derecesi ve hızı büyük oranda kıtadan gelen destek ve işbirliğine bağlıdır. Afrika ülkelerinden bu konuda gelecek istek ve irade ise büyük oranda Türkiye'nin kıta nezdinde ne kadar güvenilir ve saygıdeğer bir aktör olarak kabul edilip edilmediğiyle doğru orantılıdır. Bu anlamda Somali politikasındaki başarı ya da başarısızlık, kıtadaki ülkelerin Türkiye'ye bakışını büyük oranda şekillendirecektir. İşte bu yüzden Türkiye'nin Somali politikası bir test niteliğindedir (Özkan, 2014, s. 11). Türkiye'nin Afrika'da gerçekleştirdiği faaliyetlerin dünya basınında ve yerel basında nasıl yansıtıldığı ise algı açısından önemli bir durumdur. Çünkü söz konusu bölgenin tarihsel arka planına bakıldığında günümüze kadar süregelen ve derin yaralar açan sömürgecilik döneminin izleri açıkça görülmektedir. Dolayısıyla güçlü ülkelerin bu bölgeye yönelik tutum ve politikaları bu tarihsel arka plan çerçevesinde değerlendirilmektedir. Nitekim Türkiye'nin özellikle 2005 yılından beri bölgeye yönelik yoğun insani yardım faaliyetlerinde bulunması ve kaotik bir yapıda seyreden siyasi dinamiklerin istikrara kavuşması için arabulucu olması nedeniyle dünya kamuoyunda Türkiye'nin faaliyetleri, diğer ülkelere göre daha farklı bir kategoride konumlandırılmış ve önceliğin insan ve insanlık olduğu açıkça görülmüştür.

Uluslararası ve bölgesel örgütler düzeyinde tesis edilmekte olan güçlü bağlar ve tarafların birbirine destek olmaları kıta ile ilişkilerin bir diğer önemli ayağını oluşturmaktadır. Buna örnek olarak Afrika ülkelerinin büyük bir bölümünün desteğiyle Türkiye, 2009-2010 dönemi için BMGK geçici üyeliğine seçilirken, 1961 yılından sonra ilk kez güvenlik konseyinde kendisine yer bulmuştur. Ancak kıta ülkelerinin desteğini 2015-2016 dönemi için BMGK geçici üyeliği için bir kez daha aramış olan Türkiye'nin Afrika ülkelerinden destek bulamayarak seçilememesi Türkiye'nin kıta ile olan ilişkilerini tekrar gözden geçirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Şengül, 2015, s. 85). Bu durum aslında Afrika kıtasının çelişkili ve iç dinamiklerinin karmaşık bir yapı içerisinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle hem bireysel olarak politikacılara hem geçici otoriter hükümetlere bağlı ikili ilişkilerin uzun süreli sürdürülebilmesi ve istikrara kavuşturulması olanaksız hale gelmektedir. Bu durumun çözümü için yumuşak güç çerçevesi içerisinde atılan adımların netice vermediği anlaşıldıktan sonra sert güç çerçevesi içerisinde gerekli adımlar atılmıştır. Ancak Türkiye'nin bu adımları dünya kamuoyunda ne yazık ki yumuşak güç çerçevesi içerisinde atmış olduğu adımlar kadar iyi anlaşılammıştır. Bu nedenle Türkiye, belli dönemlerde yoğun baskılar ve yaptırım tehditleriyle karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye-Afrika ilişkileri özellikle 2005 yılında önemli bir noktaya taşınmıştır. Afrika Açılımı olarak da adlandırılan bu dönemde Türkiye'nin bölgeye yönelik diplomatik ve insani yardım etkinlikleri büyük ölçüde artmıştır. Son dönemlerde ise jeopolitik açıdan askeri ve siyasi alanlarda etkinliklerin artırıldığı gözlemlenmektedir. Ancak Türkiye, Afrika'da çeşitli nedenlerden ötürü her ülke ile ikili ilişkiler geliştiremediği gibi anlaşmalar ve eylem planları yaptığı ülkelere de diğer Afrika ülkelerinden yoğun tepkiler gelmiştir. Ayrıca bölgede her alanda sert rekabetlerin yaşanması da Türkiye'nin ekonomik ve ticari eylem planlarını uygulamaya koymasında zorluklar yaratmaktadır. Afrika'nın demografik yapısında yer alan etnik grupların sayıca fazla olması, bölgede sosyo-kültürel bir çeşitlilik deseni oluştursa da siyasi ve askeri açıdan yoğun iç çatışmalara ve dış destekli rekabetlere yol açmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Afrika'nın kalkınma süreci tıpkı eskiden olduğu gibi günümüzde de çok denklemlili bir yapıda ilerlemektedir.

Günümüzde bizzat dışişlerinin üst düzey görevlileri tarafından, Afrika kıtasındaki ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesinin dış politikamızdaki çok boyutluluğun bir gereği olduğu belirtilmektedir. Ancak uzun yıllar ihmal ettiğimiz bu ülkelerle sadece siyasi ve ekonomik alanda değil, aynı zamanda kültürel ve askeri alanda da ilişkilerimizi geliştirme yolunda "ani" denilebilecek bu adımların atılmaya başlamasının ardında daha başka sebepler de olduğu ortadadır. Türkiye'nin kıtaya ve kıta ülkelerine yönelik ilgisinin altında; kısa, orta ve de uzun vadeli olmak üzere üç temel güdü olduğu iddia edilebilir. Bunlardan kısa vadeli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) geçici üyeliği hedefine, yoğun ve sistematik çabalar sonucu ulaşılmış olmakla birlikte, orta vadede kıta ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ile uzun vadede bölgesel güç olma isteği yolunda önemli adımlar atılmış olmasına karşın, bu hedeflere ulaşılmasında tam olarak başarı sağlandığı söylenemez. Bu hedeflerin ilk ikisinin, bölgesel güç olma hedefiyle yakından alakalı olduğu hatta bu hedefi gerçekleştirmede yardımcı olmasının öngörüldüğü göz önünde bulundurulmalıdır (Tepeciklioğlu, 2012, s. 76). Türkiye'nin yumuşak güç çerçevesi içerisinde bölgede sosyo-kültürel ilişkilerin gelişimine yardımcı olacak kurum ve kuruluşları desteklemesi ve uluslararası kuruluşlarda bölgenin sorunlarına yönelik yoğun çalışmalar yürütmesi Afrika kıtasına yönelik dış politikasını istikrara kavuşturma hedefinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu çalışmalar neticesinde yalnızca Afrika'daki Türkiye algısı değil Türkiye'deki Afrika algısı da değişime uğramakla beraber insani yardım faaliyetleri yürüten pek çok sivil toplum kuruluşunun da etkinlik alanı haline gelmiştir.

Afrika'da yeterli düzeyde başarılı olamayan ekonomik kalkınma girişimleri dış ülkelerden sağlanan finansman imkânları ile işlevsel hale getirilmek istenmektedir. Fakat ekonomik kalkınmada istenilen başarı yakalanamamıştır. Çin ve Türkiye gibi birçok ülke Afrika Kıtası'na yatırım yaparken kredi, yardım ve hibe gibi faaliyetleri tercih etmektedir. Türkiye ve Çin Batılı ülkelerle kıyaslandığında Afrika ülkeleri ile kurdukları ekonomik ilişkilerin kazan kazan anlayışına daha fazla vurgu yapılarak şekillendiği görülmektedir (İstikbal, 2020, s. 13). Ancak Afrika'ya yönelik bu ekonomik ve ticari adımların mevcut pazara hâkim olan uluslararası aktörlerin tepkisini çektiği ve Türkiye'ye karşı yaptırım ve engelleme politikalarına başvurulduğu aşikârdır. Öyle ki Türkiye, Afrika ülkelerinde sömürge dönemine ait somut çıktıları paylaşarak kışkırtma politikaları uygulamakla bile itham edilmiştir. Türkiye dış politikasında bir yandan askeri ve siyasi rekabet alanı içerisinde yapıcı ve uzun vadeli politikalar üretilirken bir yandan da ekonomik ve ticari kalkınma politikaları çerçevesinde yeni pazar arayışları için politikalar

geliştirilmektedir. Tüm bu zorluklara ve kısıtlı imkânlarla rağmen Türkiye'nin birçok Afrika ülkesinde pek çok alanda somut adımlar atması dış politikasının gelmiş olduğu nokta açısından önemli bir gelişmedir.

Afrika'nın bağımsızlığını yeni kazanan uluslarına destek veren ülkelerin başında gelmesi gereken Türkiye, bu ülkeleri uzun yıllar ihmal etmiş, hatta Batılı müttefiklerini kızdırmak endişesiyle, kıtadaki ülkelerle diplomatik ilişkiye girmek için bile öncelikle müttefiklerinin adım atmasını beklemiştir. Ancak uzun yıllar görmezden gelmeye çalıştığı Afrika ülkelerine, 1960'larda Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak uluslararası alanda destek sağlaması gerektiğinde ihtiyaç duymaya başlamıştır (Tepeciklioğlu, 2012, s. 73).

Türkiye, Afrika ülkeleri ile ilişkilerini geliştirme yolunda diğer uluslararası aktörlere göre bazı avantajlara da sahiptir. Öncelikle, Türkiye'nin jeopolitik konumu ve Afrika'ya yakınlığı, kıtada sömürgeci bir geçmişinin ve sömürgeci ideallerinin olmaması Türkiye açısından önemlidir. Diğer taraftan kıta ülkeleri ile Osmanlı İmparatorluğu'na dayanan bir tarihsel geçmiş, ortak kültürel ve dini özellikler iki tarafı birbirine yaklaştıran faktörlerdir. Bu çerçevede tarihten gelen dostluk ilişkileri ve ortak referans noktaları kıta ülkeleri arasında Türkiye'ye karşı bir sempatinin doğmasını da beraberinde getirmiştir. Tüm bu olumlu faktörler, Türkiye'nin kıtadaki duruşunu güçlendiren ve meşruiyetini sağlayan temel dayanaklardır. (Oğurlu, 2017, s. 6).

Afrika'nın Birinci Dünya Savaşı Öncesi Jeopolitik Konumu ve Önemi

Afrika kıtası 16. yüzyıldan itibaren sömürgeciliğin en sert ve acımasızca uygulamalarına maruz kalmış bir kıtadır. Bu dönemde sömürgeci ülkeler tarafından kıtanın yerel dinamikleri göz önüne alınmadan uygulanan politikalar kıtanın günümüzde yaşadığı sorunların kökeni olarak görülmektedir. Günümüzde Afrika kıtası gerek siyasal gerek sosyal yapılanması sorunlarla dolu olan bir kıtadır. Kıtanın sömürgecilik geçmişinden miras kalan siyasal ve toplumsal sorunlara maruz kalmasına ek olarak ekonomik yapısı en kötü şartlara sahip ülkelerin yer aldığı bir kıta olması da kıtanın durumunu bir hayli zora sokmaktadır. Kıtanın bu sorunlu yapılanması devletlerin ve bireylerin güvenlikleri için zafiyete, devletleşememeye, yolsuzluklara, açlığa, kıtlığa, salgın hastalıklara, iç savaş ve katliamların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Afrika sosyo-ekonomik yapısının bu durumu radikal eğilimlerin de kolayca ortaya çıkmasına imkân verebilen bir zemin oluşturmuştur (Yüksel, 2016, s. 1397). Afrika'nın jeopolitiği, genel olarak tarihsel süreçte iz bırakmış sömürgecilik faaliyetlerinden etkilenmiş olsa da kendi iç dinamiği içerisinde farklı etkiler de bulunmaktadır. Sosyolojik açıdan kolektif bilincin diğer ülkelerden farklı olması bir açıdan kendi iç siyasi bütünlüğünü neden oluşturamadığına dair bir fikir olarak ele alınmaktadır.

Tarihte özellikle Mısır'ın Batı kısmında kalan bölgenin Roma, Osmanlı ve diğer imparatorluklar için önemli bir geçiş noktası olması günümüzde de jeopolitik konumunun değerini büyük ölçüde karşılamaktadır. Afrika'nın Kuzey bölgesinde Cebelitarık Boğazı ve Süveyş Kanalı gibi dünya ticareti için önemli olan güzergâhların bulunması, tarihte olduğu gibi günümüzde de küresel güçlerin bölgeye yönelik siyasi, askeri ve stratejik hedeflerinin önemli yapı taşlarını oluşturmaktadır. 19. Yüzyılda Afrika'nın geniş coğrafyasında nüfuz elde eden Osmanlı, bu süreç içerisinde hâkimiyeti altındaki bölgenin jeopolitik konumundan faydalanırken bir yandan da diğer imparatorluklar ve iç isyanlarla mücadele etmiştir. Bu süreç içerisinde Osmanlı kültür ve dini yapısından etkilenen Afrika bölgesinde, günümüze kadar ulaşan izler mevcudiyetini korumaktadır. Bölge bulunan yeraltı ve yer üstü kaynakların zenginliği yüzyıllarca Batılı imparatorlukların ve devletlerin bölgeyi kolonileştirmesine yol açsa da kültürel ve sosyal anlamda kısmen de olsa bir direnç sağlanabilmiştir. Sahip olduğu kıyıları, kanallar, boğazlar ve diğer coğrafi özellikler nedeniyle jeopolitik önemini hiçbir zaman yitirmeyen Afrika'da, pek çok savaş ve mücadele süregelmıştır. Özellikle 19. Yüzyılda bölgeye yönelik sömürgecilik faaliyetleri büyük oranlarda artmış ve günümüzde dahi izleri kalmıştır

Afrika'nın Birinci Dünya Savaşı Sonrası Jeopolitik Konumu ve Önemi

Afrika, I. Dünya Savaşı'ndan askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal olmak üzere birçok alanda etkilenmiştir. Sonuçlar her yerde aynı olmamıştır. Başta Alman sömürgeleri olmak üzere savaşın yaşandığı alanlarda halk daha fazla acı çekmiştir. Zorunlu olarak askere almanın ağır yükünün ortaya çıktığı Fransız sömürgelerinde protestolar ve yaygın hoşnutsuzluklar baş göstermiştir. Gerçekte birçok sömürgeci, sömürgecilerin kendi askerlerini cephelere yöneltmesinden dolayı kontrolleri zayıflamış ve yönetim sorunları ortaya çıkmıştır. Ticaret yolları bozulmuş, savaş takiben ortaya çıkan ekonomik durgunluk ve işsizlik yeni gerginliklere neden olmuştur (Erol & Bingöl, 2014, s. 178). Bu bağlamda Birinci Dünya

Savaşı'nın aslında bir bakıma çıkış nedeni olan bu bölgenin jeopolitik konumunun öneminden ötürü dönemin aktörlerini her şeye rağmen savaşımaya itmiştir. Yer altı ve yer üstü kaynakların yanı sıra Afrika'daki siyasi yozlaşmışlığın gölgesinde iradesi kırılmış olan erkek nüfusunu askeri faaliyetler için insan kaynağı olarak gören Batılı ülkeler, bölgede pek çok askeri birlikler oluşturmuşlardır. Bu askeri birliklerin jeopolitik açıdan Afrika'nın stratejik bölgelerinde ön cephede savaşmaları sağlanmıştır. 1914 sonbaharında Afrikalı askerler batı cephesinde muharebelere girmeye başlamışlar, böylece Sahra altı Afrikalılar ilk defa Avrupalıların savaşlarında birinci hatlarda kullanılmıştır. Afrikalılar aynı yılın Eylül ayında Picardi'de, Kasım ayında Ypres'te muharebelere katılmışlar ve ağır kayıplar vermişlerdir. Sonraki muharebelerde Afrikalı askerlerin bağımsız birlikler olarak değil Avrupalı birliklerle kaynaştırılarak kullanılması yoluna gidilmiştir. Her alaya bir tabur Afrikalı asker verilmeye başlanmıştır (Erol & Bingöl, 2014, s. 182).

Birinci Dünya Savaşı sırasında özellikle Kuzey Afrika ile derin bağları bulunan Osmanlı Devleti'nin belki de savaşın kaderini değiştirebilecek pek çok bölgeyi kaybetmesi Afrika'nın jeopolitik açıdan ne gibi kazanımlar sunduğunu açıkça göstermektedir. Ancak savaşta bölgenin iç karışıklıkları ve dış etkilerin sonucunda Osmanlı tarafından kontrol edilememesiyle birlikte pek çok cephede mağlubiyetler yaşanmıştır. Öyle ki Afrika'da taraflar arasında el değiştiren her stratejik bölgenin etkileri, savaşın gidişatında önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı'nın Afrika'da kaybettiği cephelerin her biri günümüzde Afrika'nın jeopolitik konumunu yeniden şekillendirmiştir. Özellikle Kuzey Afrika'da kaybedilen topraklar, Osmanlı için küresel bir aktör olma yolunda olumsuz neticeler doğurmuştur. Çünkü Kuzey Afrika Akdeniz egemenliği açısından önemli bir yerdedir. Buradaki herhangi bir olumsuzluk devletin buradaki egemenliği açısından olumsuz sonuçlar doğurabilirdi. Bilhassa XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren mutlak emperyalizme yönelen devletler, Akdeniz egemenliğini ele geçirmek için mücadele içine girmişlerdir (Özkan H., 2011, s. 111).

Kuzey Afrika'nın kaybedilmesiyle birlikte Akdeniz'de nüfuzunu yitiren Osmanlı Devleti, kendi jeopolitik konumunun eskisi gibi etkili olmasını sağlayamamıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde günümüzde Türkiye -Afrika ilişkilerinin yeniden geliştirilmesi Akdeniz'deki nüfuzu artırma noktasında önemli avantajlar da kazandıracaktır. Akdeniz'in jeopolitik açıdan önemi ve bölgeye hakim aktörler için askeri ya da siyasi önemi tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de bilinen bir gerçektir. Bu nedenle tarih boyunca Akdeniz'de egemenlik sağlayan imparatorluklar ya da devletler güçlü donanmalar oluşturarak buranın jeopolitik konumundan azami derecede faydalanmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamayışla birlikte özellikle askeri ve siyasi anlamda Akdeniz'de egemenlik sağlamak için Kuzey Afrika'ya yönelik işgal planları oluşturulmuştur. Osmanlı'nın sınırları içerisinde kabul edilen ve Akdeniz'in Güney bölümünü Osmanlı'ya kazandıran pek çok Kuzey Afrika ülkesi ayaklandırılmıştır.

Türkiye-Afrika İlişkileri ve Türkiye'nin Afrika Açılımı

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından tüm dünyada yaşanan önemli dönüşümlerden biri de sömürge yönetimlerinin tasfiye sürecinin başlamasıydı. 1960'lı yıllar ile birlikte Kıtadaki ülkeler bağımsızlıklarını kazanmaya başlarken Soğuk Savaş dinamikleri ile şekillenen savaş sonrası süreçte kıtadaki en önemli eski iki kolonyal güç olan İngiltere ve Fransa, Batı Bloğu içerisinde, çıkarları doğrultusunda ilişkilerini sürdürmeye devam etmiştir. Siyasi olarak bağımsızlıklarını kazanan fakat ekonomik açıdan eski sömürgeci güçlere muhtaç durumda kalan Afrika ülkeleri ise Soğuk Savaş döneminde bir yanda ABD liderliğindeki Batı dünyası ile diğer yanda SSCB liderliğindeki Doğu Bloğu arasındaki güç mücadelesine sahne olmuştur (Kiremitçi, 2013, s. 23). Ancak Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte yeni uluslararası sistemde hem devlet hem de uluslararası örgüt olarak yeni aktörler belirmeye başlamıştır. Ayrıca Sovyetlerin çöküşüyle birlikte bipolar sistem yerine multipolar sistem oluşmaya başlamış ve gelişmekte olan ülkeler, uluslararası örgütlerin çoğalması ve etki alanlarının genişlemesiyle birlikte uluslararası sistemde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu bağlamda Türkiye'nin kendi iç karışıklıklarına rağmen uluslararası sistemde söz sahibi olmaya başlaması, Afrika ile koparılan bağların yeniden güçlendirilmesi adına önemli bir durum haline gelmiştir.

Türkiye'nin, bir eylem planı tasarlayarak hiçbir ayırım yapmadan tüm Afrika Kıtası ile ilişkilerini geliştirmek istemesi 1998 yılında olmuştur. Türk yetkililerini bir eylem planı yapmaya yönelten temel düşünce, Türkiye ile Afrika kıtası arasındaki ilişkilerin mevcut büyük potansiyel dikkate alındığında tatmin edici görülmediğinin saptanmasından kaynaklanmıştır. Afrika kıtasıyla ilişkilerin büyük ölçüde artırılmasına olan inanç neticesinde Türkiye Afrika'yı dış politikasının önemli bir parçası haline getirmeye

odaklanmıştır (Hazar, 2012, s. 5). Bu nedenle çeşitli diplomatik temsilcilerin bölgedeki ülkelere gidişini hızlandırmış ve yoğun bir diplomasi trafiği sağlamıştır. Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerini yeniden canlandırmak ve geçmiş bağları yeniden göz önüne sermek için mevcut problemleri teşhis etmeye başlaması ikili ilişkilerin daha yapıcı ve uzun vadeli olmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır.

Türkiye, Afrika'da sadece devletlerle değil, bölgesel örgütlerle de ilişkilerini geliştirmiştir. Nijerya'nın başkenti Abuja'daki Türkiye Büyükelçiliği, 2005 yılında Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) nezdinde; Tanzanya'nın başkenti Darüsselam'daki Türkiye Büyükelçiliği de 2010 yılında Doğu Afrika Devletler Topluluğu (EAC) nezdinde akredite edilmiştir. Zambiya'nın başkenti Lusaka'daki Türkiye Büyükelçiliğinin ise Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) nezdinde akredite edilmesi öngörülmüştür. Ayrıca 2008 yılındaki Güvernörler Toplantısı'nda Türkiye'nin Afrika Kalkınma Bankası'na ve Afrika Kalkınma Fonu'na katılımı kabul edilmiştir. Böylece Türkiye, Afrika Kalkınma Bankası'nın bölge dışı 25. üyesi olmuştur (Hazar, 2012, 35).

Türkiye'nin 2003 yılından sonra "Afrika Açılımı" kapsamında bölgeye yönelik diplomatik görüşmelerin yanı sıra üst düzey görüşmeler ve ziyaretlerde de bulunması hem Afrika hem de Türkiye algısını inşa etmek adına önemli stratejik adımlar olarak nitelendirilmiştir. Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı seviyesinde yapmış olduğu ziyaretlerin Afrika'ya yönelik atılımların sembolik bir ifadesi olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin 57 ülke bulunan Afrika'daki ilişkilerini genişletme çabaları özellikle Nijerya, Somali ve Libya ile başarılı ikili ilişkilerin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Ticaret ve sivil toplum kuruluşlarının insani yardımlarının hacmi genişletilerek yalnızca devletlerarası ilişkiler değil toplumlar arası ilişkiler de güçlendirilmiştir. Türkiye'nin bu tarihlerde Afrika'da 39 büyükelçilik açmasıyla birlikte bölgenin jeopolitik konumunun diğer uluslararası aktörlerce yeniden değerlendirilmesi için zemin hazırlamıştır. Türkiye'nin bu tarihlerde Afrika Açılımı kapsamında bölge ile 7 milyar doları aşan bir ticaret hacmi bulunmaktaydı. Ticaretin bu denli hızlı artmasıyla birlikte bölgede binlerce kişi istihdam edilerek ülkelerin kalkınması sağlanmıştır.

Türkiye-Afrika ilişkilerinde yaşanan değişimi en iyi özetleyen şey ülkeler arasında giderek artan ticari ve kurumsal işbirliğidir. 2005 yılı, Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuştur. 2005 yılında Türkiye'ye Afrika Birliği'nde gözlemci statüsü verilmiş, ve Birlik 2008 yılının Ocak ayında Türkiye'yi stratejik ortak ilân etmiştir. Mayıs 2008'de ise Türkiye, Afrika Kalkınma Bankası'na katılmış ve hem Doğu Afrika Hükümetler arası Kalkınma Otoritesi hem de Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerini güçlendirmiştir. Türkiye Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Ankara'nın Afrika ile iş faaliyetlerini artırma girişimlerinin bir parçası olarak sekiz İş konseyi kurmuştur. Türk iş konseyleri Etiyopya, Mısır, Cezayir, Libya, Fas, Güney Afrika, Sudan ve Tunus'ta faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu ilişkileri daha da hızlandırmak için Türkiye 2008 yılında Afrika'daki diplomatik temsilciliğini yarıdan fazla artırarak kıtada bulunan 12 Türk elçiliğine ek olarak 21 yeni elçilik daha açmaya karar vermiştir. Türkiye'nin Afrika'da toplam elçilik sayısı 43'e çıkmıştır (Konhaber, Çavusoglu, 30.09.2021).

Elbette Afrika'da güvenlik ve altyapı ile ilgili yaşanan sorunlar nedeniyle ilişkiler Türkiye'nin jeopolitik açıdan hedeflediği seviyeye erişememektedir. Bu nedenle Türkiye, Afrika'da ikili ilişkilerini güçlendirdiği ülkelere güvenliğin sağlanmasına ilişkin yol haritaları sunmuştur. Yine altyapı çalışmalarına katkı sağlamak amacı ile Türkiye'de bulunan yerel şirketler aracılığıyla çeşitli projeler yapılmıştır. Özellikle Etiyopya ve Somali'de yapılan çalışmalar Türkiye'nin bölgeye yönelik hedeflerinin somut örneklerini teşkil etmektedir. Afrika'da NATO çerçevesinde güvenlik güçlerinin eğitilmesi sağlanarak iç çatışmaların ve terör olaylarının bitirilmesine katkıda bulunulmuştur. Ancak Türkiye'nin bölgeye yönelik askeri ve güvenlik çerçevesinde yapmış olduğu katkılar, çeşitli grupların ve uluslararası aktörlerin Türkiye düşmanlığına sebep olmuştur.

Afrika'nın Değişen Jeopolitiği Çerçevesinde Türkiye-Libya İlişkileri

Birçok Arap ülkesinde olduğu gibi Libya'da da 2011'de başlayan isyanlar köklü değişim talepleriyle ortaya çıkmıştır. Bu tarihten itibaren Libya'da başlayan değişim süreci üç ana dönemde değerlendirilebilir: Birincisi Şubat 2011'de isyanların başlangıcından Kaddafi'nin devrildiği Kasım 2011'e kadar olan dönemdir. NATO güçlerinin Kaddafi'ye düzenlediği operasyon değişimin önündeki Kaddafi rejimini bertaraf etmiş ve Libya için yeni dönemin kapısını aralamıştır. Bu operasyon sonrasında Libya'da başlayan yeni dönemde anayasa yapımı ve seçimler başta olmak üzere atılacak adımlarla devrimin kurumsallaştırılması gerekmektedir. Bu dönemde kurulan Milli Genel Kongre (MGK) geçiş döneminin temel aktörü olmuş ancak bu süreci başarıyla yönettiği görüntüsünü verememiştir. Temmuz

2012'de yapılan seçimler ve anayasa çalışmalarına rağmen ne istikrar sağlanmış ne de siyasi aktörler arasında bir uzlaşma sağlanmıştır (Kurt, 2020).

Libya'da Kaddafi rejiminin devrilmesinden sonraki yıllarda özellikle Bingazi bölgesinde bulunan grupların geçici hükümetleri kabul etmediği ve kendi özerk yapılarını kurmak istedikleri yönünde gelişmeler yaşanmıştır. Hafter'in Ulusal Mutabakat Hükümeti'ni tanımaması sonucunda çıkan iç çatışmalar neticesinde Türkiye'nin Libya'ya yönelik atımları sekteye uğramıştır. Ancak Türkiye'nin Libya tezkeresini Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul etmesiyle birlikte mevcut hükümeti Hafter güçlerinden korumak adına bölgeye asker koçuşlandırabilmiştir. Elbette Türkiye'nin bu askeri ve siyasi destekleri bölgenin bağımsızlığına yönelik herhangi bir zarar vermese de uluslararası basında durumun aksi şekilde yansıtıldığı da unutulmamalıdır. Türkiye'nin Libya hükümetine yönelik vermiş olduğu bu destek ile birlikte Mısır'da Arap Baharı sonrası demokratik olmayan yollarla başa gelen Sisi hadisesinin bir benzerinin Libya'da Hafter tarafından tekrarlanmamasına katkı sağlamıştır.

Kasım ayı sonunda Türkiye'nin Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile imzaladığı deniz yetki sınırı anlaşması, Türkiye'yi Antalya Körfezi'ne hapsedme girişimlerine bir cevap niteliği taşımaktadır. Bölgede haklarını korumak isteyen ve adil bir paylaşımın yanı sıra Ankara, diyalog ve iş birliği için hazır olduğunun da her defasında altını çizmektedir. Bu bağlamda hiç şüphesiz bölgenin gelecekteki ekonomi politikasını şekillendirecek olan Akdeniz'deki enerji kaynaklarının paylaşımı hususunda, Türkiye'nin jeopolitik çıkarları ve deniz sınırı haklarını muhafaza etmeye çalışması kadar doğal bir süreç olamaz (Domazeti, 2019, s. 2). Bu anlaşma öncesinde Akdeniz'de en uzun kıyıya sahip olan Türkiye'nin dâhil edilmediği ve İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan ve Mısır tarafından çeşitli doğalgaz enerji hattı görüşmeleri yapılmıştır. Türkiye'nin münhasır ekonomik bölge olarak tanımladığı bölgeleri de kapsayan bu görüşmelere Türkiye'nin tüm çağrılarına rağmen son verilmemiştir. Türkiye'nin Akdeniz bölgesindeki jeopolitik kazanımları bir yana bu zamana kadar yaklaşık 3 trilyon dolar değerindeki yer altı kaynakları için girişimlerde bulunması haklı gerekçeler olarak görülmüştür.

İsrail, Yunanistan ve Mısır tarafından oluşturulan plana göre Kıbrıs adasının tümünün GKRY'ne ait olduğunu ifade eden ve ada çevresinin tamamının GKRY'ne ait olduğuna ilişkin çeşitli ön ihaleler ve haritalar hazırlanmıştır. Bu ön ihaleler Amerikan, İsrail, İtalyan ve Fransız şirketlerine açılmıştır. Üstelik bu haritaların bir benzeri Türkiye için de hazırlanmış ve buna göre Türkiye'nin Akdeniz bölgesindeki deniz mili sahip olduğu uzun kıyı şeridinin uzunluğuna ters orantılı bir biçimde az belirtilmiştir. Uluslararası hukuka aykırı bir biçimde hazırlanan bu haritalar ve anlaşmalar Türkiye'nin kendi yol haritasını oluşturmasına neden olmuştur. Bu yol haritası doğrultusunda Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile deniz yetki sınırı anlaşması imzalayarak bir bakıma kendi uluslararası hukuk çerçevesindeki haklarını koruyacağını ilan etmiştir. Bu anlaşma sayesinde Türkiye'nin Akdeniz'deki münhasır ekonomik alanları genişlemekte ve kendi izni olmadıkça özellikle Doğu bölümünde bulunan doğalgaz rezervlerinin diğer ülkeler tarafından çıkarılmasını engellemektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin bu hamlesi aslında yalnızca kendisi için değil Libya gibi önemli bir Kuzey Afrika ülkesi için de jeopolitik açıdan çeşitli kazanımlar sağlamıştır.

Bu Mutabakat Muhtırası ile Türkiye, Akdeniz'de kendisini dışlama ve yalnız bırakma politikalarına da hukuki ve siyasi açıdan güçlü bir yanıt vermiştir. Ayrıca, bu Mutabakat Türkiye'nin hukuki tezlerinin tamamına destek veren niteliktedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020):

- Hakkaniyet İlkesi/Hakça ve Adil Sınırlandırma
- Adaların otomatik olarak kıta sahanlığı ve MEB yaratmaması
- Cephe uzunluklarının dikkate alınması
- Türkiye'nin kıyısız projeksiyonunun, kıta sahanlığının kesilmemesi

Türkiye'nin bölgede Libya ile bu anlamda bir ittifak oluşturması ve Somali ile ikili ilişkilerine kısa zamanda hızlı bir ivme kazandırması, diğer Afrika ülkelerini Türkiye ile jeopolitik açıdan ilişkiler kurmak için cesaretlendirdiği görülmektedir. Öyle ki Afrika ülkelerinin resmi ya da özel basın ve medyasında Türkiye'nin Libya ile imzaladığı deniz yetki sınırı anlaşması, dünya basınının aksine olumlu ve cesaret verici olarak yer almıştır.

Afrika'nın Değişen Jeopolitiği Çerçevesinde Türkiye-Somali İlişkileri

Türkiye'nin Somali açılımı duygusal yönü ve insani boyutu kuvvetli olan bir yaklaşım olarak görülmekte, Türkiye-Somali sahnesinde yeni ve güçlü bir aktör olarak nitelenmektedir. Türkiye'nin krize diğer dış aktörlerin yaptığı gibi sözler vererek ve planlar yaparak değil daha pragmatik bir bakış açısıyla tedarik ve dağıtım temelinde bir yaklaşım benimsediği; bu yaklaşımın Somali halkı tarafından daha önce görülmediği şekilde sıcak karşılandığı ifade edilmektedir (Bingöl, 2013, s. 99). Bu bağlamda Türkiye'nin Afrika Açılımı kapsamında atmış olduğu en önemli adımlardan biri de Somali ile ikili ilişkileri geliştirmek olmuştur. Türkiye, Ulusal ve uluslararası kampanyalar başlatarak nüfusunun büyük bir çoğunluğunun açlık sınırı altında olduğu Somali'ye yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. Ayrıca Somali'nin güvenlik ve altyapı sorunlarıyla ilgili uluslararası örgütlerde çeşitli söylemlerde bulunmuştur. Bu doğrultuda en büyük büyükelçiliğini de Somali'de açarak bu ülkeye verdiği önemi ifade etmiştir. Somali'nin başkenti Mogadişu'da açılan askeri üs sayesinde bölgenin jeopolitik açıdan avantajlarını elde etmiş olduğu gibi Somali'nin de kendi jeopolitik konumunun önemini karşılıklı olarak arttırmış oldu. Bu hamleyle birlikte Türkiye'nin askeri ve siyasi faaliyetleri Kuzey Afrika ile sınırlı kalmayarak Afrika Boynuzu ve Basra Körfezi'ne kadar uzanmıştır.

Somali'de sürekli çıkan iç çatışmaların sonlanmasında, istikrarlı bir devlet yapısının oluşturulmasında ve bölgenin jeopolitik açıdan değerlendirilmesinde dengeleyici bir unsur olarak değerlendirilen bu askeri üs sayesinde Türkiye'nin uluslararası hukuk çerçevesinde Afrika'ya ilişkin politikaları uygulanmaya başlamıştır. Türkiye tarafından kurulan askeri üssün başka bir misyonu ise Somali Ulusal Ordusu ile Afrika'nın diğer ülkelerinden gelen askerlerin eğitilmesi olarak belirlenmiştir. Türkiye, 1500'den fazla asker eğitime kapasitesi bulunan bu üs sayesinde hem Somali'nin hem de diğer Afrika ülkelerinin güvenlik ve askeri yapılanmasının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Ancak Türkiye'nin Afrika politikalarını derinleştirmek ve daha da etkili hale getirmek için istikrarlı bir ekonomiye ihtiyacı olduğu bilinen bir gerçektir. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen Türkiye'nin Somali'deki varlığı elbette bazı kesimleri rahatsız etmiş ve saldırılara maruz kalmıştır. Öyle ki 2013 yılında saldırıya uğrayan büyükelçilik binası olayı, Türkiye'nin Afrika atılımlarına yönelik tepkilerin somut bir örneği olarak değerlendirilmiştir.

El-Şebab tarafından üstlenilen ve zararları ve etkileri neticesiyle büyük olan iki saldırı daha gerçekleşmiştir. Bunlardan biri, Ekim 2011'de Mogadişu'da kamu binalarına intihar saldırısı düzenleyen El-Şebab'ın, Türkiye'nin verdiği eğitim burslarının sonuçlarını bekleyen 70 öğrencinin ölümüne yol açmasıdır. Bu durum birçokları tarafından Türkiye'ye yapılan bir saldırı olarak da algılanmış ve Türkiye bu saldırıda yaralan öğrencilerin tedavisi için Somali'ye ambulans uçak göndermiştir. Diğer büyük saldırı ise doğrudan bir Türk hedefine yapılan saldırıdır. 27 Temmuz 2013'te Mogadişu'da Türk Büyükelçiliğinin ek binası önünde canlı bomba saldırısı düzenleyen El-Şebab örgütü, twitter üzerinde yaptığı açıklamayla Türkiye'yi seküler ve İslam dışı bir siyasal yapının oluşmasına destek vermekle suçlamıştır. Bu saldırı sırasında dört Türk özel harekât polisinden biri çıkan çatışmada şehit olmuş, diğerleri ise yaralanmıştır. Türk büyükelçiliğine yapılan saldırı doğrudan Türkiye'ye mesaj olması anlamında önemli olup, özellikle çalışmalarını sonrası sosyal ve siyasal hayatı yeniden diriltmeye çalışan Türkiye'ye yönelik El-Şebab tarafından duyulan rahatsızlığın en temel göstergesi olmuştur (Özkan M, 2012, s. 92).

Sonuç

Sonuç olarak, Türkiye'nin Afrika'daki artan etkisi kıtadaki dengeleri değiştirmekle kalmamış bu ülkelerin uluslararası sistemdeki yeri ve önemine dair yeni bir söylem geliştirilmiştir. Öyle ki Türkiye'nin bu atılımları sayesinde cesaretlenen Afrika ülkeleri jeopolitik konumlarının uluslararası sistemdeki önemini farkına vararak kendi iç dinamiklerini oluşturmaya başlamışlardır. Nitekim küresel aktörlerce desteklenen darbeci rejimlerin bazı Afrika ülkelerinde başarılı olmasıyla birlikte bu cesaret yeniden bir kırılma noktasına gelmektedir. Türkiye'nin kendi iç yapısını istikrarlı bir hale getirmesi ve iç politikada yaşanan değişimlerle birlikte kendi sınırları dışında etkinlik gösterebilecek bir dış politika yapısı geliştirmiştir. Türkiye'nin dış politikasında Afrika açılımları ve hedefleri henüz yeni olsa da tarihsel bağlamda güçlü sosyo-kültürel bağlarının bulunması önemli bir avantaj olarak değerlendirilmektedir.

Afrika'nın Türkiye için önemi jeopolitik, enerji ve kültürel olarak ele alınmaktadır. Türkiye dış politikası, 1998'de uyguladığı Afrika Eylem Planı'ndan bu yana Sudan, Nijerya, Somali, Libya ve Etiyopya gibi ülkelerde oldukça önemli adımlar atmıştır. Türkiye'nin bu ülkelerde sağladığı en önemli katkıların arasında mevcut hükümetlerin güvenlik ve teşkilatını geliştirme uygulamaları bulunmaktadır. Bu bağlamda yumuşak güç stratejileri ile hareket eden Türkiye'nin gerek gördüğü takdirde sert güç kullanması da Afrika politikalarında kararlılığını ve geri adım atmayacağını bir işareti olarak

değerlendirilmektedir. Türkiye'nin analitik olarak karşılaştırıldığında çok üstün olduğu Afrika ülkelerine hem devlet protokolü hem de toplum seviyesinde eşit yaklaşması, Afrika ve uluslararası kamuoyunun Türkiye algısını derinden etkilemektedir.

Türkiye'nin Afrika politikaları tüm kriz ve olaylara rağmen devam etmesiyle birlikte bölgenin değişen jeopolitiğinde dengeleyici ve karar verici bir rol oynamasını sağlamıştır. Öyle ki uluslararası medya ve basında sık sık ele alınan bir konu haline gelmiştir. Ancak Afrika'da etkinliğini arttıran tek ülke Türkiye değildir. Çin Halk Cumhuriyeti özellikle son yıllarda Afrika'da Türkiye için en güçlü rakip haline gelmiştir. Bu rekabetleşmede Çin'in Türkiye'ye göre ekonomik avantajı bulunurken sosyo-kültürel anlamda zayıf kaldığı açık bir gerçektir.

Kaynakça

- Arslan, K. (2018). Türkiye'nin Yeni Pazar Arayışları İçinde Afrika Ülkelerinin Yeri ve Önemi, *Verimlilik Dergisi*, (2), s.134-136.
- Bingöl, O. (2013). Somali'de Barış ve Kalkınma Sürecinde Türkiye'nin Rolü, *Gazi Akademik Bakış*, 7(13), s. 99-101.
- Domazeti, R. (2019). Çok Denklemlili Libya Sorunu ve Türkiye, İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (*İNSAMER*), s. 2-10.
- Erol, M. S. & Bingöl, O. (2014). Birinci Dünya Savaşı'nın Afrika'ya ve Sömürgeciliğe Etkileri, *Gazi Akademik Bakış*, 7(14), s. 175-182.
- Hazar, N. (t.y.). *Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra*, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), s. 4-12.
- İstikbal, D. (2020). Afrika'da İşbirliği ve Rekabet Türkiye ve Çin, *SETA Vakfı*, İstanbul, s.11-21.
- Kiremitçi, M.,S. (2013). *Soğuk Savaş Sonrası Afrika Kıtasına Yönelik Dış Yardımlar ABD, Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye Örnekleri*, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, (Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi), s. 22-26.
- Kurt, V. (2020). *27 Kasım Anlaşmasından Berlin Konferansı'na Libya'da Yeni Denklem*, SETA Yayınları, (306), s. 4-13.
- Konhaber, 30. 09. 2021. Cavusoglu, Türkiye'nin Afrikadaki Büyükelçilik sayıs. (https://www.konhaber.com/haber-bakan_cavusoglu_turkiye_nin_afrika_daki_buyukelcilik_sayisi_44_olacak-1621103.html)
- Oğurlu, E. (2017). Türk Dış Politikası'nda Afrika Açılımı, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(5), s.9-15.
- Özkan, M. (2014). *Doğu Afrika Jeopolitiği ve Türkiye'nin Somali Politikası*, SETA Yayınları, (40), s.10-13.
- Özkan, M. (2012). Türkiye'nin Afrika'da Artan Rolü: Pratik Çabalar ve Söylem Arayışları, *Ortadoğu Analiz*, 4(46), s. 22-26.
- Özkan, S. H. (2011). XVIII. Başlarında Kuzey Afrika, *Avrasya Etüdlere*, (40), s. 110-115.
- Şengül, B. (2015). 21. Yüzyılda Afrika ve Türkiye-Afrika İlişkileri (2005-2015), T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Yüksek Lisans Tezi), s. 83-92.
- Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri, *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 1(2), s. 71-80.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, *Doğu Akdeniz Denkleminde Stratejik Adım: Türkiye-Libya Mutabakatı*, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2020, s. 30-41.
- Yüksel, M. A. (2016). Afrika Jeopolitiği ve ABD'nin Afrika Politikası, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(2), Kış 2016, s. 1389-1408.

- **Bu sayının hakemleri**

Prof. Dr. Ali Merthan DÜNDAR
(Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdal AKSOY
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Nurhayati Ali ASSEGAFA
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Güven MENGÜ
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Gökhan DUMAN
(İzmir Demokrasi Üniversitesi)

Doç. Dr. Gürkan DAĞBAŞI
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Abdullah ÖZDAĞ
(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Aycan
(Ondokuzmayıs Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ceren GÜRSELER
(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Mürsel BAYRAM
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Abdullah Erdem TAŞ
(Dumlupınar Üniversitesi)

Dr. Koka Zongo
(Ondokuzmayıs Üniversitesi)

Dr. Ngoh Nlem ANNE PAULE
(Pan African University)

Dr. Abu KAMARA
(Ondokuzmayıs Üniversitesi)

Dr. Hasan ATMACA
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Dr. James Drfoun Amol AJAK

Dr. Shakiru MUHAMADI

Dr. Victor MOININA
(Pan African University)